

Om
den såkaldte „moralske afsindighed,“

(moral insanity — folie morale).

Af

Dr. med. CHR. TRYDE.

*Paul Ley, das moralische
Insane (1845-61)*

Det går med de sjælelige livsytringer som med de legemlige. Ved forskellige sygelige tilstande i organismen undergå de en række forandringer eller forstyrrelser, som vi betegne som „symptomer“ af de pågældende sygdomme. Hvad enten slige sjælelige symptomer stå ene eller de forbinde sig med andre, rent legemlige sygdomstegn — f. eks. kramper, lamheder og lignende — kunne de være af en så ejendommelig beskaffenhed, at man med sikkerhed kan slutte til sygdommens tilstedeværelse. Erkendelsen af sygdommen, „sygdomsdiagnosen,“ er da sikker. I andre tilfælde optræde de sjælelige symptomer ikke med disse ejendommelige karaktermærker. I så fald synes sundhed og sygdom at gå jevnt og umærkeligt over i hinanden, grænselinien forekommer os udvisket. Vi kunne måske formode sygdommens tilstedeværelse men ikke stille nogen sikker diagnose. Så-

længe sygdommen ikke har afsat sit ejendommelige præg på et givet område af sjælelivet, uden at man dog tør betegne dette som sundt, er det blevet brug at tale om „*tvivlsomme sindstilstande*.“ Tvivlen beror på vor mangelfulde erkendelse, den er en nødvendig følge af, at vore undersøgelsesmidler ikke ere tilstrækkelig fintmærkende. Vi kunne hverken nøjagtigt bestemme det tidspunkt, da sygdommen begynder at påvirke sjælelivet, eller det hele omfang, i hvilket den har grebet forstyrrende ind i det.

De allerfleste sindssygdomme indledes som bekendt med et stadium, hvor erkendelsen af sygdommen er tvivlsom, og hvor man har rig lejlighed til at gøre sig bekendt med „*tvivlsomme sindstilstande*.“ Under forløbet af de allerfleste sindssygdomme vil det fremdeles bemærkes, at et større eller mindre område af sjælelivet holder sig forholdsvis frit for den sygelige påvirkning, i hvert fald at man yderligt sjelden kan bestemme nøjagtige grænser for denne påvirkning. Også her vil der være lejlighed nok til at møde „*tvivlsomme tilstande*.“ Da nu helbredelsen af de fleste sindssygdomme i almindelighed foregår på en sådan måde, at sygdomspræget lidt efter lidt udviskes så af et så af et andet område af sjælelivet, og da der endelig ude i livet forekommer talrige tilfælde, der aldrig nå en sådan udvikling, at afsindigheden bliver tydelig, så er det ganske naturligt, at „*tvivlsomme sindstilstande*“ ere *langt hyppigere end udtalte sindssygdomme*. De ere da også blevne genstand for en ganske særlig opmærksomhed fra lægmands side og have udøvet en tiltrækningskraft på de særligt sagkyndige, der er forståelig nok. De opgaver, der foreligge på dette område, ere både i theoretisk og praktisk henseende så vidtrækkende, at de kunne friste til et indgående og alvorligt studium, og der er vel næppe nogen, der har beskæftiget sig lidt med psykiatrien, der ikke har fået en fornemmelse af, at her ikke blot er opgaver at forsøge sig på men også opgaver at forløfte sig på.

Blandt disse tvivlsomme sindstilstande er der ikke

mange, der have vakt større opmærksomhed end de, som PRICHARD i sin tid beskrev som *en afsindighedsform* under navnet: „*moral insanity*“. Anledningen til hans fremstilling var netop nærmest den, at man på hans tid anså disse tilstande som tvivlsomme eller mere end tvivlsomme. Man vilde ikke anerkende dem som ytringer af afsindighed. Når der ikke kunde påvises „en eller anden falsk overbevisning eller fornuftstridig ide“, når „forstanden eller de intellektuelle evner ikke vare angrebne“, skulde der ikke kunne være tale om afsindighed. Dette standpunkt er som bekendt forlængst overvundet. Selv lægmand er nutildags fortrolig med, at et menneske kan være sindssygt uden at tale forkert og uden at forstanden tilsyneladende er angreben. Forsåvidt har man altså ikke længere anledning til at kalde disse tilstande for tvivlsomme. Ikke desto mindre klæber der i praxis hyppigt nok tvivl ved dem. Denne vilde dog næppe have været tilstrækkelig til at vedligeholde *lægmænds interesse*, hvis ikke tillige det navn, hvormed PRICHARD døbte sin afsindighedsform, havde givet den en særlig tiltrækningskraft. Når man allerede ved valget af navnet havde fundet anledning til at antyde, at sygdommen berører det moralske område, så måtte dette forhold jo antages at udgøre noget væsentligt ved sygdommen. Men en sygdom, der særlig griber ind på moralens område, interesserer ganske naturligt alle og enhver; den må jo kunne antages at undskylde og dække mangen en tvivlsom moralsk handling, og „*moralisk sygelighed*“ må vel ligesom al anden sygdom være „*hver mands herre*“. Er en sådan sygdom bekvem at have ved hånden til daglig brug, så synes den at måtte være dobbelt velkommen i alle tilfælde, hvor der er tale om, at en handling af tvivlsom moralitet kolliderer med de bestående love. Og ligger det nær for den, der drages til ansvar for domstolene, at skyde sig ind under slig sygelighed, så er det forståeligt nok, at forsvaret må føle sig kaldet til at belyse enhver udsigt til frikendelse, der måtte åbne sig på denne kant. Læren om

W. Prichard's standpunkt
Afsindighedsform nær
af fornuftstridige ideer
moral insanity demand
den der berører det moralske område
er knyttet til følelseslivet
moralisk sindssygdom
Afsindighedsform nær
S. 12.

Ujævn og Mærkelig
sindssygdom
me Nærværelse

„moral insanity“ har da også fået sin største betydning ved *den retsmedicinske interesse*, der knytter sig til denne afsindighedsform. Både i dens oprindelige hjemstavn, England, og ved franske og tyske domstole har den spillet en fremtrædende rolle i retsforhandlingerne. Og skønt man alt på PRICHARD'S tid udenfor England var fortrolig med den opfattelse, han gjorde gældende, og endog havde beskrevet de pågældende tilstande under andre benævnelser, fandt man ingen betænkelighed ved at adoptere det engelske sygdomsnavn. „Folie morale“ og „moralisches irrsin“ vandt snart hævd i sprogbrugen ved siden af de ældre benævnelser eller afløste dem. Ja man kan endog træffe forfattere, der i den grad ere blevne indtagne for selve navnet, at de tale om „moral insanity“ uden egenlig at have noget klart begreb om, hvad PRICHARD vil have forstået derved.

Hos os har forholdet i visse henseender stillet sig noget forskelligt. Kort efterat PRICHARD'S værk „om sindssygdom“ var offentliggjort, blev det, som bekendt, oversat af SELMER. „*Moralsk afsindighed indførtes hermed hos os som systematisk betegnelse for visse sindssyge tilstande*. Den vandt imidlertid ikke ret indgang i sproget, og ved vore retsforhandlinger hørte man så sjældent tale om „moralsk afsindige,“ at man, når man ser hen til forholdet i udlandet, kunde fristes til at tro, at vore forbrydere må have været mere end almindelig moralske individer. Har det været længe inden „den moralske afsindighed“ er kommen på dagsordenen hos os, så har man til gengæld *i de senere år* haft rig lejlighed til at gøre dens bekendtskab. Den er bleven et yndet emne for moralisters og theologers betragtninger; den spiller en ikke ubetydelig rolle i de filantropiske bestræbelser på fængselsvæsenets område, og den har tiltrukket sig opmærksomhed i selve den juridiske verden. Sålidt som andensteds mangler det her hjemme på antydninger af, at kriminaliteten jevnligt hviler på „moralsk sygelighed“, der bør betragtes og behandles som al anden sygdom. Forbryderen skal være et „sygt“ individ, hvis syg-

dom samfundet bærer ansvaret for eller dog har sin del i. Straffen er en „kur“, „fængslets gerning er egentlig den gode læges gerning,“ og sygdommen, der skal kureres, er en slags „moralsk afsindighed“. I overensstemmelse hermed træffer man også af og til defensionsindlæg og lægeerklæringer, der udlede den forbryderiske handling af en umoralsk sindbeskaffenhed eller disposition; denne betegnes som „sygelig,“ fordi det kan påvises, at flere medlemmer af anklagedes familie have gjort sig skyldige i lignende eller andre umoralske handlinger, eller fordi en eller anden beslægtet har lidt af en nervesygdom. Beviset for, at den pågældende ikke blot bærer dispositionen men også virkelig lider af „moralsk sygelighed eller afsindighed“, volder i almindelighed ikke stor vanskelighed. Moralsk sygelighed må selvfølgelig ytre sig ved „forstyrrelser i den moralske sfære“, ved „perversitet af de moralske evner,“ og sådanne kunne naturligvis med største lethed findes hos forbryderen — i hvert fald ligeså let som hos alle andre mennesker. På grundlag af den således konstruerede „moralske afsindighed“ — der jevnlig til yderligere betryggelse for diagnosens rigtighed i parentes betegnes som „moral insanity“ — plædere så defensor og læge for „utilregneligheden“.

Vi ere således omsider nåede så vidt, at der omtrent *tales* lige så meget om „moralsk afsindighed“ her hjemme som i udlandet. Det ligger nu nær at spørge, *om vi samtidig ere rykkede nærmere til en forståelse* af de sindssyge tilstande, der benævnes således, om vi kende dem bedre end tidligere, og om det muligvis skyldes en sådan fyldigere indsigt, at man nu beskæftiger sig mere med denne „sygdom“ end før. For en del kunne disse spørgsmål besvares bekræftende. Under den debat, som PRICHARD's afsindighedsform foranledigede i udlandet, har undersøgelsen bragt ejendommeligheder for dagen, der i flere henseender kaste nyt og bedre lys over hine tilstande. Har PRICHARD og hans samtidige end den utvivlsomme fortjeneste at have slået de hovedtræk fast, som vi endnu bygge på, så gå vi dog nu-

tildags ulige sikrere i diagnostisk henseende og have også et fyldigere kendskab til disse sindssyge tilstandes udvikling og forløb. Det skal da heller ikke negtes, at disse omstændigheder have bidraget deres til, at „den moralske afsindighed“ nu så jevnligt dukker op i vore retsforhandlinger og på nær beslægtede områder. Det tør imidlertid anses for givet, at årsagen ikke alene ligger her. Ret beset skyldes det måske langt mere den omstændighed, at *selve sygdomsbenævnelsen* indeholder en velkommen tvetydighed, der er bestikkende for populær behandling, idet den fører sygdomsbegrebet ind på et område, hvor enhver føler sig berettiget til at tale med. Det var denne tvetydighed, der skaffede sygdommen en så let adgang til juryinstitutionens enemærker, hvor populær videnskabelighed uden stor vanskelighed kan benytte et så elastisk udtryk som „moralsk afsindighed“ til at skabe „moralske overbevisninger“ hos lægdommeren om forhold, han i virkeligheden kun kan få et overfladisk skøn om. Det er den samme ejendommelighed ved sygdomsbenævnelsen, der i vor filantropiske tid har lukket døren op på vid gab for sygdommen der, hvor populær videnskabelighed hidtil har været stænget ude. Når „videnskaben“ har godtgjort, at „perversitet i den moralske sfære“ er sygdom, og at immoralitet egentlig er en slags „moralsk afsindighed“, så har den stærkt udprægede humanitet i den nyere retspleje fået et bredt grundlag at bevæge sig på og filantropiske fængselsreformatorer en aldrig svigtende støtte i forhandlingen om straffefuldbyrdselsen. Hvad under da at „moralsk afsindighed“ nu er kommen til at spille en så stor rolle?

Selv om sygdomsnavnet havde bidraget langt mindre til den opmærksomhed, sygdommen nutildags er genstand for, vilde der naturligvis have været anledning nok til at prøve, om overhovedet udtrykket „moralsk afsindighed“ er en passende gengivelse af „moral insanity“ og „folie morale“. Under de foreliggende omstændigheder turde det være dobbelt nødvendigt. Sålænge benævnelsen alene havde hjemme på

det rent videnskabelige, psykiatriske område, var det mindre væsentligt, om den indeholdt en tvetydighed for overfladisk betragtning. Hvad det galdt om var, at selve begrebet var klart begrænset. I så henseende lader SELMERS fremstilling i oversættelsen af PRICHARD nu intet tilbage at ønske. Han har tilstrækkelig tydeligt angivet både sit eget og PRICHARD's standpunkt og har således gjort sit til, at hverken det ene eller det andet hidtil er blevet misforstået i den kreds, han nærmest henvendte sig til. Ganske vist benyttede han det tvetydige udtryk „moralsk afsindighed“, men han gjorde tillige opmærksom på, hvad det var, han i denne sammenhæng vilde have forstået ved „moralsk“, og foretrak selv at betegne tilstanden simpelthen som „forykthed“. Det var da også kun dette udtryk, der egentlig vandt fodfæste i den videnskabelige terminologi her hjemme. Og hvad man end måtte kunne indvende mod det som navn for PRICHARD's afsindighedsform, så har det dog den gode egenskab, at det gør tilføjelsen af ordet „moralsk“ overflødig og derigennem har bidraget væsentligt til at holde tvetydigheden ude fra det psykiatriske område.

Anderledes stiller forholdet sig naturligvis, efterat „moralsk sygelighed og afsindighed“ ere blevne slagord, der have fået udbredt anvendelse i skrift og tale på helt andre områder og herfra påny søges indført i psykiatrien og retsmedicinen. På sin vandring gennem den populære videnskabeligheds udstrakte rige tør det forudsættes, at „moralsk afsindighed“ efterhånden kan have antaget en sådan skikkelse, at det ikke uden videre går an at tilstede den adgang til psykiatriens enemærker. Den møder i hvert fald her en vel karakteriseret sindssyg tilstand, der *kan* gå under samme benævnelse, en tilstand, der endnu ligesom på PRICHARD's tid repræsenterer den *ene* af afsindighedens hovedformer og som netop derfor betinger en særlig retlig stilling for de individer, der ere behæftede med den. Den møder fremdeles her en sindssyg tilstand med langt snævrere begrænsninger — en enkelt gruppe indenfor hin hovedform — hvilken

man i den nyere tid fortrinsvis har betegnet som „moralsk afsindighed,“ fordi den griber særligt ind på det moralske område. For at undgå misforståelser af stor praktisk betydning, må man selvfølgelig have sikkerhed for, at der under det enslydende navn ikke indsmugles sindstilstande, der i psychopathologisk og medikolegal henseende ere væsentligt forskellige og således muligvis ikke kunne have krav på samme retlige særstilling som hine. Det vil herefter være nødvendigt at undersøge, *i hvilket omfang sprogbrugen hjemler anvendelsen af udtrykket „moralsk sygelighed og afsindighed“, hvilke ejendommeligheder ved den moralske sindstilstand eller handling det er, man bygger på, når man kalder den sygelig, og i hvilket forhold de således karakteriserede sindstilstande stå til det, man i psykiatrien og retsmedicinen tidligere og nu har betegnet som „moralsk afsindighed“.*

Det skal da for det første bemærkes, at en moralsk sindstilstand allerede af den grund kan kaldes „sygelig“, fordi der består *en formel lighed mellem immoralitet og sygdom.* En sådan lighed kan påvises på adskillige punkter. Nærmest ligger det vel at søge den deri, at begge kunne opfattes som *afvigelser fra en typisk ligevægtstilstand.* Går man ud fra, at der ved en vis stemning i sindet hersker harmonisk ligevægt mellem de sjælelige elementer, der betinge individets moralske belastning, og at denne tilstand afgiver betingelsen for, at de moralske kræfter kunne røre sig frit, så er denne stemning i sindet ganske svarende til det, man på det legemlige område betegner som den sunde normale tilstand. *Enhver forstyrrelse i denne ligevægtstilstand vil da med en vis ret kunne betegnes som „moralsk sygelig“, og forsåvidt enhver sygelighed indenfor det sjælelige område også kan kaldes en sindssyg tilstand, vil „moralsk sygelighed“ også kunne betegnes som „moralsk afsindighed“.*

Når man tager følgerne af den formelle lighed i så vid udstrækning som her antydtes, vil man nu ganske sikkert i stort omfang have anvendelse for udtrykket „moralsk

sygelighed“. Den omtalte typiske, sunde ligevægtstilstand i sindet træffes vel sjældent ud over korte tidsrum i det enkelte menneskes liv, og ethvert menneske vil i kraft af denne betragtning til tider eller endog største delen af sit liv kunne kaldes mer eller mindre „moralsk sygelig“. I så omfattende betydning benyttes da udtrykket også yderlig sjældent. Sprogbrugen hjemler det egentlig kun af hensyn til den formelle lighed, når man har at gøre med *visse, mere vedvarende og langvarige forstyrrelser* i ligevægtstilstanden, under hvilke der foregår en moralsk opløsningsproces i sjælelivet, kendelig ved at de sunde, normale motiver lidt efter lidt og stedse mere stadigt tabe deres korrigerende indflydelse på attræer, lyster og tilbøjeligheder, så at de umoralske handlinger tilsidst afløbe rent vanemæssigt — når „synden er bleven til vane“. *Sådanne kroniske demoralisationsprocesser* kan man nu utvivlsomt med langt større ret betegne som afvigelser fra en normalt tilstand. Ligheden med sygdom springer stærkere i øjnene, fremgangsmåden ved den empiriske undersøgelse er den samme som ved virkelige sygelige sindstilstande, og der er forsåvidt intet at erindre mod at udtrykke denne lighed ved at tillægge den navnet „moralsk sygelighed eller afsindighed.“ Selvfølgelig kan der heller ikke indvendes noget mod at man forfølger ligheden på andre punkter eller udmaler den nærmere; man kan efterspore den moralske „smitte“, beskrive moralske „epidemier“, „apoplexier“, opsøge betingelserne for den moralske „helbredelse“ og „død“, prøve „kure på sygdommen“ osv. osv. Kun må man ikke glemme, at „sygelighed“ og „afsindighed“ i denne forstand er og bliver *billedlige udtryk*, og at den, der „lider“ af sådan „sygelighed“ ikke af denne grund har krav på at nyde godt af den virkelige sygdoms sociale prærogativer. Han er hjemfalden til moralens eventuelt til rettens dom.

Sygdom og immoralitet have ikke blot berøringspunkter i formel henseende. Adskilligt taler for, at der består *et vist slægtskab* mellem dem. Ikke blot kunne de mødes i ejendommelige ensartede årsagsforhold, blandt

hvilke arveligheden navnlig synes at spille en fremtrædende rolle; de sammenknyttes også jævnlige gennem den mærkelige måde, hvorpå moralske forstyrrelser og virkelige sygelige tilstande kunne afløse hinanden i samme eller vekselende slægtled. Ganske vist bevæger man sig endnu, hvad disse spørgsmål angår, på en meget usikker grund. Hvad der er bekendt turde dog være tilstrækkeligt til at formode, *at der i genetisk henseende, med hensyn til oprindelse består et ejendommeligt slægtskab mellem sygdom og visse former af immoralitet.* Lægger man vægt på, at dette får sit udtryk i et fælledsnavn for disse former, kan man betegne dem som „moralsk sygelighed“. Hvorvidt der på grund af dette slægtskab måtte kunne indrømmes dem samme eller lignende særstilling i retlig henseende som virkelige afsindighedsformer er vel endnu et åbent spørgsmål. Læger og moralister kunne i hvert fald ikke forbeholde sig besvarelsen. *Selv om denne måtte blive bekræftende, så er immoralitet dog ikke derved bleven sygdom; de have kun fået et nyt praktisk berøringspunkt.* „Moralsk sygelighed“ i denne betydning har hverken andet eller mere at gøre med virkelig sygdom end f. eks. genialitet, der jo, som bekendt, kan stå i et lignende slægtskabsforhold til sygdom, til tider endog hvile på samme nervøse disposition som virkelig sygelige tilstande.

Hvad enten udtrykket „moralsk sygelighed“ anvendes i den første eller den anden betydning, hvad enten man gennem det vil minde om den formelle lighed eller antyde hint slægtskab mellem immoralitet og sygdom, er og bliver moralsk sygdom et billedligt udtryk og har som sådant sin berettigelse i sprogbugen. Det kan imidlertid fremdeles anvendes i en tredje betydning. Erfaringen lærer nemlig, *at der under visse omstændigheder består en nøje og inderlig forbindelse mellem sygdom og immoralitet, navnlig da således, at sygdom ligefrem kan ytre sig gennem moralske forstyrrelser.* Disse ere i så fald sygdommens symptomer, ganske sideordnede med alle andre sjælelige sygdomstegn

og *den umoralske sindsbekaffenhed er en sindssyg tilstand*. For kort at karakterisere dette årsagsforhold og for samtidig at antyde det område af sjælelivet, i hvilket sygdommen griber ind, bruger man at betegne denne gruppe sygdomstegn, denne „form“ af afsindighed som „moralsk sygelighed“ eller „moralsk afsindighed“. Den er *en pathologisk betinget sindsforstyrrelse* og medfører som sådan i alt, der vedrører individets retlige stilling, forskellige krav, der muligvis både theoretisk og praktisk kunne stille sig meget tvivlsomme, men som dog aldrig kunne komme frem i samme form eller med samme berettigelse, hvor talen er om umoralske sindstilstande og handlinger, der ikke ere betingede af sygdom. Det er således af stor praktisk betydning at sondre skarpt mellem hine tidligere omtalte grupper af moralsk sygelighed og den her berørte sindssyge tilstand. Når denne betegnes som moralsk „sygelighed eller afsindighed“, så tages udtrykket ikke billedligt; det tilkjendegiver, at forstyrrelsen på det moralske område er en sygelig funktionsforstyrrelse. Det ligger nær at se, at man ved at bruge udtrykket moralsk sygelighed og afsindighed i flæng snart i denne snart i hin betydning udsætter sig for de største misforståelser. Ganske særligt turde dette gælde, når fremstillingen berører retsmedicinske spørgsmål.

Både efter fransk og engelsk sprogbrug har man nu sikkert ret til at anvende „folie morale“ og „moral insanity“ på lignende måde som vort moralsk sygelighed og afsindighed: både som billedligt udtryk og som klinisk betegnelse for en gruppe sygdomstegn. Man behøver imidlertid ikke at kende meget til PRICHARD for at være overbevist om, at han ikke let vilde falde på at bruge udtrykket *moral insanity* i tvetydig forstand. I hans fremstilling *betegner det stedse en virkelig sindssyg tilstand, en pathologisk betinget sindsforstyrrelse*. Det samme gælder om alle franske psykiatriske og retsmedicinske forfattere, der have gjort hans afsindighedsform til genstand for videnskabelig undersøgelse, og som have optaget hans sygdomsnavn i ordret

oversættelse enten ved siden af andre benævnelser eller istedenfor disse. Forsåvidt svarer altså „moral insanity“ og „folie morale“ til „moralsk afsindighed“ i den sidste af de ovenfor omtalte betydninger. Ikke destomindre er en sli^g ordret gengivelse utilladelig; den gør et brud på sprogbrugen og åbner adgang til misforståelser, der have stor rækkevidde. Dette beror på, at det fransk-engelske ord „moral“ har en mere omfattende betydning end vort „moralsk“, og at det i den sammensætning, hvorom her er tale, netop ikke svarer til vort. Man vil således finde, at det benyttes til at betegne det „sjælelige“ i modsætning til det „legemlige“, „fysiske“ (faculté, fonction morale ou de l'esprit; physique ou du corps); fremdeles at det kan bruges i betydningen „villiefri“ i modsætning til „ufri“ (les actions des fous sont dénouées de la moralité); endelig — og det er det, som det her nærmest kommer an på — kan „moral“ betegne hvad der indenfor sjælelivets område hører til følelsesvirksomhed i modsætning til forstandsvirksomhed, altså i modsætning til „intellectuel“. Det er i denne sidste betydning, at alle de franske videnskabelige forfattere, vi her have at gøre med, benytte ordet „morale“. De ere i så henseende i fuldstændig overensstemmelse med PRICHARD. For ham er „moral insanity“ den „form eller varietet af afsindighed, der fornemmelig eller udelukkende viser sig som en affektion af individets følelse, gemyt og tilbøjelighed“; „følelser, lidenskaber, affekter og drifter henføres til samme klasse af sjælelige fænomener“; de „betragtes af psykologerne som moralske ytringer af sjælelivet, i modsætning til de intellektuelle“ og „såvel følelsernes og affekternes, som villiens og drifternes sygelige tilstande indbefattes under navnet moral insanity“ i modsætning til „de modifikationer af sindssygdømmene, der ere affektioner af forstanden eller de intellektuelle evner“. Selv om man ikke måtte være fortrolig med fremmed sprogbrug, vil man altså ikke let kunne misforstå Prichard, medmindre man gennemlæser hans arbejde meget overfladisk. Det behøver

ikke at tilføjes, at SELMER selvfølgelig har opfattet ham fuldstændig korrekt også i denne henseende. I de bemærkninger, hvormed han indleder oversættelsen af PRICHARD'S værk, har han tilmed så bestemt som muligt fremhævet, hvad det er, der skal forstås ved „moralsk afsindighed“; han foreslår for denne form det betegnende navn „forrykthed“, og for den „intellektuelle afsindighed“ navnet „vanvid“.

„Moralsk afsindighed“ er altså et langt snævrere begreb end „moral insanity“ og „folie morale“. I den afsindighedsform, der går under disse sidste navne, forudsættes, at et langt videre område af sjællivet er angrebet. Udtrykkene svare nærmest til det tyske „Gemüthskrankheit“. I vort sprog har man, som bekendt, ikke noget aldeles tilsvarende. Det af SELMER foreslåede „forrykthed“ er næppe heldigt. Stor vægt ligger der dog ikke på at have et sådant udtryk. I det praktiske liv vil man sjelden eller aldrig føle trang til et kort udtryk for at betegne en sindssyg tilstand af følelseslivet i modsætning til forstyrrelserne på forestillingslivets område, de intellektuelle afsindighedstilstande. Vil man i så fald ikke anvende det af PRICHARD foreslåede „pathomani“, må man vel hjælpe sig med en omskrivning.

Jeg skulde ikke have opholdt mig så længe ved forholdet mellem „moral insanity“ (folie morale) og „moralsk afsindighed“, hvis det ikke var åbenbart, at det netop er en grundig misforståelse af de to begreber, der ligger bag ved den store opmærksomhed, man har skænket PRICHARD'S afsindighedsform i populær-videnskabelige arbejder. Det er den samme misforståelse, der herfra søger at trænge sig ind på retsmedicinens område til stor ulempe for retslægerne og til ikke mindre skade for en klar opfattelse af de pågældende sindssyge tilstande og deres retlige bedømmelse. I nær forbindelse med denne misforståelse står nu en anden, der er ikke mindre vigtig i theoretisk henseende, og som også har en vis praktisk betydning ved den forvirring, den

er istand til at skabe både i lægmands og juristernes opfattelse. Jeg tænker på *den påstand, at det skulde røbe forvirring og uklarhed, når PRICHARD* — og forresten alle videnskabelige forfattere efter ham — *betragter „moral insanity“ som et „symptomatisk begreb“*, og at en modnere opfattelse medfører, at „de moralske uordener“ må betragtes som „selve sygdommen“. Efter de bemærkninger, jeg ovenfor har gjort, turde en udførlig tilbagevisning af denne påstand være overflødig. Når „moral insanity“ i virkeligheden betyder en „sindssyg tilstand af følelseslivet“, så ligger heri, at den hverken kan eller skal være andet end navnet på en samling sygdomstegn, et symptomatisk begreb; og det gælder i psychopathologien som på det øvrige område af pathologien, at forstyrrelse af funktionen ikke udgør selve sygdommen men kun symptomer af sygdom. Hvad her er sagt om „moral insanity“ (folie morale) gælder naturligvis også om den sindssyge forstyrrelse af følelseslivet, der i *vort* sprog kan betegnes som „moralsk afsindighed“, forsåvidt den særligt berører det moralske (ethiske) område. Det går med denne forstyrrelse, med fejl i den moralske holdning, som med sygelige forstyrrelser af holdning og ligevægt på det legemlige område. Så lidt som man betragter et fejltrin, en vaklende gang, hvis sygelige beskaffenhed er afgjort, som „selve sygdommen“, så lidt tør man betragte en virkelig sygelig moralsk udskøjelse på denne måde. Begge fænomener ere — hvert på sit område — funktionsforstyrrelser; de betegnes som sygelige, fordi de ere betingede af en sygdom.

Et ganske andet og heraf uafhængigt spørgsmål er det naturligvis, om der mellem de sindssyge tilstande, der gå under navnet „moral insanity“ (folie morale), findes visse grupper, der kunne udsondres fra alle de øvrige, og som kunne betragtes som symptomer af ensartede hjernesygdomme, fordi de vise sig at være sammenknyttede på ejendommelig måde, have ensartet udvikling og forløb og i det hele optræde som *afsluttede typiske, kliniske former*.

Forsåvidt undersøgelsen måtte lære, at det netop var disse former, der havde særlig tilbøjelighed til at gribe ind på det moralske (ethiske) område, vilde man selvfølgelig have anledning til at hævde, at navnet „moralsk afsindighed“ fortrinsvis fik anvendelse på dem.

Selvfølgelig kunde spørgsmålet ikke opstilles i denne form af PRICHARD eller hans samtidige. Bortset fra det rent formelle hensyn, sproget lagde ham i vejen, og som forhindrede ham i at tillægge ordet „moral“ en så indskrænket betydning, er det klart, at der logisk ikke kan være tale om at stille spørgsmålet, før man har klaret det mere almindelige spørgsmål, der netop beskæftigede PRICHARD og hans samtid, og som det er dens fortjeneste at have rejst og i det væsentlige løst. Man måtte først vide, om man overhovedet turde betragte den hele række sjælelige livsytringer, hvorom her er tale, som „sindssyge“; man måtte først undersøge, om man i det hele havde ret til at opstille en afsindighedsform, der væsentligt ytrede sig på følelseslivets område. Som bekendt vilde man på hin tid ikke anerkende slige tilstande som patologiske. „Man antog almindeligt — som PRICHARD bemærker — at den væsentligste om end ikke den eneste ytring af afsindighed bestod i en eller anden falsk overbevisning eller fornuftstridig ide,“ at „afsindighedens væsen var at delirere“, kort sagt „man havde kun øje for den ene af sindssygdommens forskellige former“, den såkaldte „intellektuelle afsindighedsform“. Dette mangelfulde kendskab til afsindighedens almindelige symptomatologi var det, PRICHARD søgte at afhjælpe. Før man havde fået øje for den og før man havde skaffet den erkendelse gyldighed, at „der virkelig gives tilfælde af afsindighed, der karakteriserer sig ved en sygelig tilstand af følelser og affekter“, før kunde der ikke være tale om at opstille mere specielle, kliniske former, hvis væsentligste ejendommeligheder vilde være at søge netop indenfor det omtvistede område.

Mærkeligt nok har man i den allernyeste tid her hjemme

fundet på, at PRICHARD ved at følge denne strengt logiske fremgangsmåde skulde have røbet, at han ikke magtede den opgave, der forelå, idet han „i endnu højere grad end PINEL og ESQUIROL“ sammenblandede, hvad der burde adskilles. Hans „nye kategori“ — moral insanity — får i overensstemmelse hermed det skudsmål, at den er „et kompleks af de mest uensartede sygdomsformer, blandede péle- mèle mellem hverandre“! Ligeoverfor en sådan godtkøbskritik skal jeg bemærke, først at hans „kategori“ ikke er et „komplex“ af former men simpelthen, som ovenfor påvist, den ene af afsindighedens hovedformer; jeg skal fremdeles gøre opmærksom på, at det selvfølgelig må gælde om denne som om den anden hovedform: „den intellektuelle afsindighed“, at den under højst forskellig nuancering optræder som sindssygt symptom ved højst forskellige sygdomsformer i nervesystemet. Der er kort sagt ikke mere mening i at forlange, at „moral insanity“ skal være „en afsluttet sygdomsspecies eller sygdomsform“ end at forlange, at „den intellektuelle afsindighed“ skal være det. De nævnte nedsættende ytringer om en af psykiatriens fremragende forskere kunne da også kun undskyldes ved en grundig misforståelse af PRICHARD'S klare og tydelige fremstilling; de røbe en ikke mindre grundig misforståelse af hvad man i psykiatrien som i den øvrige pathologi forstår ved sygdomssymptom og sygdomsform, og de antyde en højst mærkelig uklarhed i opfattelsen af hvad der er „klinisk sygdomsform“ og hvad „speciel form“ af funktionsforstyrrelse.

Hvor langt ere vi da egenlig, siden PRICHARD'S tid, komne med hensyn til forståelsen af forholdet mellem immoralitet og afsindighed? Er det overhovedet muligt at påvise typiske, kliniske sygdomsformer, der fortjene navnet „moralsk afsindighed“, fordi sygdommen udelukkende eller særligt griber ind på det moralske (ethiske) område?

Som alt tidligere omtalt er man *forlængst kommen ud over det standpunkt, da man betvivlede, at en sindstilstand var patologisk betinget, fordi forstyrrelsen viste sig på*

følelseslivets område, i stemninger, affekter, lidenskaber eller attrær. Erfaringen har lært, at det er denne side af det sjælelige liv, der reagerer livligst og tidligst for sygdommens indvirkning, snart gennem formelle forandringer og afvigelser ved den hurtighed eller lethed, hvormed følelserne opstå og veksle; snart gennem reelle forstyrrelser ved forandring af følelsernes indhold, af stemningens beskaffenhed. Erfaringen har fremdeles lært, at slige funktionsforstyrrelser ikke blot på mangfoldig måde kunne forbindes med andre sindssyge symptomer men også en tid lang kunne stå ene, ja, at de allerfleste sindssygdomme begynde med et stadium, hvor man forgæves leder efter tydelige forstyrrelser udenfor følelseslivet.

Når det først er givet, at sygdom overhovedet kan gribe forstyrrende ind på dette område af sjælelivet, og at herhenhørende funktionsforstyrrelser udgøre, hvad PRICHARD betegnede som den ene af afsindighedens „hovedformer“, så er det vanskeligt at forstå, hvorledes sygdommen skulde kunne undgå at berøre det ethiske område, og man vil let se, at *en umoralsk sindstilstand eller handling kan blive det første og i lang tid måske det mest fremtrædende tegn på sindssygdøm.* Vi have i så fald en virkelig „moralsk afsindighed“ for os; og hvad enten den moralske forstyrrelse er det eneste sindssyge tegn eller den forbinder sig med andre forstyrrelser på følelseslivets område, vil den hel og holden ligge indenfor grænsen af den afsindighedens hovedform, som betegnes som „moral insanity“ („folie morale“), men som tillige omfatter talrige andre sindssyge tilstande, der ikke have noget med „moralen“ at gøre.

„Den moralske afsindighed“ bør imidlertid ikke udelukkende søges her. De psykologiske forudsætninger for den umoralske handling ere ganske vist for en væsentlig del bundne til følelser og stemninger, til affekter og lidenskaber. Ved en vis udvikling af karakteren vil man dog finde, at den faste kerne i bevidsthedslivet, der gør sig gældende ved enhver væsentlig handling, stempler den med sit præg

og tvinger individet til at anerkende moralens love, indeslutter langt flere elementer hentede fra forestillingslivet end fra følelsesområdet. Enhver sindssyg forstyrrelse, der griber ind i forestillingslivet, der hæmmer eller forstyrrer, forløbet af forestillingerne eller som forvansker deres indhold, vil altså også kunne virke opløsende på denne faste kerne, ødelægge de forestillingsgrupper, der skulle holde igen, afskære deres forbindelse med følelseslivet eller måske endog skabe helt nye forestillinger, der i og for sig blive motiver til handlinger af tvivlsom moralsk beskaffenhed. Alene den simple, ofte meget begrænsede hukommelsessvækkelse, der beror på, at den reproducerede forestilling ikke ganske svarer til den oprindelige forestilling, medens den syge opfatter dem som fuldstændigt identiske, kan blive anledning til meget skæbnesvangre følger for ham. Begivenheder, han ganske nylig har oplevet, vil han kunne være nødt til at gengive i så forvansket skikkelse, at han overalt gør indtrykket af at være en snu løgner. Det ligger herefter nær at se, at *også „den intellektuelle afsindighed“ må give sit bidrag til den moralske afsindighed.* Hertil kommer nu, at sindssygdomssymptomerne ikke blot må søges på følelses- og forestillingslivets område; *også drifterne kunne påvirkes af sygdommen*, snart således at deres naturlige styrke formindskes eller forøges, snart således at de omdannes på mangfoldig „unaturlig“ måde. Navnlig gælder dette kønsdriften. Endelig træffe vi en række sindssyge handlinger, hvis motiver hverken kunne søges i tydeligt bevidste forestillinger, i følelser eller drifter; handlingen springer tilsyneladende umotiveret frem, uden at hverken iagttageren eller den syge selv efter helbredelsen kan udrede dens psykologiske forudsætninger, de såkaldte „impulsive“ handlinger. Selvfølgelig må *også alle disse kunne blive en rig kilde til umoralske handlinger.*

Er der således ingen tvivl om, at *alle afsindighedsformer* — og selvfølgelig også PRICHARD'S to hovedformer: „moral og intellectual insanity“ — *levere bidrag til „den*

moralske afsindighed“, så kan der naturligvis ikke være tale om at opstille denne som en typisk, klinisk sygdomsform. Ganske vist vil man finde, at den måde, hvorpå sygdommen i visse tilfælde griber ind på det moralske område, kan have noget typisk ved sig, der ikke altid genfindes i andre tilfælde, og at sygdommen under visse forhold er tilbøjelig til at give sig tilkende ved langvarige og ved første øjekast mere isolerede indgreb på det ethiske område, medens den i andre tilfælde hurtigt optræder med utvivlsomme sindssygesymptomer. Sådanne tilfælde har man da også i de senere år været tilbøjelig til fortrinsvis at betegne som „*moralsk afsindighed*“. De kunne findes hos voksne og børn, være medfødte eller erhvervede. Hvad der hidtil er bekendt, turde dog endnu *langt*fra være *tilstrækkeligt* til at formode, at de pågældende sygdomsbilleder svare til *bestemte, selvstændige sygdomsprocesser* i nervesystemet.

Langt større betydning har det at komme til klarhed om, *hvorledes* „*moralsk afsindighed*“ lader sig *skelne* fra den *immoralitet*, der ikke er betinget af sygdom og som med et billedligt udtryk kan betegnes som „*moralsk sygelighed*“. Nærmest ligger det vel at søge tegnene på den umoralske handlings virkelig sygelige karakter i selve beskaffenheden af den umoralske tilbøjelighed, i den mere eller mindre påfaldende eller oprørende måde, hvorpå moralloven tilsidesættes. Utvivlsomt er det også ad denne vej, at lægmand oftest søger at begrunde adskillelsen fra den almindelige lastefuldhed. Den pågældende handling er „så grusom, så oprørende, så uforståelig“, at den „absolut må være sygelig“. For en del kan dette nu have sin rigtighed. Handlingens umoralske beskaffenhed *kan* give væsentlige oplysninger om dens patologiske karakter. Dette gælder dog kun, når den betragtes i belysning af individets hele moralske udvikling og standpunkt på det givne tidspunkt og af de sociale betingelser, hvorunder han har levet. Heraf følger imidlertid, at det ikke blot er de store og iøjnefaldende afvigelser, der skal lægges vægt på; også den

mindste og tilsyneladende uskyldigste tilsidesættelse af moralens bud kan have sin betydning for afgørelsen af sygdomskaraktoren. Det er *afvigelsen* selv, det kommer an på, og hvad der f. eks. hos den kydske kvinde alt kan give os fuld vished om, at sygdommen har inficeret sjælelivet, er oftest uden al betydning for os, når talen er om den udsvævende mand. Ved siden heraf står det imidlertid fast — hvad MAUDSLEY og iøvrigt blandt andre også PRICHARD allerede har fremhævet — at man *ganske i almindelighed ikke kan bestemme den moralske afsindigheds tilstedeværelse efter de foreliggende handlingers moralske beskaffenhed*. Iverken en enkelt nok så lastefuld handling eller forbrydelse eller en hel række af sådanne handlinger kan i og for sig godtgøre sindssygdommens tilstedeværelse. De moralske forstyrrelser kunne være ganske ensartede hos den lastefulde, forbryderen og hos den sindssyge. *Adskillelsen kan ordenligvis kun gøres, når man ad anden vej er istand til at påvise, at man har et sindssydomstilfælde for sig*, og at den moralske forstyrrelse er sammenkædet med de psykiske elementer, hvoraf afsindigheden i det givne tilfælde består. Den vej, man i så henseende bør følge, er *den samme, der benyttes overalt, hvor det gælder at bestemme en sindssydom*. Bortset fra den alt omtalte forandring i individets karakter, specielt da i hans moralske holdning og optræden, vil opmærksomheden være at rette på sådanne forhold, der antyde en arvelig eller erhvervet disposition til sindssydom, bestemte lejlighedsårsager, der erfaringsmæssigt bidrage til sådan sygdoms udvikling. Man vil efterspore tidligere sindssydomstilfælde eller andre alvorlige hjernesygdomme, men fremfor alt vil man da have opmærksomheden henvendt paa, om der ikke samtidslig måtte findes andre og utvivlsomme (sjælelige eller legemlige) symptomer på en hjernesygdom. Blandt disse spille da atter de psykiske elementarforstyrrelser den mest fremtrædende rolle som bevismidler for sygdommens eksistens (illusioner, hallucinationer, vrangforestillinger, stemningsforstyrrelser, svækkelsestilstande, osv. osv.) Såvidt muligt bør

denne altså godtgøres ganske uafhængigt af den måde, hvorpå den formodede sygdom griber ind på det moralske område. I de allerfleste tilfælde er det da også kun ad denne vej, at man formår at gøre det sandsynligt eller sikkert, at den moralske forstyrrelse er sygeligt betinget, at individet lider af „moralsk afsindighed“ og ikke af en eller anden slet tilbøjelighed, der billedligt kan betegnes som „moralsk sygelighed“.

Den række spørgsmål, jeg her i korte træk har givet en oversigt over, står i så nær berøring med en af psykiatriens vanskeligste opgaver, at den visselig kunde gøre krav på en langt fyldigere behandling. Det drejer sig om at bestemme den altid svævende grændse mellem sjælelig sygdom og sundhed i nogle af de allertvivlsomste tilfælde og derhos tilfælde af sådan beskaffenhed, at de jævnlig komme til bedømmelse for retten eller overhovedet under forhold, hvor det har særligt skæbnesvangre følger for individet og samfundet, hvis de ikke vurderes på rette måde. Selv om jeg blot tilnærmelsesvis magtede denne opgave, som talrige udmærkede psykiatre og retslæger have lagt tilrette, vilde en mere indgående drøftelse gå langt ud over de grændser, her ere satte. Enhver, der måtte interessere sig for at trænge dybere ind i sagen, navnlig med hensyn til spørgsmålet om den „moralske afsindighed“, vil kunne finde udførlige og ypperlige fremstillinger hos forfattere som MAUDSLEY, FALRET, DAGONET og KRAFFT-EBING. Den opfattelse, disse forskere gøre gældende, er i alt væsentligt den samme. *Den afspejler videnskabens nuværende standpunkt.*

Jeg skylder at tilføje, at der netop i den allerseneste tid er gjort et *forsøg på at underkende hele denne opfattelse*, et forsøg, der må interessere os såmeget mere, som

det i en vis forstand kan betegnes som et dansk bidrag til spørgsmålets løsning. Jeg sigter til *Dr. med. LYKKE'S afhandling* for doktorgraden i medicinen: „*Bidrag til læren om moral insanity*“. Kjøbenhavn 1879.

Efter denne forfatter have „skribenterne af moral insanity“ (pg. 34. 36.) gennemgående gjort sig skyldige i de groveste misforståelser, der revses og afvises i ligeså korte som fyndige bemærkninger. PINEL „sammenblander heterogene elementer og uensartede former“. ESQUIROL „klarer vel opfattelsen, men giver dog et meget broget billede af sygdommen, der ikke er let at få hold på, idet han sammenfatter hvad der bør adskilles“. FODERÉ „komplikerer sagen betydeligt“. PRICHARD har skabt „et kompleks af de mest uensartede sygdomsformer blandede pêle-mêle“. MARC har „bragt megen konfusion ind i opfattelsen“ osv. Misforståelserne skulle bero derpå, at man har betragtet „moral insanity“ som et „symptomatisk begreb“, medens LYKKE „vil fastslå, at den er en afsluttet sygdomsspecies hos væsener, hvor de moralske forstyrrelser danne selve sygdommen“ (pg. 35). Han har „som reservelæge haft hyppig lejlighed til at lære at kende denne form af sindssygdom“; den overses „af udenforstående, der kun vurdere en persons sindstilstand efter hans intelligents“, og „selv læger benytte vage og ubestemte udtryk om den, som om de med flid ville undgå ethvert ansvar ved deres erklæringer“. De pågældende individers „lidenskaber ville rive dem med sig på en beklagelig bane, og føres de for retten som kriminelt anklagede, så er den anklagedes sindstilstand meget mere end enhver anden sindssyg, netop fordi hans intelligents for overfladisk betragtning synes uskadt, udsat for at blive dømt og straffet som skyldig, — når dommeren ikke oplyses om hans sindstilstand“.

Hvortil støtter forfatteren sig da, når han mener at kunne opstille „denne sygdomsspecies hos væsener, hvor de moralske forstyrrelser danne selve sygdommen“? Han støtter sig til *Dr. CAMPAGNE* og til 8 (otte) iagttagelser, som „han

selv alle har beskrevet“. Hvem er Dr. CAMPAGNE? Det er en fransk sindssygelæge, som for en halv snes år siden har beskrevet „la manie raisonnante“. Han lægger den største vægt på, at denne sindssyge tilstand opfattes som en „espèce“ og ikke som en „groupe“ eller „forme phrenopathique“ og han gør gældende, at den videnskab, der handler om „de moralske sygdomme“ (les maladies morales), kun har en fremtid, når den bygges på et grundigt studium af „les espèces“. Hans „manie raisonnante“, der ikke må opfattes som en symptomgruppe, skal efter LYKKE være det samme som „folie morale“; CAMPAGNES „espèce morbide“ er LYKKE'S „sygdomsspecies“, og denne fortjener alene navnet „moral insanity“. *Ejendommelighederne for denne species* skulle være, at „tilstanden beror på et arveligt anlæg, er medfødt, alt i individets tidligste barndom viser sig som moralske udskejelser, at pågældende er berøvet alle ædle og humane følelser, medens de lavere, egoistiske følelser ere stærke, de reflektive evner holdes i rudimentær tilstand, villien svag og individet således er aldeles uskikket til at betvinge lidenskaberne“ (pg. 59). Denne sygdomsspecies — der isøvrigt også betegnes som sygdomsform, som principal lidelse, principal type, idiopathisk sindssygdom, kategori og afsluttet sygdomsspecies — skal være „kontinuerende, aldrig ledsaget af illusioner eller hallucinationer, sålidt som af vrangforestillinger“ og den skal — skønt den „aldrig går over i dements“ — være uhelbredelig. *Hvorledes godtgøres nu disse påstande, der stemme så lidt med den almindelige opfattelse af „moral insanity?“*

Først gennemgår LYKKE — og CAMPAGNE — forskellige dem bekendte tidligere forfattere. Man vil få et fyldigt billede af CAMPAGNE'S historiske oversigt — hans „histoire de la manie raisonnante ou plutôt de ces deux mots“ — ved at gennemlæse LYKKE'S „historiske data“ vedrørende „moral insanity“. Lige indtil CAMPAGNE'S tid er det omtrent de samme forfattere, der tages for, de samme citater af deres arbejder, der behandles, og de samme tildels

endog ordrette bemærkninger, hvormed vedkommende forfatteres standpunkt afvises. I en henseende har LYKKE dog ubetinget et fortrin for CAMPAGNE. Medens denne nemlig må tilstå at være fuldstændig ubekendt med PRICHARD, kan LYKKE citere ham efter originalen. Utvivlsomt vilde det dog have været heldigere, om han havde citeret ham efter SELMER's oversættelse; han vilde da sikkert have undgået at misforstå det fransk-engelske udtryk „moral“ og have vogtet sig for i denne sammenhæng at oversætte det ved „moralsk“. — Med hensyn til indholdet af de „historiske data“ fra tiden efter CAMPAGNE, da skal jeg blot bemærke, at LYKKE ikke har taget hensyn til sådanne hovedforfattere som MARC, TARDIEU, DESPINE, FLEMING, MITTERMAIER, SOLBRIG, KRAFFT-EBING og TAYLOR, og at et par andre — DAGONET og MAUDSLEY — kun kendes ufuldstændigt; den sidste kun gennem et — iøvrigt glimrende — populært arbejde, medens hans store hovedværk med en fuldstændig og klar behandling af „moral insanity“ ikke omtales.

Er den historiske kritik hos CAMPAGNE og LYKKE ikke synderligt overbevisende, så gælder det samme om afsnittene „*symptomatologi*“ og „*sygdommens udvikling og gang*“. Også hvad disse afsnit angår vil man gennem LYKKE's fremstilling få et godt billede af CAMPAGNE's opfattelse. Hvad de „moralske følelser“ angår — „de følelser, som siges udelukkende at tilhøre mennesket og at danne den eneste forskel mellem det og de andre levende væsener“ (LYKKE pg. 40, CAMPAGNE har også (pg. XVI) dette citat efter QUATREFAGES men rigtignok i en mindre meningsløs skikkelse) — da hedder det, at de „ganske mangle hos de moralsk afsindige“, dermed „bortfalder enhver religiøs følelse, de have ingen sands for forskellen mellem godt og ondt, mangle ganske følelse for orden og autoritet, ingen af dem har nogensinde opfyldt en husbonds, en faders, en søns forpligtelser, æresfølelse kende de ikke, ærgerrighed mangle de ganske ligesom patriotisme og na-

tionalfølelse, familiegleder kende de ikke, de mangle evnen til at nære sand kærlighed, hengivenhed eller venskab, det er dem umuligt at være erkendtlig og taknemmelig, menneskekærlighed eller medlidenhed kende de ikke, det ligger nær, at de ikke kunne være beskedne, undselige, vise sømmelighed, være ædelmodige, vise tillid eller være oprigtige, de ere gerrige, smålige, skinsyge, misundelige, snedige, hyklerske, løgnagtige, i grunden kujoner, onskabsfulde, nysgerrige, vredagtige, dovne“ — i sandhed en samling af egenskaber, der noksom beviser, at LYKKE'S „moralsk afsindige“ ere „berøvede alle ædlere og humane følelser“, men rigtignok ingenlunde godtgør, at den „moralske perversitet“ skyldes sygdom, end mindre, at den danner „selve sygdommen“. Dette indrømmes nu vel af forfatteren (pg. 76), og han opkaster da også det spørgsmål, om det overhovedet er berettiget at betragte et sådant individ som sindssygt. Dette hovedspørgsmål behandles i få linier på denne og følgende side: „når individet ses i hans forskelligste forhold, såvel indadtil i hans private liv, som udadtil overfor verden“, „betragtes omgivet af sin sindsyge familie“, forudsættes det, at vedkommende har arvelige anlæg; i forbindelse med disse må hine kendsgerninger „absolut bibringe en den overbevisning, at vedkommende individ umuligt kan være sundt“, men selv om dette nu indrømmes, kan man ikke i almindelighed besvare det spørgsmål „om det da er nødvendigt at betragte ham som sindssyg;“ det må besvares „i overensstemmelse med hvert enkelt tilfældes natur“. Heller ikke CAMPAGNE har skænket dette hovedspørgsmål mere end den allerflygtigste behandling. Da FALRET gør ham opmærksom på denne mangel og fremhæver, at det netop er dette punkt, man må have for øje, når man overhovedet vil bidrage til løsningen af de vanskelige opgaver, der møde en på dette område, trækker CAMPAGNE sig tilbage med den ejendommelige erklæring, at det aldrig har været hans hensigt at optille en afsindighedsform, der altid og for alle vise sig med „palpable eklatante sinds-

syge tegn“. Sådanne findes kun, forsåvidt sygdommen er ledsaget af agiterede perioder og i disse. De rolige syge befinde sig snarest i en „mellemtilstand“, „det symptomatiske apparat er hos dem kun silhouetter, ikke tydelige symptomer“ og består væsenlig i, „en forøgelse af den naturlige egoisme“. Og „hvorledes kan en beskrivelse af denne sygdom give vel udtalte karakterer, når virkeligheden lærer, at disse ere af ubestemt beskaffenhed“. Overhovedet har „det symptomatiske apparat kun underordnet betydning“ i sammenligning med „les virtualités pathologiques“. Det, som det kommer an på, er at påvise „den sygeligt forøgede personalitetsfølelse“.

I og for sig kan der naturligvis ikke være noget at indvende imod, at en yngre forfatter, der vil behandle et særligt vanskeligt spørgsmål, både i hovedtræk og enkeltheder slutter sig nøje til en eller anden forfatter, der tidligere har behandlet samme emne. Kun må det fordrres, at han vælger sit forbillede med kritik, benytter det med skønsomhed og — at han i virkeligheden har gjort sig alvorligt og fuldstændigt bekendt med hans arbejde. Denne fordring har Dr. LYKKE nu ikke tilfredsstillet ligeoverfor CAMPAGNE. På given anledning under den såkaldte forsvarshandling måtte han tilstå, at han aldrig havde læst CAMPAGNE i originalen men kun kendte og citerede ham efter et fransk tidsskrift. Under disse omstændigheder bliver det *forståeligt, at han ikke blot kender sin autoritet ufuldstændigt men også har misforstået CAMPAGNE både i væsentlige og uvæsentlige punkter.*

Hvad ufuldstændigheden angår, da skal jeg særligt henlede opmærksomheden på CAMPAGNES påstand, at „sygdommen“ skulde være ledsaget af bestemte legemlige symptomer, navnlig da med hensyn til hovedets form. Ganske vist er det høist usandsynligt, at denne påstand holder stik. Den burde imidlertid — hvis LYKKE havde kendt den — have opfordret ham til at beskæftige sig lidt med de legemlige symptomer overhovedet. Siden CAMPAGNE'S ar-

bejde fremkom, er der blevet oplyst adskilligt på dette område, der vilde kunne fortjene opmærksomhed.

Blandt misforståelserne skal jeg først fremhæve en uvæsenlig, men ret kuriøs. Ved forsvarshandlingen blev der gjort den indvending, at Dr. LYKKE behandlede et og samme spørgsmål, — vedrørende muligheden af at skelne „moral insanity“ fra andre sindssygdomme — i to forskellige afsnit af sin afhandling: først i afsnittet „sygdommens begrænsning“ senere under „den differentielle diagnose“. Forfatteren gav ikke nogen egenlig forklaring af grunden til denne dobbelte behandling men antydede dog, at det til orientering kunde være nyttigt at drage spørgsmålet frem, allerede inden sygdomssymptomerne bleve omtalte. Jeg skal tillade mig at opstille en anden hypotese til forklaring. Dr. LYKKE's afsnit: „sygdommens begrænsning“ følger efter det første afsnit, betitlet „historiske data“ og står foran det tredje: „symptomatologie“. Mellem de tilsvarende afsnit har CAMPAGNE indskudt et afsnit, i hvilket han søger at klare for sig selv og sin læser, hvad det er for en *opgave*, han har stillet sig. Dette afsnit kalder han: „limites du *sujet*“. Mon ikke dette i LYKKE's afhandling skulde være bleven til: „*sygdommens* begrænsning“?

Af væsentlige misforståelser skal jeg nævne to, der have haft en gennemgribende indflydelse på forfatterens fremstilling. Den ene hænger sammen med opfattelsen af det fransk-engelske udtryk „moral“. Ved at gennemlæse forskellige arbejder om „folie morale“ og „moral insanity“ har Dr. LYKKE åbenbart fået fornemmelsen af, at det er et udtryk, der kan betyde mangt og meget, men han synes tillige at have draget den slutning heraf, at man iflæng kan benytte det snart i en snart i en anden betydning uden at skade sin fremstilling. Hans afhandling vrimler af „vage og ubestemte udtryk“ på dette område, uden at jeg dog derfor vil sige, at han „med flid vil undgå ethvert ansvar, der kunde opstå for ham af hans udtalelser om den moralske sindssygdom“. „Moralske evner“,

„aktive evner“, sjælelivets „moralske sfære“, „aktive følelser“, „affektive funktioner“ osv. er — „pêlé-mêle“ — det område, der skal være sædet for de „perversiteter“, der hos „disse væsener danne selve sygdommen“. Dette „moralske“ er snart af en så ejendommelig beskaffenhed, at det — som nævnt — „danner den eneste forskel mellem mennesket og de andre levende væsener“, snart falder det sammen med „ethisk“ eller i sin „perversitet“ med det „kriminelle“, snart er det „følelser, tilbøjeligheder, lidenskaber og instinkter“, kort, hvad man også „sædvanlig betegner som aktive evner“. — CAMPAGNE bruger nu selvfølgelig „moral“ i fransk betydning og da i den mest udstrakte betydning: om alt hvad der hører til følelseslivets område. Han meddeler et meget udførligt skema for „den menneskelige naturs psykiske konstitution“. „Den analytiske metode har vist ham (!), at man i så henseende kan adskille: „intelligentsen, moralen og villien“. „Moralen“ (sensibilité morale ou sentiment) har sine underafdelinger. Den første og „øverste“ omfatter blandt andet „sentiment de l'infini, foi, religion, sentiment national, patriotisme“; i den fjerde og laveste figurere forskellige naturlige og kunstige, erhvervede fornødenheder: således „besoins naturels de respiration, d'alimentation, d'exonération“ og som „besoins factices“: „tabac, boissons alcooliques etc“. Når „moralens“ område gives så vide grændser, så er det forståeligt, at man har let ved at træffe „moralsk afsindige“, men det er da også forståeligt, at „udenforstående, ja, læger og dommere“ have vanskelighed ved at „vurdere deres sindstilstand“, når de ikke oplyses om CAMPAGNE's standpunkt — ja det tør vel siges, selv om de gennem LYKKE's afhandling oplyses desangående. Mindre forståeligt er det, at LYKKE ikke har haft øje for, hvor forskelligt det danske udtryk „moralsk“ er fra det fremmede „moral“, og særligt, i hvor forskellig betydning han selv og CAMPAGNE bruger det.

Den anden væsentlige misforståelse har en ikke mindre gennemgribende indflydelse. Når LYKKE slutter

sig så nøje til CAMPAGNE, følger ham i hans historiske kritik og i det hele gennemgående støtter sig til hans fremstilling, så er denne tilslutning fra hans side ikke en ren følelsessag; han giver grunde derfor: „CAMPAGNE opfatter manie raisonnante som en degenerationstilstand og patienterne, der lide af den, som fra fødselen af defekt anlagte individer; han må følgelig udskille alle de af forfatterne anførte eksempler, der udmærke sig ved en pludselig indtrådt karakterforandring hos patienterne; thi det fra fødselen af i moralsk henseende defekt anlagte individ må tidligt vise sine slette vaner og instinkter, medens de tilfælde, hvor sådanne komme frem som modsætning til patientens tidligere liv, ikke kunne henføres til manie raisonnante, når den gives denne begrænsning“. Herefter „synes“ CAMPAGNE's opfattelse af manie raisonnante at være „den samme som her (i LYKKE's afhandling) skal gøres gældende af moral insanity“. I overensstemmelse med dette raisonnement — der turde være lige mærkeligt i logisk, psykologisk og psychopathologisk henseende — overfører da LYKKE CAMPAGNE's beskrivelse og karakteristik på sin egen sygdomsspecies: moralsk afsindighed. Jeg skal hertil først bemærke, at CAMPAGNE ikke er slet så uklar, som han efter ovenstående citat må synes at være. Blandt andet erkender han — i modsætning til Dr. LYKKE — at man særdeles vel kan have et medfødt anlæg til en sygdom, uden at denne derfor behøver at vise sig tidligt, og han gør udtrykkeligt opmærksom på, at hans manie raisonnante i almindelighed først kommer til udbrud mellem det 20de og 25de år. Hvad der imidlertid er vigtigere at lægge mærke til, er den omstændighed, at CAMPAGNE efter sin egen forsikring aldrig har tænkt på at beskrive en moralsk „afsindighed“, en „folie morale“, sålidt som han har villet hævde en sådan karakteren af en afsluttet sygdomsform eller „sygdomsspecies“. Han gør atter og atter opmærksom på, at hans sygdom hverken kan eller må forveksles med „folie morale“ eller „folie raisonnante“: det er *kun en varic-*

tet af den almindelige manie, han har villet fremstille. Dr. LYKKE kan herefter end ikke søge støtte for sin opfattelse hos CAMPAGNE; han står ene med den ligeoverfor englænderne fra PRICHARD til MAUDSLEY, franskmændene fra PINEL til FALRET og tyskerne fra GROHMANN til KRAFFT-EBING.

Der står tilbage at omtale *den støtte*, Dr. LYKKE muligvis kunde have i den originale del af sit „bidrag“, i sine otte sygehistorier, „som han selv alle har beskrevet som reservelæge på kommunchospitalet“. I og for sig synes nu vel et så ringe antal iagttagelser ikke at kunne tillægges nogen afgørende betydning; ikke heller kunde det synes at kommunchospitalet, hvor de syge som bekendt kun henligge nogle dage eller uger, er det heldigste sted at samle materiale til en bedømmelse af en sygdom, der skal strække sig ud over et helt menneskeliv, og som fortrinsvis skal vise sig ude i livet. Hertil vil nu imidlertid intet være at sige, når man en gang ikke kan skaffe andet materiale. Selvfølgelig må det da imidlertid *fordres*, at iagttagelsen, sålænge den står på, er så *nøjagtig* og *fuldstændig* som muligt, at alle de oplysninger, der modtages fra den syges omgivelser, benyttes med den største varsomhed og kritik, og at man, såvidt muligt, søger at udfylde hullerne i iagttagelsen. I så henseende frembyder nu LYKKE'S sygehistorier meget betydelige mangler. Ingen af hans syge har været genstand for undersøgelser efter nogen af de fysikalske metoder, der nutildags give os så sikre holdpunkter for diagnosen af tvivlsomme nervesygdomme, og kun om enkelte af dem, der indlagdes på asylerne, har han fundet anledning til at fremskaffe lidt af de meget værdifulde oplysninger, der sikkert må findes i asylernes journaler. Udenfor de få dage eller uger, han selv har set dem, har han sågodtsom udelukkende holdt sig til omgivelsernes usagkyndige og oftest stærkt farvede beretninger. Hvor upålidelige disse kunne være, har jeg netop haft lejlighed til at erfare med hensyn til to af de sygeberetninger, der

findes hos forfatteren, og som angå patienter, jeg selv har kunnet følge gennem lange perioder.

Iagttagelserne bør ikke blot være nøjagtige og fuldstændige; de bør også være *korrekt gengivne*. Også i denne henseende har imidlertid den ene af de sygehistorier, jeg tilfældigt er i stand til at kontrolere, en meget væsentlig mangel. Dr. LYKKE lægger den aller største vægt på, at den sygdom, han opstiller, ikke er ledsaget af illusioner, hallucinationer eller vrangforestillinger. Når sådanne iagttages, har man ingen „moral insanity“ for sig. Det træffer sig nu så, at en af hans syge, i hvis sygdomsbeskrivelse der ikke er omtalt hallucinationer, i virkeligheden har lidt af sådanne, og at dette officielt er meddelt af overlægen i henhold til selve hospitalsjournalen. Selvfølgelig bliver den pågældende sygehistorie herved fuldstændig ubrugelig som bevismiddel for forfatterens sygdom. Men når Dr. L. i et tilfælde kan overse eller forglemme at medtage et efter hans eget udsagn så afgørende symptom, ligger det nær at befrygte, at han også i andre tilfælde kan have overset det. Der er så meget mere grund dertil, som det er bekendt, at både hallucinationer og vrangforestillinger ofte gemmes meget godt af den syge, ligesom at de også af sig selv både dage og uger igennem kunne træde fuldstændigt i baggrunden. Selv om de altså under det meget korte hospitalsophold slet ikke ere komne frem, kunne de meget godt have været tilstede før eller senere.

Heller ikke med hensyn til andre *hovedejendommeligheder* ved den formentlige „sygdomsspecies“ ere de meddelte sygehistorier synderligt overbevisende. Efter Dr. LYKKE skal sygdommen begynde i den tidligste barndom; om et par af de otte sygdomstilfælde mangler der dog oplysninger angående forholdet i barndom og opvækst. Sygdommen skal være kontinuerende; men flere af sygehistorierne vise ikke blot meget betydelige periodiske svingninger men så fri mellemrum, at man vel snarere kunde tale om anfald af sygdommen. Den skal fremdeles være uhelbredelig, skønt

den aldrig går over i demens. Ingen af sygehistorierne godtgør dette — hvad de da heller ikke ret vel kunne ventes at gøre efter den korte tid, i hvilke de syge overhovedet have været genstand for iagttagelse, og da den ældste kun var henved 50 år.

Der står tilbage at berøre den beviskraft, der kan tillægges sygehistorierne med hensyn til den efter Dr. LYKKE sigende meget vigtige hovedejendommelighed ved hans nye „sygdomsspecies“: *arveligheden* eller „det defekte anlæg hos de væsener, hvor de moralske forstyrrelser danne selve sygdommen.“ Såvel i selve sygehistorierne som i de dertil knyttede ætiologiske bemærkninger røber forfatteren i så henseende ret ejendommelige anskuelser. For at godtgøre den arvelige disposition hos de syge og slægternes degeneration opstiller han en tabel over iagttagelserne, hvor han forfølger slægterne helt tilbage til 4de generation og medtager „ikke blot sindssygdomme hos forældre og bedsteforældre, men også hos tanter, onkler og kousiner“, hvorhos han fremdeles „som disponerende momenter har medtaget svære hjerne- og nervesygdomme, endvidere bizarrier, heftighed og lidenskabelighed.“ Forfatteren tror at hans oplysninger ere „talrige og tydelige nok“ til deraf at slutte, at „moral insanity“ — med den begrænsning han har givet den — har en „udtalt hereditær pathogenese.“ I virkeligheden har nu forfatteren ingen oplysninger kunnet skaffe angående fjerde generation i syv af de otte tilfælde og i fem hverken om tredje eller fjerde generation. Med hensyn til de foreliggende oplysninger vil det fremdeles bemærkes, at der ikke lægges nogensomhelst vægt på den nærmere beskaffenhed af pågældende sygdomme, om de muligvis ere opståede rent tilfældigt, ved stød, slag, i barselseng, ved forgiftninger, efter hjertesygdomme osv. Selvfølgelig ere slige tilfælde, „ikke blot“, når de findes hos tanter og kousiner, men „også hos forældre og bedsteforældre“ lidet skikkede til at demonstrere arveligt familieanlæg eller degeneration af slægten, og det vil let ses, at

der ved kritikløst at tage enhver angivelse med kan komme ejendommelige „anlæg“ frem. I en observation støtter anlæget sig således til følgende oplysninger: „Faderen fik et halv år før sin død en hjernelidelse, under hvilken det angives, at han lå og bevægede hovedet fra side til side.“ Moderen døde af lungesvindsot og en søster fik efter en fødsel et anfald af psykisk lidelse — som det synes en melankoli, der først tabte sig efter et tre måneders hospitalsophold. I en anden observation var „alt, hvad der kunde oplyses om sygelig nedarvet disposition,“ det at børnene „ofte havde hørt sige,“ at deres fader „havde arvet sit ustyrlige sind fra sine forældre.“ — I en tredje observation hedder det, at den syges fader „døde sindssyg, medens moderen var frugtsommelig med den syge.“ Efter de oplysninger, jeg kunde meddele Dr. LYKKE ved hans forsvarshandling, var moderen som 40 årig enke flyttet sammen med en ret velstående ugift gammel mand; under hendes frugtsommelighed døde han mellem 70 og 80 år gl. efter i 1½ år at have gået i barndom. Moderen selv „er i de senere år bleven tungsindig“; denne tungsindighed bestod i en meget naturlig bekymring over en vanartet søn og en ny forbindelse med en mand, der tilsatte alle de penge, hun fik efter hin olding. En „søster var“ — som det formodenlig hedder til belysning af familiens „moralske“ degeneration — „sangerinde på en sangerkneipe.“ Denne „søster“ var en plejesøster, som hverken havde fader eller moder sammen med den syge. —

Som man vil have set er den støtte, forfatteren kan søge i sine egne iagttagelser, ikke meget pålidelig, og det afsnit, hvori han særlig omtaler den, vil vel næppe for nogen være synderligt mere overbevisende med hensyn til rigtigheden af hans opfattelse end den del af arbejdet, hvor han tror at kunne støtte sig til CAMPAGNE. Der er under disse omstændigheder ikke anledning til at vente, at Dr. LYKKE'S „sygdomsspecies“ vil opnå så lang levetid som PRICHARD'S „moral insanity“. Ved siden heraf skal det indrømmes forfatteren, at det er lykkedes ham at opstille en

sygdomsform af sådan beskaffenhed, at „de væsener“, der lide af den, have al mulig udsigt til at misforstås, „når de føres for retten“; kun har han overset, at betingelsen herfor ikke må søges i at de „anklages kriminelt“ eller deri at domstolene „betragte dem overfladisk“. „Civile“ sager give selvfølgelig ligeså rig anledning til at beskæftige sig med slige væsener, og „overfladiskheden“ turde vel snarest blive at søge hos vedkommende læge, fra hvem dommeren skal have sin vejledning. Jeg kan i så henseende oplyse, at Dr. LYKKE's „sygdomsspecies“ end ikke i sin endnu meget korte levetid har undgået at foranledige misforståelser i „civile“ sager. Jeg er tilfældigt bleven bekendt med et sådant tilfælde. Det angik en kvinde, der for år og dag siden — i henhold til de oplysninger, der meddeltes af hendes mand — var bleven erklæret for „moral insan“. Manden, der på enhver måde vilde holde hende borte fra huset og i den senere tid havde gjort forgæves forsøg på at få hende til en sindssygeanstalt, indgav begæring om skilsmisse ledsaget af to lægeattester. Den ene var afgiven af en læge, der til punkt og prikke sluttede sig til Dr. LYKKE. I år og dag havde han ikke set „den syge“; da „moral insanity“ imidlertid skal være en „uhelbredelig“ sygdom, måtte den selvfølgelig endnu være tilstede; og at sygdommen måtte være mer end tilstrækkelig anledning til at motivere begæringen om skilsmisse fulgte jo ligefrem deraf, at Dr. LYKKE i overensstemmelse med fremmede forfattere havde kunnet hævde, at ingen, der led af „moral insanity“, „nogensinde har opfyldt“ en hustrus forpligtelser. — Den anden lægeattest, der iøvrigt væsenlig gik ud på det samme, fik mindre anledning til at vække misforståelse. Da „den syge“ henvendte sig personlig til pågældende læge, gav denne en yderligere erklæring, i hvilken han erkendte, at han ikke havde fornøden kendskab til hendes sindstilstand og derfor ikke kunde udtale sig om den.

Overfor slig uforsvarlig omgang med moralsk sygelighed og afsindighed er der vistnok god grund til at ned-

lægge den alvorligste indsigelse. Det er dette, jeg har forsøgt at gøre. Sagens vigtighed må undskylde, om jeg i det hele er bleven noget udførligere end måske strengt nødvendigt, når man alene tager hensyn til den måde, hvorpå Dr. LYKKE har formået at hævde sit isolerede standpunkt. Forhåbenlig vil han også engang selv forlade dette, slutte sig til de af ham så stærkt angrebne udmærkede psykiatre og indse, at hans „sygdomsspecies“ er bleven et mislykket, om end utvivlsomt velment „bidrag til læren om moral insanity.“ —

Dr. Wines.

Kongressen i Stockholm og tidligere den i London ere vistnok ikke de første internationale forsamlinger, som have beskæftiget sig med straffevæsenet; men man må tilstå, at de resultater, der ere nåede ved de tidligere kongresser i Europa og Amerika, ikke tåle nogen sammenligning med dem, der nåedes ved hine to og som fremtiden endnu lover os som følger af kongresserne i 1872 og i 1878. Det skyldes for en stor del Dr. WINES' anstrengelser, hans arbejder, hans store personlige ihærdighed og hans utrættelige iver for straffevæsenets omordning, når alle ere enige om, at såvel i Stockholm som i London har kongressen udrettet noget alvorligt og varigt. Vi tro derfor at kunne skaffe vore „redegørelsers“ læsere og i særdeleshed dem, som have deltaget i hine kongresser, en glæde ved i begyndelsen af vort 2det bind at give en biografisk skildring af Dr. WINES, de internationale fængselskongressers befordrer.

ENOCH C. WINES, doktor i theologien og i retsvidenskaben, blev født i New Jersey i de Forenede nordamerikanske Stater den 17 Febr. 1806. Hans forfædre, der skrev sig fra Wales, udvandrede til Amerika før uafhængighedskrigen.

Dr. WINES' fader var forpagter og han selv deltog i

sine forældres arbejde til sit femtende år. Det ham så kære markarbejde styrkede og udviklede hans af naturen stærke konstitution, så at han til sit 70de år ikke havde kendt til en alvorlig sygdom.

Da han var 15 år, begyndte han at forberede sig til universitetet, hvor han efter glimrende eksaminer modtog sine grader i 1827, altså i en alder af 21 år. I 1828 åbnede han en skole i Washington, regeringens sæde, et foretagende, der lykkedes ham godt, men som han det følgende år opgav for at overtage stillingen som lærer for søkadetter, ombord i fregaten „Constellation,“ der var under udrustning til et krydstogt i Middelhavet. En af grundene til at han overtog denne post var den lejlighed, der frembød sig for ham til at besøge de lande i den gamle verden, hvis historie og traditioner han kendte fra sine klassiske studier. Især ønskede han at lære de vigtigste sydeuropæiske sprog.

Ved sin tilbagekomst til Amerika i 1832 udgav han sit første litterære arbejde, som udkom i to bind under titelen: „To og et halvt år ombord i den amerikanske flåde.“ Denne bog blev trykt i England og i Amerika og blev rost af de mest fremragende kritikere i begge lande.

På denne tid ægtede han Miss EMMA STRAUSBURY, ældste datter af ARTHUR JOSEPH STRAUSBURY, en mand af overlegen lærdom og indsigt og om hvem man kunde sige: „Non tetigit quod non ornavit.“ Datteren havde arvet ikke lidt af faderens begavelse.

I 1833 efterfulgte Dr. WINES sin gamle lærer i græsk, en af Amerikas betydeligste lærde, ROBERT B. PATTON, som bestyrer af seminariet Edgehill i Princetown (New Jersey), hvilken anstalt han tillige blev ejer af. Dette opdragelsesinstitut var indrettet efter gymnasierne i Tyskland, hvor Professor PATTON havde opholdt sig i nogle år for at uddanne sig i det græske sprog.

Seks år derefter modtog Dr. WINES en ny ansættelse nemlig som lærer ved en offentlig skole, der var grundlagt

i Philadelphia for på byens bekostning at give en højere undervisning til kommuneskolernes flinkeste elever. Medens han var lærer, det vil sige i et tidsrum af omtrent 20 år, udgav han forskellige værker om undervisningsvæsenet og skrev mange afhandlinger om samme genstand i forskellige tidsskrifter samt et stort antal mindre bladartikler. Af disse arbejder kan nævnes: „Bemærkninger om et system for den folkelige undervisning“; „Hvorledes skal jeg lede min skole?“ „Breve til de unge studenter“ og flere. Han stiftede tillige et tidsskrift under titelen: „Amerikansk pædagogisk tidende.“

Alle disse skrifter gjorde virkning på den offentlige mening og fremskyndede almueundervisningens reform. Men hvad der mest bidrog hertil var hans bemærkninger om VICTOR CONRINS bog om det preussiske undervisningssystem. Dette arbejde i forening med forfatterens afhandlinger og taler i forskellige offentlige forsamlinger og hans kollegers alvorlige bestræbelser havde omsider det resultat at indføre og fastslå et fuldstændigt system for normalskoler i de Forenede Stater, og på denne måde bidrog de følgelig overordenlig til udviklingen af landets skolevæsen.

I samme periode forfattede Dr. WINES et skrift på 700 oktavsider, betitlet: „Kommentarer til de gamle jøders love.“ Han havde allerede tidligere holdt forelæsninger over dette emne i Unionens vigtigste byer. Hovedøjemedet med dette arbejde var at påvise den særdeles folkelige karakter i de gamle jøders statsforfatning og at bevise, at den borgerlige friheds og de folkelige rettigheders væsentlige grundsætninger ere udtalte i den. Bogen var saa heldig at opnå de Forenede Staters første retslærdes og theologers bifald og ros og i Europa at fremkalde de mest velvillige bedømmelser, såvel i England som på kontinentet. — Der mangler endnu et bind af dette værk; et stort materiale er allerede samlet og forfatteren håber at få det udgivet inden sin død. Af første bind er der udkommet flere udgaver.

Fra 1849 har Dr. WINES i 10 år tjent kirken som præst, 4 år i staten New-York og 6 år i Pennsylvanien. I det sidste tidsrum var han desuden professor i græsk ved kollegiet i Washington.

I 1859 blev han kaldet til at bestyre en skole i staten Missouri. Denne stilling beklædte han i to år.

Fra 1859 til 1866 udgav Dr. WINES et stort antal theologiske skrifter.

I 1861 udbrød den amerikanske borgerkrig, som rystede landet i 4 år og bragte ulykker i større udstrækning end nogen anden kamp, som historien har optegnet. I Missouri var ødelæggelsen frygtelig og St. Louis' universitetet, som kun var to år gammelt, bukkede under for et stød, som også omstyrtede adskillige andre mere modstandskraftige instituter.

Dr. WINES forlod det vestlige og vendte tilbage til New York, hvor han modtog den ham tilbudte stilling som sekretær ved denne stats fængselselskab.

Det var dengang, i 1862, da han var 56 år gammel, at han begyndte på det, som han selv betragter som sin egenlige livsopgave: Reformen af fængselsvæsenet.

Fængselselskabet i New York blev stiftet i 1844 af nogle ansete mænd i denne stat med det formål at arbejde hen til fængselsvæsenets reform i almindelighed og særlig for at komme de løsladte fanger til hjælp. Siden dets stiftelse, altså i 35 år, har dette selskab udrettet betydeligt i begge retninger af dets program.

På den tid, da Dr. WINES blev selskabets sekretær, vare dets finanser ikke i den bedste forfatning. I de nærmest forudgående år havde dets indtægter ikke været 2000 dollars, men ved den ny sekretærs anstrengelser så selskabet snart sine indtægter forøgede til 10,000 dollars, et tal, der har holdt sig lige til nu.

I foråret 1869 foreslog Dr. WINES, foranlediget ved en meddelelse han havde modtaget i 1868 fra Grev SOLLOHUB, selskabet at sammenkalde i en af de europæiske hoved-

stæder en international kongres for at drøfte spørgsmålet om forbrydelsens forebyggelse og undertrykkelse.

Bestyrelsen tog forslaget under overvejelse men forkastede det af frygt for at det skulde mislykkes.

Denne beslutning af komiteen nedslog ikke Dr. WINES' mod og bragte ham ikke til at opgive tanken. For sin egen regning udstedte han en opfordring til en national fængselskongres, som skulde samles i Cincinnati i Oktober 1870, og til denne opfordring sluttede sig over hundrede af de Forenede Staters mest udmærkede navne, hvoriblandt mange af staternes guvernører, direktører for fængsler og reformskoler o. s. v. Kongressen valgte til sin præsident Sir RUTHESFORD B. HAYES. Denne udmærkede mand, dengang guvernør i staten Ohio, er de Forenede Staters nuværende præsident.

Resultaterne af denne kongres kunne deles i 4 klasser.

1. Modtagelsen af omtrent 40 afhandlinger om forskellige straffevæsenet vedkommende punkter.
2. Fremsættelsen af et antal af 41 principer, som grundlag for straffevidenskaben.
3. Dannelsen af et nationalt fængselselskab.
4. Vedtagelsen af en resolution, som går ud på, at kongressen må anse det tidspunkt for nået, da en international fængselskongres kan samles med sandsynlighed for et heldigt udfald.

Det ny selskab valgte til præsident en udmærket borger, HORATIO SEYMOUR fra New York og til sekretær Dr. WINES fra samme stat. For at kunne ofre al sin tid til det nys oprettede selskabs tjeneste tog Dr. WINES sin afsked som sekretær for fængselselskabet i New York.

Ved at tænke over det spørgsmål: af hvilke elementer bør den internationale kongres bestå — indså Dr. WINES, at det vilde være meget ønskeligt, at to elementer mødtes i forening, det ene et officielt, det andet et ikke officielt.

Han indså at det officielle element var nødvendigt, fordi, tænkte han, en reform ikke vilde kunne gennemføres

uden igennem lovgivningen, hvilket nødvendigt forudsætter velvillie og deltagelse hos regeringerne, som igennem det officielle element vilde blive holdt à jour med de vundne fremskridt i sagen såvel med hensyn til teori som praksis.

På den anden side forekom det ikke officielle element ham nødvendigt og ønskeligt for at give diskussionerne og beslutningerne en mere human, umiddelbar og uafhængig karakter.

Følgelig forelagde han de Forenede Staters kongres sagen og udvirkede en akt, som bemyndigede præsidenten til at udnævne en befuldmægtiget til at møde på den forelåede internationale kongres.

Præsident GRANT beærede Dr. WINES med at betro ham denne mission. Statssekretæren gav den befuldmægtigede et cirkulære til alle de Forenede Staters diplomatiske agenter og konsuler i Europa med opfordring til disse om af al magt at støtte ham i hans mission.

Forsynet med præsidentens brev og med det omtalte cirkulære begav Dr. WINES sig til alle de fremmede gesandter, der vare akkrediterede ved kabinettet i Washington, for at sikre sig deres bistand.

Disse høje embedsmænd imødekom uden undtagelse den dem meddelte plan og leverede Dr. WINES breve til deres respektive regeringer. Understøttet på denne måde både af sin egen regerings autoritet og af de fremmede staters gesandters sympati og velvillie indskibede Dr. WINES sig til Europa i Juli 1871. Han tilbragte 4 måneder i England og på kontinentet og forhandlede med de europæiske regeringer om deres deltagelse i kongressen, hvis sammentræden efter overenskomst med fremragende sagkyndige i de forskellige lande var bestemt til d. 3. Juli 1872. London blev valgt til mødested.

Udfaldet var fuldkommen heldigt. Overalt blev forslaget om en international fængselskongres vel modtaget, og da den samledes på bestemt tid og sted, viste det sig,

at kun en europæisk stat, nemlig Portugal, ikke var repræsenteret.

Dr. WINES vendte tilbage til de Forenede Stater i slutningen af den følgende November måned. De måneder, som forløb fra hans hjemkomst til kongressens åbning, d. v. s. til begyndelsen af Juli 1872, blev anvendt til at organisere og forberede selve kongressen. En centralkomite blev dannet i England ved Dr. WINES' foranstaltning, i overensstemmelse med det britiske selskab for de sociale videnskabers fremme, under forsæde af Lord CARNARVON og støttet af udmærkede mænd såsom GLADSTONE, ærkebiskoppen af Canterbury, (senere kardinal) MANNING, Sir JOHN PARKINGTON (nu Lord HAMPTON), Sir CHARLES ADDERLY (nu baron af Norlon), Sir WALTER CROFTON, Oberstløjtnant CANE, N. BARWICH BAKER, Miss. MARIA CARPENTER og flere andre ikke mindre udmærkede personer. På Dr. WINES' forslag dannede der sig andre steder nationale komiteer, gennem hvilke de andre europæiske lande deltog i det samme værk. Doktoren underholdt en levende korrespondance med regeringerne, de nationale komiteer, de amerikanske gesandter og hele verdens sagkyndige. Mange cirkulærer kom der fra Dr. WINES. Et af dem indeholdt en række af spørgsmål til regeringerne for at få underretning for kongressen om den tilstand, hvori fængselsvæsenet befandt sig i hvert enkelt land. Ved dette cirkulære tilvejebragtes for kongressen en anelig samling af værdifulde oplysninger og forslag af stor vigtighed om forskellige forhold.

Da kongressen samledes i Juli 1872 talte den henved 400 tilstedeværende medlemmer, hvoraf henved 100 vare sendte af de respektive regeringer og de engelske kolonier.

Førend kongressen i London skiltes, valgte den en international fængselskommission, hvis første hverv var at sammenkalde en ny kongres, når den fandt det hensigtsmæssigt. Dr. WINES blev udnævnt til præsident for denne kommission. Han delte med sine kolleger de arbejder og bryderier, som en kongres, organiseret som den i Stockholm,

der holdtes fra den 20de til den 26de Avgust 1878, og som i en uge udførte et arbejde, der syntes at måtte udkræve meget længere tid, må medføre. Fra nu af kan man forudse, hvor meget godt den da udstrøede rige sæd vil frembringe allevegne. Fremtiden skal vise os dens frugter.

I de 16 år, som Dr. WINES har helliget til fængselsvæsenets reform, har han udgivet en stor mængde årlige beretninger, rige på vigtige oplysninger og drøftelser. Hver af dem er på 5 til 700 oktavsider og de udgøre i alt 10,000 sider.

Antallet af bind, som han har udgivet om undervisningsvæsenet, theologien, fængselsreformerne og andre emner, er omtrent 40.

På de rejser, Dr. WINES har gjort i Amerika og Europa for fængselsvæsenets skyld, har han tilbagelagt en vej-længde af over 150,000 engelske mil, hvad der på det nærmeste svarer til jorden 6 gange rundt. —

De sidste to sider af den bog, hvoraf foranstående biografi er oversat, indeholde en nekrolog, undertegnet „den internationale fængselskommission“, hvori mældes, at Dr. WINES er død i Cambridge (Massachusetts) den 10de December f. å.

„Skønt Dr. WINES“, siges der, „havde nået en høi alder, havde vi dog ikke ventet, at en mand, så kraftig som han endnu var på kongressen i Stockholm, såsnart skulde gå bort, og at den biografiske notis, som vi have sat i spidsen for dette bind, skulde blive en nekrolog. Tværtimod vi glædede os ved håbet om at gense ham i Rom og håbede endnu længe at kunne drage nytte af hans iver, hans udholdende energi, hans lærdom og erfaring til bedste for fængselsvæsenets reform“.

Blandet Indhold.

DANMARK. Foreningen af 1837 til forsømte børns frelse. Ifølge beretningen for 1878—79 har foreningen i sit sidste virksomhedsår taget sig af 31 drenge og 12 piger, hvilket er 10 flere end det samlede antal i forrige år. Af børnene ere 9 anbragte i opdragelsesanstalter, de øvrige i pleje og under tilsyn; 16 have været tiltalte eller straffede før. Med hensyn til alder vare tolv 11 år gamle, ti 12 år, en dreng kun 6 år og de øvrige i de mellemliggende aldre indtil 14 år. Beretningen meddeler ikke, ligesålidt som de tidligere, oplysninger om resultaterne af foreningens virksomhed. Regnskabet viser en indtægt i 1878—79 af 19297 kr., hvoriblandt de ordenlige bidrag udgøre 2249 kr., de overordenlige 11158 kr. Udgifterne til børnenes anbringelse have været 6988 kr.

Det fynske Fængselselskab har ifølge dets attende årsberetning i tidsrummet 1. April 1878 til 31. Marts 1879 taget sig af 56 personer, af hvilke de 40 ikke have været straffede før. Af disse vare 8 kvinder og 32 mandspersoner, på 1 nær alle hørende til almueklassen. Hjælpen har bestået dels i at skaffe de løsladte anbringelse i tjeneste eller ved anden beskæftigelse dels i at yde dem beklædning, værktøj eller penge. Den samlede udgift til understøttelser har beløbet sig til 1086 kr. 86 øre. Årets indtægt var 2755 kr., hvoraf de ordinære bidrag udgjorde 944 kr.

Selskabet har på sin sidste generalforsamling foretaget en forandring af ikke ringe betydning i sine love. Denne består i, at man fremtidig ikke alene så vidt muligt vil understøtte de fynske fanger, der ved løsladelsen anbefales fra vedkommende straffeanstalt, men også, så vidt muligt, de fanger, der udgå af stiftets varetægtsfængsler og som anbefales til hjælp af vedkommende forhørsdommer. Ved denne bestemmelse er selskabet trådt ind i samme spor som „Fængselselskabet i Kjøbenhavn“. Grunden

til forandringen har været den hos bestyrelsen rådende mening, at man først og fremmest burde hjælpe trængende, der løslades efter at have været i straf første gang, eller i alt fald på et så tidligt tidspunkt som muligt, forinden vedkommende kan antages at være kommen langt ind i forbryderiske vaner, idet man tror, at hjælpen da vilde være til størst gavn.

„Det er således ikke meningen“, hedder det, „at vi ikke ville understøtte dem, der udgå af straffeanstalterne, men at vi ville begynde med dem, der udgå af varetagtsfængslerne“.

Fængselselskabet i København har udsendt sin syv og tyvende beretning, hvoraf det ses, at af de 100 kvindefanger, der i årets løb løslodes fra kvindefængslet, ere 6 blevne anbragte i selskabets optagelseshus og derfra skaffet tjeneste, medens der er ydet penge eller beklædningshjælp til 30. At det første af disse tal er så lille kommer af, at man oftere har været så heldig i årets løb, straks ved løsladelsen, at kunne anbringe adskillige i tjeneste, samt at nogle ere komne til deres slægtninge og andre til deres tidligere herskaber. Af de fra Københavns arresthus i årets løb løsladte er der ligeledes antaget 6 under selskabets særlige forsorg, medens der til 55 er ydet forskellige understøttelser. Ligesom i de foregående år er der desuden på forskellig måde hjulpet adskillige i tidligere år løsladte.

På sidste generalforsamling har selskabet foretaget flere ændringer i sine love. Af disse skal her blot fremhæves, at selskabet, ved siden af sit hovedformål, vil søge at virke til dannelsen af stedlige selskaber til at tage sig af fanger, der løslades fra andre arresthuse end det københavnske, samt at det vil bestræbe sig for ved passende midler at fremkalde almindelig interesse for fængselsagen, særlig ved forhandlingsmøder i snevrere eller videre kredse. I sidste henseende tilstræbes forbindelse med den nordiske penitentierforening. — Årets samlede indtægt var 5869 kr., hvoraf gaver beløb sig til 2500 kr., kommuners bidrag var 489 kr. og medlemsbidrag 1569 kr. Udgifterne til optagelseshuset udgjorde 1654 kr., til understøttelser 3361 kr.

Arrestanters beskæftigelse. Ved cirkulære af 5. Septbr. 1863 anmodede justisministeriet amtmændene om at påse overholdelsen af bestemmelsen om, at enhver arrestant, der frivillig vil påtage sig det, skal, når den undersøgende dommer ikke af særlige grunde forbyder det, såvidt muligt beskæftiges med passende arbejde, såsom værkplydsning, spind, syning, strikning og lignende, ligesom det også skal tillades de i enkeltcelle hensiddende arrestanter, der have

lært en kunst eller et håndværk, at udøve dette i arresten, for så vidt det kan ske uden skade for den indførte orden og de bestående regler. Da det imidlertid fremgår af beretningen om det civile arrestvæsens tilstand i året 1878, at arrestanterne i adskillige arresthuse enten aldeles ikke eller kun i ringe grad ere sysselsatte med arbejde, har justitsministeriet i et cirkulære indskærpet overholdelsen af den nævnte bestemmelse og tillige henstillet, om arbejdsmaterialet, hvis undladelsen er begrundet i mangel på dette, kan anskaffes ved forskud af vedkommende kommunale fonds.

FINLAND. Fængselsforholdene. Om de forandringer, som ere foregåede i disse forhold, siden meddelelsen om „Penitentiära förhållanden i Storfurstendömet Finland“ gaves i årgangen 1879, side 1 og flg., har Tidsskriftet modtaget følgende underretning: „Tvenne provisoriska straffängelser inom kronohäkterna i *St. Michel* och *Kuopio* hafva dessa tider blifvit indragna och de lifstidsfångar, som inom dessa anstalter förvarats, öfverflyttade till straffängelset i *Åbo*, hvor Brofeldt nu är direktör. Korrektionsinrättningen i *Nurmis* (inom *Kuopio* län), om hvilken i tablåen (årgang 79, side 17.) är nämnd, att den inom kort torde nedläggas, är nu helt och hållet indragen. Deremot förvaras korrektionsister (lösdrifvare, vagabonder) ännu tills vidare inom kronohäktet i *Kuopio* och nogen mindra del äfven i *St. Michel*.

Med medel, hvilka Finlands ständer dertill anvisat, uppföras i *Wiborg* och *Uleåborg* nya länsfängelsebyggnader enligt cellsystemet.

Vid utgången af innevarande år bör den nya fängelsebyggnaden invid *Helsingfors* för 400 straffångar vara slutförd, och öfverflyttas dit då de manlige straffångar, som för närvarande förvaras i *Tavastehus* (neml. de på 3 år och derunder dömda; de på längre tid förvaras i *Åbo*.) En rymlig flygel bland byggnaderne i *Tavastehus* inredas med natceller (omkr. 150) och dit öfverföras de quinliga straffångar, som för närvarande förvaras i *Willmanstrand*. Den byggnad med fullständiga celler (69), som sedan 1872 funnits i *Tavastehus*, öfverlemnas till begagnande af *Tavastehus länsfängelse*. *Willmanstrand* återinredes delvis ånyo och i ordnungställes för korrektionshjon af mankön.

För öfrigt granskas som bäst inom styrelsen ett förslag att inrätta en särskild fängvårdsstyrelse för Finland. En uppfostringsanstalt för brottsliga och lastfulla mindreåriga af mankön är man och i beråd att med det snaraste inrätta.

RUSLAND. Straffeanstalten i Archangel ved Dvina. Ruslands fængselsvæsen må antåges at være så lidt kendt, at et uddrag af

„Die kaiserliche Russische Strafanstalt zu Archangel a. d. Dwina. Von R. Gollert“, kan gøre regning på at have nogen interesse; vi skulle derfor i korthed anføre hovedpunkterne deraf. Forfatteren, som er fængselsdirektør i Brandenburg, har besøgt den nævnte straffeanstalt i Juni 1879.

Straffeanstalten i Archangel er beliggende umiddelbart ved Dwina og er bestemt for domfældte, der have begået almindelige forbrydelser, med en straffetid af indtil 4 år. Bygningen, der gør et venligt indtryk, tæller efter længden 41 vinduer, er i midten 4 etager høj, men forøvrigt kun tre, iberegnet kælderetagen. I denne sidste findes køkken, bageri, forrådskammer m. m.; i de to næste stovværk fludes på begge sider af en korridor, der strækker sig gennem bygningens længde, fangernes arbejdssale samt nogle kontorlokaler. Det midterste partis fjerde etage er indrettet til kirke. De fleste af arbejdssalene, hvoraf hver er bestemt til 40—50 mand, ere tillige fangernes soveværelser. Derfor findes langs væggene faststående træbrikser, forsynede med stråsekkede og uldne tæpper, hvilke sidste blive rullede sammen om dagen. Anstalten kan i det hele rumme 800 mand; men i Juni 1879 fandtes der kun 740, hvoraf de allerfleste vare Russere, Polakker, Jøder og Tartarer. Fængslets personale består af en forstander, en assistent samt 50 opsynsbetjente, hvoraf den ene lønnes lidt bedre end de øvrige (c. 22 kr. månedlig, medens de øvrige få hver 18 kr.). Bespising, beklædning og arbejdsvirksomhed påhviler de to første, hvorimod anstaltens kasse er hos guvernementet. Alle fængslets fornødenheder bortliciteres og enhver udbetaling til leverandørerne sker fra guvernementskassen efter anvisning fra forstanderen, ligesom denne modtager de nødvendige udbetalinger derfra. Den ved fangernes arbejde indvundne fortjeneste samt fangernes andel bliver ligeledes tilsendt den nævnte kasse.

Forplejningen er rigelig; men der gives kun ringe afveksling, overensstemmende med den nationale sædvane. Med flæsk, ærter, boghvede og kål veksles der i ugens løb; hertil kommer ubetydeligt smør og fornødent salt samt tilstrækkeligt brød (meget sort, men velsmagende). I fastetiden gives istedenfor flæsk en ret, hvis hovedbestanddel er groft malet havre, samt fisk. Når hertil føjes at der bestandig et par gange om ugen leveres en syrlig drik, lavet på malt, har man spisesælden.

Beskæftigelsen af fangerne lader unegtelig en del tilbage at ønske. Fabrikvirksomhed kan ikke indføres, dels fordi fangerne efter hele deres fortid ikke egne sig dertil og dels fordi man kun så vanskelig kan sætte sig i forbindelse med omverdenen. Ad sø-

vejen kan dette kun ske i nogle få sommermåneder, og tillands er det forbundet med megen besvær på grund af de utilstrækkelige transportmidler og de meget store afstande. Fangerne beskæftiges om sommeren for størstedelen i havnen ved ladning og losning af skibe; om vinteren, hvor det er meget vanskeligt at skaffe arbejde, sysselsættes en del med mindre håndarbejder, hvorved de for egen regning frembringe sager, der stilles til salg. En del beskæftiges ved lette arbejder på gaden eller i fængslets have, og endelig bruges adskillige til fængslets egne arbejder i køkken, vaskeri, bageri o. s. v., samt til forskellige håndværk, (snedkeri, klejnsmederi, skræderi og skomageri). Såvidt muligt gives fangen et bestemt pligtarbejde — en skomager således to par støvler ugenlig —, i den tid, der muligt bliver tilovers, kan han arbejde for egen regning. Foruden hvad fangen herved kan fortjene, betragtes også som hans ejendom de drikkepenge, der kunne falde af fra fremmede arbejdsgivere. Endvidere bliver der skænket ham indtil en sjattedel af, hvad anstalten får ind i kontant arbejdsfortjeneste. Anstaltens hovedindtægt indvindes ved arbejderne i havnen, hvorved der fås omtr. 36 øre daglig for hver mand. Den samlede brutto-arbejdsfortjeneste beløber sig til 9—11000 kr. årlig. Ved en fanges løsladelse modtager han kun halvdelen af sit tilgodehavende, resten udbetales ham efter et års forløb, når han i den tid har opført sig tilfredsstillende. Fattige eller arbejdsudygtige fanger erholde understøttelse ved løsladelsen. Gudstjeneste finder sted ikke alene hver søn- og helligdag, men også aftenen før disse. Kirkens indre gør et velgørende indtryk ved dens pyntelighed og hele smukke indretning. Som skik og brug er, står menigheden op under gudstjenesten; der findes derfor ingen sæder, hvad der for en lutheraner ser noget ejendommeligt ud. Af og til blive på fangestuerne oplæst et stykke af bibelen, ligesom der før og efter middagsmåltidet, der nydes i en særlig spisesal, bliver holdt en kort bøn. Disciplinen er i det hele let at håndhæve, hvilket forfatteren tilskriver den omstændighed, at den russiske almuesmand gennemgående er godmodig og lidet anlagt til at gøre oprør. Straffe forekomme derfor sjældent. Når en fange i to år har opført sig godt, overgår han til de „forbedredes“ klasse. Hermed følge flere begunstigelser, således den at to fanger ad gangen, ledsagede af en opsynsbetjent, kunne gå ud i byen for at gøre indkøb; endvidere, at året i denne klasse kun regnes til 10 måneder, samt at beklædningen er noget anderledes og at håret ikke bliver kort afklippet som i første klasse. Undviger en fange, bliver hans fængselstid regnet fra den dag, han påny indsættes efter pågribelsen. Af eeller haves kun nogle få, der bruges som

straffeceller. Det slags fanger, man her har med at gøre, vilde sandsynligvis under isolering gå fuldstændig både legemligt og åndeligt tilgrunde, fordi de have en så ringe skoledannelse, at det var umuligt at sysselsætte dem åndeligt på en sund måde, især når man som her så ofte fattes en gavnlig legemlig beskæftigelse.

I beretningen savnes redegørelse for, ved hvem de kirkelige handlinger blive udførte ligesom om anstaltens lægetilsyn og syge-lighedsforhold m. m.; det må imidlertid antages, at man i disse hen-seeender har den fornødne bistand. Men uagtet der om flere enkelt- heder kunde ønskes fyldigere oplysninger, vil man dog sikkert af foranstående have fået indtrykket af, at tilstanden, som den her er beskrevet, er gunstigere, end der var grund til at formode om et fængsel ved det hvide hav.

ENGLAND. Straffeanstalterne i 1878. Efter den for straffean- stalterne udgivne beretning for 1878 indsattes i disse 1551 mandlige forbrydere efter nye domme, foruden at der genindsattes 111, der vare blevne løsladte med fripas, men som ved slet opførsel havde givet anledning til, at de påny bleve pågrebne for at afsone den tilbagestående del af straffen. Af kvinder indsattes 239 efter nye domme, og desuden genindsattes 31, løsladte med fripas, på grund af utilfredsstillende vandel. Antallet af domme, lydende på offen- ligt straffearbejde, afsagte i England, Wales og Skotland, var 1836, nemlig i England og Wales 1634 og i Skotland 202. Disse tal af- vige kun lidt fra de lave tal, der have været gennemgående i de sidste år; kun antallet af mænd, dømte i Skotland, er steget fra 106 til 169. Beretningen udtaler en berettiget tilfredsstillelse ved det resultat, hvortil den kongelige kommission, nedsat i Januar 1878, (se Tidsskriftet 1879, side 313) er kommen med hensyn til det nu gæl- dende straffesystem. Efter en lang og udtømmende undersøgelse, under hvilken enhver person, der afhørtes, havde fuld frihed til at fremkomme med klager og beskyldninger, udtalte kommissionen nem- lig: „Efter at en mængde personer er bleven afeskete vidnesbyrd, deriblandt folk som nylig have udstået straffearbejde, og efter at de vigtigste fængsler såvel i Irland som England ere blevne undersøgte, er man kommen til den slutning, at det system, hvorefter offentligt straffearbejde nu fuldbyrdes, i det hele er tilfredsstillende, at det er virkningsfuldt som straf og frit for alvorligere misbrug“. For at undgå den skadelige indflydelse, som moralsk fordærvede personer kunne få på andre mindre fordærvede fanger, med hvem de leve i fællesskab under straffen, var der bleven foretaget visse forandringer i fængselsreglementerne, og adskillige af direktørerne havde set de gode frugter, som vare fulgte deraf. Man var dog overbevist om, at

der måtte gøres endnu mere, og man anså det for en pligt, der påhvilede enhver, som havde noget at gøre med at afvende forbrydelser, med al kraft at søge at forebygge disse. Man måtte derfor bestrebe sig for at fjerne de skadelige indflydelser, som føre til forbrydelser, hellere end at straffe disse, efter at de ere begåede. Den kongelige kommission udtalte sig også om denne sag, og med hensyn til at forebygge gentagelse afforbrydelser blev der stillet forslag om, at der i fængslerne burde oprettes forskellige klasser af fanger, således at de personer, der ikke havde været straffet tidligere, skulde holdes afsondrede fra de fanger, med hvem dette ikke var tilfældet. De forandringer, man allerede har foretaget, have stødt på mange hindringer, og der er mange vanskeligheder at overvinde, før denne tanke kan blive gennemført; men man vil med glæde arbejde videre for at nå til dette mål. Til den bestemmelse, at kun forhen ustraffede personer må sættes sammen i en klasse, bør dog, efter direktørens mening, føjes en anden, nemlig den, at direktørerne skulde have diskretionær myndighed til at udelukke af denne klasse personer, der have begået visse forbrydelser og som på grund heraf må antages at kunne virke smittende i moralsk henseende på deres medfanger. En sådan myndighed kan vel medføre visse farer; men man er overbevist om, at den er nødvendig for at klasseinddelingen skal kunne gøre den tilsigtede nytte. I forventning om, at der må blive foretaget et forsøg med klasseinddelingen, søger man at samle oplysninger om, hvor stort et antal fanger, der vel kunne antages at være skikkede til at danne de „ufordærvedes“ klasse, og man har tænkt på, at de muligt burde samles i et af de tilstedeværende fængsler, som måtte findes skikket hertil. Fangernes helbred har vedblivende været god, hvilket ses af, at af et gennemsnitsantal på 8972 mandlige fanger ere kun 97 eller 1,08 pct. døde, og blandt kvindefangerne have kun 15 eller 1,23 pct. dødsfald fundet sted af et gennemsnitsantal på 1219. To selvmord fandt sted i årets løb; men direktørerne udtale, at der er intet i ledelsen eller indretningen af fængslerne, som kunde tilskynde til denne handling. Med hensyn til den kgl. kommissions forslag om, at de svaghovede eller fjollede fanger bør adskilles fra andre, samler man de fornødne oplysninger, for at dette kan blive bragt istand. Man antager, at den ny bygning i Parkhurst vil være skikket til at iværksætte denne adskillelse uden vanskelighed, og betjeningen, der ganske vist burde være særlig skikket til sit hverv, tror man også at kunne skaffe tilveje. Der tilføjes en bemærkning om, at alle fængslerne nu have hver sit sygehus, hovedsagelig bestående af enkeltceller. Et større antal fanger modtage ved deres løsladelse understøttelse af de sel-

skaber, som ere dannede i dette øjemed (Discharged Prisoners Aid Societies). Af 1466 løsladte mandsfanger bleve 880 hjulpede og af 266 løsladte kvindefanger fik 70 understøttelse. For at løsladte forbrydere, der atter ere pågrelne og indsatte i hovedstadens fængsler, ved ny domfældelse ikke skulle undgå den skærpelse i dommen, som følger af, at de have været straffede tidligere, har man fundet det fornødent, at opsynsbetjente dels fra straffeanstalterne og dels fra de lokale fængsler periodisk besøge fængslerne i hovedstaden for at forvisse sig om, hvormange af de der indsatte, der forhen have været under straf. Siden denne fremgangsmåde indførtes (13. November 1878) vare 1071 arresterede personer genkendte som tidligere forbrydere, hvilket har bidraget ikke ubetydeligt til, at der er bleven fældet en retfærdig dom over dem. Beretningen fortsætter således:

„Udsigten til at de offentlige arbejder, hvormed fanger for tiden ere beskæftigede, snart ville være tilendebragte, så at et større antal fanger, som kun kunne sysselsættes på denne måde, ville være satte ud af virksomhed, fremkalder et spørgsmål af påtrængende nødvendighed om, hvad man, når den tid kommer, skal give de arbejdsløse fanger at bestille. Det system, hvorefter straffeanstalterne ledes, er for en meget stor del grundet på den antagelse, at der altid vil være store offentlige arbejder at udføre af et eller andet slags, og hvorved fanger kunne sysselsættes. Men ved indførelsen af dette system vare forholdene anderledes end nu. Et stort antal fanger blev nemlig da sendt til Australien, efter at der først her hjemme var givet dem nogen øvelse i at arbejde. Her som i Australien beskæftigedes de ved offentlige arbejder, og efter at de havde udstået en del af deres straffetid, gik de ud af den egenlige fangebefolkning, fik fripas (blev „ticket- of- leavemen“) og gik da efterhånden op i det koloniale samfund. Men da denne udvej nu er spærret, have vi alle de domfældte at sørge for under hele deres straffetid. Arbejderne i Chatham og Portsmouth kunne ikke beskæftige de derværende fanger ret længe; vi må derfor hurtigst mulig se os om efter nyt arbejde til dem. Et begrændset antal vil måske kunne finde sysselsættelse ved små arbejder i nærheden af fængslet; men ved at søge fangerne beskæftiget på denne måde vilde man jo vende tilbage til en tidligere tids praksis, der for længe siden er bleven fordømt og derfor opgiven. Det er jo nemlig umuligt at undgå, at fangerne derved komme i berøring med den fri befolkning, og denne omstændighed er tilstrækkelig til, at denne art beskæftigelse må forkastes. Men selv om den blev bibeholdt, stod man dog med størstedelen af fangerne uden at vide, hvad man skulde give disse at bestille. For at man kan komme ud over denne vanskelighed,

må der med det første påbegyndes et eller andet offentlig arbejde som f. eks. anlæggelsen af en havn ved Filey Bay eller et andet sted på østkysten, hvilket tidligere er bleven foreslået, eller der må købes et grundstykke, med hvis dyrkning fangerne kunne beskæftiges. Man er nemlig enig med den kgl. kommission i det fordelagtige ved beskæftigelsen af størstedelen af fangerne udenfor fængslerne. Hvis slige arbejder ikke blive iværksatte, bliver det nødvendigt at opføre et nyt fængsel, hvor fangerne kunne få plads til at arbejde inde, og det må da snart påbegyndes“. — I Vestaustralien fandtes 31. Decbr. 1878 endnu 241 personer, hvis forsørgelse påhviler regeringen, men dette tal vil stadig formindskes. Af disse vare kun 140 arbejdsdygtige fanger, resten var folk med fripas, der ikke havde arbejde (22), samt syge og invalider. Regeringsetablissementerne i kolonien ere tre i tallet, nemlig fængslet, sygehuset og en bygning for invalider, alle i Fremantle. Disse etablissementer optage ganske vist et stedse voksende antal af personer, men disses forsørgelse påhviler kolonien.

PREUSSEN. Fængselsaglige forhandlinger i Landdagen. I Deputeretkammerets møde d. 4. Decbr. f. å. forhandlede bl. a. fængselsvæsenets budget for 1880—81. Ved denne lejlighed tog v. UECHTIRTZ-STEINKIRCH anledning til at betegne en reform af straffefuldbyrdselsens som påtrængende ønskelig. Den frascagtige humanisme havde også bemægtiget sig straffevæsenet og deraf kom det, at forbrydelserne tog overhånd. Det var ligeledes i høj grad nødvendigt at indføre legemlig tugt i straffeanstalterne. — BERGER bragte den uheldige konkurrence mellem fængselsarbejdet og det fri arbejde på bane og ønskede at erfare udfaldet af de i dette spørgsmål foretagne undersøgelser. — WINDTHORST fremhævede, at straffen måtte såvel afskrække som forbedre. Opgaven var at forene disse to formål. Han erkendte, at flere forbrydelser måtte straffes strengere og muligt måtte en revision af straffeloven foretages. Med hensyn til genindførelsen af legemlig tugt i fængslerne så troede han, at der var en kategori af forbrydere, for hvem en dragt prygl er et virksomt straffemiddel; men denne kategori måtte nøje betegnes ad lovlig vej og dette hørte under rigsdagen. — STROSSER (fængselsdirektør i Münster) konstaterede ligeledes den højst beklagelige tiltagen af forbrydelserne i hele landet; man behandlede de almindelige forbrydere mildt, de politiske og kirkelige hårdt. Legemlig tugt var i enkelte tilfælde nødvendig såvel i tugthuse som i fængsler, denne straf burde udvikles som disciplinærmiddel. Bevidstheden alene om denne strafs anvendelse vilde forhindre et stort antal af de største disciplinærforsøelser. Kauteler mod misbrug af pryglestraffen kunde med letthed skaffes. Når en fange ikke lægger bånd på sin ryggesløshed i

tugthuset, fortjener han en ordenlig dragt prygl. Man har med rette kaldt nogle tugthuse for højskoler for forbrydelser. Der hvor fangerne ikke ere skilte fra hinanden, passer betegnelsen; den størst mulige anvendelse af ensomhedsstraffen er midlet derimod. Ligeoverfor bemærkningerne om arbejdet i fængslerne erindrede han om, at i hvert tilfælde var lediggang begyndelsen til alle laster, og arbejdet i fængslerne var netop et hovedmiddel til forbedring. Fangerne skulle ikke underholdes ved deres ærlige medborgeres skatter alene, de må også selv bidrage noget til deres underhold. Om en betænkelig konkurrence med det fri arbejde kunde der overhovedet slet ikke være tale. — GÖTTING imødegik angrebene på den overmædelige humanitet og advarede mod de stærke råb på pryglestraffens genindførelse. Det galdt om at finde middelvejen og den vilde man forhåbenlig søge i den under arbejde værende lov om straffefuldbyrdelsen.

Arresthusene. Justitsministeriet har siden den ny retsordnings indførelse befalet, at der ved hvert af de lokale fængsler skal ansættes et nyt overopsyn, som benævnes inspektør, for at en bedre gennemførelse af tjenesten og husordenen kan finde sted. Justitsministeriet har ligeledes forøget det kvindelige opsyn ved arresthusene efter de heldige erfaringer, som man ved de sidste års forsøg i så henseende har gjort. De få først ansættelse efter en prøvetid og få da indtil 800 kr. årlig. Det kvindelige overopsyn får 900 til 1400 kr. årlig og pensionsret efter 10 års forløb.

FRANKRIG. Den korrektionelle opdragelse. Af den officielle rapport om denne for 1875 skal her efter *Journal d' éducation, 1879, nr. 3* leveres et uddrag. De egenlige korrektionelle opdragelsesanstalters antal i Frankrig er 50. Af disse ere 6, nemlig 5 for drenge og 1 for piger, statens; 44 ere private, nemlig 24 for drenge og 20 for piger. *Antallet af indsatte* var d. 31. Decr. 1875: 9906, hvilket var en forøgelse med 363 mod 1874. Gennemsnitstallet var 9692, deraf i de offentlige 2326, i de private 7356. Som årsag til *indsættelsen* ansøres: frikendte og anbragte under det offentliges forsorg 9468, drenge 7675 og piger 1793; dømte 238, drenge 193 og piger 45; ifølge forældremyndigheden 200, drenge 32 og piger 168. Opholdets varighed er gennemsnitlig 5½ år. Størsteparten, 61 pct. har begået tyveri og rapseri, derefter kommer tiggeri og omstrejfen med 24,64 pct. 1418 vare under 12 år. Næsten halvdelen, 47,20 pct., vare opdragne i milde stiftelser eller vare forældreløse eller, hvad der er værre, børn af straffede forældre. Med hensyn til *kundskabstrinnet* ved indsættelsen vare 5735 aldeles uden kundskaber, og af dem forblev 785 på samme standpunkt. Der gøres opmærksom på, at frem-

gangen er mere følelig hos pigerne, især i de private anstalter. Fuldstændig eftergivelse af straffen er tilstået 11 og 416 betinget løsladelse. Af forseelser er der begået 43703, nemlig:

Tyveri	dreng	5,91 pct.	piger	7,03 pct.
Umoralske handlinger	—	1,77 -	—	8,60 -
Håndgribeligheder	—	5,74 -	—	1,38 -
Dovenskab	—	16,97 -	—	30,84 -
Ulydighed	—	5,46 -	—	17,25 -
Andre forseelser	—	64,16 -	—	37,49 -

Disse tal, som ere af interesse særlig for sammenligning mellem kønnene, vise for den sidste kategori så store tal, at det må beklages, at de ikke nærmere ere karakteriserede. Undvigelse er forsøgt af 139 og lykkedes for 196, af hvilke 61 ikke ere førte tilbage. Straffenes antal var 38813. Indsættelse i cellen har fundet sted i 1533 tilfælde. Dødsfaldene i forhold til den gennemsnitlige befolkning var 1,25 pct. for drenge og 1,82 for piger. Foruden 133 dødsfald på grund af sygdom fandt der 3 tilfældige dødsfald sted og 4 tilfælde af sindssyge. De sygdomstilfælde, som især forantedigede overlæggelse på sygestuerne, vare mavesygdomme, brystsygdomme og kirtelsyge. De vigtigste håndværksmæssige beskæftigelser for drengene have været skrædderi, skomageri, knivsmederi og klejnsmederi, mureri og snedkeri; for pigerens vedkommende næsten udelukkende syning. De løsladtes antal var 2083, af hvilke største delen var mellem 16 og 18 år, 635 vare mellem 18 og 20 år, 19 over 20 år og 16 under 12 år. Af de løsladte vare 1715 istand til at ernære sig selv; 1272 vendte tilbage til deres familier, 73 trådte ind i armeen, 41 anbragtes af patronageselskaberne og 439 af direktørerne for antalterne. Om tilbagefaldene meddeler rapporten derimod intet, formodentlig fordi flere af anstalterne ikke følge de løsladte og oplysninger således mangle.

Société de protection des jeunes libérés engagés dans l'armée. (Tidsskr. 1879, side 80). Ifølge beretningen om det første års virksomhed har selskabet taget sig af 239 unge mennesker, af hvilke 129 alt vare indtrådte i hæren, da selskabet stiftedes. Resten er indtrådt under selskabets medvirken til at overvinde de vanskeligheder, der ere forbundne med en frivillig tjeneste. Præmier i penge ere tildelte 9, som ere blevne forfremmede, ligesom enhver af de hjælpne have modtaget en mindre pengegave ved nytår. Opførselen har efter de modtagne oplysninger været *meget god* hos 34, *god* hos 149, *tålelig* hos 42 og *middelmådig* hos 14. Selskabets indtægter vare 8806 kr., udgifterne 7253 kr. (Journ. d'éducation 1879, nr. 3).

Den korrektionnelle opdragelse af unge protestantiske piger. I diakonisseanstalten, i rue de Reuilly i Paris, findes to afdelinger, som benævnes: *le disciplinaire* og *la retenue*. I den første optages pigebørn under 14 år, som have forset sig, og i den anden unge piger fra 14 til 20 år gamle, som ere lastefulde og ikke ville forbedre sig og af den grund efter loven skul'e indsættes i en korrektionnel opdragelsesanstalt. Den 31. Decbr. 1878 var der 22 i den første afdeling og 32 i den sidste. Gennemsnitstallet i dem begge tilsammen havde været 45. (Journ. d'éducation 1879, nr. 3).

Agerbrugskolonien Saint-Foy. (Gironde-Dordogne). Denne koloni er stiftet i 1842 og erkendt af staten d. 8. April 1863. Dens 35te beretning omfatter året 1878—79 og er afgiven af koloniens bestyrer, den protestantiske præst E. REX. Efter denne beretning var koloniens dreng Antal d. 31te Marts 1879: 104, hvilket var vokset med 6 imod det foregående år. Gennemsnitstallet var 102. I de sidste 7 år er antallet vokset fra 65 i 1872 til 104 i 1879; men, siger direktøren, jeg mener ikke, at vi endnu ere komne til grænsen, især hvis vi ville bringe vor gamle institution i harmoni med den penitentiære videnskabs fremskridt. Af de 104 drenge vare 84 frikendte som havende handlet uden skelneeene, 3 dømt, 15 havde undraget sig forældremyndigheden og 2 havde frivillig meldt sig som forladte. Med hensyn til årsagen til indsættelsen var den for de 87 vedkommende følgende: 3 for drab og voldshandlinger, 1 for brandstiftelse, 3 for usædelighed, 8 for kvalificeret tyveri, falsk og bedrag, 2 for hæleri, 41 for simpelt tyveri og rapseri, 29 for omflakken. Uægte børn ere 13 og 17 ere forældreløse. Anholdte have 26 været to gange, 14 tre gange, 7 fire og 7 fem gange. Af disse sidste har en dreng mellem 9 og 10 år været anholdt 45 gange. Hvad alderen angår vare 11 under 12 år, deraf 1 under 10 år, 16 fra 12—14 år, 37 fra 14—16 år, 28 fra 16—18 og 14 fra 18—20 år. Børnene ere fra 27 departementer, af hvilke Seine-departementet har leveret de 44; 10 ere af fremmed oprindelse navnlig fra Sveits. Opholdets varighed var bestemt til mellem 2 og 11 år; de største tal falde mellem 4 og 9 år, det højeste antal, 17, falder på et ophold af 5 år. Det gennemsnitlige ophold er 6 år, medens det ellers i Frankrig i almindelighed er 5½ år. Grunden hertil ligger i, at så mange børn stamme fra Paris, hvor domstolene, af hensyn til den store byes særlige forhold, regelmæssig fastsætte opholdet til det tyvende år. Provindomstolene derimod gå sjældent til maksimum eller 20års alderen. Desuden skride de først ind i en siddigere alder, mellem 15 og 16 år, og først for mere graverende handlinger end omflakken og tiggeri. I moralitetens interesse ligger det at skride

ind så tidligt som muligt før at forebygge det demoraliserende tilbagefald. Opholdets legale varighed svarer imidlertid ikke til den virkelige. Denne afhænger nemlig af barnets opførsel. Den foreløbige løsladelse er, anvendt med klogskab, en mægtig spore for dem, som endnu ere i anstalten, og en lykkelig overgangstilstand til den fulde frihed for dem, der leve under den. Disse tages under armene af koloniens patronageselskab. Sundhedstilstanden har efter lægens beretning været fortrinlig. Intet dødsfald er indtruffet og så godt som ingen sygedage på sygestuen. Som altid have nogle kroniske og skrofuløse affektioner været de dominerende sygdomstilfælde, medens intet tilfælde af nogen alvorlig sygdom er indtrådt. Med hensyn til arbejdet omfatter afdelingerne 12 til 20 drenge, eftersom disse ere ældre eller yngre. Nogle afdelinger, dog ikke de yngres, ledes af ældre drenge, som vi kunne vise denne tillid. Arbejdet har været tilfredsstillende, og netop derved må erindres, at arbejderne lide af konstitutionel sløvhed og medfødt uvillie mod disciplin. Desuagtet få vi et arbejde leveret, som kan stå ved siden af den fri arbejders. Intet er sjældnere end at høre nogen vægre sig ved at arbejde. Foruden den tone og ånd, som hersker i kolonien, bidrage også vore belønninger dertil. De to bedste arbejdere i hver afdeling optegnes hver søndag på ærestavlen; ligesom alle konkurrere til præmierne, som tre gange årlig uddeles. Hvad selve virksomheden angår, da er denne i løbet af de sidste år undergået en del forandringer, hvorved kolonien er bleven stillet noget uheldig. Vindyrkningen har spillet en betydelig rolle såvel i kolonien som i egnen overhovedet. Slet vejrligt og vinsygdomme have betydeligt indskrænket vindyrkningen, og medens en del af koloniens arbejdskraft tidligere med stor fordel kunde lejes ud til naboerne, have disse nu slet ingen brug for den. Man er derfor også i kolonien gået over til dyrkning af havesager, men man har i så henseende ikke kunnet konkurrere med de omliggende større byer. Man er af disse grunde betænkt på navnlig for vinteren at forsøge forskellig fabriksmæssig gerning som fletning af halmsæder og muligt et trykkeri. Af håndværk drives skræderi og snedkeri. Skoleundervisningen gives de yngste fra 8½ morgen til frokost, de ældre fra arbejdets ophør til aftensmåltidet kl. 7½. Af de 104 elever, som vare i kolonien d. 31. Marts 1879, kunde ved indtrædelsen i kolonien de 34 aldeles intet, de 58 læse og skrive lidt og de 12 deltage i almueundervisningen. Den 31. Marts var kun 1 fremdeles uvidende. De øvrige stod på forskellige trin ligefra begyndelsesgrundene i læsning og skrivning til den højeste almueundervisning. De yngstes afdeling overstiger ikke 40, de ældstes ikke 50, som undervises af

en lærer og en medhjælper. De mere uberegnelige elementer, de dårlige hoveder og de med sløvet og atrofisk åndsudvikling stå under en særlig kvindelig ledelse. Nogle have en stærk udviklet sands for undervisning. De ere naturligvis de første og spille i deres afdeling en slags rådgivers rolle. En intellektuel udmærkelse svarer ikke altid til en lignende moralsk; men når de ere forenede, får man karakterer frem af en sjelden betydning. — Bibliotheket er åbent hver søndag for drengene; desuden holde de næsten alle de illustrerede, religiøse blade og de have også tilladelse til at købe nogle belærende bøger. Korrespondancen med familierne er genstand for megen opmærksomhed; 1120 breve ere blevne sendte bort og 650 besvarede. Naturligvis er indflydelsen af brevene på børnene og disses moralitet meget forskellig. Kolonien har sin egen kirke, sin gudstjeneste, sin søndagsskole, sin uddeling af sakramentet, kort sagt den er som et sogn for sig selv, hvis kirkelige anliggender styres af et råd, hvori også kolonister have sæde. Man har derved troet at vække den religiøse sands og opmærksomheden for deres tilkommende pligter som medlemmer af kirken. Disciplinen bliver mere og mere forebyggende, det er ligesom det moralske livs almindelige niveau hæver sig, cellen går mere og mere af brug, antallet af dage uden straf vokser, straffene blive lettere. I 16 tilfælde er cellen bleven anvendt i gennemsnit $3\frac{1}{2}$ dag ad gangen; i de øvrige 3 tilfælde blev de pågældende holdte bundne til en pæl. Antallet af belønninger er altid betydeligt, uagtet der anvendes strenghed ved bedømmelsen, og deres værdi udgør en gennemsnitlig ikke ringe sum. Vore kolonister skabe sig således en god sparepenge, som udvikler sands hos dem for at spare, lyst til at arbejde og som tillige giver en reel ansvarlighed for de misgreb, de begå. Sparepengene udgøre 2124 kr. Sparernes antal er 53; det højeste indskud er 80 kr., det gennemsnitlige 40 kr. — Af 54 elever, som ere udgåede for 3 år tilbage, ere 3 faldne eller 5,55 pct. For at kunne såvidt muligt forebygge yderligere fald er der i slutningen af forrige år opført en anstalt (asile maternel) for børn under 12 år. Beretningen stiller dernæst i udsigt som fremtidsforanstaltninger nødvendigheden af at udskille koloniens forskellige elementer stærkere end hidtil, således at de, der have unddraget sig fædremyndigheden, stilles under bedre betingelser; at eleverne, som udgå fra kolonien, have et andet tilflugtssted end en straffeanstalt, kort sagt at organisere en industriel skole for visse kategorier af de mere ulykkelige end brødefulde børn. — Den samlede indtægt har udgjort 54203 kr., hvoraf gaver og ordinære bidrag vare 18153 kr., statens betaling omtrent ligeså stor en sum, indtægt af arbejdsvirksomheden 8992 kr. Udgifterne have været 53265 kr., deraf til fødemidler e. 18200 kr.

Protestantiske fængselselskaber i Paris. Tidsskriftet har i 1878, side 329 nævnt de to selskaber, som i forbindelse med den foran omtalte agerbrugskoloni St.-Foy for forsømte protestantiske børn ere de protestantiske institutioner på det penitentiære område i Frankrig. Af disse har det ene: *Société de patronage pour les prisonniers libérés protestantes* udgivet sin beretning for 1878, hvorefter selskabet har understøttet 72 voksne med gennemsnitlig c. 29 kr. og 5 børn med gennemsnitlig 83 kr. Desuden har man ydet 66 voksne nogen bistand, altså i alt 143 løsladte. Statens tilskud var 720 kr., og de årlige bidrag 3222 kr.; den samlede indtægt var 5283 kr., udgiften 4973 kr. — Selskabet har en hjælpekomite i Poissy nær ved den derværende straffeanstalt.

AMERIKA. Connecticut state reform school. Denne opdragelsesanstalt, der er indrettet til at optage fordærvede drenge fra hele staten Connecticut, er beliggende umiddelbart ved byen Meriden. Skolens hovedbygning har et stateligt ydre, er 300 fod lang, i midten fire etager høj over grunden, forøvrigt tre etager og indeholder skol- og sovelokaler, badeindretning, en sal, der bruges som rekreativeværelse for drengene, samt aftrædelsesværelse for funktionærerne. Bag ved denne bygning findes en mindre, hvori værksteder, køkken og spiseværelse have deres plads. Til anstalten høre 195 akres land.

I dette institut blive drenge under 16 år indsatte, dels efter øvrighedens bestemmelse, når de nemlig have begået forbrydelser, som vilde have straf til følge, kun med undtagelse af straf på livstid, dels efter andre myndigheders bestemmelse, når de føre eller have udsigt til at ville komme til at føre et slet levnet. Opholdet er mindst 9 måneder, forøvrigt nu af ubestemt varighed, idet bestyrelsen skal afgive skøn om, når en dreng kan betragtes som forbedret og at han som følge heraf kan løslades; dog kan man ikke beholde en person udover hans 21. år, selv om ingen forbedring spores.

Efter beretningen for 1879 (skolens 28de) fandtes ved regnskabet slutning, d. 30. November, 268 drenge i anstalten. Disse vare indsat for mange forskellige slags forbrydelser og forseelser, hvoraf tyveri, skulkeri, løsgængeri, vold mod person og ildspåsatelse forekomme hyppigst. Det overvejende antal af drengene var indsat i alderen 10—15 år; men et ikke ringe antal var dog i alderen 7—10 år ved indsættelsen. Hvor gamle drengene have været ved frigivelsen indeholder beretningen ingen oplysninger om, hvorimod der gives en statistisk oversigt over, under hvilke omstændig-

heder løsladelsen har fundet sted. Af samtlige 2724 personer, som ere løsladte i den tid, skolen har bestået, ere 1756 vendte tilbage til forældre eller venner, 840 ere løsladte efter at den domsbestemte tid var udløben (i tidligere tid inddømtes vedkommende på bestemt tid, så at denne kunde være udløben også før det 21de år), 350 bleve anbragte ved landvæsenet, 109 flygtede og vendte ikke mere tilbage, 26 bleve løsladte for at træde ind i armeen, adskillige af forskellige grunde og desuden løslodes 120 „kostgængere“ (boarders) eller sådanne personer, som tidligere vare frigivne, men som på grund af, at de savnede tilholdssted, vare vendte tilbage til anstalten, der altid står åben for de løsladte, når de trænge til at støttes.

Skolens dagsorden er følgende: Fra 1ste Marts til 1ste November står man op kl. 5½, i den øvrige tid af året kl. 6. Dagen deles således, at mindst 6 timer anvendes til arbejde, 4 timer til undervisning og den øvrige tid til andagtsøvelser, spisning og rekreation. Drengene have hidtil hovedsagelig været beskæftigede i to store værksteder, hvor omtr. 200 ere blevne sysselsatte med fletning af rørsæder til stole. Nogle få ere blevne anvendte som skomagere og skræddere for at forfærdige, hvad man i denne henseende havde brug for i anstalten. De øvrige ere væsenlig anvendte i mark og have. At skaffe passende beskæftigelse er i det hele vanskeligt; især er det at tilvejebringe sådanne arbejder, hvorved drengene efter frigivelsen kunne skaffe sig livsophold, så at sige umuligt. Mark- og havearbejde er det, som i denne henseende bør komme mest i betragtning, da en stor del af drengene efter løsladelsen blive anbragte derved og da dette arbejde desuden besidder andre fordele, som beskæftigelse i værkstederne ikke har. Ved dette sidste blive drengene nemlig let stødige og utilfredse, hvorimod de, der arbejde i marken, gøre dette med lyst og blive lærvillige. Alle drengene ønske at arbejde i fri luft, og da man erkender fordelene heraf i flere henseender, har man påtænkt i det kommende år at indrette havevæsenet således, at en 50 stkr. kunne blive anvendte ved udearbejde.

Skolens to lærere og to lærerinder have i flere henseender en vanskelig opgave at løse ved at skulle meddele kundskaber til og særlig indvirke opdragende på børn, der ofte nok ere komne fra vankundige eller slette hjem eller som hjemløse have drevet omkring uden at lære noget nyttigt, men derimod have været indviede i mange slags dårligheder. Dog får man indtryk af, at bestræbelserne for at gøre drengene skikkede til at gå ud i livet som dygtige og brave folk i det hele krones med held. Særlig religionsundervisning synes kun at blive givet om helligdagene, på hvilke

der også afholdes gudstjeneste. Men der holdes daglig en kortere morgen- og aftenandagt, hvorved hele anstaltens personale, såvidt muligt, skal være tilstede.

Som grundsætning for håndhævelsen af disciplinen opstilles, at man skal søge at opnå lydighed ved kærlighed, og at drengene skulle lære at gøre ret, fordi det er ret. Opsætsighed mod de befalende straffes dog altid, og straffe kunne selvfølgelig ikke heller undgås helt for andre forseelser. De straffe, der bruges, ere f. eks. at yndede fødemidler blive tilbageholdte, at det bliver forbudt at deltage i leg eller adspredelser, at det bliver pålagt at udføre besværligt og kedsommeligt arbejde, at vedkommende holdes inde-lukket for sig selv i en kortere tid og at der bliver tildelt legemlig revselse; det sidste dog kun, når det er absolut nødvendigt for at overholde god orden. Sundhedstilstanden var i det forløbne år særdeles god og kunde næppe have været bedre. Kun en dreng afgik ved døden, og han var en svækling, som havde arvet den sygdom, der havde døden til følge. Der synes i det hele at herske en fortræffelig ånd gennem skolens ledelse, og forstanderen udtaler, at det bedste, der kan siges om anstalten, er, at et stort antal af de personer, som have forladt den, i breve til funktionærerne tale i høje toner om disse og om skolen, idet de lægge stor interesse for dagen for alt, hvad der angår dette deres tidligere opholdssted.

Uagtet denne skolens i virkeligheden ypperlige tilstand mener forstanderen, at endnu bedre resultater vilde opnås, hvis skolen var indrettet efter familiesystemet. Han har i en længere årrække haft ansættelse ved en anstalt efter dette system og udtaler sin dybe overbevisning om dettes fortrin for fællessystemet, hvorefter skolen i Meriden er indrettet. Forrige år foreslog han indtrængende at gå over til familiesystemet og påviste, at det formentlig vilde kunne lade sig gøre uden synderlig udgift. Da hans henstilling imidlertid ikke er bleven tagen til følge, indskrænker han sig i år til at foreslå opførelsen af blot en lille bygning, hvori man kunde forsøge med en „familie“ ø: et mindre antal drenge, hvis hele behandling såvidt mulig skulde nærme sig til behandlingen i et hjem. Et udvalg af de bedste drenge skulde da danne denne „familie“.

Indretningen af et kapel til afholdelse af gudstjeneste er efter forstanderens mening ligeledes af ikke liden vigtighed. Hidtil har man måttet nøjes med at bruge to sammenstødende skolelokaler dertil, som ikke egne sig til denne brug.

SVEITS. Oprettelsen af et cellefængsel for farlige mandlige forbrydere, dømte på livstid eller på lang tid. Herom har den sveitsiske

fængselsforening i slutningen af 1879 indgivet et andragende til forbundsfor­samlingen. Dette andragende er ledsaget af udførlige oplysninger om nødvendigheden af en slig foranstaltning. Opmærksomheden henledes således på, at straffarten, straffens udmåling og dens fuldbyrdelse er meget forskellig i de forskellige kantoner. Medens anvendelsen af straf på livstid er nogenlunde ensartet, ligger maksimum af straf på tid mellem 12 og 30 år, og forbrydelserne, hvorpå dette maksimum anvendes, ere meget forskellige. Dette medfører naturligvis en højst forskellig udmåling af straffen i de forskellige kantoner for den samme kategori af forbrydelser. Hvad nu fuldbyrdelsen angår, da er den ligeså forskellig. Der gives endnu både store og små kantoner, siger andragendet, hvor straffeanstalterne ere forbryderseminarier, hvor forbryderen med en straf af 4 uger lever under samme tag og vilkår som livsfangen, og af slig ensartet behandling af store og små forbrydere udspringer klagen over overdreven mildhed i behandlingen af fangen. De hyppige undvigelse af farlige forbrydere vise også, at straffeanstalt­ernes indretning ikke er hensigtssvarende, i hvert tilfælde for sådanne. Den heldigste reform vilde være den, at forbundet fik strafferetten og straffefuldbyr­delsen lagt i sin hånd. Som forholdene imidlertid ere, anser man det for at være i højeste grad påtrængende, at der opføres et almindeligt cellenfængsel for farlige forbrydere fra alle kantoner. Som støtte for forslaget anføres desuden indførelsen af dødsstraffen for visse forbrydelser (se Tidsskriftet, årgang 2, side 228). I 7 kantoner vil den aldrig blive indført og kun 3 have gjort skridt dertil. Man vil således fremdeles få mange fanger dømte på livstid, hvis straffetid kan være 30 til 40 år. Af hensyn til sådanne farlige forbryderes natur og karakter samt udvikling, af hensyn til, som foran nævnt, alle de øvrige fangekategoriers behandling og af hensyn til de her nævnte fangers lange straffetid er en også kvalitativ forskellig behandling nødvendig. Idet andragendet endelig henviser til billighedshensynet at have en fælles straffeanstalt, foreslår det denne indrettet til 200 fanger. Det leverer meget omhyggelige og i det enkelte gående anvisninger på bygning og indretning samt ordning af en sådan anstalt. — Det her meddelte ud­drag er taget af den andragendet ledsagende beretning fra den foran nævnte fængselsforening, hvilken er afgiven af fængselsdirektøren i Lenzburg, I. V. HÜRNER, og af et korreferat af politidirektøren i Trogen, Dr. E. HUBER.

Dødsstraffens indførelse er af landrådet i kanton *Uri* vedtaget d. 31. Juli f. å. Loven lyder således: 1. Dødsstraffen skal bringes i anvendelse som straf for mord og for brandstiftelse, når et

menneskeliv er gået tabt derved. 2. Fuldbyrdelsen skal foregå med begrændset offentlighed i nærværelse af embedsmænd som vidner.

I kanton *Appenzell* har det store råd udtalt sig for genindførelsen af dødsstraffen.

ITALIEN. Overbestyrelsen af fængselsvæsenet er ved et dekret af 11te September 1879 atter overdraget en generaldirektør (reggente direttore generale delle carceri) og til at beklæde denne stilling er den hidtilværende generalinspektør under indenrigsministeriet, *BELTRANI SCALIA*, udnævnt.

Et nyt cellefængsel vil blive opført i *Piacenza*

Den korrektionelle opdragelsesanstalt for drenge i Bologna afholdt d. 15. Decbr. 1879 en højtidelig præmieuddeling. Af de fremlagte arbejder fandt især en samling smedearbejder bifald for deres finhed i udførelsen, ligeledes smagfulde litografiske arbejder, calcograferinger, monogrammer etc.

Den korrektionelle opdragelsesanstalt i Neapel afholdt i Decbr. 1879 eksamen, hvorved eleverne viste god kundskab i fædrelandshistorie, geografi, naturhistorie, fysik og italiensk grammatik.

Prisopgaver. *Rivista di discipline carcerarie* har udsat en sum af 2000 lire, i 4 præmier på 500 lire hver, til forfatterne af de afhandlinger, som sejre i en konkurs over følgende opgaver:

1. Med de nugældende love og reglementer som udgangspunkt bliver det at undersøge, om og hvilke modifikationer der kunne gøres i straffeanstaltens regnskabsvæsen for at det bedre kan svare til fængselsadministrationens behov ved simpelhed i indretningen, letthed i førelsen, sikkerhed og hurtighed i kontrollen i de forskellige tjenestegrene.

2. At undersøge hvilke der ere de sande årsager til forbrydelserne i Italien og hvilken indflydelse fødested, social stilling, alder, køn etc. have. At angive hvorvidt og med hvilke straffesystemer det kan være muligt at opnå forbrydernes moralske forbedring.

3. At udarbejde en læsebog for fanger, som kan bibringe deres sind sunde moralske følelser, fædrelandskærlighed, arbejdslyst, agtelse for lovene og som samtidig med at bibringe nyttige kundskaber kan tiltale ved simpel form og let fattelighed.

4. At undersøge indflydelsen af klimaet, kosten, udøvelsen af kunster og håndværker, sædvaner og bygningforholdene i fængslerne

på fangernes sundhed og angive praktiske midler for at råde bod på de påviste mangler.

Den første opgave er kun for embedsmænd i den italienske fængsels-administration; de tre andre for alle.

For 1 2 og 4 er afhandlingens størrelse ubegrændset.

Arbejderne må være skrevne på Italiensk, ikke forhen trykte, originale og anonyme. Et motto tilføjes. Mottoet gentages på en lukket konvolut, hvori forfatterens navn. Det indleveres til redaktionen af Rivista di discipline caer. før 31. Decbr. 1880. En kommission undersøger hurtigst muligt de indsendte besvarelser. Forfatterne forblive ejere af deres arbejder efter at rivista'en har optaget dem eller renonceret på denne ret. Forfatterne få 50 særtryk.

SVERIGE. Fångvårds-Styrelsens underdåniga berättelse för år 1878 är afgifven den 29 December 1879 och upptager först en förteckning öfver statens fångelser och arbetsinrättningar. Jemlikt denna förteckning voro desse dels A.) *Läns- och Kronocellfångelser* till ett antal af 44 med 2385 ljusa och 97 mörka celler till förvarande af ransakningsfångar samt för verkställighet af straffarbete till och med 2 år, af fängelsestraff, fängelse vid vatten och bröd samt allmänt arbete under 1 år, dels B.) *Centrala Straffanstalter*, 9 till antalet, af hvilka de i Malmö och å Nya Varfvet voro inrättade med såväl nattceller för hvarje fånge, som dagceller för undergående af cellstraff under första delen af strafftiden, samt afsedde, det förstnämnda för män under 45 år från södra delarne af riket, dömda för vanärande brott till straffarbete öfver 2 år, det sistnämnda för manliga straffångar med öfver 2 års strafftid, hvilka antingen ej fyllt 18 år eller ock varit dömda för icke vanhedrande brott; de öfriga centrala straffanstalterna voro anordnade med gemensamma sofrum (logement) samt dagceller till undergående af första delen af strafftiden. Af dessa senare voro Straffängelserna å Långholmen och i Karlskrona afsedde för män dömda för vanärande brott (det förra för dem från mellersta och norra delarne af riket, det senare för dem, som voro öfver 45 år från södra delarne) i Landskrona för orkeslösa och i Warberg för fullt arbetsföra manliga lifstidsfångar samt Straffängelserna å Norrmalm, Norrköping och Göteborg för kvinnor (det sistnämnda för dem, som begått barnamord). Dels C.) *Centrala Arbetsanstalter* för män: å Tjurkö, Borghamn och Waxholm, för kvinnor särskild afdelning vid fångelset å Norrmalm. Samtliga rikets Centrala Straff- och Arbetsanstalter innehöllo 451 dagceller, 540 nattceller och gemensamma sofrum för omkr. 3150 fångar. I själfva berättelsen meddelas redovisning för:

1) **Fångantalet**, hvilket in summa uppgått till 22,907. —

A.) *Ransakningsfångar*, häktade för brott: vid årets början kvarvarande 205 män, 34 kvinnor, summa 239; under året tillkomne 2175 män, 338 kvinnor, summa 2513; under året afgångne 2151 män, 348 kvinnor, summa 2499, och vid årets slut kvarvarande 229 män, 24 kvinnor, summa 253.

B.) *Straffångar*, dömda a.) *till straffarbete*: kvarvarande vid årets början och under året tillkomne, *för lifstiden* 481 män, 83 kvinnor, summa 564, *på viss tid*, utöfver 2 år 1461 män, 374 kvinnor, summa 1835, i 2 år och derunder 1805 män, 293 kvinnor, summa 2098. Af dessa voro vid årets slut kvarvarande: *Straffångar för lifstiden*: 429 män, 73 kvinnor summa 504, *på viss tid öfver 2 år*: 1144 män 303 kvinnor, summa 1447, i 2 år och derunder: 691 män, 110 kvinnor, summa 801. Med afseende på de nykomne var straffets *tidslängd*: för 912 män och 511 kvinnor, från 2 mån. till 1 år, för 206 män och 35 kvinnor från 1 till 2 år, för 254 män och 68 kvinnor från 2 till 10 år, och utöfver 10 år för 3 män och 1 kvinna. Likasom under nästföregående år hade antalet af lifstidsfångar minskats med 34 och de på viss tid utöfver 2 år med 60, hvaremot antalet straffångar under 2 år ökats med 13. — Vid utgången af efternämde år var straffarbetsfångarnes antal, män och kvinnor, som följer: 1835—1150; 1845—1967; 1855—3021; 1865—3,334; 1875—3,114 och 1878—2,750. Antalet *nykomne* lifstidsfångar och straffångar utöfver 2 år hade varit 2 mindre än år 1877, hvaremot antalet *nykomne* straffångar i 2 år och derunder för år 1878 öfverstigit det för år 1877 med 51. Af de under perioden 1869—1878 nykomne straffångarne hade 31,6% förut undergått straffarbete; *procenten af återfall* utgjorde bland de under berättelseåret nykomne 31,7. Procenten af *återfall i tjufnadsbrott* uppgick under perioden 1869—1878 till män 39,7, kvinnor 34,4. Då summan af de för tjufnadsbrott dömda år 1869 utgjorde 1943 män och 369 kvinnor, hade den år 1878 nedgått till 1042 män och 176 kvinnor.

b.) *Till fängelsestraff*. Desse, som utgjordes dels af dem, som undergått urbota bestraffning, dels af sådana, hvilka med fängelse aftjenat dem ådömda böter, hade uppgått till 787 män och 78 kvinnor. Jemföres antalet nykomne fängelsefångar under de sista 10 åren, så har männernas antal ökats med omkr. 10% men deremot kvinnornas minskats med nära 60%.

C.) *Fångar, som undergått fängelse vid vatten och bröd*, uppgingo till ett antal af 9106 män och 561 kvinnor summa 9667. Äfven bland desse har männernas antal varit i oupphörligt stigande ända sedan år 1873 eller från 6197 till 9030, men kvinnornes i fallande från 805, till 558 hvadan medelsiffran 8181 under de 10 senaste åren för

år 1878 öfverskridits med 1407 och 8 flere per dag än närmast föregående året. Endast 15 hafva undergått högsta vatten- och brödbestrafningen eller 20 dagar.

D). *För försvarslöshet och olofligt kringstrykande häktade* utgjorde antalet 6398 män och 1051 qvinnor summa 7449 häri ock upptagne 1425 män och 201 qvinnor, hvilka efter undergången ransakning eller bestraffning såsom försvarslöse behandlats. Då deras antal under år 1869 utgjorde 4585, hade det för redogörelse-året stigit till 5796 och öfverstigit det för år 1877 med 354.

E). *Fångar, som på grund af försvarslöshets- och fattigvårdsförordningen hållits till allmänt arbete.* — Nykomne sådana uppgingo till 1031 män och 181 qvinnor summa 1212. Då antalet af ifrågasvarande slags fångar vid slutet af år 1869 var 1531, utgjorde det 1878—1156; de under året nykomnes antal öfversteg det för år 1877 med 99.

F). *Bysatte personer* voro 35 män, under det att de 1869 utgjorde 70.

Förhållandet mellan nykomne Straffarbetsfångar och folkmängden var 1 på 2811 och mellan nykomme till allmänt arbete dömda personer och folkmängden 1 på 3796.

2.) **Ordningen och disciplinen samt fångpersonalens sysselsättning.** Antalet *extrajudiciela bestraffningar* vid läns- och kronocellfängelserna var 138 och de straffades antal 119 eller 8,2 % af fångarnes medeltal. De fleste bestraffningarne hade bestått uti mistning af sängkläder eller 104. 2 förbrytelser af svårare art hade förekommit, som medfört ytterligare tillökning i ådömda straffet. 2ne verkställda och 1 misslyckadt rymningsförsök hade förefallit. Under transport hade 2 fångar lyckats undkomma. 4 sjelfmord hade utförts, försök dertill hade i öfrigt icke egt rum. Vid *straffängelserna för män* hade bestraffningarne uppgått till 7,59 % af hela fångantalet och 9,46 % af fångarnes medeltal. 4 förbrytelser af svårare art, som påkallat åtal vid domstol, hade förekommit, endast 1 rymning verkställdts, och försök dertill förekommit vid 4 fängelser af 1 fånge på hvartdera stället. Endast en lifstidsfånge afhände sig lifvet medelst hängning. Försök i öfrigt till sjelfmord förekom ej. Vid *straffängelserna för qvinnor* hade procenten af antalet extrajudicielt straffade i förhållande till hela fångtalet varit 12,67 och 18,09 af fångarnes medeltal. Rymning, sjelfmord eller försök dertill hade ej förekommit. Procenten af bestraffade vid *kronoarbetskåren* var i förhållande till hela fångpersonalen 2,75 och 5,26 af medeltalet. 3ne hade beredt sig tillfälle att afvika. Endast 1 svårare förseelse hade egt rum. Vid *läns- och kronocellfängelserna* hade utaf hela fång-

personalen 7,2 % i brist på arbete varit utan sysselsättning. Vid *de öfrige straffanstalterna* voro de utgjorda dagsverkens summa med inkomst 46,77 %, utan inkomst 28,08 % och hindrade dagsverkens 25,15 %. Besparingskassornas behållningar uppgingo till 267,128 kr. 58 öre.

3.) **Religions- och skolundervisningen.** 6 nykomne fångar hade befunnits sakna kunskap i innanläsning. Kristendomskunskapen var god hos 12,35 %, försvarlig hos 60,09 % och ringa hos 27,56 %. 25 fångar blefvo konfirmerade; 43 hade åtnjutit förberedande konfirmationsundervisning. Vid fångelserna å Långholmen, i Malmö och å Nya Varfvet var ordnad skolundervisning införd under ledning af vid hvardera en skolföreståndare och en lärare. Första delen af celltiden upptages med religionsundervisning; derpå, jemte denna, undervisning i historia, geografi och naturlära samt teckning och sång. Skolpligtige äro alla under 35 år. Vid straffängelset för kvinnor å Norrmalm meddelas skolundervisning af der anställd lärarinna. Vid öfriga centrala anstalter erhålla fångarne undervisning i räkning och skrifning samt dessutom vid alla centralfångelser hållas passande föredrag söndagseftermiddagarne. Bokvolumernas antal vid samtliga fångelserna uppgick till 27,476.

4.) **Helsovården.** Sjukdomsfall hade inträffat till ett antal af 3488; 3146 fångar hade tillfrisknat, 111 voro obotade, 12 aförts till hospital, 80 aflidit. De talrikast förekommande sjukdomsformerna hade varit katarrher och rheumatism.

5.) **Fångvårdens inkomster och utgifter.** Då arbets- och diverse andra inkomster, 164,035:42 kr., afräknas, hade statens direkta utgift uppgått till 1,785.724:40 kr. Inkomsten för dagsverken hade vid straff- och arbetsanstalterna varierat från 17 till 55 öre eller i medeltal 28 öre. Dagportionskostnaden hade utgjort 29,08 öre.

S—m.

Literatur.

„Gegen die Freiheitsstrafen“. *Ein Beitrag zur Kritik des heutigen Strafsystems.* Von Dr. O. MITTELSTÄDT. Leipzig 1879. Det lille skrift er, som titelen siger, en kritik af det nuværende straffesystem; men det bliver derved tillige en kritik over selve frihedsstraffen. Den ensidige udvikling af frihedsstraffen har ført os på en fejl vej, og i denne opfattelse ligger anledningen til kritikken. For at godtgøre sin opfattelses rigtighed går forfatteren langt tilbage i strafferetsplejens udvikling. Han udmaler fortidens standpunkt med dens statsretslige overhøjhed med en forkærlighed, som står i en stærk modsætning til den alt fordømmende nedsættelse af vort århundredes frihedsstraffe og humanitet. Og han såvel fremhæver som nedsætter i en med dialektik, sarkasmer og vittigheder buldrende stil, der ganske vist gør bogen lettere læselig men tillige bidrager til, at udbyttet, man samler sammen ved slutningen, kun bliver forholdsvis ringe. Der er ikke destomindre noget forfriskende ved således at se en mand, der er varm for sin sag, hugge løs af hjertenslyst til højre og venstre. Skade kun, at der derved blive mange hug, som forfejle målet; thi at han har ret i meget, må man tilstå. Således dadler han „frihedsstraffens farlige aritmetik“, „en den beregnende forstand henrykkende, uhyre aritmetik af kongruerende forbrydelsesbegreber og straffetal ... en uendelig mylr af adskillelser efter slags og størrelse“. „En humanitet, der mere har sin rod i hudens og nervernes blødgøthed end i sjælen“ har ladet frihedsstraffen tabe det afskrækkende; straffen er ikke længer nogen lidelse, noget onde. Med en bidende, men i meget overdreven spot fremstiller han frihedsstraffens fuldbyrdelse. Han fordømmer forbedringsformålet og de midler, fuldbyrdelsen benytter dertil, tildels fordi ond vilje og strafskyld derved kun blive fantomer, og der bliver intet objekt for forbedringen tilbage. Isoleringen alene respekterer han og ønsker ensomhedsstraffen den størst mulige udvikling, sålænge frihedsstraffene

bevare deres nuværende herredømme. Er man så kommen igennem denne, ofte bredt behandlede, strenge dom om frihedsstraffene og deres udførelse, spørger man sig selv, hvad forfatteren da egentlig vil; thi at vende tilbage til fortidens umenneskelige og rå, legemlige straffe er åbenbart ikke meningen. Resultatet får man i skriftets sidste to blade, og det er egentlig ikke noget nyt man får at høre. Brud med forbedringsværket vil han, men dog ikke helt ud; det afskrækkende moment i straffen skal frem, straffen skal være en lidelse, et onde; ungdommen skal have en særlig behandling; man skal vende tilbage til tidligere kendte straffearter, deportation, pryglestraf, æresstraf og bøder. Det interessante ved skriftet er, at dets, efter den overvejende del af indholdet, i høj grad reaktionære forfatter, der bruger stærke hånsord mod frihedsstraffens idealistiske fuldbyrdelse, mod den oppustede fængselsvidenskab med dens møder og kongresser, at den samme mand taler om, at de dumme retsfilosofiske læresætninger om frihedsstraf kunne godt blive borte; at man skal afholde sig fra den vildfarelse at ville opdrage mennesker til friheden ved ufrihed i lovmæssig tilmålte tidskvanta. På samme tid som han er en kraftig talsmand for statsmagtens strafferets overhøjhed ligeoverfor den fremtrængende fængselsvidenskab, søger han selv at tilintetgøre de skranker, som denne videnskab nys har begyndt at rokke ved som hæmmende for straffefuldbyrdelsens fyldestgørende udvikling. Det synes næsten som om forfatteren sig selv uafvidende er kommen til at pege på det, der i mange år netop vil blive stridens æble. I et punkt har han imidlertid ubetinget ret, at straffefuldbyrdelsen skal gå ud på at hævde straffen som et onde og uden dette har den heller ingen ret til at gøre fordring på større myndighed. Om dette hovedpunkt drejer den tanke, der går igennem hele skriftet, sig.

Le congrès pénitentiaire international de Stockholm. Tome II. Dette sidste bind af beretningen om fængselskongressen i Stockholm meddeler på 872 sider: En biografi af Dr. WINES, med portræt, hvortil i bindets slutning findes føjet en udtalelse i anledning af hans død. 2. Nogle til kongressen leverede mindre literære arbejder nemlig: Mary Carpenters liv og virksomhed, af Fru OLIVECRONA; Den penitentiære reforms fremadskridende udvikling fra 1872—78, efter meddelelser af Ch. Lucas, ved OLIVECRONA; Om nytten af de forberedende arbejder og særlig af anmeldelserne af spørgsmålene, som skulle forhandles på Stockholmer kongressen, et brev fra CH. LUCAS; Videnskabens rolle i det penitentiære spørgsmål, af Dr. PROSPER DESPINE; Om fængselsdisciplinen, af Fr. HILL; Om den rationnelle fangebehandling, af en EN-

GELSK FÆNGSELSDIREKTØR; Tyvenes moralske forbedring, af EDW. EASTMANN; Fængselselskaberne i Danmark, af FR. STUCKENBERG; Agerbrugskolonien i Michigan, af RANDALL; Beretning om fængselselskabets virksomhed i Maryland, af GRIFFITH; Undersøgelser om den industrielle skoles oprindelse, udvikling og resultater i England og Skotland, af GEORGES JACK; Bemærkninger om den internationale penitentiære statistik, af O. GELBHAAR; Umådelighed, årsagen til ulykken, lasten og forbrydelsen, ved *Mådholdenhedsselskabet i Unionen i Amerika*. 3. Fængselsvæsenets tilstand i de forskellige stater. Endelig meddeles en liste over de vigtigste opdragelsesanstalter for forbryderiske og forsømte børn; en liste over de penitentiære selskaber og tidsskrifter; bemærkninger om udstillingen af fængselsarbejder på kongressen i Stockholm og en beretning om de ved kongressen givne fester og banketter.

Journal d' éducation correctionnelle, 1879, nr. 3, udgivet af E. REY, direktør for kolonien *St. Foy*, indeholder: Den korrektionelle opdragelse. Om skolepligten i England. SIDNEY TURNER, den første inspektør for Englands reform- og industriskoler. Kolonien *St. Foy*. Blandinger.

Bulletin de la Société générale des prisons indeholder i *nr. 7. 1879*: Departementsfængslerne; Forslag til lov om unge fangers opdragelse; Undersøgelse om cellefængsler og de nødvendige udgifter til deres opbyggelse med besvarelser fra Belgien, af BERDEN; Danmark, af BRUUN og STUCKENBERG; Holland, af GODEFROI og BRUSA og Sverig af ALMQUIST; Reformerne i Belgien, af MARJOLIN; Rauhe Haus ved Hamborg, af W. TALLACK; Kolonien Studzieniec, af A. de MOLDENHAWER; Det alm. Selskab til beskyttelse af den forsømte og brødefulde ungdom, af F. DESPORTES; Agerbrugskolonier for unge piger, af MME. A. CIMINO FOLLERO; Frederik den syvendes Stiftelse på Jægerspris og Selskabet til forvildede pigers frelse, af STUCKENBERG; Optagelsesanstalterne for forsømte børn i Italien, af CANONICO; Den engelske fængselskommissions rapport; Howard-Selskabets årsrapport; Beretning om franske og fremmede patronageselskaber.

Nr. 8. (1879) indeholder: Fortsat forhandling om de industrielle skoler; Beretning om lovgivningen angående forbryderiske sindssyge, af E. TROUST; Undersøgelse om cellefængsler og de nødvendige udgifter til deres opbyggelse med besvarelser fra Tyskland, af ILLING, Østerrig, af *Justitsministeriet*; Sveits, af CUCCHERIO og GYSIN; Bestyrelsen af Englands fængsler, af L. T. CAVE; Barmhjertighedsbureauet i Toulouse, af LACONTE; Forslag til en penitentiær reform i Italien ved Beltrani Scalia, af L. PAULIAN; Officielle akt-

stykker; Lovforslag om afstraffelsen af forbrydelser, begåede i fængslerne; Den forsømte og forbryderiske ungdom; Sædvaneforbrydernes tilbagefald, af W. TALLACK; Nekrologiske meddelelser.

Nr. 1. (1880) indeholder: Fortsat forhandling om de industrielle skoler; Det øverste fængselsråds session; Fængslet Wormwood-Scrubs og fængselsbygningerne i England, af FERN. DESPORTES; Undersøgelse om cellefængsler og de nødvendige udgifter til deres opbyggelse med besvarelser fra Stor-Britanien, af DU CANE, L. T. CAVE, BARWICK BAKER; fra Belgien, af DERRY; Staten Michigans offentlige skole for fattige børn, af RANDALL; Omsorgen for de forsømte og brødefulde børn i Polen, af MOLDENHAWER; Beretning om franske og fremmede patronageselskaber.

Nr. 2. (1880) indeholder: Fortsat forhandling om de industrielle skoler; Det øverste fængselsråds session; Den præventive opdragelse i Hamborg, af G. DUBOIS; De penitentiære spørgsmål i Italien, af E. PELAGÈS; Orfelinaterne; Det almindelige selskab for den penitentiære reform i Spanien, af BAUCHOT; Norges straffeanstalter; Bods-fængslet; Fængselskommissionen i Kalifornien, af WOODWORTH; Tilsynskommissionen i Douai, af HARDOUIN.

Nr. 3. (1880) indeholder: Fortsat forhandling om de industrielle skoler; Den penitentiære videnskab på kongressen i Stockholm, af I. LACONTE; Den penitentiære reform i Rusland, af DE GUÉDÉONOW; En fængselsrapport i de forenede Stater (Maryland), af A. MOREL; Beretning om franske og fremmede fængselselskaber (iblandt disse: Horsens, Finlands og Trondhjems); Korsikas fængsler, af ADRIANI; Nizzas fængsler; En konkurs i Italien (se Tidsskriftet, side 62); Nekrologiske meddelelser.

Fortegnelse over forbedrende og forebyggende institutioner er nylig udgivet af *The reformatory and refuge Union* i London. Den indeholder ikke blot oplysninger om slige institutioner i Stor-Britanien men også i flere andre Stater. Således findes fængselselskaberne i Danmark nævnte tillige med Lindevangshjemmet og Fred. d. 7des Stiftelse på Jægerspris, desuden Findlands og Christianias fængselselskaber.

Rivista di discipline carcerarie, 1879, nr. 10 indeholder: Om den betingede løsladelse (sluttet), af P. NOCITO; Bedømmelser og iagttagelser om „straffereformen i Italien“, Brev fra A. OLIVA og fra LUIGI MANACARDA; Officielle aktstykker fra Sveits, Rusland og Canada. Af blandinger fremhæves: Udlånsbibliotheket i fængslet for unge fanger i Neapel; Fangernes frigivelse og bekæmpelse af tiggeri; Straffeloven og den penitentiære reform i Finland, brudstykker af

et brev fra Prof. L. MEBELAN; Udførelsen af dødsstraffen i Frankrig. Iblant love og dekretter findes det af 11te Septbr. 1879, som genopretter embedet som generaldirektør for fængselsvæsenet i Italien og som udnævner BELTRANI SCALIA til denne post.

Nr. 11 og 12 (1879) indeholde: Prisopgaver; Fængselsstatistik (1876) af BELTRANI SCALIA; Om korrektionelle børneanstalter, af L. PAONE; Uddrag af en tale af WALTER CROFTON; Udtalelser om „Staffereformen i Italien“, af G. BOSCHI. Fængselsvæsenets budget for 1879. Af Blandinger fremhæves: Dødsstraffen i Sveits; Cellefængsel i Piacenza; Den korrektionelle opdragelsesanstalt i Bologna; Den korrektionelle opdragelsesanstalt i Neapel; Forsøg på forbindelse mellem fangerne i Mailands cellefængsel; Betlerne og loven om den offentlige sikkerhed; Det almindelige selskab til beskyttelse af forsømte og forbryderiske børn i Frankrig; Fængselsvæsenet i Preussen, en Landdagsforhandling; Nekrologer.

Nr. 1. (1880) indeholder: Om virkningen af cellefængslet og om andre grene af fængselstjenesten, af P. FASSA; Dr. Wines; Reformen i den korrektionelle opdragelse, af G. BARINI; Udtalelser om „Straffereformen i Italien“, af M. A. SPANO. Af Blandinger fremhæves: Kommissionen for den judicielle statistik; Selskabet for unge fanger, løsladte af korrektionsanstalten og straffeanstalten i Turin. Den penitentiære reform i Rusland.

L' enfance à Paris par le Vicomte D' Haussonville (Paris). Denne bog er en samling af et meget stort antal artikler af forfatteren, hvilke igennem flere år have været optagne i Revue des deux mondes. Ligesom bogen i det hele taget vidner om forfatterens store interesse for og grundige kendskab til det betydningsfulde emne, han behandler, således indeholde de enkelte artikler mange interessante oplysninger og bemærkninger om de forhold, de behandle. Det er ikke blot den ulykkeligt stillede ungdom i Paris, der kommer under omtale, men også den samme ungdom i England, særlig i London. Det er ikke blot afsløringen af denne ungdoms liv, ulykker, fordærvelse og kampe, man gør bekendtskab med, et bekendtskab, der lægger beslag på læserens fulde interesse, men det er tillige alle de mange midler og foretagender, som samfundet benytter og sætter i værk for at mildne ulykken, formindske og forebygge fordærvelsen, man får anledning til at bedømme og at beundre. Alle de mange mindre billeder, som forfatteren har samlet, blive, set under et, til et stort billede af kampen mellem det onde og det gode, mellem ulykken og barmhjertigheden, mellem moralsk svækkelse og bevidsthed om det godes sejr. Forfatteren har ret, når han kalder denne

kamp ligeså gammel som verden selv; han har ret, når han siger, at skæbnen åbenbart fordømmer et større eller mindre antal af vore medmennesker til at bukke under i en ulige kamp med lidelser og ulykke. Kortsagt bogen er igennem sine mange enkeltheder i virkeligheden bleven et stykke af civilisationens historie.

La science pénitentiaire au Congrès de Stockholm par FERNAND DESPORTES et LÉON LÉFEBURE (Paris). Forfatterne af denne bog have begge som delegerede for det øverste fængselsråd i Frankrig deltaget i forhandlingerne på kongressen i Stockholm. Bogen må betragtes som deres beretning om kongressen og er et ligeså udtømmende som værdifuldt uddrag af dens forhandlinger. Den giver således et sammentrængt men klart billede af behandlingen og besvarelsen af de opstillede spørgsmål. Dertil bidrager væsentligt fremstillingens form, idet forfatterne have delt indholdet i to afsnit: straffen, forbedringen og forebyggelsen. Under dette sidste afsnit findes optaget: den betingede løsladelse, patronagegerningen, midlerne til at bekæmpe tilbagefald, forsømte og brødefulde børns opdragelse, politiets rolle i de præventive institutioner og den internationale penitentiere statistik.

Our convict system, by an Ex-convict. London 1880. Som titelen angiver, er forfatteren en forhenværende fange, der i det 79 sider store skrift anstiller betragtninger over hvad han har oplevet og søger at uddrage deraf bedømmelser af de nærværende engelske fængselsforhold. Forfatteren er åbenbart en mand med dannelse og med forstand og har ikke været straffet før. Det skal regnes ham tilgode, at han ikke søger at kokettere med sit fængselsliv. Han gengiver den tørre virkelighed; hvorvidt hans gengivelser ere pålidelige, derom kan ingen dom fældes; men hans fremstilling gør næsten overalt indtryk af at være ufarvet. Han har opholdt sig i fem fængsler: Pentonville, Middlesex, Brixton, Portland og Dartmoor. Hans skildringer ere ordnede systematisk og behandle i den ene halvdel; bestyrelsen, præsten, lægen, skolelæreren og betjenten. Sammenfattes hans udtalelser i korthed, gå de hovedsagelig ud på, at bestyrelsen er overflødig stor og i nogle tilfælde overfladisk, men navnlig at præste- og læregerningen tages rent forretningsmæssig og derfor bliver resultatløs; for lægens vedkommende skal anføres, at efter forfatterens mening bruge de 2700 fanger i Portland og Dartmoor årlig mere levertrau end en by på 30000 indbyggere, en bemærkning som, afset fra sammenligningen, ikke lyder utroligt, når man husker på, at den nævnte befolkning består af en over-

vejende mængde recidivister og gamle, drevne forbrydere. Opsynet betegner han i almindelighed som slet, fordærvet og bestikkeligt. Han anfører, at han tre gange af forskellige opsynsmænd er tilbudt tobak, skønt brugen deraf er forbudt og straffes strengt. Desuden fremhæver han den vistnok forkastelige ordning, at opsynsmanden bestemmer fangens godtgørelse i tegn for arbejdet, som fører til, at de gamle, vante forbrydere forstå at skaffe sig de fleste tegn, og på disses antal beror for en del den betingede løsladelse. I skriftets anden halvdel behandler han især fangernes adskillelse og selskabet i fængslerne. Det er særlig dette sidste, sammenblandingen af første gang straffede med gamle, i bund og grund fordærvede forbrydere, som lader ham fremhæve nødvendigheden af en adskillelse. For de første gang straffede vil han navnlig have kort straffetid, strengt arbejde og fuldstændig adskillelse. Skildringen af de oftere straffede forbrydere er særlig interessant. De indrette sig straks efter præstens religiøse opfattelse, siger han, de tage monopol på præstens opmærksomhed, danne koret ved kirkesangen, de ere dem, der gå til alters, de ere optegnede på listen til begunstigelser og de have overalt fortrinnet. De udforske straks lægen, hvilke klager han tager hensyn til; dette var i Dartmoor hjerteonder, i Portland brystlidelser. Ved siden heraf gøre de sig ligeoverfor medfangerne til af deres forvorpenhed og ryggesløshed. For disse atter og atter straffede, fordærvede individer anbefaler han strengt arbejde; thi siger han, der er intet de mere frygte, næst katten, end strengt arbejde. Forøvrigt er hans skildring af arbejdet i fængslerne lidet opbyggeligt, idet han påstår, at det arbejde, der udføres, er yderst ringe og for manges vedkommende næsten intet, idet kontrollen dermed er slap. Engelske oplysninger fra mange sider om fængselsforholdene gøre det sandsynligt, at forfatterens meddelelser i mangt et punkt ere pålidelige, og det kan ikke negtes, at hans oplysninger få dobbelt betydning, fordi han selv har levet i forholdene. Er der sandhed i skildringen, vil den utvivlsomt friske stærkt op iblandt fængselspersonalerne og også få betydning for ordningen af mere og mindre væsentlige punkter i ordningen af fængslerne.

Blätter für Gefängnissskunde, organ for Foreningen af tyske fængselssemdsmænd, 14de bind, 1 og 2 hefte, 1880, indeholder: Udkast til lov om fuldbyrdelsen af frihedsstraf for det tyske rige; De militære straffe og de militære fængsler i Østerig, af WAILBERG; Om undervisningsmåden i fængsler, af HAHNFELDT; Opsynsboliger, af KROHNE; Det ny landsfængsel i Freiburg (Baden); En straffeanstalt ved det tyske riges østlige grændse (Wartenburg), af KALDEWEX;

Jürg. Ad. Elvers. (Nekrolog); Alkoholismen, et værk af Bär, belyst af Dr. KIM. Korrespondance, hvoraf fremhæves: Udkast til lov om den tyske straffefuldbyrdelse; Den preuss. lov om forsømte børns undervisning; Det Rhinsk-Westphalske Selskabs generalforsamling. Literatur. Personalmeddelelser. Foreningsanliggender.

Fester og banketter ved den internationale penitentlære kongres i Stockholm, af Dr. GUILLAUME, kongressens sekretær, er et særtryk af meddelelserne om samme, som findes i beretningen om kongressen, andet bind. Bogen er udstyret med adskillige afbildninger af smukke punkter og seværdige bygninger og bringer deltagerne i kongressen en smuk erindring om det interessante ophold i Sveriges hovedstad.

Beretning fra Kontoret for Fængselsvæsenet om Straffeanstaltternes Tilstand (i Danmark) i Tidsrummet fra 1ste April 1873 til 31te Marts 1878. Om denne forbeholder Tidsskriftet sig nærmere meddelelse.

Fängvårds-Styrelsens underdåniga berättelse för år 1878 (Sverige) er nylig udkommen og et uddrag af samme findes meddelt side 63.

Rettelser i Årgang 1879.

Side 86, linie 9 fraoven: førstnævnte — læs — sidstnævnte	
— 111, — 9 fraoven: Men kan man nu på den måde eksekvere cellestraf — læs — Men kan man, på den måde cellestraf eksekveres	
— 111, — 15 fraoven: og opnå — læs — opnå	
— 112, Tilgang: 1876 — læs — 1876	175
1877 — læs — 1877	174
1878 — læs — 1878	200
sum — læs — sum	1819
— 154, linie 4 fraoven: nedagt — læs — nedlagt	

Den Nordiske Penitentiærforening.

Forhandlingsemnerne

på Foreningens andet møde, som afholdes d. 6, 7 og 8 Juli
på Universitetet i Kjøbenhavn.

I.

Hvilar det irländska eller progressiva fängelse- systemet på riktiga grunder?

Om än fängelse någon gång i den romerska rätten förekommer såsom straff, är det dock den kristna kyrkan, som först allmännare användt denna straffart. Kyrkans straffrätt omfattade i början blott de andliges förseelser i embetet, men under medeltiden hemföllu under denna straffrätt åtskilliga förbrytelser, begångna af personer, som icke tillhörde det andliga ståndet, hvarigenom fängelsestraff kom att användas äfven på dem. Straffet verkställdes merändels genom inspärning i kloster.

Efter kyrkans exempel började man först i städerna att använda fängelse såsom straff för mindre förbrytelser, begångna af fattiga, som ej kunde betala böter. Slutligen började äfven staten att använda denna straffart, hvarvid till fångelser begagnades gamla torn och underjordiska hålor, der fångarne dock ofta lemnades utan all tillsyn.

De första ordentliga straffanstalter äro tukthusen. Det äldsta tukthus inrättades i London 1552. Derefter byggdes

ett dylikt i Amsterdam 1595, hvarest tuktus småningom i alla länder blefvo uppförda. I början var man mycket belåten med de vackra resultat, som tukthusen i ekonomiskt hänseende lemnade, men snart fick man erfara, att dessa inrättningar, i hvilka brottslingar af alla åldrar och kön sammanfördes till gemensamt arbete om dagarne och om nätterna begagnade gemensamma soffrum, bildade verkliga högstskolor för laster och brott.

Det dröjde likväl till slutet af 18de århundradet innan man med allvar började tänka på att förbättra straffanstalterna. Det var engelsmannen JOHN HOWARD, som år 1777 genom sitt arbete „The state of the prisons in England and Wales with preliminary observations and an account of some foreign prisons“ väckte allmänna uppmärksamhet på behöfvat af en genomgripande fängelsereform. Vid denna tid voro fängelserna, enligt HOWARDS berättelse, merändels antingen underjordiska hålor, der vattnet ofta stod flera tum öfver marken, eller trånga förpestade kyffin, i hvilka unga och gamla, män och kvinnor, tillsammans voro inneslutna. HOWARD yrkade på byggande af nya fängelser, på det man måtte kunna skilja män och kvinnor samt unga och gamla förbrytare från hvarandra.

HOWARD lyckades år 1779 att genomdrifva en parlamentsakt, hvarigenom anslag beviljades till nya fängelser, men engelsmännens förkärlek för deportationssystemet gjorde, att något omedelbart resultat af HOWARDS sträfvanden icke nåddes. Förut hade man skickat förbrytarna till Amerika och då nu, efter Förenta Staternas affall från brittiska väldet, Australien upptäcktes, beslöto engelsmännen, för att bespara de dryga kostnaderna till fängelsebyggnader, att skicka förbrytarna till Australien.

I Amerika deremot vunno HOWARDS åsigter starkt bifall. Sedan Förenta Staterna skilt sig från moderlandet, framträdde ihärdiga yrkanden på en mildare lagstiftning än den hårda, som gällt under Englands spira. Alla stater inskränkte dödsstraffets användning, hvarjemte stympningar,

brännmärknings och andra dylika straff afskaffades. I sammanhang härmed blef det nödvändigt att reformera fängelserna. Efter mönstret af ett i Gent i Belgien år 1772 bygd cellfängelse uppfördes på 1790 talet flere sådana i Nordamerikas Förenta Stater.

I Filadelfia bildades år 1787 inom quäkarsekten ett sällskap för lindring af eländet i fängelserna (society for alleviating the miseries of public prisons). Denna sekts religiösa åskådning gaf fängelsefrågan en särskild pregel. Den tanke, som ursprungligen ligger till grund för det fängelsesystem, som här utvecklades, är, att förbrytaren genom inspärrande i cell skall nödgas att rikta sina tankar på sitt eget inre. Derföre skulle förbrytaren hvarken få arbeta eller mottaga besök af någon annan än presten, utan skulle använda tiden till läsning af bibeln och lämpliga andaktsböcker. Han borde följaktligen betraktas såsom en botgörande syndare och fängelserna skulle icke vara straffanstalter utan anstalter för botgörare (penitentiaries). Efter detta system byggdes tvenne stora fängelser i Pennsylvanien nemligen Western penitentiary år 1826 och Eastern penitentiary år 1829.

Detta system, som ofta kallas cellsystemet eller det filadelfiska fängelsesystemet, mötte på många håll ifrigt motstånd. I New-york bildade sig ett sällskap, som kallade sig sällskapet för fängelsetukt (association for prison discipline). Detta sällskap ansåg, att man i synnerhet borde vänja fångarne vid arbete och ordning. Fängelserna skulle derföre inrättas till arbetshus, och då man ansåg, att det skadliga i de gamla fängelserna icke låg i fångarnes samvaro, utan i deras frihet att meddela sig med hvarandra, borde man blott förhindra tankentbyte mellan fångarne, men för öfrigt låta dem om dagarne arbeta gemensamt i mindre grupper under sträng uppsigt och om nätterna sofva hvar i sin cell. Detta system lade synnerlig vikt på den stränga tystnaden, hvarföre det kallades tystnadssystemet

eller auburnska systemet efter fängelset i Auburn i staten New-york, der det började att tillämpas redan år 1823.

Striden mellan dessa systemer, som dock begge blifvit något modifierade, fortgår än i dag i Förenta Staterna, der mellertid det auburnska vunnit mesta efterföljd. Intetdera systemet har blifvit användt på yngre förbrytare, utan dessa underkastas särskild behandling i särskilda straffanstalter (reformatories).

I Europa fästade man sig i början företrädesvis vid det auburnska systemet, emedan man trodde, att de gamla fängelserna lättare skulle kunna ombildas efter detsamma, men sedan på 1830 talet flera utmärkta män såsom engelsmannen CRAWFORD, fransmannen TOQUEVILLE samt doktor JULIUS från Hamburg besökt Förenta Staterna i ändamål att studera deras fängelseväsen, vann filadelfiasystemet flera anhängare i Europa.

Mellertid kan ej nekas, att begge systemerna äro förenade med stora svårigheter.

Doktor JULIUS anmärkte redan år 1836 mot det auburnska systemet hufvudsakligen, att det sällskap, som fången under det gemensamma arbetet åtnjuter, alleder hans tankar från den förbättring, som skulle vara straffets hufvudändamål; att då systemet för fångarnes tysta sammanvaro om dagen hvilat på en summarisk och ögonblicklig bestraffning genom prygel och man följaktligen måste lemna hvarje underordnad uppsyningsman eller fångvaktare rättighet att utdela prygel, leder detta system till det förfärligaste godtycke, samt att detta system medför den olägenhet, att efter strafftidens slut frigifna fångar ej kunna undandraga sig den bekantskap, de gjort i fängelset, och derigenom lätt förledas till nya brott.

Den svåraste kritik, som träffat filadelfiasystemet, är den, hvilken innehålles i ett yttrande af en läkare vid namn COMBE, hvilket yttrande är intaget i en år 1843 af MITTERMAIER utgifven skrift „om fängelseväsendets nuvarande tillstånd i Europa och Nordamerika“. I detta ytt-

rande säger COMBE, att den absoluta isoleringen försvagar nervsystemet, af hvilket de moraliska och psykiska krafterna äro beroende, samt att cellsystem följaktligen nedsätter dessa krafter. Många andra hafva ock intygat, att fångarna i de pennsylvaniska fångelserna blifva så försvagade, att de efter frigifningen sakna lefnadsmod och kraft att motstå frestelser.

WILLIAM CRAWFORD, som år 1833 blifvit från England sänd till Amerika, för att taga kännedom om de amerikanska fångelsesystemerna, afgaf utlåtande till förmån för fildelfiasystemet, men i fråga om dess användande under längre tid ansåg han det endast lämpligt såsom förberedelse till transportation. I detta syfte anlades år 1842 ett cellfängelse i Pentonville nära London. Å fångarnes uppförande i cellfängelset berodde det öde, som väntade dem i straffkolonierna. Ett godt uppförande kunde från fångelset skaffa den till transportation dömden en ticket of leave (ett fripass), som efter ankomsten till kolonien gaf honom en nästan fullständig frihet. Snart måste man dock behålla fångarne hemma, emedan man ej kunde sysselsätta dem i kolonierna. Man inrättade då straffanstalter i Portland och vid Dartmoor, i hvilka fångarne, fördelade i tre klasser, höllos till gemensamt arbete och hvarifrån de efter en längre strafftid med tickets of leave transporterades till Australien. Upp-täckten af Australiens guldgrufvor gjorde mellertid, att man måste upphöra med transportationen, emedan gröfre brott började begås af dem, som ville blifva transporterade till Australien. Då genomdrefvos the penal servitude acts af 1853 och 1857, genom hvilka transportationen upphörde. Straffet skulle i stället utstås de första 9 månaderna i cell och derefter i gemensamhetsanstalter, men fripassen eller såsom de nu kallades licenses to be at large bibehöllos, så att de, som under större delen af strafftiden uppfört sig väl, under den återstående tiden skulle lemnas på fri fot i hemlandet.

De engelska frihetsstraffen äro numera af 2 slag: im-

prisonment och penal servitude. Det förra ålägges på högst 2 år; det sednare på minst 5 år. Imprisonment utstås i county och borough prisons, som äro lokala fångelser, der fångarne åtminstone nattetid äro skilda. Penal servitude utstås i convict prisons, som stå under regeringens tillsyn.

Genom the penal servitude act af 1864 och the prison act af 1865 bestämmes, huru straffet skall utstås i convict prisons, men då dessa föreskrifter i det närmaste äro lämpade efter det irländska fångelsesystemet, öfvergå vi nu till en öfersigt af detta system.

Omkring år 1853, då WALTER CROFTON mottog ledningen af de irländska fångelserna, befunno sig dessa i uslaste skick. Crofton fästade sig dervid, att fångarne så behandlades, att de efter undergången straff ej kunde reda sig sjelfva, utan måste falla offer för sina onda böjelser eller dåligt sällskap. Ett medel att afhjelpa detta fångelssets förderfliga inflytande fann CROFTON i en progressiv klassifikation, hvilken skulle från strängaste fångelse-tukt leda till half frihet såsom förberedelse till den frihet, som väntade vid utträdet ur fångelset. Härigenom skulle brottslingen redan inom fångelset få tillfälle att öfva och stärka sin viljekraft och den pröfning, han sålunda underkastades innan han fick fripass, skulle häfva allmänhetens misstro mot den frigifne och öppna honom vägen till ärlig utkomst.

På denna grund hvilar det fångelsesystem, som under CROFTONS ledning utbildade sig i Irland och benämnes progressivsystemet.

Detta system, hvilket endast tillämpas i de under statens uppsigt stående convict prisons å fångar, som äro dömda till fångelse under viss tid, ej under 5 år, har fyra stadier.

Det första är ensamhetsfångelset. Fången skall enligt regeln kvarblifva å detta stadium 9 månader, men denna tid kan i händelse af godt uppförande något förkortas och i händelse af dåligt uppförande förlängas till ett år. Natt

och dag hålles fången i cell skild från sina medfångar. Födan är under förra hälften af denna tid klen. Arbetet under de tre första månaderna består i drefplockning och annan enformig sysselsättning. Åt undervisningen egnas mycken tid, men fången får blott läsa religiösa skrifter och skolböcker. Detta första stadium verkställes i Montjoys cellfångelse vid Dublin.

Det andra stadiet består af gemensamt tvångsarbete å Spike island. Om dagarne hållas fångarne till strängt arbete i det fria. Om nätterna sova de i celler, i hvilka de ock tillbringa fristunderna. Å detta stadiet finnas 5 klasser, af hvilka hvarje högre medför vissa förmåner såsom rätt att mottaga besök, skrifva bref och högre gratuities (arbetsförtjenst). Fångens uppflyttning till högre klass bestämmes efter the mark system sålunda, att för hvarje dag tillgodoföres fången ett större eller mindre antal marks, och när han förtjenat ett visst antal marks, uppflyttas han i högre klass. Särskilda marks tilldelas för uppförande, flit i skolan och flit i arbetet.

Från högsta klassen i andra stadiet vinner fången efter samma grundsatser, som bestämma hans uppflyttning från klass till klass, uppflyttning till tredje stadiet eller öfvergångsanstalten vid Lusk. Å detta stadiet är allt beräknadt på att upprycka fången ur den passivitet, hvori de föregående årens fängelselif försatt honom. Han får därför större frihet. Fångdrägten afläggas. Fångarne arbeta i det fria utan annan bevakning än några obeväpnade uppsyningsmän. De hållas till sådant arbete, hvaraf de ämna söka sin framtida utkomst. Fångar, hvilkas strafftid snart är tilländalupen, användas ofta att utföra uppdrag utom anstalten. Fången får behålla större delen af arbetsförtjensten och använda den efter behag. Fordringarne i arbetet äro mellertid stränga och disciplinen är allvarsam. Hvarje förseelse försätter fången tillbaka i något af de föregående stadierna.

Har fångens uppförande varit oklanderligt, så erhåller han, då en fjerdedel af strafftiden återstår, licence to be

at large och kommer derigenom i det fjerde stadiet, den vilkorliga frigifningens. Den frigifne skall på detta stadiet tillkännagifva hvarje förändring i vistelseort för vederbörande polismyndighet, hos hvilken han skall anmäla sig hvarje månad. Försummas det, förverkas fripasset. Eljest har polisen ingen rätt att blanda sig i hans handlingssätt, om han ej begår brott.

Qvinnor erhålla fripass redan då $\frac{2}{3}$ af strafftiden tilländalupit, men de utsläppas ej före strafftidens slut utan förflyttas till så kallade refuges eller enskilda anstalter, der de njuta ganska stor frihet, men återsändas till fängelset i händelse af dåligt uppförande.

Det irländska fängelsesystemet hade ej länge varit tillämpadt, förr än det lämnade det gynsammaste resultat. Under åren 1856—62 visade den irländska kriminalstatistiken blott omkring 11 procent återfall, under det den engelska kriminalstatistiken föredde 24 procent återfall i brott. Oaktadt Engelmännens motvilja för allt irländskt hafva de dock ombildat sitt fängelsesystem efter det irländska, så att numera knappt annan skilnad fins mellan engelskt och irländskt convict prison, än att i England saknas öfvergångsanstalt, så att straffet der verkställs på tre stadier. Sedan den vilkorliga frigifningen år 1862 blifvit införd i Sachsen, stadgades år 1871 i das Strafgesetzbuch für das deutsche Reich, att bland dem, som äro dömda till Zuchthausstrafe och Gefängnisstrafe på bestämd tid, kunna de, hvilka utstått tre fjerdedelar af strafftiden samt uppfört sig väl, med eget samtycke frigifvas, men frigifvelsen återkallas, om de uppföra sig illa. Flera schweitziska kantoner hafva följt Tysklands exempel. I Danmark är klassindelningen införd för de fångar, som undergå straffarbete, hvilka äfven, i händelse af godt uppförande och om de kunna försörja sig på ärligt sätt, erhålla vilkorlig benådning. I de förslag till ny strafflag, som i sednare tid blifvit utarbetade i Italien, Österrike och Nederländerna, förekommer vilkorlig frigifning. I Norge har man i Bodsängslet ved Christiania infört

klassindelning, der de progressivt medgifna förmånerna bestå i ökad rätt att afsända och mottaga bref, mottaga besök och begagna fängelsets bibliotek, men vilkorlig frigifning eger ej rum. I Finland är klassindelning införd och i regeringens proposition beträffande grunderna för ny brottmålslag vid 1863 års riksdag förekom äfven den vilkorliga frigifningen, men i denna del förkastades förslaget af riksdagen. I Sverige äro fångarne i straffängelserna delade i disciplinärklasser, men ännu har ej varit fråga om vilkorlig frigifning.

Redan på penitentiärkongressen i London 1872 hade det irländska systemet förvärfvat sig anhängare inom de flesta länder och på penitentiärkongressen i Stockholm 1878 förklarade sig samtliga talarne till förmån för den vilkorliga frigifningen.

I psykologiskt afseende hvilat detta system på den riktiga iakttagelsen, att människans vilja bestämmes af bevekelsegrunder. I barndomen lyda alla människor ögonblickets ingifvelse. Genom uppfostran förvärfvas en viss grad af frihet, så att man kan välja mellan olika bevekelsegrunder.

Derföre börjas enligt detta system straffet med så hårda försakelser, som kunna förenas med bevarandet af fångens kropps- och själskrafter, men steg för steg lemnas honom lindring i strafftvånget.

Det första hårda stadiet åsyftar att vänja fången att beherrska sig och sålunda förvärfva valfrihet. Då han vidare vet, att han under fängelsetiden kan förbättra sin ställning genom ett godt uppförande och flit i det honom förelagda arbetet, så får han bevekelsegrunder att bestämma sin vilja i en god riktning, men då viljekraften endast genom pröfningar kan stärkas, så att den kan motstå de i lifvet mötande frestelser, så lemnar systemet fången för detta ändamål redan inom fängelset småningom större frihet, hvarigenom han kan underkastas en individuel behandling. Slutligen åsyftar den vilkorliga frigifningen att skydda den

frigifne mot faran af en för hastig öfvergång från fängelse-tvånget till friheten.

Men om systemet hvilar på riktiga grunder, kan det dock sannolikt mycket förbättras. Det synes som om man vid den stränga cellbehandlingen under början af strafftiden förbisett penitentiärsystemets idé, att fängelserna skola vara anstalter för botgörare. Fångars förbättring bör dock just utgöra hufvudändamålet på detta stadiet af bestraffning, ty i annat fall har man att befara, att det goda uppförandet endast blir en mer eller mindre djup förställning.

I ett år 1840 af konung *Oscar den förste* såsom kronprins utgifvet arbete „om straff och straffanstalter“ förekommer om cellsystemets ändamål följande samma och tänkvärda betraktelse: „Under den ensliga fångenskapens dystert, enformigt och långsamt framskridande timmar är förbrytaren öfverlemnad åt samvetets hämnande röst. Inga yttre lockande föremål finnas omkring honom, hvilka kunna afleda hans sjelfbetraktelse eller förströ hans nedslagna sinne. Sorgliga minnen och felslagna förhoppningar utveckla taflan af hans tillryggalagda lefnad och visa honom det onda han utöfvat och det goda han uraktlåtit. Ju större brottet, ju blodigare skulden varit, desto plågsammare är äfven denna förfärliga ensamhet, från hvilken han ej kan undkomma, ty det är preglen på hvarje straff, som verkar på själen, utan att förnedra densamma, att dess stränghet står i ett rättvist och afpassadt förhållande till den verkligt moraliska brottsligheten och till sjelfva uppsåtet, som vållat densamma“.

En annan författare, generalinspektören öfver de belgiska fängelserna *DUCPETIAUX*, yttrar om samma ämne: „Ensamheten åstadkommer en nästan ögonblicklig förändring i de motspänstigaste sinnen. Den tröge och lätjefulle uppmanas till flit och verksamhet. Trotsigheten förvandlas till en stilla undergifvenhet, och de mest förhärdade känslor kunna ej länge motstå välviljans och religionens tröst.“

Om fången under de första 9 månaderna, som han

vanligen enligt det irländska systemet tillbringar i cell, dagligen besöktes af andligt erfaren lärare, af hvilken han kunde ledas på den sanna omvändelsens väg, så vunnes säkrare den med straffet åsyftade förbättringen, hvilken icke kan vinnas blott genom cellfängelset. Endast andliga medel kunna framkalla andlig verkan; och gör man fångens religiösa omvändelse till hufvudsak vid straffets verkställande, så är det sannolikare, att det under fängelsetiden ådagalagda goda uppförandet efter frigifvandet kommer att fortfara. Vidare borde strafftiden, då en sann omvändelse försiggått med fången, kunna betydligt förkortas, så att måhända det andra stadiet, det gemensamma tvångsarbetet, kunde förbigås. Att med sannolikhet bedöma när en verklig omvändelse egt rum, bör icke vara omöjligt för en erfaren kristen, ty utan tvifvel fins det vissa kännetecken på en sann omvändelse, och man bör då icke underlåta att för det praktiska lifvet draga fördel af hvad erfarenheten härutinnan lärt.

Framför allt böra dock med detta fängelsesystem förönas särskilda anstalter till förbättring för unga förbrytare, som första gången beträdas med brott. Det är här staten skall börja, om den vill förekomma brott; men tyvärr har staten i de flesta länder gjort föga eller intet i detta afseende, utan det är till större delen enskilda, som gjort det lilla, hvilket i detta afseende blifvit uträttadt. Såsom mönster för dylika inrättningar kan man anse den genom justitierådet Olivecronas skildring bekanta af M. C. LUCAS år 1847 anlagda åkerbrukskolonien *Val d'Yèvre* i Frankrike, i hvilken skildring följande behjertansvärda sanningar förekomma:

„M. LUCAS har utgått från det antagande, att för att åstadkomma den moraliska förbättringen af vanartade gossar, finnes ej bättre medel än att under sträng uppsigt hålla dem till arbete, men att i val af arbete icke något jämpligare gifves för unga personer än arbete på öppna fältet. Den friska luften härdar dem, den stränga arbets-

ordningen vänjer dem så småningom vid punktligt iakttagande af sina pligter och lärer dem slutligen att älska arbete och att värdera reguliera lefnadsvanor. En frisk och sund kropp för en sund själ är, hvad som skall eftersträvas. Sysselsättningar inom hus i verkstäder för industriella yrken kunna icke på samma sätt som åkerbruks- vingårds- och trädgårdsarbeten utbilda och stärka kroppskrafterna hos uppväxande gossar, icke i lika grad väcka dem till eftertanke och uppmärksamhet på sina pligter; ty beskaffenheten af sistnämnde arbeten, hvilkas framgång ofta är beroende af en mängd yttre omständigheter, manar till ständigt aktgifvande på dessa, på samma gång åskådandet af naturkrafternas verkningar lyfter sinnet till åtankan af tingens upphof och verldarnes styresman.“

Också har denna koloni under sin 33åriga tillvaro lemnat de utmärktaste resultat.

Slutligen är det icke nog att staten under strafftiden arbetar på fångens förbättring, utan staten måste äfven draga försorg derom, att den frigifne fången kan förtjena sitt nödortfiga uppehälle, så framt han icke skall nödgas att åter beträda brottets väg.

Men för att kunna uppehålla sig med arbete, måste man först och främst kunna något yrke. Staten är derföre pliktig att under fängelsetiden låta undervisa den fånge, som deraf är i behof, i något sådant yrke, som gifver honom möjlighet att efter strafftidens slut på ärligt sätt försörja sig. Det är derföre icke lämpligt att låta fångarne användas af entreprenörer till utförande af arbeten vid fabriker, der arbetsfördelning eger rum, ty det är mycket osäkert, om de efter frigifningen kunna få dylik anställning, och om de intet annat arbete kunna föräätta, huru skola de efter frigifningen försörja sig? Då i de nordiska länderna en stor del af fångarne tillhör den jordbrukande befolkningen, borde undervisning helst meddelas i sådana slöjder, som ega sammanhang med jordbruksnäringen t. ex. smides- och snickeriyrkena.

Derjemte måste den för vissa brott bestämda påföljd, att

den dömden förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende för alltid eller för viss tid utöfver den ådömda strafftiden, upphöra. Denna straffpåföljd strider mot kristendomens anda, som fordrar, att då brottslingen lidit det af lagen bestämda straffet, bör brottet anses försonadt. Men då denna påföljd skall intagas i prestbetyget och sålunda den undergångna bestraffningen blir allmänt kunnig, så har detta till följd, att den straffade, hans förbättring må vara huru fullständig som helst, öfver allt bortvisas samt nödgas att änyo beträda brottets väg för att i fängelset åtminstone erhålla det för lifvets upphälle oundgängliga. Visserligen kunna enskilda sällskaper uträtta mycket till gagn för frigifna fångar, men att under närvarande förhållanden skaffa arbete åt dem alla öfverstiger de enskildas förmåga. Det synes derföre som om staten borde genom bidrag uppmuntra enskilda personer eller sällskaper till anläggning af åkerbrukskolonier för frigifna fångar, som ej på annat sätt kunna vinna anställning.

O. J. HULTGREN.
Vice Häradshöfding.

II.

Har det progressiva- eller marksystemet i allmänhet i tillämpningen medfört de fördelar, man deraf väntat?

De grunder, uppå hvilka det progressiva systemet hvilar, hafva från theoretisk synpunkt längesedan vunnit allmänt godkännande. På samma gång systemet åt fången lemnar utsigt att genom flit, läraktighet, noga uppmärksamhet på sig sjelf samt efterlefnad af ordningsföreskrifter vinna afkortning i fångenskapen, erinrar det honom, att af individen sjelf i viss mon beror hans framtida väl eller ve.

Det säges ock, att systemet medför en sund andlig

gymnastik. — Tvifvel åter råda derom, huruvida de förde-
lar, systemet lofvar, i allmänhet låta sig realiseras.

Den erfarenhet, som i Danmark vunnits under den tid,
det progressiva systemet der varit tillämpadt, bör i berörda
hänseende tjena till god ledning för omdömet.

Mig vill synas som skulle resultatet af fångens för-
bättring vid tillämpning af detta system i allmänhet icke
kunna påräknas utan under vissa vilkor och förhållanden.
I första rummet torde en rätt tillämpning af detta system
fordra en insigtsfull, för sitt kall intresserad och nitisk
straffanstaltsföreståndare och förvaltningspersonal. Förbät-
tringsmedlet af uppflyttning i klass förutsätter ock en längre
strafftid; vidare må fängpersonalen ej vara alltför talrik, på
det att föreståndaren må blifva i tillfälle personligen lära
känna och med sin uppmärksamhet följa hvarje fånge, iakt-
taga hans sinnesriktning och uppförande.

Under dylika förhållanden bör i alla händelser mycket
kunna uträttas för fångarnes förbättring. Meningarne äro
ock delade derom, huruvida mera gagn må kunna åstad-
kommas under tvånget af något som helst på förhand upp-
ställt system eller genom frihet att behandla hvarje indi-
vid efter dess olika beskaffenhet och såsom förhållandena
i hvarje fall kräfva.

Enär nu det progressiva straffsystemet icke veterligen
inom något land vunnit *allmän* tillämpning, så frågas:

2. *Under hvilka förhållanden och förutsättningar må
tillämpning af det progressiva eller mark-systemet vara att
förorda?*

3. *Bör införande af detta system tillstyrkas i ett land,
der verkställighet af straff eger rum vid en mängd spridda
straffanstalter?*

G. FR. ALMQUIST.

Generallirektör och Chef för Sveriges Fångvård.

III.

Vore det icke lämpligt, att fången under strafftiden förblir i saknad af hvarje njutningsmedel, som ej för helsan är nödigt, och således afhållas från allt bruk af snus och tobak?

Sedan straffen numera verkställas inom väl ordnade straffanstalter samt fången ej blott bekommer sund och tillräcklig föda, utan jemväl hålles till jemnt, icke öfverdrifvet arbete samt honom beredes tillfälle till undervisning och intellectuel sysselsättning, har blifvit ifrågasatt om ej frihetsstraffen, såsom de i allmänhet tillämpas, sakna tillräckligt afskräckande egenskap. Med anledning häraf är denna fråga uppställd.

G. FR. ALMQUIST.

IV.

Om midlerne til at hævde det afskrækkende moment i frihedsstraffens fuldbyrdelse.

Oberst du CANE udhævede på kongressen i London, at det afskrækkende moment ved frihedsstraffens fuldbyrdelse er ikke blot til for forbrydernes egen skyld men meget mere for deres skyld, som endnu ikke have begået forbrydelser. Med dette sande ord for øje fatter man straks, at det afskrækkende moment må bibeholdes, hvordan man end for resten indretter frihedsstraffen. De sidste års kongresser, såvel nationale som internationale, have fornemlig

stillet sig den smukke opgave at gøre straffen frugtbringende og forædlende. De store kulturlandes mænd, som have båret disse kongresser, dvælede kun i forbigående ved det afskrækkende moment, som for dem har været noget givet, medens de følte sig fattige på reformerende midler, og, med et tilbageblik på deres egne store fængsler med en befolkning af en ganske anden farlig slags end den, man kender i vore nordiske lande, spejdede ligesom ængsteligt efter midler af en ædlere natur, hvorved forbryderflokkene kunde blive vunden tilbage for samfundet.

De nordiske lande med simplere, jevnere forhold, med færre og mindre stæder og med mindre overkultur og al den last, som gerne følger den i hælene, kunne let af disse kongresser fristes ind på en vej, hvor der ikke længere spørges om den smertende straf men kun om alt andet, hvis hensigt er at dulme smerten. Førløkkede af den udelukkende tale om reformatoriske midler kunne de for eget vedkommende komme til at betone disse på en urigtig måde, hvorved den tilsigtede harmoni vil tilintetgøres. Derfor vil det måske ikke anses for ubetimeligt at udhæve den sætning: en straffeanstalt må først gøres afskrækkende og dernæst reformatorisk, idet den ikke kan blive det sidste, før den iforvejen i tilstrækkelig grad er det første.

Den fangeflok, som man skal kunne reformere, må være villig, lydig, rolig og nøjsom, men dette bliver den ikke uden gennem streng disciplin. Et strengt gennemført fængselsreglement, hvorfra der kun i sygdomstilfælde eller under andre tvingende omstændigheder dispenseres, er et afskrækkende moment. Men strengheden må være parret med retfærdighed og konsekvens. Ikke den ødsle brug af straffemidler, men den rette myndighed både hos overordnede og underordnede betinger i og for sig den rette streng-
hed. Kan strengheden gennemføres med få straffemidler, vil den virke bedst og samtidig være mest afskrækkende. En utidig anvendelse af straf virker kun sløvende eller oprørende.

Fangen må opdrages i nøjsomhed, derfor må spisereglementet, når alle rimelige sundhedsregler tages med i betragtning, være så simpelt som muligt. Det var ønskeligt om spisereglementet noget mere, end nu er tilfældet, kunde træde i disciplinens tjeneste f. eks. således, at der ikke straks gaves fuld kost, men at fangen måtte arbejde sig op til den.

Et burde opstilles som et mål, hvorefter alle, som have med fuldbyrdelsen af frihedsstraf at bestille, skulde stræbe, og det er undgåelsen af den sentimentale fangebehandling. Det ligger ofte i luften, at man skal tage med bløde hænder på forbryderne, at man skal kæle lidt for dem og trygle dem om at vende om fra de onde veje. Især i knappe tider som de nuværende må man vogte sig for den slags blødhed, som let kan lokke til fængslerne istedenfor at afskrække derfra.

Fangedragten er et afskrækkende moment. Fangen betegnes ved den som lovevertræder og som sådan skal han behandles. Det er ikke sjelden man hører ham tale undskyldende om sig selv, at det var brændevinen, som havde skylden, eller slette kammerater og andre tilfældige omstændigheder. Man trænger derfor til en daglig påmindelse om, at forbryderen selv får stå som hovedmanden. Kun må man her vogte sig for den vanærende, altfor meget afstikkende dragt, som kan komme til at berøve fangen hans selvagtelse.

I fællesanstalterne er den størst mulige afsondring mellem fangerne et afskrækkende moment. Det på grund af ydre omstændigheder i de norske fællesanstalter så at sige ukontrollerede samkvem mellem fangerne, fornemlig i deres fritimer, virker løkkende på samme tid som det ikke kan andet end virke depraverende. Længslen efter fællesanstalten hos flere af vore cellefanger er visselig for en del begrundet i dette forhold.

I vort cellefængsel forkortes straffetiden gennemgående med en trediedel. Straffearbejde i 6 måneder er 4 måneders celle, 8 måneder reduceres til 5 måneder og 10 dage,

9 måneder til 6. Dette er et lokkende moment, hvorfor cellefængslet hos os for de lavere straffe grader ikke er afskrækkende nok. Selv uden reduktion er almindelig talt cellestraf under 1 år ikke tilstrækkelig afskrækkende. Cellen er ikke længer, hvad den har været. Celleensomheden er gennem distriktsfængslerne og den almindelige bevidsthed bleven noget ganske almindeligt, som for en stor del har tabt sin bråd. Det bør derfor komme under almindelig diskussion, hvorledes erfaringen i denne henseende er i de forskellige cellefængsler og hvad man skal gøre for at skærpe cellestraffen på dens første stadium. Jeg tænker ikke her på de enkelte tilfælde, hvor cellestraf selv i den korteste tid for enkelte individer er så streng, at den må hæves. Det hører nu en gang til cellestraffens skøvheder, at den bæres med overordenlig forskelligt resultat af de forskellige individer.

Hos os er der endnu en omstændighed, som berører cellestraffen en del af dens afskrækkende moment. Korporlig straf er nemlig anvendelig i vore fællesanstalter og i vore distriktsfængsler, men ikke i cellefængslet, som par excellence er et fængsel for unge. Den korporlige straf er et afskrækkende moment, det er utvivlsomt, men ligeså utvivlsomt er det, at dens ophævelse i én slags fængsler virker slet. Den korporlige tugt er bleven upopulær, fordi den i sin tid i en sørgelig høj grad har været misbrugt.

En forvidt dreven anbefaling til kongelig benådning virker slappende i et fængsel. Man burde kun under ganske særegne omstændigheder anholde derom, da ellers straffen som et af domstolene med retfærdighed pålagt onde vil tabe i betydning. Når den kongelige nåde kun falder sjelden, virker den ikke alene godt, men straffen bibeholder, hvad den skal have, sit afskrækkende moment.

Kongressen i Stockholm talte i en af sine resolutioner imod den hyppige brug af kort straffetid for habituelle forbrydere. Det er et spørgsmål, om den nuværende tingenes tilstand i Norden, hvorefter straf for gentaget tyveri stiger meget lidet, er ønskelig, og om ikke lovgivningerne fra for stærk

stigning ere gåede ned til en for svag. Kort straffetid i gentagelsestilfælde er lidet afskrækkende, et noget større pålæg, end nu er den almindelige praksis, vil muligvis være et afskrækkende moment.

At habituelle forbrydere, navnlig af tyveklassen, kunne gå over til et andet rige og der blive betragtede som om de før ikke havde været dømte, er et lokkende moment. Hvis deres ældre domme fulgte dem over grænsen og tyngede i vægtskålen, når de påny begik forbrydelser, vilde dette være et afskrækkende moment.

Jeg hylder principerne for den betingede løsladelse, for det progressive system, for klassifikation og individualisation, for overarbejdspenge, for undervisning og for human fangebehandling i det hele, men jeg tror, at intet af dette vil virke, dersom det ikke springer frem på den mørke baggrund, som kaldes det afskrækkende moment. Man kan ved alle sine velmente bestræbelser let komme til at slappe fangen, når han opnår for meget for ingenting. Dette gælder ikke alene de dårlige men også de bedre fanger, over hvis gode forhold man så let er tilbøjelig til at blive rørt. Strenghed og alvor må være grundlaget for den hele fangebehandling. Først når fangen i sit ansigts sved har arbejdet sig op og gjort sig værdig til at tages under en rationnel reformatorisk behandling, først da vil han sætte pris på frugterne deraf og kunne tilegne sig dem på en grundig og nyttig måde.

R. PETERSEN.

Fængselsdirektør. (Norge).

V.

Skolens gerning inden fængslet.

Det kristelige samfunds opgave ligesoverfor forbryderen er en dobbelt: Den *missionerende* og den *civiliserende*. I *første* henseende gælder det at benytte straffen som et

middel til selverkendelse og sindsforandring, i den *anden*, at sætte fangen istand til at overtage og udfylde en selvstændig stilling i borgerlig henseende. Da i et overvejende antal tilfælde råheden har medført kollisionen med det borgerlige samfunds lov og orden, bliver den sidste opgave nærmere bestemt denne: ved overvindelse af råheden at udruste fangen til en ret deltagelse i det borgerlige samfundsliv, både i *materiel* og *åndig* henseende. Det *første* sker ved alvorligt, stadigt arbejde, anlagt således, at det både giver fangen den rette arbejdsdygtighed og øver sin stålsættende indflydelse på hans karakter i retning af alvor og udholdenhed; thi der, hvor forbryderen virkelig besidder arbejdsdygtigheden, før han kommer i straf, er visselig mangel på alvor og udholdenhed i arbejde en hovedårsag til forbrydelsen.

I den *anden* henseende gælder det at bibringe fangen sand samfundsfølelse og samfundsbevidsthed, at indprente ham samfundsordenes hellighed, at bringe ham til at indse samfundskravets sandhed og bøje hans villie til lydighed derunder. Dette bliver da formålet for al undervisning, som drives inden fængslet, også i andre fag end religion, der her som overalt ikke blot er *hovedfag* men *hovedsag*. Men efter dette *formål* for skolevirksomheden bliver *stoffet* at vælge og undervisningsmetoden at bestemme således:

1. Da enhver fange allerede ved indsættelsen skulde kunne læse, skrive og regne, og det under det almindelige skolevæsens udvikling bliver sjældnere og sjældnere, at de yngre fanger ganske savne disse færdigheder, vil fængselsskolen kun undtagelsesvis ligeoverfor nævnte færdigheder blive andet end fortsættende den lavere folkeskoles gerning.
2. *Hovedfagene* for den mere *udvidede* undervisning i fængslet blive *historic*, *geografi* og *modersmål*.
3. Af *historien* vælges fortrinsvis alt det, som klarest fremstiller den i menneskeånden boende trang til daanelse og kultur, og som fremstiller menneskehedens

arbejde for at opnå samme. Omvendt finder også det sin plads i undervisningen, som viser tilbagefald til råhed og barbari. Denne undervisning skal da især tjene til fangens *ethiske* udvikling.

Geografien behandles i den nøjeste forbindelse med historien og stilles væsentlig samme opgave.

Ann. Navnlig i en fællesanstalt, hvor straffetiderne ere lange, bør *naturfagene* ikke udelades, og vil jo historiens fortælling om menneskehedens „opfindelser“ yde anledning til at give lidt undervisning i visse naturfag, ligesom jo den geografiske undervisning ganske ligefrem optager i sig lidt meddelelse om stjerneverdenen og dyreverdenen o. s. v.

4. *Modersmålet* betragtes og behandles som kommunikationsmiddel med åndens verden; der tilstræbes den bedst mulige læsefærdighed; der drives på begrebsudvikling; der meddeles lidt kendskab til litteraturens historiske udvikling og mere fremtrædende forfattere o. l., ligesom dygtighed til at bruge modersmålet også som *skriftligt* meddelelsesmiddel søges opnået. Denne undervisning skal da især tjene til at fremme fangens *intellektuelle* udvikling. —
5. Undervisnings*metoden* bliver især det *mundlige* foredrag med påfølgende samtale og tildels eksamination. —
6. Den uafviselige grundbetingelse for at undervisningen skal opnå sin hensigt er, at denne helt igennem hviler på og bæres af den *kristelige* verdensanskuelse.

TH. C. BERNHOFT.
Fængselspræst. (Norge).

VI.

Om opsynsbetjentenes tjenestetid.

Herunder høre en del spørgsmål, som have betydning for straffefuldbyrdeisen og som det vil være gavnligt at få belyste fra forskellige standpunkter og udveksle meninger om. Vel høre de nærmest til fængselsvæsenets detail, men af den harmoniske organisation af enkelthederne fremgår først den enhed, der fører til det ønskede mål. Den ledende ånd bør trænge ind til alle enkeltheder og meddele disse sit præg.

De punkter, der ville blive berørte her, ere:

1. Betjentenes hele tjenestetid.
2. Betjentenes daglige tjenestetid.
3. Betjentenes fritid.

1.

Spørgsmålet er her: for hvor langt et tidsrum skal man knytte betjentens tjeneste til fængslet? og falder således sammen med: på hvilken måde bør betjenten ansættes? Man kan gå 3 veje:

- a. enten stille betjenten i det væsentlige som et simpelt tyende eller arbejdsmand, ansætte ham på ubestemt tid med kort opsigelse, betale ham hans lønning uge- eller månedsvis, afskedige ham, når han ikke længere er brugbar, og ikke bekymre sig om hvad der så bliver af ham eller
- b. binde betjenten til fængslet ved en kapitulation på et vist åremål, således som adskillige stater skaffe sig underofficerer. I dette tilfælde består en væsentlig del af lønningen i den afregningssum, der gives betjenten efter fuldendt tjenestetid og som fortabes, hvis han i utide får afsked eller
- c. gøre betjentens stilling således, at han anser den for sit livsmål og vil knytte sig til fængslet for bestandig i hele det tidsrum, da han er i besiddelse af fuld

virkekraft. En væsentlig del af lønningen vil i dette tilfælde bestå i en sikker udsigt til efter lang og tro tjeneste at erholde en pension, der sikrer ham et anstændigt udkomme i hans alderdom.

Besvarelsen af spørgsmålet afhænger af den betydning, man tillægger betjenten under straffefuldbyrdsen. Ønsker man blot en bevogtning, der kan forhindre fangerne fra at flygte og som kan påse udførelsen af fængslets dagsorden, vil man vel kunne nøjes med den under a nævnte ansættelsesmåde. Ønsker man derimod betjente, der skulle træde i personligt forhold til fangerne og være bestyrelsen behjælpelige med fangernes individuelle behandling eller med at beskæftige dem ved forskellig arbejdsvirksomhed, må man gå en af de under b og c nævnte veje. På begge måder vil man kunne få dygtige kræfter, og bestyrelsen har i begge disse tilfælde en betydelig magt til at fremtvinge en god tjeneste, idet en afskedigelse vil være en følelig ulykke for betjenten.

Går man den under b anførte vej, bliver det igen at afgøre, på hvor langt åremål ansættelsen rettest skal være. I Italien, hvor ansættelsen hidtil har været otteårig, synes nu stemningen at være for en femårig periode.

På grund af det inderlige forhold, hvori betjentene ved den under c nævnte ansættelsesmåde stilles til fængslet og fængselsgerningen, der bliver betjentens livsgerning, vil denne sidste måde vistnok i almindelighed være at foretrække.

2.

Her er egentlig 2 spørgsmål, nemlig:

- a. Hvor lang daglig tjenestetid skal der forlanges af opsynspersonalet? og
- b. Hvor lang daglig tjenestetid skal man forlange af den enkelte betjent?

Det første spørgsmåls besvarelse må rette sig efter den for fangerne fastsatte dagsorden.

Fra fangen forlader sit natteleje og indtil han igen

indtager det, må opsynspersonalet være på sin post. Da man nu ikke ret vel kan forlange, at et menneskes nattehvileskal udstrækkes over c. 8 timer, bliver opsynspersonalets daglige tjenestetid altså c. 16 timer.

Men hvor lang daglig tjenestetid skal man forlange af den enkelte betjent? Kan de 16 timers tjeneste på hver post ikke fordeles på flere personer? Dette er i og for sig ingen umulighed og således er det vel også indrettet i flere fængsler. Imidlertid tror jeg ikke, at denne ordning er anbefalelsesværdig. En sådan daglig omskiftning på enhver post vil let frembringe en usikkerhed og uensartethed i tjenesten, der volder konfusion; man har ingen sikkerhed for, at udstedte ordrer, som angå posten, blive ret bekendte for og opfattede af begge de posthavende, og sker der noget galt, kan det være vanskeligt at oplyse, hos hvem skylden ligger. Den 16 timers daglige tjeneste på hver post må derfor vistnok helst bestrides af samme betjent, idet der selvfølgelig tilstås ham en passende daglig spise- og hviletid, under hvilken posten tilses af nabobetjenten.

3.

Da nu en så lang daglig tjenestetid i længden er sløvende og uudholdelig, må der tilstås betjentene *fridage*.

- a. Hvor ofte skal man nu indrømme sådanne fridage?
- b. Hvorledes skal en sådan frihed på en hel dag efter en bestemt omgang bedst iværksættes?

ad. a. Her kan man gå 2 veje 1.) enten give alle betjente lige ofte fri f. eks. hver 7de, 8de, 9de dag o. s. v. eller 2.) dele betjentene efter anciennitet i flere hold, hvoraf de ældste have oftere fri end de yngre, altså 1 hold har f. eks. fri hver 7de dag, et andet hver 8de dag o. s. v. For den første ordning taler, at tjenesten er ens for alle betjentene og at friheden derfor også burde være det; for den anden ordning *dels*, at der derved gives de ældre betjente en lettelse, hvortil de vel kunne trænge og som

opmuntrer dem til at blive i fængslets tjeneste, *dels* at iværksættelsen af hele fritidsomgangen derved lettes ganske betydeligt, hvad der vil fremgå af det følgende.

Vælger man at give alle betjente lige ofte fri, bliver spørgsmålet! hvor ofte? — Jeg vilde anse hver 7de dag, der i så mangfoldige andre stillinger er det almindelige og har hævd i den almindelige bevidsthed, som passende.

ad. b. Afgørelsen af dette spørgsmål hænger så nøje sammen med de lokale forhold i hvert enkelt fængsel, at en ensartet afgørelse er vanskelig. Følgende hovedprinciper kunne tænkes fulgte:

1. Ansættelse af overtallige faste betjente.
2. Benyttelse af daglige reservebetjente.
3. Kombination af disse ordninger.

ad. 1. Den første ordning, der består i at lade de hver dag efter omgang ledige poster besørge af overtallige faste betjente, som således daglig skifte post men iøvrigt i et og alt betragtes som ordinære betjente, anbefaler sig derved, at alle betjentene på denne måde ere i lige grad knyttede til fængslet og derfor alle må forudsættes at have lige interesse i tjenestens gode udførelse. — Er der fastsat den *samme fritid* for alle betjente, er der imidlertid med denne ordning forbunden den vanskelighed, at der i almindelighed enten vil blive nogle ubesatte dagsposter i løbet af omgangen eller at i det mindste en af betjentene ikke kommer til at gøre fuld tjeneste og principet således egenlig fraviges. Kun hvor antallet af poster er et multiplum af det tal, der angiver antallet af tjenestedage i hver omgang, f. eks. med fridag hver 7de dag et postantal af 6. 12. 18. 24. 30. o. s. v., ville alle betjente såvel faste som overtallige komme til at gøre fuld tjeneste, idet man

ansætter så mange overtallige betjente som kvotienten af postantallet og tjenestedageantallet angiver eller i eksemplet 1. 2. 3. 4. 5. o. s. v. overtallige betjente. — Når postantallet ikke er et primtal, har man det ganske vist altså altid i sin magt at få etableret et fuldkomment system med overtallige betjente, idet man sætter tjenestedagenes antal i omgangen lig med en af faktorerne i postantallet. Er dette f. eks. 16, 24, 32, 40, o. s. v. giver man fri hver 9de dag og ansætter 2, 3, 4, 5 o. s. v. overtallige betjente; er postantallet f. eks. 10, 20, 30, 40, giver man fri hver 11te dag og ansætter 1, 2, 3, 4, overtallige betjente. Denne måde at iværksætte ordningen på er imidlertid den omvendte af den ønskelige. — Har man derimod bestemt sig for at dele betjentene i hold med *forskellig frihed*, ser jeg ikke rettere end, at det altid vil kunne lade sig gøre at indrette sig et fuldstændigt system med overtallige betjente. Er der således 31 poster, kunne 28 betjente med frihed hver 7de dag passe de 24 poster, og 8 betjente med frihed hver 8de dag passe de øvrige 7 poster. Er der f. eks. 43 poster, kunne 6 betjente med frihed hver 6te dag passe de 5 poster, 16 betjente med frihed hver 8de dag passe de 14 poster og 27 betjente med frihed hver 9de dag passe de øvrige 24 poster. Denne sidste ordning forekommer mig i enhver henseende at være den heldigste.

- ad. 2. Denne ordning består i, at man hver dag lader det for omgangen nødvendige antal betjente afløse af reservebetjente, der altså ikke som de ordinære betjente gøre fuld tjeneste efter en bestemt omgang, men kun når der er brug for dem. Haves der f. eks. 38 poster og man vil give hver 7de dag fri, bliver der de 6 dage i ugen at indkalde 5 reservebetjente og den 7de 8. — Ved denne frem-

gangsmåde har man den fordel, at der efterhånden uddannes personer, som kunne indtræde i ledige, faste numere, men den er kun praktisk, når fængslet ligger i en by, hvor sådanne reservebetjente kunne have. Den medfører den ulempe, at personer, der kun ere løselig knyttede til fængselsgerningen, få adgang til fængslet.

- ad. 3. Når man ikke vil adoptere betjentenes deling i hold med forskellig fritid og det ikke tilfældigvis er så, at der dog kan opnås en fuldstændig omgang med overtallige betjente alene, kan man ved kombination af denne methode og benyttelse af reservebetjente opnå en ordning, der i mange tilfælde er fyldestgørende. Hvor der således ikke kan gives fuld beskæftigelse for 4 overtallige betjente, vil der kunne ansættes 3 sådanne og 1 reservebetjent, der har nogle dages tjeneste i hver omgang, eller flere reservebetjente, der kun have tjeneste om søndagen. Haves der f. eks. 40 poster med frihed hver 12te dag, vil man kunne ansætte 3 overtallige betjente og 1 reservebetjent med 7 dages tjeneste i løbet af 12 dage. Har man 21 poster og giver fri hver 7de dag, vil man kunne ansætte 4 overtallige betjente og 3 søndagsbetjente eller 1 reservebetjent med 3 dages tjeneste om ugen.

Resultatet af hele undersøgelsen bliver således:

Når man fordrer af betjentene mere end en blot bevogtning af fangerne, bør man byde dem sådanne økonomiske vilkår, at de i bevidstheden om, at den gode udførelse af deres tjeneste i fængslet sikrer dem et sorgfrit udkomme nu og i deres alderdom, føle sig knyttede til fængslet for livstid.

Opsynspersonalet må daglig gøre ca. 16 timers tjeneste

og den daglige tjeneste på hver post bør ikke fordeles på flere personer.

Til gengæld bør der tilstås betjentene en passende mængde af hele fridage, der enten kan være ens for alle betjente — i hvilket fald hver 7de dag anses passende — eller — hvad der vistnok bør foretrækkes — betjentene inddeles efter anciennitet i hold med et forskelligt antal af fridage inden for visse ydergrændser, som formentlig passende kunne sættes fra hver 10de til hver 6te dag.

Frihedsomgangen må ordnes på den efter de lokale forhold mest passende måde. Den i almindelighed heldigste omgang er den, hvorved der tildeles alle tjenestegørende fuld tjeneste, hvad kun ordenligvis lader sig gøre, hvor betjentene ere inddelte i hold med forskellig fritid.

Hvor de lokale forhold tillade det, kan det dog være hensigtsmæssigt at benytte et mindre antal reservebetjente med begrændset tjeneste, idet der således kan uddannes passende personer til at indtræde i ledige faste betjentpladser.

F. AMMITZBØLL.

Fængselsinspektør.

VII.

Hvorvidt kan der opstilles almindelige regler for, hvorledes arbejdsvæsenet i fængslerne bør ordnes for at det kan befordre den rette fuldbyrdelse af straffen?

Ved besvarelsen af det opstillede spørgsmål kan man formentlig gå ud fra den forudsætning, at det fra alle sider erkendes, at arbejdet i fængslerne er en såvel i moralsk som disciplinær og økonomisk henseende absolut nødvendighed og en vigtig faktor til at befordre fuldbyrdelsen af

straffen på rette måde, og det, hvad enten man vil betragte det som et mod straffen forbundet onde eller gode. — Men en nødvendig følge heraf skulde det endvidere synes at være, at arbejdet også bliver tvungent, så at det ikke, som hos os ved fuldbyrdelsen af visse korte straffe: fængsel på vand og brød, fængsel på almindelig fangekost og simpelt fængsel, overlades til de pågældende selv at bestemme, om de ville arbejde eller ej, og jeg formener derfor, at arbejdet må være tvungent også under disse straffe. —

Det samme turde muligvis også, om end med forskellige modifikationer, kunne opstilles med hensyn til varetægtsarresten. Dette spørgsmål henhører vel strengt taget ikke her under, da varetægtsarresten ikke er nogen straf, der skal fuldbyrdes; men da en varetægtsarrest som bekendt ofte kan trække ud i meget lang tid, turde det dog være et spørgsmål, om der ikke også her, når undersøgelsesdommeren ikke finder, at der er noget til hinder herfor med hensyn til undersøgelsen, og i al fald, når det er fuldstændigt konstateret, at der foreligger en lovovertrædelse, måtte være hensigtsmæssigt, at vedkommende var forpligtet til at anvende varetægtstiden til nyttigt arbejde. — Når det i arrestreglementerne her i landet er stillet vedkommende arresteranter frit, om de ville arbejde eller ej, er dette formentlig nærmest sket af humanitetshensyn, men sålænge der kun består en ret for den arresterede til at erholde arbejde uden tilsvarende forpligtelse til at skulle arbejde, vil der næppe gennemgående blive arbejdet i varetægtsarresterne. — Dette er vistnok en fejl, som burde søges redresseret. — Med hensyn til arbejdet da måtte dette formentlig ordnes på samme måde og såvidt muligt efter samme principer, som nedenfor vil blive omhandlet ved spørgsmålet om arbejdet i straffeanstalterne. — Forsåvidt det ikke var muligt at få det overdraget til private entreprenører, måtte det formentlig ske for offentlig regning og omkostningerne derved forskudsvis udredes på samme måde som de øvrige delinkventomkostninger eller ved kommunal foranstaltning. —

Jeg må således anse det hensigtsmæssigt, at arbejdet såvel under de korte straffe som såvidt muligt også under varetægtsarresterne bliver tvungent. —

Når der derefter bliver spørgsmål om, hvorledes arbejdet helst bør ordnes i de egentlige straffeanstalter, for at straffen kan fuldbyrdes på bedste måde, da kan der vel, som jeg nedenfor skal anføre, opstilles nogle almindelige regler om, hvorledes arbejdet helst bør være indrettet, men jeg tror dog, at hovedvægten må lægges på det spørgsmåls afgørelse: hvorvidt staten selv bør beskæftige fangerne for egen regning eller overdrage fangernes arbejdskraft til private entreprenører? —

Når der *alene* tages hensyn til fuldbyrdelsen af straffen, skulde det synes heldigst, om staten selv beskæftigede fangerne; thi derved vilde straffen kunne gennemføres aldeles konsekvent og uden at man behøvede at tage hensyn til andre interesser, der kunne komme i strid hermed; men på den anden side er det forbundet med så uendelig mange og store vanskeligheder for staten selv at overtage hele beskæftigelsen af fangerne, at man efter min mening helst må søge at undgå dette. — Jeg skal i denne henseende blot tillade mig at anføre, hvor vanskeligt det vilde være for staten selv at besørge ledelsen af arbejdet, indkøb af maskiner og råmateriale og salget af de færdige fabrikata, dels på grund af de specielle kræfter og kundskaber, der udfordres hertil, som næppe kunne ventes forenede i den samme person, der forestår ledelsen af *straffeanstalten* — som sådan betragtet, — dels på grund af den kontrol, der måtte anses nødvendig fra statens side og som vilde forhindre vedkommende bestyrer i at følge konjunkturerne således, som det er nødvendigt i handel og vandel, når et arbejdeskald drives med tilfredsstillende resultat. — Som regel tør man vistnok sige, at det vil være forbundet med tab i pekuniær henseende for staten selv at beskæftige fangerne, og, når dette kan undgås uden derved at fremkalde hindringer for fuldbyrdelsen af straffen, bør det naturligvis ske.

— Hermed skal dog ikke være sagt, at staten aldeles ikke skal inddrage sig på selv at beskæftige fangerne, selv om den ikke af omstændighederne kunde blive tvungen dertil. — Tværtimod anser jeg det ikke alene for en selvfølge, at straffeanstalterne selv såvidt muligt skulle forarbejde deres egne fornødenheder, men jeg formener endog, at det i flere henseender må anses for hensigtsmæssigt, at staten på visse stadier af straffen må og skal overtage beskæftigelsen af fangerne for i fuldeste måde at kunne sikre sig gennemførelsen af det gældende straffesystem. — Jeg anser det for utvivlsomt, at vedkommende bestyrers opmærksomhed, når han tillige skal lede hele arbejdsdriften, meget let vil blive alledet fra straffeanstaltens egenlige opgave: fangernes behandling overensstemmende med det i anstalten gennemførte system, hvorimod hans opmærksomhed, når arbejdet overdrages i entreprise, fortrinsvis vil blive henvendt på denne. — At overlade ledelsen af straffeanstalten som sådan til *en* mand og ledelsen af arbejdet i samme til *en anden* vilde formentlig bevirke en tvødeling, der vilde være uheldig og virke hæmmende i mange henseender. — Der kan selvfølgelig rejses mange og meget vægtige indvendinger imod at overdrage arbejdskraften til fremmede entreprenører, men jeg tror ikke, at de vanskeligheder, der ere forbundne hermed, ere så store, som de, der ere forbundne med at staten selv beskæftiger fangerne. — Den væsentligste indvending, der kan gøres herimod, er formentlig den, at entreprenørernes interesser ikke falde sammen med bestyrelsens med hensyn til behandlingen af fangerne og overholdelsen af reglementerne, og at der ved entreprenørernes mestre og deres virksomhed i det hele indbringes fremmede elementer i straffeanstalten, der let kunne blive farlige for disciplinen og gennemførelsen af systemet. — Dette er ganske vist rigtigt; men om denne indvending i virkeligheden har så overvejende betydning, at man derfor skulde opgive at overdrage arbejdet i entreprise, derom nærer jeg stor tvivl. — Selv om staten alene beskæftiger fangerne,

kan det på ingen måde undgås, at der ved de antagne mestre og betjente samt ved indbringelse af materiale og ved salget af de færdige fabrikata kommer fremmede elementer ind i anstalten, der kunne være lige så farlige for disciplinen som de ovenomtalte ulemper. — Jeg har i min virksomhed haft lejlighed til at gøre erfaringer i begge retninger, og jeg tror at turde udtale, at der i så henseende ikke er meget at tage fra det ene og lægge til det andet alternativ, og at de fordele, som overdragelsen af arbejdskraften i entreprise tilbyder både fængslet og staten, i fuldt mål kunne opveje de mulige mangler derved. —

Det er imidlertid en selvfølge, at der ved de med de private entreprenører oprettede kontrakter om arbejdskraften tages nødvendige og tilstrækkelige forbehold med hensyn til, hvilke arbejder der udføres, hvilke værk mestre der ansættes og gives adgang til anstalterne samt til kontrollen med arbejderne, ansvaret for arbejdets udførelse m. m. m. — Navnlig må det påses, at bestyrelsens myndighed over fangerne i enhver henseende bliver ubeskåren overensstemmende med de bestående reglementer og navnlig også, at de forskellige personer, der af entreprenørerne ansættes med bestyrelsens samtykke, ere underkastede dennes kontrol og myndighed ligesåfuldt, som om de vare ansatte af denne. — På denne måde tror jeg, at der, når lokalerne i straffeanstalten iøvrigt ere hensigtsmæssigt indrettede, kan føres en ligeså god og streng kontrol, som når arbejdet udføres for statens regning. —

Det er imidlertid åbenbart, at der ved en sådan kontrakt gøres mange indskrænkninger for entreprenørerne, der lægge dem hindringer i vejen med hensyn til udførelsen af arbejdet, og når der så tages hensyn til, hvor stor en mængde endog meget dårlige arbejdskraft der gives i et fængsel og at de næsten alle først må lære arbejdet i selve fængslet, så er det vistnok rigtigt, at der indrømmes entreprenørerne en i forhold til den fri arbejdskraft endog meget billig arbejdsløn. — Jeg anser det nemlig for at være af yderste vigtighed

såvel for staten som fængslerne, at entreprenørerne stilles således, at de kunne bestå ved den overtagne entreprisen, for at de ikke under uheldige og vanskelige konjunkturer skulle blive tvungne til at standse med arbejdet, hvad i alle henseender vil blive til ubodelig skade for fængslerne. — Jo bedre entreprenørerne stilles i økonomisk henseende med hensyn til arbejdet, desto lettere vil det blive for bestyrelsen at holde dem til at iagttage alt, hvad der henhører til disciplin og dagsorden, kort sagt, til at tage hensyn til fængslet som sådant. —

Der har såvel her i landet som andre steder været anket meget over den konkurrence, som arbejdet i fængslerne bevirkede ligeoverfor den private industri og fabrikvirksomhed, men jeg tør formene, at denne anke for en stor del er ugrundet og kun fremkaldt ved en løs betragtning af den normerede arbejds løn og ved ligefrem ukendskab til de virkelige forhold med hensyn til arbejdet i fængslerne. — For mit vedkommende lægger jeg i denne henseende ikke megen vægt på, om arbejdet udføres for statens egen regning eller det overdrages til entreprenører. De erfaringer, der i den allerseneste tid ere gjorte her i landet med hensyn til begæret efter at overtage arbejdskraften i fængslerne, synes i fuldeste mål at bekræfte denne antagelse. —

Efter det anførte tillader jeg mig derefter at formene: at arbejdet i fængslerne hensigtsmæssigst udbydes og overdrages til entreprenører mod fornøden garanti i enhver henseende og en billig arbejds løn, dog således at det forbeholdes fængslet til enhver tid at udtage og beskæftige de fanger, som der måtte have brug for i anstaltens egen tjeneste eller som den af hensyn til straffens fuldbyrdelse måtte anse det rettest selv at beskæftige. — Som almindelige regler for, hvorledes arbejdet bør indrettes i fængslerne, kunde der vistnok opstilles:

- 1) at arbejdet skal være af en sådan beskaffenhed, at det kommer i fuld overensstemmelse med det i fængslet gennemførte system;

- 2) *at det skal rette sig efter fangens såvel åndelige som legemlige begavelse og efter om straffen afsones i celle eller i fællesskab;*
- 3) *at det kan bestå i håndgerninger, håndværks- og fabriksdrift m. m., når det blot er simpelt og let fatteligt, ikke farligt for anstaltens sikkerhed eller fangernes sundhed og så renligt og let overskueligt som muligt;*
- 4) *at det endvidere skal være af praktisk natur, det vil sige henhøre til de slags arbejder, der drives i landet og hvorved fangen kan håbe efter løsladelsen at finde beskæftigelse, og*
- 5) *at det endelig helst må være således, at der kan normeres et vist pligtarbejde. —*

Iøvrigt formener jeg, at det næppe vil være muligt at opstille videregående regler med hensyn til arbejdets beskaffenhed. Dette vil nemlig formentlig bero så overordenlig meget på de stedlige forhold såvel indenfor som udenfor fængslet, at det vistnok helst må overlades til den lokale bestyrelse af hvert enkelt fængsel med ministeriets samtykke at vælge de arbejder, der måtte anses for de mest hensigtsmæssige for dette.

MAZANTI.
Fængselsinspektør.

VIII.

Bør der stræbes hen til at tilvejebringe en fælles nordisk fængselsstatistik?

Allerede på den internationale statistiske kongres i Paris i året 1855 blev der vedtaget et grundlag for den form, der burde følges i de forskellige lande ved udarbejdelse af fængselsstatistik. Man havde håbet på denne måde at få fremskaffet fra alle civiliserede stater så ensartede oplysninger om alle væsentlige forhold vedrørende fængselsvæ-

senet, at man derved var bleven i stand til at anstille sammenligninger i så henseende imellem de forskellige lande. Det samme mål har været tilsigtet på de to i det sidste tiår afholdte internationale fængselskongresser, nemlig den i London i året 1872 og den i Stockholm i året 1878. På begge disse kongresser blev der nemlig vedtaget bestemmelser om, at der skulde udarbejdes internationale fængselsstatistikere.

Man har imidlertid såvel i 1855 som senere næppe haft det rette blik for alle de store, ja næsten uovervindelige vanskeligheder, der stille sig i vejen for at nå dette mål. Forhold og omstændigheder i legislativ og administrativ, i social og økonomisk, i moralsk og politisk henseende vare og ere så forskellige i de forskellige lande, at det må antages, at det ene lands statistiske materiale er så uensartet i forhold til de fleste andre landes, at en sammenligning ikke med nytte kan finde sted, og hvor der ikke kan foretages nogen sammenligning, der er ethvert statistisk arbejde ørkesløst. Men ved siden af denne hovedgrund til uoverensstemmelse på dette område mellem landene er der en anden grund, der dog ikke ligger så dybt. Som bekendt lide alle resolutioner, der vedtages på videnskabelige møder, af den medfødte svaghed, at de kun kunne betragtes som ønsker, ikke som bindende bestemmelser for alle vedkommende. Dette har naturligvis haft til følge, at den i 1855 vedtagne norm ingenlunde er bleven fulgt overalt, hvor det var muligt at følge den, ligesom det også er sandsynligt, at den i årenes løb har modtaget ændringer alt efter de mange forskellige mænds skøn, der rundt om i landene have arbejdet i fængselsvæsenets tjeneste.

Der er vel, i henhold til bestemmelsen på kongressen i London, i 1875 blevet gjort et forsøg på at udarbejde en international fængselsstatistik; men at denne lader meget tilbage at ønske, vil vistnok efter det oven anførte næppe forundre nogen. Dette er kun en naturlig følge af de givne forhold og kan ikke på nogen måde tilskrives den sjelden

dygtige mand¹⁾, der har ledet dette vidtløftige og utaknemmelige arbejde. Han fortjener kun tak for al den tid og flid, han har ofret på arbejdet, der i hvert fald troligt har søgt at nå det på kongressen i 1872 satte mål, nemlig at give fængselsstatistiken også i geografisk henseende det størst mulige område.

Men dette mål nåes næppe ved at foretage pludselige spring, dertil udfordres vistnok et vedholdende, fremskridende arbejde sandsynligvis i en lang årrække. Kun ved at bevæge sig fod for fod, skridt for skridt, vil man formentlig komme det attræde mål nærmere; thi at nå det fuldstændigt, d. v. s., at få en komparabel statistik fra alle stater, det tør vel næppe nogensinde håbes.

For på en sikrere måde at nærme sig det omhandlede mål må arbejdet formentlig gribes anderledes end hidtil, og i det følgende er der fremsat en antydning i så henseende:

Istedenfor at lade fængselsstatistiken forsøge at omspænde alle civiliserede stater — hvortil den for tiden, således som det er udviklet, uden tvivl ikke har evne — vilde det måske være hensigtsmæssigt at inddele landene i grupper, således at alle lande, hvis udvikling m. v. er nogenlunde ensartet, kom til at høre sammen, og derefter for hver enkelt gruppe at udarbejde en samlet statistik.

En tysk fængselsmand²⁾ har allerede i så henseende fremsat den formening, at landene burde inddeles i 5 grupper, nemlig staterne med engelsk, fransk, tysk, skandinavisk og slavisk straffelovgivning. Det antages nemlig, at man tør slutte, at når der gælder en ensartet eller i hvert fald en analog straffelovgivning i forskellige lande, da ville de sociale betingelser i hvert enkelt af disse lande være de samme, ligesom også at der da ikke vil være synderlig forskel imellem landene i økonomisk, politisk og moralsk henseende.

¹⁾ Generaldirektør for det italienske fængselsvæsen BELTRANI SCALIA.

²⁾ Inspektør ved straffeanstalten i *Zwickau* Dr. jur. GELBHAAR.

De statistiske oplysninger, der erholdes fra de forskellige lande i en afgrupperne, antages derfor at være så indbyrdes ensartede, at der kan finde sammenligning sted imellem dem. At der på denne måde er udsigt til at erholde pålidelige resultater for hver enkelt gruppe, selvfølgelig når materialet behandles med tilbørlig omhu, synes antageligt. Også vil en sammenligning imellem de forskellige grupper indbyrdes derefter formentlig ikke være uden betydning; thi det vil, når sammenligningsleddene ere blevne indskrænkede til nogle få, langt lettere fremtræde, hvad der er så ensartet, at det kan sammenlignes, og hvad der er så forskelligt, at enhver sammenligning er unyttig.

I henhold til det således udviklede må det formentlig antages, at en samlet nordisk (eller skandinavisk) fængselsstatistik vil yde sin skærv til muliggørelsen af en almindelig fængselsstatistik for alle civiliserede lande. Nu er det vistnok sandt, at der ikke haves sikkerhed for, at de andre grupper ville overtage det dem i så henseende til-tænkte arbejde; men når det først er gået op for den almindelige bevidsthed, at den vej, der hidtil er fulgt på dette område, ikke fører til målet, er det vistnok ikke usandsynligt, at man vil forsøge den her antydede.

Men selv om dette ikke skulde blive tilfældet, vil det med udarbejdelsen af en samlet nordisk fængselsstatistik forbundne arbejde dog næppe vær spildt. Det tør vistnok antages, at der ved et sådant arbejdes udførelse på mange punkter, hvor der nu forholdsvis er dunkelhed, vil vindes klarhed, at mangel en ujevnhed vil blive rettet, samt i det hele at en samvirken i denne retning af de forskellige landes fængselsbestyrelser vil have en gavnlig indflydelse på mange områder af det nordiske fængselsvæsen.

Idet det derfor tilrådes at vedtage på det forestående nordiske fængselsmøde en bestemmelse om udarbejdelsen af en samlet nordisk fængselsstatistik, skal i det følgende fremdrages nogle enkelte punkter betræffende denne stati-

stik, der formentlig ville egne sig til nøjere overvejelse og nærmere forhandling på det forestående møde.

Af størst vigtighed for en fængselsstatistik er selvfølgelig *fangemassen*. Men allerede her frembyder der sig en væsentlig uoverensstemmelse mellem de nuværende fængselsberetninger fra de forskellige nordiske lande. Den svenske beretning omhandler nemlig ikke alene de fanger, der ere idømte straffearbejde, således som den norske og den danske beretning, men tillige samtlige fængslede personer, hvad enten disse ere arresterede for begåede forbrydelser eller for „försvarslöshet och olöfligt kring strykande“. Af sidstnævnte slags arrestanter blev der i året 1877 indsat ikke færre end 6337 mandspersoner og 962 kvinder. Det skal villigt indrømmes, at en fængselsstatistik først er fuldstændig, når enhver arrestant kan medtages i samme, men således som forholdene for tiden ere i Danmark (og formodentlig også i Norge) vil det være vanskeligt at erholde pålideligt statistisk materiale fra arresthusene i samme omfang som fra straffeanstalterne. Dog vil en forandring til det bedre være sandsynlig, når den forestående reform i retsplejen bliver gennemført i Danmark. Spørgsmålet bliver derfor om man ikke indtil videre burde indskrænke sig til af fangemassen kun statistisk at behandle de til straffearbejde dømte personer.

Men også i en anden henseende kan der være tvivl om hvad der bør betragtes som statistisk fangemasse. Hvis man nemlig, som det sker i nogle nordiske fængselsberetninger, først tager det antal fanger, der indesidder ved årets begyndelse og dertil lægger det antal, som er indkommet i årets løb, vil man ganske vist få det samlede fangeantal, som har indesiddet i fængslet i det pågældende år. Men da en meget stor del af disse fanger bliver hensiddende i flere år, ville mange fanger blive statistisk behandlede flere gange og således forrykke resultatet. På den anden side går det heller ikke an, således som det f. eks. er sket i den internationale statistik fra 1875, at gå ud fra det

antal, der hendsidder ved et års slutning; thi da vil en stor del af de fanger, der have en mindre straffetid end 1 år, slet ikke forekomme i statistiken. Dette vil f. eks. blive tilfældet med omtrent $\frac{1}{3}$ af samtlige i Vridsløselille straffeanstalt indsatte fanger. Der bliver formentlig således kun tilbage alene at behandle som statistisk masse det antal fanger, der indkommer i årets løb, hvad der forøvrigt nu finder sted i den danske beretning. Det er jo klart, at når dette sker hvert år, ville i tidens løb samtlige fanger komme med og kun én gang. — At enhver fængselsstatistik bør begynde med den sædvanlige oversigt over det hele fangeantal er imidlertid selvfølgelig, men den bør ikke tjene som grundlag for den statistiske behandling.

Hvad de statistiske oplysninger angår, der ville blive at meddele om den vedtagne fangemasse, da vil man vistnok uden vanskelighed på mødet komme overens om følgende: *forbrydelse, straffetid, alder, ægteshabelig stilling, fødsel, tidligere livsstilling og religionsbekendelse*, i hvilken henseende opmærksomheden dog henledes på, at tabeller over „forbrydelse“, der ikke kan give noget helt billede af et lands forbryderstatus, når kun de fanger medtages, der ere dømte til straffearbejde, vel just ikke kunne betragtes som aldeles nødvendige, da de pågældende landes almindelige kriminalstatistik i denne henseende giver fuldstændigere oplysninger. Ligesom en sådan tabel heller ikke findes i den foran omtalte internationale fængselsstatistik fra 1875, således synes den også at være forbigået i de vedtagne skemaer for den almindelige penitentiære statistik; men desuagtet formenes den dog ikke at burde savnes i en fælles nordisk fængselsstatistik, eftersom den stedse med interesse har været fundet i de forskellige landes særlige beretninger. — Endnu et punkt, der vedrører fangemassen, nemlig det ligeså vanskelige som vigtige om en statistik over *tilbagefald*, skal særligt anbefales til overvejelse med hensyn til dets behandling på det kommende møde.

At den nordiske fængselsstatistik også bør omfatte *di-*

sciplinen, sundhedstilstanden, arbejdsvæsenet, indtægter og udgifter, er kun noget der nævnes i forbigående, idet der gås over til en kort omtale af spørgsmålet om, hvor hyppigt en sådan fælles statistik bør udarbejdes og udgives.

Det område, som en nordisk statistik vil komme til at omfatte, bliver, tiltrods for at 4 lande forene sig, endnu forholdsvis kun lidet, idet det ikke vil blive mere end omtrent $\frac{1}{4}$ af hvad ethvert af de store europæiske kulturlande indeholde. Det gælder imidlertid som en grundsætning i statistiken, at pålidelige resultater først nåes ved store tal, først ved disse undgår man at strande på tilfældighedens skær. Allerede som følge heraf turde der formentlig være anledning til at overveje, om det ikke var rettest kun at udgive dette arbejde samlet for nogle år ad gangen. Til en beslutning i denne retning turde formentlig også hensynet til det med udarbejdelsen forbundne arbejde, der ikke bliver ganske ringe, lede, ligesom også de dermed forbundne udgifter ikke kunne lades ganske ude af betragtning. Når hertil kommer, at et arbejde af denne natur i langt højere grad henleder den offentlige opmærksomhed på sig, når det ikke kommer for ofte, så turde der måske være tilstrækkelig grund til hver gang kun at udgive det med et mellemrum, der vistnok ikke børde være mindre end 3 år. Som bekendt omfatter den danske beretning om fængselsvæsenets tilstand en periode af 5 år, og hermed har der ikke været forbundet nogensomhelst ulempe, tværtimod har, som følge af de såre små tal i Danmark, en beretning for en længere periode kun kunnet give brugbare resultater. Men det formenes dog ikke, at perioden for den nordiske fængselsstatistik bør udstrækkes så langt navnlig af hensyn til, at der er 4 lande, som komme til at deltage i det pågældende arbejde, der vel naturligst for hver enkelt periode overtages efter tur af et af landene. Forøvrigt bør arbejdet formentlig affattes den ene gang i det svenske og den anden gang i det danske (norske) sprog. I dette øjemed kunde de 4 lande måske inddeles i 2 grupper, således

at Finland og Norge kom i den ene og Sverige og Danmark i den anden. Ved lodtrækning kunde det da afgøres, hvilken af disse grupper der første gang skulde overtage udarbejdelsen og udgivelsen, ligesom loddet atter kunde skille de pågældende 2 lande imellem. At de dermed forbundne udgifter må afholdes af det land, der forestår arbejdet i den enkelte periode, må vel betragtes som en selvfølge.

Ikke alene de foranstående korte antydninger men sagen i sin helhed anbefales herved til overvejelse af alle dem, der måtte have interesse for det således rejste spørgsmål.

FROM.

Bogholder i Justitsministeriet.

IX.

Om sjæleplejen for varetægtsarrestanterne.

Før jeg går over til at omhandle mit egenlige emne: „Sjæleplejen for varetægtsarrestanterne,“ vil det ikke være overflødig at forudskikke nogle bemærkninger om varetægtsarrestanternes stilling ligeoverfor politimesteren, dommeren og arresthusbestyreren, hvilke som oftest ere én og samme person, hvorved varetægtsarrestanten end mere udsættes for en mulig vilkårlig behandling, hvilken jeg ingenlunde tænker mig fremkaldt ved ond villie fra vedkommendes side men begrundet på den store indflydelse, det subjektive skøn har på ethvert menneske. Når et menneske er anholdt, sker det let, at der alt har dannet sig eller snart vil danne sig hos forhørsdommeren en subjektiv mening om, at han er skyldig, men en sådan subjektiv mening kan, hvor megen umage end vedkommende gør sig for det modsatte, ikke andet end både få indflydelse på forhørernes anholdelse og på dommerens stemning mod den anholdte og hans hermed i forbindelse stående behandlingsmåde af ham. Og dette bliver så meget farligere, som en dommer, der

er sig sin egen dygtighed, sin retfærdighedsfølelse, menneskekundskab og gode villie til at gøre det rette bevidst, ikke let vil kunne bringes til at tro eller indrømme, at hans subjektive opfattelse mulig dog kunde være urigtig og i alt fald have stor indflydelse på ham. For juristen behøver man ikke at godtgøre, på hvilke forskellige måder der kan holdes forhør, og hvorledes det: „at fange forbryderen i modsigelser“ kan udøves på en måde, der ikke altid synes at stemme med sandhed og ret, navnlig lige overfor udannede og lidet begavede mennesker, der sædvanlig blande det, de vide, sammen med det, de formode eller have tænkt sig. Herimod burde de anholdte snarest muligt betrygges, idet de fik ret til at have en sagsfører til deres bistand, således som det er foreslået i „Udkastet til lov om strafferetsplejen kap. VI,“ hvilket også vilde have betydning med hensyn til protokolføringen. Jeg mener ingeniunde, at nogen dommer fører falsk protokol, men den anholdte har ikke altid forstand på, hvad der kan være af vigtighed for ham at få protokolleret, eller evne til at få sine udsagn gengivne i den klareste og fyldigste form, og han er da i mere eller mindre grad given i forhørsdommerens vold. At han i regelen ikke i senere forhør vil med hensyn til tidligere udsagn kunne få nogen hjælp og støtte af retsvidnerne, antager jeg ikke, at jeg behøver nøjere at begrunde.

Gå vi nu over til at betragte varetægtsarrestantens behandling i arresten, da er han også i høj grad prisgiven for arresthusbestyrerens mulige vilkårlighed. Regl. for arrestvæsenet i Danmark af 7de Maj 1846 lægger en meget stor magt i arresthusbestyrerens hånd, hvilken det i mange tilfælde bliver såre vanskelig at kontrollere. Som eksempel skal nævnes B § 13 hvori der står angående arrestantens forlangende om at måtte tale med bestemte, opgivne personer (D § 22), at han (arresthusbestyreren) „bør give den fornødne tilladelse hertil, med mindre han måtte have overvejende grunde til at negte den, hvorom i så fald bør gøres tilførsel i arrestjournalen.“ Som på andre steder i vor lov-

givning synes det her, at man giver med den ene hånd, medens der tages med den anden. Thi i virkeligheden er det ved B § 13 overladt til arrestbestyrerens vilkårlige for-godtbefindende, om han vil give den omtalte tilladelse eller ikke. Han kan finde grunde, der ere overvejende, i det mindste i hans øjne, men, fordi slige grunde i arrestbestyrerens øjne ere overvejende, er det jo derved ikke givet, at de i virkeligheden bør være det, og at disse grunde skulle anføres i arrestjournalen er kun en liden trøst for arrestanten. Det kan være længe (i det mindste for ham), inden overøvrigheden får den at se, og sæt, at overøvrigheden ikke giver arresthusbestyreren medhold i at betragte grundene som overvejende, hvad så? Overøvrigheden kan ikke med billighed straffe en arresthusbestyrer, fordi han, måske ifølge sit eget skøn efter meget alvorligt overlæg, finder en grund overvejende, som overøvrigheden ikke finder at være det, og der gives slet ikke i reglementet nogen antydning af, hvad der skal forstås ved „overvejende“ grunde. Der tales i reglementet om „særdeles“ grunde og „overvejende“ grunde, men der antydes ikke i fjærneste henseende, af hvad beskaffenhed de skulle være for at høre ind under ovenstående kategorier.

Lader os tage et andet eksempel fra forplejningen i arresten. Ifølge E § 16 (efr § 6 slutningen og § 7) loves der arrestanten en bedre forplejning, men løftet tages til-dels tilbage igen, idet det afhænger af arresthusbestyreren, hvorvidt han vil tilstå den eller ej. „Men denne tilladelse vil,“ tilføjes der nemlig, „kun blive tilstået, forsåvidt den kan bestå med den orden og det mådehold, der nødvendigvis bør finde sted i et arresthus, hvilket politimesteren i ethvert enkelt tilfælde har at afgøre.“ Men, når begyndelsen af § 16 er alvorlig ment, og det må man da være overbevist om, thi ellers vilde den jo kun være en hån mod arrestanterne, så synes der ingen mening at være i, at arresthusbestyreren skal bestemme varetægtsarrestanternes diæt; er der grund til at gøre det, da bør det påhvile lægen og

ikke ham. Og varetægtsarrestanten bør være berettiget til at nyde, når han har midler dertil, så god en forplejning han vil, når den ikke overskrider almindeligt mådehold og ikke kommer i kollision med „hans friheds indskrænkning og hans persons bevogtning.“

Det må tilvisse for varetægtsarrestanternes vedkommende anses ønskeligt, at det ikke skal komme til at se ud, som om der straffedes, før nogen forbrydelse var godtgjort og dom falden, eller som om opholdet i arresten brugtes til at *vinge* arrestanten til at bekende ved at gøre ham opholdet der ubehageligere, end det ifølge E § 16 er nødvendigt. Det skal indrømmes, at det kan være meget fristende for en retsbetjent, når han selv er fuldkomment overbevist om den anholdtes strafskyldighed, da at anvende et tryk på ham for at få ham til at bekende, men det er ikke tilladeligt, og der bør gøres alt for at hindre dets mulighed. Vi må nemlig ikke glemme, hvad der så ofte glemmes både af folk i almindelighed og af retsbetjenten, at en anholdt er ikke en forbryder, om end forhørsdommeren nok så gerne vil gøre ham dertil, før hans brøde er bevist. Husk, at man har eksempler på, at en varetægtsarrestant har siddet flere måneder i arrest og dernæst er bleven aldeles frifunden, samt at det senere er blevet opdaget, at en ganske anden havde begået den forbrydelse, som man tiltroede ham. Pålægger man varetægtsarrestanten et savn eller en lidelse, som ikke er nødvendig for hans friheds indskrænkning og hans persons bevogtning, benytter man arrestationen som torturniddel; det er for de fleste mennesker alt en stor lidelse nok, at friheden er dem berøvet. Er en benyttelse af arrestationen som ovenfor antydnet tilladelig eller nødvendig, så lad os forkynde det rent ud: Når du bliver anholdt og efter kendelse arresteret, — du være forøvrigt nok så uskyldig, — så bliver du for en stor del given politimesterens, dommerens og arresthusbestyrerens forgodtbe- findende i vold, og, når vedkommende mænd eller mand ikke er human og menneskekærlig og tillige ikke har den ret-

færdighedsfølelse, at han tager hensyn til *din* følelse og hele stilling, må du vente at blive i mere eller mindre grad pint og plaget. Hvor længe? ja så længe omtrent, som vedkommende behager, og, når du så endelig ved dom er bleven pure frifunden, så kan du klage, men hvad nytter det, da arrestreglementets bestemmelser med hensyn til, hvad der skal lede politimesterens og arresthusbestyrerens skønnende, ere så vage eller rettere slet ikke findes, så at du ikke kan få nogen ret? Ja! hvor er det muligt for en varetægtsarrestant at skaffe sig vidner på, hvad uret han har lidt i arresten? og, når han siger, at han er bleven unødvendigt plaget, og arresthusbestyreren siger, at det er ikke sandt, hvem har så ret? Ikke at tale om at selv om arresthusbestyreren bliver straffet, er det kun et dårligt vederlag for den lidelse, varetægtsarrestanten har udstået i arresten, og den krænkelse, han har lidt ved at se sig overgivet til anden mands vilkårlighed.

Det er altid lidet ønskeligt at lægge en stor og meget ubegrændset myndighed i enkelt mands hånd, når han ikke står under en streng og så at sige øjeblikkelig kontrol, thi en sådan myndighed kan såre let misbruges ikke blot af ond villie men også af mangel på god evne. Det turde da være hensigtsmæssigt at indskrænke denne myndigheds mulige vilkårlighed så meget som muligt, navnlig også ved at behandlingsmåden af varetægtsarrestanterne i arresten blev nøjere bestemt og hyppig til ubestemte tider og uden forud given underretning kontrolleret.* Mig synes det, at varetægtsarrestanterne nu ikke have nogen anden virkelig garanti mod overgreb end dommerens eller arresthusbestyrerens personlighed.

Man indvende ikke herimod: „En hæderlig politimester, dommer eller arresthusbestyrer handler ikke, som du har

* *Anm.* Hvorvidt man for eksempel kunde overdrage en anset og hæderlig mand i hver jurisdiktion tilsynet med fangernes behandling, henstilles.

tænkt dig, og vor embedsstand er gennemgående hæderlig.“
Ja, Gud være lovet! det er jeg også overbevist om, men den hæderlige og dygtige embedsmand, der ikke vil misbruge sin myndighed, vil snarere være glad ved, at dens vilkårlighed bliver begrænset, end det modsatte, og, er der kun én retsbetjent, der misforstår og derfor misbruger sin stilling (og dette er dog tænkeligt iblandt så mange), er dette tilstrækkelig grund til at gøre alt for at umuliggøre sli­ misforståelse eller et sådant misbrug. Vi må ikke glemme, at hele retsdistriktet har øjet fæstet på vedkommende embedsmands optræden, og derfor kan denne, når den ikke er, som den bør være, let virke demoraliserende i en vid kreds og gøre langt mere skade end den, der går ud over den enkelte.

Fra sagkyndig side er det blevet mig meddelt, at der for tiden findes arrester (Kjøbenhavn, Nørrebro, Odense), som have en egen præst, andre, hvor stedets præster have overtaget sjælesorgen, atter andre, hvor præsten bliver hentet, når arrestanten ønsker det, og endelig andre, hvor der slet ikke finder nogen sjælesorg sted. Dette turde alt være tilstrækkelig talende for, at der med hensyn til sjælesorgen for varetægtsarrestanterne trænges til en ordning. Om man end mener, hvortil der nok kunde være grund, at præsten ikke bør komme til varetægtsarrestanten, uden denne ønsker det, er det ikke nok, at man venter på, at arrestanten udtaler et sådant ønske. Herfra kan han nemlig afholdes af forskellig grund, f. eks. fordi han undser sig for præsten eller mener, at det ikke vilde behage forhørsdommeren eller arresthusbestyreren, om han udtalte et sådant ønske, og at han derfor kunde frygte for ubehageligheder af vedkommende. Lad os huske på, at forhørsdommeren f. eks. har magten til at pine ham i mange timers forhør, under

hvilket arrestanten må stå, medens forhørsdommeren sidder i sin lænestol, samt hvorledes arresten kan blive mere eller mindre ubehagelig. Det burde derfor gøres vedkommende til pligt at forhøre hos enhver varetægtsarrestant, om han ønskede en præst, og spørgsmålet herom samt arrestantens svar burde føres til protokols, og i tilfælde af at arrestanten sagde nej burde spørgsmålet efter et bestemt tidsforløb gentages, ligesom det også burde være stedets præst eller den, der „hentedes,“ tilladt *selv* at forhøre hos arrestanten, om han ønskede hans besøg eller ej.

Man skulde tro af arrestreglementets E § 13 og 16, at arrestanten måtte have ret til at modtage besøg af sin præst, i det mindste når disse besøg ikke krævedes altfor hyppig eller på tider, der ikke passede med arresthusets orden, men det lader til, som om dette ikke forholder sig således, og som om det afhænger af arresthusbestyreren alene, om præsten må få adgang til en varetægtsarrestant, samt at det altså er ham, der skal bedømme, hvorvidt en arrestant virkelig har en religiøs trang, eller hvorvidt han skal lade sig nøje med at tilfredsstille denne ved det ny testamente og psalmebogen, til hvis klarere forståelse han måske netop ønskede præstens besøg. Men det synes dog en urimelighed, at således for en del omsorgen for arrestanternes sjælepleje skal overgives til arresthusbestyreren, da han jo slet ikke behøver at være et menneske, der er i besiddelse af religiøs og kristelig sands, og tillige urimeligt, at arrestanterne skulle vide sig mere betryggede med hensyn til, at deres logemlige pleje varetages end den sjælelige, men, medens arrestreglementet indeholder et reglement for lægen, findes intet sådant for præsten, og det kan lidet nytte, at det for arrestanten må synes, som om han har lov til at forlange at tale med sin præst, når det i virkeligheden afhænger af arresthusbestyreren, om han skal få tilladelsen hertil eller ej. Præsten synes da i modstrid med E § 13 at sammenstilles med „hans (arrestantens) nærmeste familie og hans venner,“ istedenfor at det var langt rimeligere at

sammenstille ham med lægen. Til denne som til præsten bør man have den tillid, at de som embedsmænd vide at opføre sig, som det sig bør, indtil man får bevis for det modsatte, og får man et sådant bevis, da bør der antages en anden læge eller en anden sjælesørger. Og at gøre præstens besøg hos varetægtsarrestanterne afhængige af arresthusbestyrerens forgodtbefindende er en fornærmelse både mod den enkelte præst og mod præstestanden. Jeg siger udtrykkelig: „af arresthusbestyrerens forgodtbefindende,“ thi at præsten må bøje sig under et reglement er meget naturligt, og herved stilles han ikke lavere end lægen eller enhver embedsmand. For ethvert menneske, der ønsker sjælesorg af sin præst, er det et stort savn at måtte undvære samme, hvormed i ethvert tilfælde ingen bør straffes, før det er godtgjort, om han overhovedet er i nogen henseende strafskyldig. Der burde da også gives et reglement for præsten, så at han uden at indhente særlig tilladelse hos arresthusbestyreren, og uden at denne skal afgøre, hvorvidt og hvorledes sjælesorg skal ydes, kan få adgang til varetægtsarrestanterne.

Men på underdanigst forespørgsel:

„Om jeg ikke har lov til at besøge de fanger, der hensidde i n. n. fængsel, uden at udbede mig politimesterens tilladelse, og uden at det kommer i betragtning, hvorvidt han anser mine besøg for gavnlige eller ej,“

erholdes følgende ministerielle resolution:

„At præsten udenfor de tilfælde, hvor der måtte være truffet en særlig ordning, ikkun vil kunne tilse arrestanterne efter foregående aftale med arresthusbestyreren og med hans samtykke, men at ministeriet på den anden side forudsætter, at et slikt samtykke ikkun vil blive negtet, hvor der i det enkelte tilfælde måtte foreligge aldeles afgørende grunde.“

Der betegnes ikke, hvad der skal forstås ved „aldeles afgørende grunde,“ ligeså lidt som man i arrestreglementet får at vide, hvad der forstås ved „særdeles“ og „overvejende“ grunde. Men hertil må tillige bemærkes, at der ikke i re-

solutionen gives præsten nogen ret til at kræve disse aldeles afgørende grunde, og hvorledes skal han da få dem, når arresthusbestyreren ikke finder sig oplagt til at give ham dem? Ministeriets resolution vil i praksis blive vanskelig at benytte på en for sagen heldig måde. Der siges ikke, om man skal begære arresthusbestyrerens samtykke for hver enkelt besøg, men antaget, at det er meningen, thi ellers vilde resolutionen vel have indeholdt nøjere bestemmelser herom, skal altså præsten for hvert besøg anmode om arresthusbestyrerens samtykke. Dette bliver måske negtet, og, som ovenfor bemærket, giver resolutionen ikke præsten *ret* til at kræve de aldeles afgørende grunde; han må da klage til justitsministeriet; dette vil naturligvis høre den anden part, og hermed kan en ikke liden tid gå hen, hvilket går ud over arrestanten, ikke at tale om, at det, da det ikke er bestemt, hvad der skal forstås ved „aldeles overvejende grunde,“ da kunde tænkes, at, selv om arresthusbestyreren angav dem for præsten, de dog ikke af denne kunde antages for overvejende; men han måtte da også i dette tilfælde henvende sig til ministeriet, og den tid, der vilde medgå, tilligemed skriveriet vilde blive den samme.

Jeg har gjort mig umage for at udfinde, hvad man kunde kalde grunde, skønt ikke aldeles afgørende, mod en fornuftig sjælesorg for varetægtsarrestanterne.

Man har da anført for mig, at den deltagelse, som arrestanten kunde slutte sig til af de besøg, han modtog af præsten, kunde hindre hans tilståelse; men dels er det jo ikke sagt, at der overhovedet er noget at tilstå, og dels er det vanskeligt at forstå, hvorledes præsten ved sin sjælesorg, som jo kommer til at bestå i forkyndelse og udlægning af „ordet“, meddelen af sakramentet og behandling af de spørgsmål, der måtte tynde på arrestantens samvittighed, skulde kunne komme til at lægge en deltagelse for dagen ud over den, der tilkommer enhver, enten han er skyldig eller uskyldig, og at denne almindelige kristelige deltagelse

skulde kunne forlede til benægtelse. Tværtimod vil det for enhver troende kristen synes, at evangeliets forkyndelse netop måtte bevirke det modsatte, en bekendelse af sandheden.

Jeg har dernæst også hørt, at præsten, når arrestanten f. eks. vilde spørge ham om sin sag, om flere vare arresterede i den anledning eller bleve indviklede i den, om folks mening med hensyn til den osv., let kunde komme til, direkte eller indirekte, at give svar, som kunde være uheldige med hensyn til sagens gang. Er man bange herfor, kunde man jo gerne gøre det til pligt for præsten slet ikke at indlade sig på arrestantens sag eller besvare noget spørgsmål desangående, men det vil næppe være nødvendigt, da han snart vil mærke, at han ved at gå ind på omtale af vedkommendes sag og de dermed i forbindelse stående omstændigheder, hvorom han jo ikke kan have nogen klar kundskab, vilde komme ind på et område, hvor han, så at sige, vilde tabe fodfæstet og måtte føle, at han ikke kunde optræde som sand sjælesørger. Det skønnes tillige ikke, hvorfor bemærkningen om „deltagelsen“ og „de direkte eller indirekte uheldige svar“ ikke ligeså godt kunde finde anvendelse på lægen som på præsten. Men med hensyn til lægen er der ikke i reglementet taget noget forbehold med hensyn til, hvad han må tale om med arrestanten, og hvorledes han må tale med ham, og det er ham ikke forbudt at yde arrestanten, hvis han vil og kan, den sjælepleje, som det ligger præsten nærmest at yde. Man har naturligvis antaget, at lægen havde den takt kun at beskæftige sig med, hvad der vedkommer hans kald, ihukommende det gamle gode ord: „skomager bliv ved din læst!“ og man er tilvisse ikke blot berettiget, men jeg tør sige forpligtet til at antage det samme om præsten, indtil man har bevis for det modsatte, hvilket efter min formening arresthusbestyreren overskrider, når han vil agere sjælesørger.

Endelig har man bemærket, at præstens besøg kunde

give arrestanten anledning til et hykleri, som han måske kunde indbilde sig på én eller anden måde at have eller få gavn af. Men bedømmelsen af, om arrestanten er en hykler, turde man bedst overlade til præsten; har denne blot nogen erfaring som præst, vil han lettere end nogen anden opdage sligt. „Men,“ siger man, „i alt fald er præstens besøg en adspredelse.“ Lad os her igen lægge mærke til, at arrestationen for varetægtsarrestanterne ikke må indeholde noget, der ligner *tortur*, og tillige tør det vel også påstås, at den adspredelse, der ligger i en alvorlig sjælepleje, er en god adspredelse.

At præsten i almindelighed skulde misforstå sin stilling, være såre uheldig i sin fremtræden eller i høj grad tilbøjelig til at lade sig narre af arrestanterne, ere antagelser, for hvilke beviset skyldes. Men jeg ved nok, at mange mene, at politiembedsmænd forstå at omgås arrestanter, og at særlig præsterne ikke forstå det, og man siger da så smukt, at grunden dertil er „deres kristelige kærlighed,“ men så misbruger man udtrykket „kristelig kærlighed“ på en forargelig og vanhelligende måde. — „Kristelig kærlighed“ kræver ikke at skjule eller besmykke forbrydelserne; kristelig kærlighed til sine medmennesker må netop skærpe afskyen for forbrydelser, fordi de bringe menneskene så megen fordærv. Den kristelige kærlighed har derimod vistnok megen medlidenhedsfølelse for forbryderen, men det skulde man tro, ethver menneske med følelse måtte have, enten han var kristen eller ikke. Det vilde i hvert fald være en højst uheldig måde at vise sin kristelige kærlighed på og et vidnesbyrd om, at den ikke var ægte, når man vilde gøre forbryderens brøde mindre i hans øjne, end den virkelig var; sand kristenkærlighed må tværtimod søge at lære ham at se den i dens hele vederstyggelighed og at forstå, at den er en synd mod Gud og ikke blot mod samfundet, samtidigt med at man giver ham den trøst, at der er til-

givelse at finde, når angeren er sand og dyb, hvortil også hører, at den virker omvendelse.

Men der gives en sjælesorg for varetægtsarrestanten, imod hvilken der ikke kunne anføres grunde, end sige aldeles afgørende grunde, og den består i, såvidt muligt at erstatte ham savnet af den offentlige gudsdyrkelse og skaffe ham den sjælesorg, som han i fri tilstand kunde kræve af sin præst. For en arrestant, der er en flittig kirkegænger, er det et stort savn at måtte undvære den offentlige gudstjeneste, hvilket naturligvis en arresthusbestyrer, der måske aldrig går i kirke, ikke kan forstå. Dette savn bør man erstatte ham, såvidt man kan, da ifølge reglementet E § 16 „varetægtsarrestanten ikke skal udsættes for et større onde end det, der er en nødvendig følge af hans friheds indskrænkning og hans persons bevogtning,“ og til en sådan sjælepleje bør han have ret, enten arresthusbestyreren eller politimesteren eller dommeren synes om det eller ej.

Og den består i:

- 1) en udlæggelse af søndagens evangelium og epistel eller et andet sted af den hellige skrift;
- 2) meddelelse af alterens sakrament, når sjælesørgeren måtte anse ham forberedt til at modtage det;
- 3) vejledning med hensyn til, hvad der måtte tynde på arrestantens samvittighed, ligesom også, hvor det gøres fornødent, undervisning i den kristelige hørelærdom.

Og til at udføre denne sjælesorg må præsten have ret uden at indhente tilladelse dertil hos andre. Og, når jeg her siger præsten, tænker jeg navnlig derved på det steds præst, hvor arresthuset er, men det er naturligt, at den arresteredes præst må, når han ønsker det, hvorom han da har at underrette stedets præst, have samme ret.

Med hensyn til udførelsen af denne sjælesorg må præsten som i sin øvrige embedsvirksomhed være undergivet sin provst og sin bisp og ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet men ingen anden, og mulige klager over hans for-

hold i så henseende ville da være at henvende til disse hans foresatte.

Tiden, på hvilken præsten vil udøve denne sjælesorg, må overlades til hans egen bestemmelse, thi han, der ifølge sin stilling ikke forud ved, hvornår han vil blive kaldet til at berette en syg på sottesengen eller til en nøddåb, kan ikke forud bestemme, når han kan besøge arrestanterne. Men disse præstens besøg på ubestemte tider kunne jo heller aldrig genere den arresthusbestyrer, der opfylder sin pligt; i alt fald kunne de da ikke genere mere end lægens besøg, for hvilke ingen bestemt tid er fastsat.

Man har sagt mig, at der er ført forhandlinger mellem justitsministeriet og ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet om præstens sjælesorg i arresthusene, men at de ere strandede på, at man ikke har troet at kunne pålægge præsterne en sådan forøgelse af deres forretninger, i alt fald ikke uden vederlag. Lad os først se, om præsterne ville vægre sig ved at udføre denne sjælesorg så godt, de kunne, uden vederlag; jeg tror at kunne påstå, at ingen af dem vil vægre sig; men, selv om der skulde blive tale om et vederlag, da må det søges skaffet tilveje, langt hellere, end at sagen atter må stilles i bero, eller at sjælesorgen gøres afhængig af arresthusbestyrerens forgodtbefindende, thi det forekommer mig, at man ellers krænker en ret, varetægtsarrestanten har eller i alt fald bør have.

Til de ulykkelige i samfundet høre forbryderne, og dermed også tildels arrestanterne, og de fattige. Ville vi være et kristen samfund, må vi med iver tage os af dem. Med hensyn til de fattige er, såvidt jeg kan skønne, den danske lovgivning meget human. Med hensyn til forbryderne er der sørget godt, medens de udstå deres straf, og den private godgørenhed tager sig af dem efter deres løsladelse for atter at bringe dem på fode og gøre dem til nyttige medlemmer af samfundet. Lader os da ikke forsømme at tilsikre varetægtsarrestanterne den sjælepleje, som de ønske og trænge til, så vist som vi er-

kende, at vi ere Kristi disciple og dermed også forpligtede til at udføre hans discipelgerning, og lader os stole på, at i denne gerning vil han, hvor skrøbelige vi end ere, lægge sin velsignelse, så at den bærer frugt, og så ville vi endelig mindes skriftens ord, „at den, som omvender en synder fra sin vejs vildfarelse, han frelser en sjæl fra døden og skjuler syndernes mangfoldighed“ (Jak. 5, 20). —

N. W. T. BONDESEN.
Præst.

X.

Hvorvidt er det nyttigt at have et optagelseshus for løsladte kvindelige fanger og hvad skal formålet være for et sådant?

MUNCK.
Præst.

XI.

Sundhedsplejens betydning for straffefuldbyrdselsen.

CHR. TRYDE.
Politi- og Fængselslæge.

XII.

Kan anvendelsen af fængsel på vand og brød som led i straffesystemet anses som en med rigtige grundsætninger for frihedsstraffens fuldbyrdelse forenelig straf?

C. V. NYHOLM.
Overretsassessor.

XIII

Hvilke almindelige principer bør være gældende ved behandlingen af brødefulde og forsømte børn?

FR. STUCKENBERG.
Redaktør.

Udkast til Love

for

Den Nordiske Penitentiærforening.

§ 1.

Den Nordiske Penitentiærforening har til formål ved forhandling mellem alle, som i Danmark, Norge, Sverige og Finland teoretisk eller praktisk have interesse for fængsels-sagen, at bidrage til uddannelse af en sagkyndig og så vidt muligt samstemmende dom om de under dennes område hørende spørgsmål.

§ 2.

Foreningen holder møder afvekslende i de forskellige nordiske lande. Ved ethvert møde bliver der at tage bestemmelse om tiden og stedet for den næste sammenkomst.

„Nordisk Tidsskrift for fængselsvæsen“ er foreningens organ.

§ 3.

Foreningens bestyrelse består af 5 mænd, nemlig 1 for hvert af de 4 lande, som foreningen omfatter, og desuden 1 for det land, hvor det næste møde afholdes. Bestyrelsen deler sig i lokalbestyrelser, en for hvert land.

Medlemmerne af bestyrelsen vælges på hvert møde. Dens funktionstid varer til slutningen af det næste møde.

§ 4.

Det påhviler lokalbestyrelsen i det land, hvor mødet skal holdes, at træffe de til dets forberedelse og afholdelse fornødne foranstaltninger. Når lokalbestyrelsen til dette øjemed finder det fornødent, kan den forstærke sig med flere medlemmer. Alle forhandlingsforslag, betænkninger m. m., som ønskes forelagte mødet, afgives til den.

§ 5.

Så vidt muligt skulle de mundlige forhandlinger på foreningens møder forberedes derved, at forhandlingsforslagene, forsynede med en kortfattet motivering eller udvikling, omdeles til deltagerne en passende tid før mødet. Selve forhandlingen indledes af et for hvert emne af vedkommende lokalbestyrelse udpeget medlem.

§ 6.

Forhandlingerne på møderne ledes af en for hvert møde valgt formand, der tillige bestemmer, i hvilken orden forhandlingsgenstandene skulle tages for.

Formanden vælges ved forhandlingernes begyndelse af og blandt deltagerne i mødet.

På samme måde vælges 1 eller flere viceformænd og 1 eller flere sekretærer.

§ 7.

Beretning om forhandlingerne meddeles i „Nordisk Tidsskrift for fængselsvæsen.“

§ 8.

Ethvert medlem af foreningen erlægger et kontingent af 5 kroner for hver gang, et møde afholdes. Herfor haves adgang til selve forhandlingerne samt ret til at erholde de trykte meddelelser, som omdeles forud for mødet, samt et særtryk af den i tidsskriftet meddelte beretning om forhandlingerne. Den, der en gang har tegnet sig, anses som medlem, indtil han udmelder sig.

§ 9.

Over foreningens indtægter og udgifter føres regnskab af lokalbestyrelsen i det land, hvor pågældende møde holdes. Muligt overskud afgives til lokalbestyrelsen i det land, hvor det næste møde skal holdes, for i fornødent fald at benyttes til hjælp ved udgifterne ved dette. Bestyrelsen træffer ved hvert møde af foreningen afgørelse om størrelsen af det tilskud, der bliver at yde „Nordisk Tidsskrift for fængselsvæsen“ til trykningsudgifter, som påhvile tidsskriftet i anledning af mødet.

Tillæg til emnerne I. og II.

Den kongelige Anordning om fuldbyrdelse af straffearbejde i fællesskab af 13 Februar 1873 samt Fængselsdirektørens forudgående indstilling til Justitsministeriet i skrivelse af 2 November 1872.

Orienterende oplysninger. Efter straffeloven af 10 Febr. 1866 er straffearbejde enten tugthusarbejde eller forbedringshusarbejde.

Tugthusarbejde idømmes enten for livstid eller på visse år, ikke under 2 og ikke over 16 år. Forbedringshusarbejde idømmes kun på tid, ikke under 8 måneder og ikke over 6 år.

Forøvrigt bestemmer straffelovens § 14, at, hvor en straffebestemmelse giver domstolene valget imellem tugthus- og forbedringshusarbejde, bør den sidste straf anvendes, når det ifølge den skyldiges alder, foregående levnet og den af ham forøvede forbrydelses beskaffenhed findes antageligt, at ensomheden og afsondringen fra andre straffefanger vil kunne have en gavnlig indflydelse på ham, hvorimod tugthusstraf bliver at idømme de ældre eller mere forhærdede forbrydere og navnlig dem, der tidligere have været straffede med sådan straf eller med flerårigt eller gentaget forbedringshusarbejde.

Af de to forskellige arter af straffearbejde afsones *forbedringshusarbejde* ordenligvis i enkeltcelle med en sådan forkortelse af straffetiden, at denne, når nogen er dømt til 8 måneders arbejde, nedsættes til 6 måneder, og når nogen er dømt til arbejde i længere tid, nedsættes med en trediedel for de første 3 år og med halvdelen for den påfølgende tid. Dog skal bestyrelsen for straffe-

anstalten med justitsministeriets billigelse være bemyndiget til at bestemme, at en til forbedringshusarbejde dømt. person skal udstå straffen i det hele eller for en del ved arbejde i fællesskab uden forkortelse i straffetiden, når cellestraffen af særegne grunde anses som skadelig for ham eller iøvrigt som uhensigtsmæssig.

Endvidere skal bemærkes, at der i Danmark for tiden kun findes 3 straffeanstalter, nemlig i Horsens for mandlige fællesfanger, i Vridsløselille for mandlige cellefanger og på Kristianshavn for kvindelige såvel fælles- som cellefanger.

Med hensyn til *tugthusarbejde* afsones straffen i fællesskab i henhold til nedenstående aftrykte kgl. anordning af 13de Febr. 1873, hvortil ved hver § er føjet i uddrag nogle oplysende og motiverende bemærkninger af fængselsdirektørens ovenanførte forudgående indstilling til justitsministeriet.

§ 1.

Straffearbejde, der skal udstås ved arbejde i fællesskab, hvad enten straffen er tugthusarbejde eller en forbedringshusstraf, som med justitsministeriets billigelse skal, i det hele eller for en del, udstås ved arbejde på fællesarbejdstuer, bliver for de straffefangers vedkommende, som efter den 1. April d. å. indsættes eller overføres til sådant arbejde, at fuldbyrde i overensstemmelse med de i det følgende derom givne forskrifter. Justitsministeren er derhos bemyndiget til, efter fængselsbestyrelsens nærmere indstilling, at bringe disse forskrifter med de nødvendige ændringer til anvendelse også på tugthusfanger, der ere indsatte i straffeanstalten før den nævnte dag, forsåvidt de selv ønske sådant.

ad. § 1.

Såvel fra et moralsk som fra et sanitær synspunkt har det alt længe været erkendt, at fællesstraffen, som den nu fuldbyrdes, er

uhensigtsmæssig og højst mangelfuld, hvorfor jeg også tidligere har gjort forslag til en forandring, men trangen til en reform synes nu at være end mere påtrængende, efterat tiden for tugthusstraf ved den ny straffelov er nedsat til et minimum af 2 år. Mine tidligere forslag gik i en dobbelt retning, dels at gøre straffen så intensiv som mulig for de kortere straffetider, dels at mildne og forkorte den for de længere straffetider, for at fangen, når han endelig løslødes, ikke skulde være en både åndelig og legemlig invalid.

Mine nærværende forslag, som jeg har fremsat i form af et reglement, gå nu vel i en lignende retning, men i bevidstheden om den påtrængende nødvendighed af en reform har jeg søgt at indskrænke mig til sådanne foranstaltninger, der kunne foretages på administrationens område, i det håb, at man, hvis man kommer til en erkendelse af disse foreløbige foranstaltningers hensigtsmæssighed, senere vil gribe til mere vidtgående. Jeg kan således ikke erkende dem for absolut rigtige, men kun som foreløbige, der kunne tjene til at konstatere hensigtsmæssigheden af det progressive system, så at ministeriet derpå engang i tiden kunde begrunde et nyt lovforslag.

Til reglementet har jeg vedføjet nogle indledende og almindelige bestemmelser, hvoraf nogle ved givne lejligheder have fået ministeriets approbation, andre, som fra ældre tid have været fulgte, derimod ikke, men som jeg har anset det for heldigt samtlige at optage i reglementet.

A. Tugthusstraffen.

§ 2.

Straffearbejdet udstås ved arbejde om dagen i fællesskab efter de i det følgende nærmere givne bestemmelser. Natten tilbringes i enkeltcelle; dog skal bestyrelsen, når den finder det nødvendigt, være bemyndiget til at give ældre og svageligere fanger natligt ophold på fælles soverum.

ad. § 2.

For måden, hvorpå tugthusarbejde skal afsones, har hverken straffeloven eller administrationen givet særegne bestemmelser. Kun den kgl. resolution af 25de Juni 1842 (departementstidenden for 1845) indeholder nogle almindelige bestemmelser, som her ere optagne, nemlig at fangerne skulle arbejde i fællesskab om dagen og isoleres om natten, og overensstemmende med disse ere også tugthuset i Horsens opført og de i Viborg og på Kristianshavn ombyggede.

At hensætte en tugthusfange i enkeltcelle uden nogen afkortning af straffetiden, når fangen selv ytrer lyst dertil, var noget, der navnlig tidligere var blevet praksis, men nu som uforeneligt med dette reglement formentlig må falde bort. Er fangen nemlig dømt på en tid mellem 2—6 år, have domstolene allerede anset ham for ikke at egne sig for cellestraffen, og er han dømt på over 6 år, bør han ikke underkastes straffen af sanitære hensyn. Imidlertid vil der kunne tænkes tilfælde, hvor det kunde være tilrådeligt at hensætte fangen efter eget ønske i enkeltcelle, men hertil bør ministeriets tilladelse indhentes ligesom overhovedet til enhver afvigelse fra dette reglement. Dog bør formentlig bestyrelsen, når lægen tilråder det, være bemyndiget til at henlægge fanger om natten på fælles soverum, en bestemmelse, som også er forudsat i lov af 19de Febr. 1861. om opførelsen af en straffeanstalt m. m.

§ 3.

Dagsordenen og arbejdstiden for fangerne er således:

Der opmønstres om morgenen fra 1. April til 30. September kl. 4 $\frac{3}{4}$ og den øvrige del af året kl. 5 $\frac{3}{4}$. En halv time derefter begynder arbejdstiden, som vedvarer til kl. 8 aften med afbrydelse foruden af den tid, som medgår til gårdtur og undervisning, også af de til afholdelsen af de forskellige måltider fastsatte tider, som ere: fra kl. 7 $\frac{1}{2}$ —8 formiddag frokost, fra kl. 12—1 middagsmad og fra kl. 5—5 $\frac{1}{2}$ eftermiddag aftensmad. Fra kl. 8 aften gives der frihed til kl. 8 $\frac{1}{2}$, da der afmønstres.

Frihed for arbejde er der, hele dagen: alle søn- og helligdage, samt fra kl. 5 eftermiddag: Kongens fødselsdag, dagene før såvel de 3 store højtider som nytårsdag og almindelig bededag. Endelig ophører arbejdet hver lørdag kl. 5 eftermiddag, men tiden til kl. 8 benyttes til rengøring og til eftersyn af maskiner og arbejdsredskaber samt til at aflevere det smudsige og til at modtage det rene linned. En gang daglig skal der gives fangerne — hver arbejdssal for sig — $\frac{1}{2}$ times ophold i den fri luft, fangerne i enkeltcelle derimod (jfr. denne anordnings § 13 og lov af 3. Decbr. 1850) to gange daglig i ligeså lang tid. Gårdturen for fangerne i enkeltcelle kan ske i fællesskab, med mindre

de hensidde under straf, i hvilket tilfælde de også da skulle afsondres.

Fangerne skulle i arbejdstiden stedse være beskæftigede. Udenfor arbejdstiden skal det, når der iøvrigt ikke er noget til hinder derfor, være fangerne tilladt at sysselsætte sig med deres daglige beskæftigelse, dog ikke om søn- og helligdage forinden gudstjenesten er afholdt. Som opmuntring til flid skal der gives fangerne, når de svare det pligtarbejde, der er foresat dem, en arbejdsfortjeneste, hvoraf det halve kan benyttes til forøgelse eller forbedring af kosten, det andet halve skal oplægges. Straffes en fange med fratagelse af arbejdet, skal han altid hensættes i enkeltcelle.

ad. § 3.

Reglementet for dagsordenen er det samme, som fra ældre tid har været indført, og som der formentlig ikke er nogen grund til at forandre. Arbejdstiden vil herefter om sommeren være en 11 à 12 timer og om vinteren en 10 à 11 timer. Med hensyn til enkelte fridage er der ved de forskellige straffeanstalter endnu nogen uoverensstemmelse, som vistnok bør undgås ved udtrykkelig at fastsætte, hvilke dage fangerne ere fritagne for arbejde.

Det har hidtil været anset nødvendigt at give fanger, som hensidde i enkeltcelle, en times gårdtur daglig, fanger i fællesskab kun en halv. At isolere cellefangerne under gårdturen synes mig aldeles unødvendigt, medmindre fangen er under straf.

Det har til den sidste tid i en enkelt straffeanstalt været praksis, at, når fangen havde fuldført sit daglige pligtarbejde, behøvede han ikke at arbejde. Dette giver naturlig anledning til uordener, og da det er umuligt for opsynet til enhver tid at kontrollere, hvorvidt fangen har fuldført arbejdet eller ej, bør fangen vedblivende arbejde, hvorimod han, hvis han arbejder udover pligtarbejdet, vil finde sin løn for det navnlig ved overarbejdsfortjenesten.

§ 4.

Hver søn- og helligdag skal der gives fangerne lejlighed til at deltage i den fælles gudstjeneste. På hver arbejdsal skal der morgen og aften umiddelbart før og efter arbejdet oplæses en bøn for de derværende fanger. Enhver

fange skal være forsynet med den almindelige salmebog og det ny testamente.

ad. § 4.

Ligesom fangen hver søndag bør gives lejlighed til at høre Guds ord, således må jeg anse det for gavnligt, at man hver dag leder hans tanke hen på det højere ved at der forelæses en bøn morgen og aften. Denne skik, som hidtil alene har været fulgt i Horsens, har ikke været uden betydning, og jeg skal derfor tilråde den indført også i de andre fællesanstalter.

§ 5.

I undervisningen på det trin af straffen, hvor den gives, skal enhver fange ordenligvis deltage, så længe han ikke har fyldt 30 år. Over denne alder bør der imidlertid ikke formenes fangen adgang til skolen, så længe han ikke viser mangel på flid. Unge mennesker under 18 år skal der straks ved indsættelsen gives en times daglig undervisning, indtil de have nået 20 års alderen.

ad. § 5.

I tugthuset må man forudsætte navnlig med hensyn til fanger, som dømmes på en tid fra 2—6 år, at de tidligere have været i forbedringshuset, hvor de ere blevne underviste. Af denne grund vil det ikke være nødvendigt straks og i det omfang som dér at drive på undervisningen. Og med hensyn til fanger, der ere dømte på over 6 år, må den lange straffetid tages i betragtning, så at der ikke behøves daglig at anvendes så lang en tid på undervisningen som i forbedringshuset. Men når undervisning gives, bør tvungen skolegang finde sted, dog kun for fanger under 30 år; men derfor bør fanger over denne alder ikke være udelukkede fra undervisning, medmindre de vise mangel på flid. Børn under 18 år, som efter straffelovens § 37 kunne idømmes tugthusarbejde, bør formentlig have særlig undervisning indtil de have fyldt det 20de år.

§ 6.

I sygdomstilfælde behandles fangen efter lægens anvisning. Er han uskikket til at arbejde, indlægges han på sygeafdelingen. Når en fange som sindssyg indlægges på en sindssygeanstalt, skal hans ophold der henregnes til straffetiden.

ad. § 6.

En fange, der på grund af sygdom ikke kan arbejde, bør ikke være tilstede på arbejdssalen for ikke at forstyrre arbejdet.

§ 7.

Når en fange til en sags retslige undersøgelse afgives til retten, bliver spørgsmålet om, hvorvidt hans ophold i varetægtsarresten skal regnes med til straffetiden eller ikke, i hvert enkelt tilfælde ved fangens tilbagelevering til straffeanstalten at afgøre af justitsministeriet. De med hans transport fra og til straffeanstalten forbundne omkostninger blive denne uvedkommende.

ad. § 7.

I det her nævnte tilfælde har der oftere været spørgsmål, om den tid, fangen således har hensiddet i varetægtsarresten, skal regnes med i straffetiden. Når fangen er uden al skyld fra sin side, bør spørgsmålet vistnok besvares bekræftende, men ofte ere omstændighederne så indviklede, at det rigtigst bør afgøres af ministeriet.

§ 8.

Undviger en fange fra straffeanstalten, bliver i intet tilfælde den tid, der medgår, inden han atter tilbageleveres, at regne med til straffetiden.

ad. § 8.

I undvigelsestilfælde har det selvfølgelig stedse været vedtaget, at den tid, en fange har unddraget sig straffen, må han senere afsone.

§ 9.

Et eksemplar af de fangerne til opretholdelse af ordenen og disciplinen foreskrevne *almindelige* bestemmelser tillige med reglementerne for bespisningen og arbejdsvæsenet skal findes opslået på enhver afdeling ligesom også de *særlige* bestemmelser for det trin af straffen, hvorpå fangen befinder sig. Der må ikke negtes fangen adgang til at tale med bestyrelsen eller med den eller de embedsmænd, som på justitsministeriets vegne efterse straffeanstalten.

ad. § 9.

På ethvert trin af straffen bør fangen ikke alene kende sine pligter, men han bør også til enhver tid vide, hvad der efter reglementet er tilstået ham. Man har indvendt, at der herved gives fangen lejlighed til at kontrolere sine foresatte; men ligesom han har pligter at udføre, således tilkommer der ham også visse rettigheder, over hvis forholdelse han kan besvære sig hos sin øverste foresatte. Fangen vilde ellers være udsat for vilkårlighed, og intet sted mere end i en straffeanstalt bør en retfærdig behandling udøves; men fangen bør også, som reglementet foreskriver, fremsføre sine klager med sømmelighed og beskedenhed og uden at forvanske sandheden.

§ 10.

Til at brevveksle med familien eller personer, som ikke vedkomme straffeanstalten, eller til at modtage besøg af sådanne skal i hvert enkelt tilfælde inspektørens tilladelse gives. Intet brev må afgå fra eller afgives til fangen, før det er gennemset af bestyrelsen. Det må stå fangen frit for ikke at modtage besøg af personer, som ikke vedkomme straffeanstalten.

ad. § 10.

I mit tidligere forslag havde jeg givet regler for, hvor ofte fangen på de forskellige trin af straffen måtte tilskrive familien eller modtage besøg. Dette har jeg rent forbigået her, da der findes så mange tilfælde, hvor det endog må anses for mere end billigt at gøre brud på en sådan regel. Rettest synes det da at overlade det til inspektøren.

§ 11.

Brud på disciplinen og forseelser, begåede i straffeanstalten, blive at behandle i overensstemmelse med lov af 3. Decbr. 1850. Det er en selvfølge, at fangen af den overarbejdsfortjeneste, han oplægger, af bestyrelsen kan kendes pligtig til at erstatte enhver skade, han med forset eller ved uagtsomhed påfører anstalten.

ad. § 11.

Loven af 3die December 1850 er allerede for cellostraffens vedkommende ved lov af 30te November 1857 forældet. Ved det progressive systems anvendelse på straffearbejde vil den også for fællesstraffens vedkommende få en idetmindste langt ringere anvendelse

end tidligere, idet den simpleste og naturligste straf vil blive en klassenedsættelse, en straf, som loven af 3die December 1850 selvfølgelig ikke omhandler, men som formentlig heller ikke trænger til nogen særegen lov; thi den er egenlig kun en berøvelse af en eller flere begunstigelser, som administrationen har anset sig bemyndiget til at give og altså også til igen at fratage. Imidlertid vil formeldte lov på straffens laveste trin, og når det gælder grovere forseelser, kunne få anvendelse.

Hvad der ikke forekommer i loven af 3die December 1850, og hvis gyldighed derfor stundom har været bestridt, er, hvorvidt en fange kan ikendes skadeserstatning. Mig forekommer det som noget ikke mere end billigt, at fangen af medbragte penge eller af den oplagte overarbejdsfortjeneste stedse skal erstatte straffeanstalten den skade, han tilføjer den. Den oplagte overarbejdsfortjeneste er betragtet på forskellig måde. Således blev det ved spørgsmålet om forrentningen af dette beløb, som henstår i statskassen, gjort gældende, at fangen ikke havde ret til at få disse penge forrentede, da han ikke havde nogen fuld ejendomsret over dem før ved hans løsladelse; men på den anden side er der givet fangen en vis rådighed over dem, idet han t. eks., rigtignok med inspektørens tilladelse, kan anvende deraf til at hjælpe sin familie med, ligesom justitsministeriet i skrivelse af 13de April 1849 har forment, at fangen deraf er pligtig til at udrede alimentationsbidrag, ligesom det også står fangen frit ved testamente at råde over beløbet, der, når han intet testamente efterlader sig, efter de almindelige regler tilfalder hans arvinger efter loven med fradrag af, hvad hans begravelse har kostet anstalten. Denne sidste bestemmelse skyldes vistnok den kgl. resolution af 11te Maj 1804 § 6, men dertil må bemærkes, at da var den oplagte overarbejdsfortjeneste noget andet end nu, idet den da var overskudet af, hvad der blev tilbage, efterat fangen havde betalt staten, hvad han havde kostet denne. Hvorledes man nu end vil betragte denne oplagte overarbejdsfortjeneste, forekommer det mig, at det er et stærkt bånd, der med billighed kan pålægges fangen, at han til enhver tid skal erstatte staten den udgift, han ved sin uagtsomhed eller ved sin ondskab har forårsaget den.

§ 12.

Straffearbejdet fuldbyrdes efter det fremadskridende system gennem nedenstående 3 stadier:

- I. Forberedelsesstadiet.
- II. Tvangsstadiet.
- III. Overgangsstadiet.

Hertil slutter sig efter omstændighederne som et 4de stadium en begrændset og betinget benådnings-tilstand.

Forøvrigt bliver til de i det følgende nærmere fastsatte tider fangens hele forhold at bedømme, idet der for hans *opførsel* og for hans *flid* såvel ved *arbejdet* som ved *undervisningen* gives ham for hver især en af følgende 4 karakterer: *særdels god*, *god*, *middelmodig* og *slet*, som regnes henholdsvis lige med med 3, 2, 1 og \div 3 points.

ad. § 12.

Hvor det progressive system anvendes, er det for det meste forbundet med det af Kaptein MACONOCHE opfundne og med så meget held anvendte mark-system, idet fangen for at oprykke fra en klasse til en anden skal have erhvervet et vist antal points. I mit tidligere forslag havde jeg ikke foreslået dette system anvendt, fordi det syntes mig for minutigst og indviklet, og fordi jeg frygtede, at fangerne skulde lægge altfor megen vægt på karakteren, men jeg er senere kommen til den overbevisning, at uden det vil det progressive system være udførligt; det skal tjene bestyrelsen til nøjere og bestemtere at kunne kontrolere fangen og skal vise såvel bestyrelsen som fangen, hvad og hvorledes den evne er, han har erhvervet sig til at styre og regere sig selv.

§ 13.

I. Forberedelsesstadiet.

Opholdet på dette stadium er bestemt og varer 3 måneder.

Ved afleveringen til straffeanstalten hensættes fangen i en modtagelsescelle, hvor han forbliver i 3 dage. Under dette ophold bades han, iføres fangedragten, fratages alt, hvad han har medbragt, efterses af lægen, hvorhos der bliver at tilføre stamlisterne, hvad der er at bemærke om hans tidligere liv og hans helbredstilstand, samt at gøre nøjagtige optegnelser om, hvad han har medbragt af penge, klæder osv.

Det overlades til fangen selv, efter at han er bleven gjort bekendt med straffen, han skal undergå, at bestemme, om han vil tilbringe den første del af straffen på en fælles arbejdsstue eller i en enkeltcelle.

Vælger fangen fællesskab, afgives han til den herfor bestemte arbejdsstue, hvor der stedse såvel i arbejdstiden som i hviletiden skal være en opsynsbetjent tilstede, og hvor der ikke må flndes nogetsomhelst udenfor det reglementerede. I arbejdstiden forbliver fangen på den ham anviste plads, som han ikke uden betjentens tilladelse tør forlade. To gange om dagen, morgen og aften før og efter arbejdstiden, opstilles stuens fanger til mønstring, hvorefter bønnen læses. Arbejdet skal bestå i værkplukning eller et andet lignende, let og simpelt håndarbejde, og der foretages ikke noget pligtarbejde, men der tilstås heller ikke nogen arbejdsfortjeneste; kirkegangen er tvungen, og der meddeles ingen undervisning. Foruden salmebogen og det ny testamente gives der fra bogsamlingen kun gudelige skrifter efter præstens anvisning. Under gårdturen skulle fangerne gå en efter en i række, en bestemmelse, som også skal følges, når de føres til og fra gården, kirken og sovecellerne. Til andre end de her nævnte steder må fangen ikke udtages af afdelingen uden inspektørens udtrykkelige tilladelse, hvorfor enhver uddeling af maden, klædningsstykker, arbejdsmateriale m. v. skal foretages på selve afdelingen. Brud på disciplinen vil i ethvert tilfælde kunne medføre, at fangen hensættes i enkeltcelle, hvor han efter forseelsens beskaffenhed vil kunne forblive den resterende del af den for opholdet på dette stadium bestemte tid.

Vælger fangen at være afsondret, og der ikke ifølge hans legemlige eller sjælelige tilstand er noget til hinder derfor, hensættes han i enkeltcelle, hvor han forbliver dag og nat og er forøvrigt de ovenfor givne bestemmelser underkastet med de af hans ophold i enkeltcelle flydende lempelser.

En fange, som på dette trin af straffen indlægges på sygehuset, holdes der afsondret i en sygecelle.

Ved slutningen af hver måned efter fangens indsættelse gives der ham 2 karakterer, en for hans opførsel overhovedet og en for hans flid og arbejdet. Som ovenfor an-

ført, er opholdet bestemt til 3 måneder uafhængigt af hans forhold, hvorimod karakteren herfor bestemmer, til hvilken klasse af det næste stadium han skal overgå. Har han nemlig opnået 12 points (gennemsnitlig karakteren „god“), går han straks over til tvangsstadiets 2den klasse; i modsat tilfælde må han begynde med tvangsstadiets nederste klasse. For den tid, en fange har været indlagt på sygehuset, gives der ham derimod kun én karakter, nemlig for hans opførsel, og regnes i dette tilfælde karakteren til det dobbelte antal points.

På dette stadium er det såvel inspektørens som præstens pligt hyppigt at tilse fangen, navnlig for tilfulde at gøre ham bekendt med systemet og vise ham, hvorledes hans skæbne i straffeanstalten er lagt i hans egen hånd.

ad. § 13.

Den første klasse, hvori fangen indtræder efter et forløb af 3 dage, der benyttes til fuldstændig at installere ham, benævnte jeg i mit tidligere forslag (jfr. forslaget s. 21—23) „afsondringen,“ fordi jeg havde tænkt mig det tilbragt i fuldstændig ensomhed, hver fange afsondret for sig. Hertil forment ministeriet, at der udfordredes særlig lov, og jeg har da tænkt mig dette trin udført på en anden måde, hvorpå hensigten, den at forberede fangen til straffen, formentlig kan opnås. Det overlades nemlig fangen selv at vælge afsondring — og forsåvidt han vælger dette selv, formener jeg ikke, at ministeriet har noget at indvende herimod — eller fællesskab. Jeg tvivler ikke på, at den ikke tidligere straffede fange vil vælge at tilbringe den første tid i ensomhed for i uforstyrret ro at forberede sig på, hvad han går imøde, thi hvad han frygter mest er i reglen netop samlivet med de øvrige fanger. Her skal han da bringe sit sind i ligevægt. idet han, erkendende straffens retfærdighed, med rolighed og alvor kan begynde at lære at kende den straf, som han går imøde, og som han selv ved egen hjælp formår at lindre, og hermed skal man være ham behjælpelig, idet man skal søge at berolige ham og tilfulde vise ham, hvorledes han tildels kan være sin egen hjælper. Vælger han imidlertid fællesskabet, må det indrettes således, at fangen uforstyrret kan opfatte straffens betydning, og at han ikke ved andre fangers slette eksempel og slette påvirkning skal straks lige ved begyndelsen af straffen ligesom

komme ind på et fejlt spor, og derfor bør sådanne fanger, der forstyrre ordenen ved at overtræde disciplinen, straks fjernes og til straf hensættes i en enkeltcelle.

Opholdstiden i denne klasse har jeg sat til 3 måneder, uafhængig af opførslen. Denne tid, antager jeg, vil være tilstrækkelig til at forberede sig i. Det er nu vel sandt, at opholdet i enkeltcelle vil forberede fangen i kortere tid end opholdet i fællesskab, hvorfor dette sidste burde sættes noget længere, men i så fald var valget imellem ensomhed og fællesskab ikke frit, og man bør formentlig undgå ethvert skin af, at man vil påtvinge fangen ensomheden. Derimod betinger karakteren han får på forberedelsesstadiet, til hvilken klasse i tvangsstadiet han flyttes, idet den genstridige fange, der har opført sig mindre godt, kommer på tvangsstadiets nederste trin, hvorimod den fange, der har opført sig vel, straks kommer i 2den klasse, og således er der straks gjort en adskillelse imellem den bedre og den slettere fange.

Med hensyn til arbejdet er der vel ikke sat noget pligtarbejde, da hovedhensigten med opholdet på dette stadium er forberedelsen til straffen, men der skal ligefuldt gives en karakter for fliden, som er medbestemmende ved afgørelsen af, hvorvidt han skal overgå til 1ste eller 2den klasse i tvangsstadiet.

På dette stadium er det såvel inspektørens som præstens pligt hyppig at tilse fangen, nemlig for tilfulde at gøre ham bekendt med systemet og vise ham, hvorledes hans skæbne i straffeanstalten er lagt i hans egne hænder, og hvorledes han selv væsenlig kan bidrage til at hjælpe sig ud af den ulykkelige stilling, hvori han er kommen. Det gælder om at vise fangen, at der er en magt over ham, som han ikke formår at overvinde, men også at der er en mildhed og medfølelse tilstede, så at han på engang kommer til at nære respekt, tillid og velvilie for sine foresatte.

§ 14.

II. Tvangsstadiet.

På dette stadium er der atter 5 klasser: 1ste, 2den, 3die, 4de og 5te. Fangerne i de forskellige klasser, der indbyrdes holdes afsondrede, skulle arbejde på arbejdsstuer for aflåsedede døre. For at oprykkes i en højere klasse skal fangen have erhvervet et vist antal points, forskelligt for de forskellige klasser, hvorhos der er bestemt en mindste

tid for opholdet i hver klasse, som fangen ikke kan forkorte, således som nedenstående skema nærmere udviser:

Den idømte straffetid.	Forberedelsesstadiet.	Tvangsstadiet.					Overgangsstadiet.	Den betingede benådning.
		1 Kl.	2 Kl.	3 Kl.	4 Kl.	5 Kl.		
2 år.	3 mdr.	-	6 m.	9 m.	6 m.	„ m.	„ m.	„ m.
3 —	3 —	-	6 -	9 -	12 -	6 -	„ -	„ -
4 —	3 —	-	6 -	9 -	12 -	18 -	„ -	„ -
5 —	3 —	-	6 -	9 -	12 -	24 -	6 -	„ -
6 —	3 —	-	6 -	9 -	12 -	24 -	18 -	„ -
7 —	3 —	-	6 -	9 -	12 -	24 -	18 -	12 -
8 —	3 —	-	6 -	9 -	16 -	24 -	22 -	16 -
10 —	3 —	-	6 -	9 -	18 -	36 -	24 -	24 -
12 —	3 —	-	6 -	9 -	24 -	36 -	30 -	36 -
16 —	3 —	-	6 -	9 -	30 -	48 -	32 -	64 -

Opnår fangen imidlertid forinden denne mindste tid flere points end nødvendigt til oprykningen, skal det overskydende antal føres ham tilgode for den næste klasse.

Er der ved flere domme idømt en fange straffe, som skulle udstås umiddelbart efter hinanden, blive disse straffe, hvis de ere idømte den pågældende før hans indsættelse i straffeanstalten og tilsammen ikke overstige 16 år, at sammenlægge, og ovenstående skema er da anvendeligt på den samlede straf. Hvis derimod den pågældende allerede har begyndt at udstå den ene straf på den tid, da en ny straf pålægges ham, eller hvis de sammenlagte straffe beløbe sig til mere end 16 år, eller hvis den pågældende skal udstå straffearbejde på livstid, fastsættes det for hvert enkelt tilfælde af justitsministeriet, hvorvidt og efter hvilke nærmere regler oprykning i de forskellige stadier og klasser kan finde sted.

I de første 3 klasser gives 2 karakterer — en for opførsel og en for flid ved arbejdet — og i 4de og 5te klasse 3, nemlig yderligere en for flid i skolen. I sygdomstilfælde gives der fangen kun én karakter (nemlig for opførsel), der ligesom i forberedelsesklassen regnes til det dobbelte eller tredobbelte antal points, alt efter den klasse, hvori han befinder sig. Fangen, der er syg, kan, når han er i 4de klasse, indlægges på de fælles sygestuer, hvorimod han, inden han når 4de klasse, holdes isoleret ligesom i forberedelsesklassen. Kirkegangen er tvungen, ligeledes undervisningen, når den gives. Undervisning gives ej før i 4de klasse, medmindre fangen, som alt sagt, er under 18 år. Der tilstedes adgang til bogsamlingen efter de i det følgende nærmere givne regler. Til brevskrivning skal inspektørens særlige tilladelse indhentes.

For udvist slet forhold skal inspektøren være bemyndiget til at nedsætte fangen i en lavere klasse lige indtil den nederste, og fortaber fangen ved en sådan nedsættelse det erhvervede overskud af points. Nedsættes fangen til en klasse, lavere end den nærmest foregående, har inspektøren derhos at bestemme, om den pågældende skal gennemgå enhver af de mellemliggende klasser, eller han kan flyttes tilbage umiddelbart til den klasse, hvorfra han blev nedsat. En fange, som således straffes med nedsættelse, kan ikke rykke op i en højere klasse, medmindre han i en måned har opnået karakteren „særdeles god“ eller i to på hinanden følgende måneder tilsammen karakteren „god“.

Forøvrigt blive følgende nærmere bestemmelser for de enkelte klasser at iagttage:

Første klasse.

Denne klasse er egentlig kun en straffeklasse, nemlig for dem, som på grund af slet forhold enten efter § 13 overgå fra forberedelsesstadiet til den eller fra de højere klasser nedsættes i den. Reglementet er som på forberedelsesstadiet. Arbejdet skal være et sådant, at der

kan foreskrives et dagligt pligtarbejde, som kan efterses hver aften ved arbejdstidens ophør. For overarbejde gives der ikke nogen godtgørelse. For at kunne oprykke i 2den klasse skal fangen, der kommer fra forberedelsesstadiet, have opnået 12 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 3 måneder.

Anden klasse.

Reglementet er som i 1ste klasse. Dog skal der, når fangen udfører det ham foreskrevne pligtarbejde, derfor tilstås ham 2 sk. daglig, hvoraf halvdelen må anvendes til indkøb af rugbrød, simpelt øl, mælk samt skrå- og snustobak. Endvidere bliver der hver hviledag at uddele bøger men kun for den dag og kun af opbyggeligt eller belærende indhold. For at kunne oprykke i klasse 3 skal fangen have opnået 24 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 6 måneder.

Tredie klasse.

Reglementet er som i 2den klasse, med følgende lempelser: På arbejdsstuen er det ikke nødvendigt, at betjenten er tilstede uden i *hviletiden*; dog skal der her som i de følgende klasser vekselvis af fangerne udtages for 1 måned to, der skulle have vagt på salen i betjentens fraværelse og være ansvarlige for de uordener, som måtte begås. Mønstringen af fangerne morgen og aften bortfalder. Arbejdsfortjenesten for udført pligtarbejde sættes til 3 sk. daglig. For at kunne oprykke i klasse 4 skal fangen have opnået 36 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 9 måneder.

Fjerde klasse.

Reglementet er som i 3die klasse, med følgende yderligere lempelser: Under gårdturen ere fangerne ikke tvungne til en bestemt gang eller orden, men betjenten skal ligefuldt være tilstede i gården. Arbejdsfortjenesten for udført pligtarbejde, som kun efterses ugenlig, sættes til 4 sk.

daglig, hvoraf halvdelen endvidere kan anvendes til indkøb af smør og ost. Hveranden uge skal der finde udlån af bøger sted, og det tillades fangen at beholde bogen undtagen i arbejdstiden, da den skal henstå på den for bøgerne bestemte plads. Undervisningen gives 1 time ugenlig hver søndag. Den korteste tid for opholdet er betinget af straffetidens længde, som det foranstående skema udviser. For at kunne oprykke i klasse 5 skal fangen gennemsnitlig have opnået karakteren „god“. I denne klasse gives der 3 karakterer, idet fliden ved undervisningen nu bliver at bedømme; det er en selvfølge, at, når en fange ikke undervises, tildeles der ham kun 2 karakterer.

Femte klasse.

Til de i de foregående klasser efterhånden tilstæde lempelser i reglementet føjes der her endvidere følgende: Det er ikke nødvendigt, at betjenten til nogen bestemt tid er tilstede i arbejdssalen eller i gården. Om søn- og helligdagene skal der, når vejret tillader det, forundes et længere ophold i gården end sædvanlig. Der skal, hvor omstændighederne tillade det, vel foreskrives et pligtarbejde, men andre beskæftigelser, hvor dette ikke kan ske, ere ikke udelukkede. Arbejdsfortjenesten er ikke som i de foregående klasser en bestemt, men den godtgøres ugenlig efter målet og vægten af det overarbejde, der er leveret, og hvor et pligtarbejde ikke kan sættes, skal der tilstås, alt efter den udviste flid, en godtgørelse af indtil 8 sk. daglig. Halvdelen af arbejdsfortjenesten kan endvidere benyttes til indkøb af fint brød, sukker, godt øl og sild samt af et lille spejl og almanak. En gang om ugen skal der åbnes adgang til at få bøger, også af et mere underholdende indhold. Om søndagen skal der gives 1 à 2 timers undervisning, og overhovedet skal der om helligdagene såvidt muligt sørges for en nyttig adspredelse for fangerne. Den korteste tid for opholdet i denne klasse er, ligesom i den forrige, nærmest betinget af den idømte strafs længde, som det

foranstående skema udviser. Kun hver 3 måneder gives der fangen karakterer, nemlig en for hans opførsel, en for hans flid ved arbejdet og en for hans flid i skolen, og han kan ikke rykkes op på overgangsstadiet, når han ikke i det sidste år har opnået et så stort antal points, at han gennemsnitlig har mindst „god“ for sit forhold. På de månedlige indberetninger til ministeriet navngives de fanger, som i månedens løb ere overførte til overgangsstadiet.

ad. § 14.

Dette stadium havde jeg tidligere benævnt „*fellesstadiet*“ i modsætning til „*afsondringsstadiet*“, men navnet er, når afsondringen ikke længere finder sted som regel, ikke betegnende, og jeg har nu kaldt det „*tvangsstadiet*“, fordi det er det stadium i straffen, hvor fangen er under en ydre tvang, som i førstningen er så stærk, at fangen så at sige ingen frihed har til at handle urigtigt. Han skal derfor uafsladelig være under opsig, der i begyndelsen er meget streng, men senere, alt som fangen viser, at han underordner sig tvangen, mildere, indtil han tilsidst, når han har fået herredømme over sig selv, så at sige kommer til at stå på sine egne ben. Samtidig hermed tilsigter dette stadium at lade fangen i førstningen *føle* straffens hele tyngde som en virkelig lidelse, men senere skal man, som han viser sig værdig dertil, lette trykket og lade ham efterhånden tilflyde enkelte begunstigelser, dog ikke flere, end straffeanstalterne i deres nuværende skikkelse skænke fangen. På den anden side har jeg ikke fundet det nødvendigt i den første tid, som brug er i de irske fængsler, at forhøje lidelsen udover det almindelige ved f. eks. at berøve fangen sengen om natten eller ved at formindske kosten, en fremgangsmåde, der i mange tilfælde knækker modet, og der heller ikke *af sanitære hensyn kan anvendes på alle fanger*. Tvangen og lidelsen bør formentlig ikke være større, end den ordenligvis *kan anvendes på alle*, at den ikke berøver fangen modet til at kæmpe, og at den ikke bliver skadelig for sundheden.

Stadiet består af 5 klasser, hvoraf den 1ste kun er at betragte som en straffeklasse for de fanger, som på forberedelsesstadiet have vist sig genstridige, og som ved deres slette eksempel ville kunne have en skadelig indflydelse på de andre fanger. I det hele taget bør det være en opgave for bestyrelsen at sørge for at lade den fange, der vil det, arbejde i ro på sin egen forbedring, og derfor straks afsondre den ustyrlige og ildesindede fange ved i henhold til lov

af 3 December 1850 at hensætte ham i straffeklassen eller, om fornødent gøres, i enkeltcelle. Er fangen, der forser sig, kommen op i de højere klasser, beror det selvfølgelig på forsørelsens beskaffenhed, hvor langt han bliver at nedsætte.

Med hensyn til arbejdet, skal det formentlig tjene til at opdrage fangen for friheden. Det bør i førstningen være et let og simpelt håndgerningsarbejde, som den vagthavende betjent kan kontrollere, som værkplukning, ferripning, oplukning af klude, krølhårspilning o. dsl., kort sagt sådanne arbejder, som enhver kan udføre, og som ikke kræve særlig undervisning. Senere hen i 4de og 5te klasse benyttes fangens arbejdskraft ved de forskellige virksomheder, som fængslet har at råde over, og som fangen bedst egner sig til. Der skal foresættes et bestemt pligtarbejde, som idetmindste endnu i 2den klasse kan eftersees daglig. Selv om en fange har udført sit pligtarbejde, har han derfor ikke tilladelse til at hvile og forlade sin arbejdsplads, hvilket kun giver anledning til uorden. I 2den, 3die og 4de klasse får fangen kun en *bestemt* daglig godtgørelse, hvis han svarer sit pligtarbejde, hvilket synes mig retfærdigt, at ikke recidivisten, som nu ofte er tilfældet, når han kender det arbejde, han får, skal være istand til ved en større arbejdsfortjeneste at kunne gøre sig livet mere behageligt. Først i 5te klasse, når det kan antages, at fangen, selv om han ikke er recidivist, er fortrolig med sit arbejde, skal han kunne være istand til at erhverve sig en fortjeneste, som står i forhold til, hvad han frembringer, hvorved han nærmer sig til den fri mands virksomhed. Det halve af fortjenesten oplægges, og han får i intet tilfælde nogen rådighed over den oplagte overarbejdsfortjeneste. For den halve del, der straks tilstås ham, skal han derimod have tilladelse til først at *forøge* den ordinære kost, senere efterhånden at *forbedre* den. Det er en selvfølge, at reglementerne for overarbejdsfortjenesten omarbejdes således, at der ved jevn flid vil i 5te klasse kunne fortjenes omtrent 48 sk. om ugen. Arbejdsfortjenesten vil herefter blive langt ringere, end den nu er, men dog altid så stor, at han kan have en ret anselig nødskillig til dermed at begynde et erhverv. En fange, idømt 8 år, vil således kunne have oplagt 60 rd. (120 kr.), når han indtræder på det betingede benådningsstadium. Her bør der desuden tages i betragtning den hjælp, som fængselselskaberne ville kunne yde, navnlig til dem, der have vist sig værdige til at understøttes.

Efter hvad der er sagt ovenfor, begynder undervisningen ordenligvis først i 4de klasse med 1 time om søndagen, i 5te klasse — alt i forhold til den idømte straffetid — med 1 à 2 timer. Hvad

der navnlig skal lægges vind på, er læsning, skrivning og regning, og i 5te klasse, hvor der gives 2 timers undervisning, lidt geografi og historie, så at fangen, når han kommer på overgangsstadiet, kan være istand til at følge en videregående undervisning.

Ved at bestemme karakteren såvel for arbejdet som for fliden i skolen skal der ikke alene tages hensyn til de fremskridt, der gøres, men også billigvis til de mere eller mindre gode anlæg, evner og forkundskaber, som fangen måtte besidde.

Fangen skal i førstningen derhos mønstres, om han holder sig renlig og omgås ordenlig med sine klæder, arbejdsredskaber, bøger o. s. v.; navnlig skal hver lørdag aften hans smudsige tøj nøje efterses.

Til oprykning i en højere klasse fordres gennemsnitlig karakteren „god.“

Med hensyn til tiden for det mindste ophold, der er sat for hver klasse, er der taget forskellige hensyn, som jeg skal tillade mig nærmere at udvikle. I 2den og 3die klasse er tiden ens for alle fanger; det, jeg nærmest har haft for øje, er, at fangen i disse skal lære at bøj sig for disciplinen. Den fastsatte tid er formentlig tilstrækkelig lang hertil, men på den anden side bør den heller ikke være kortere, da fangen ikke altfor let må kunne opnå de goder, han stræber efter. I klasse 4 og 5 er tiden for opholdet derimod afhængig af den idømte straffetids længde, dog ikke under 1 år i 4de klasse og ikke under 2 år i 5te, hvorhos idetmindste den halve straffetid bør være afsonet, forinden oprykning til overgangsstadiet sker. — I 5te klasse er tilstanden omtrent den samme som nu i straffeanstalterne.

Adgangen til bogsamlingen og til bedre forplejning sker også lidt efter lidt. Kirkegangen, formener jeg, bør overalt på dette stadium være tvungen.

§ 15.

III. Overgangsstadiet.

I stedet for den på de foregående stadier bårne særegne dragt, tillades det her fangerne at bære en dragt, der mere nærmer sig til den fri arbejders.

Fangerne skulle ikke arbejde inden lås og lukke, og der skal såvidt muligt anvises dem en beskæftigelse som den, hvorved de tilsigte i fremtiden at fortjene deres brød. Der skal tilstås dem en vis nærmere bestemt del i for-

tjenesten, afpasset efter hvad der gives den fri arbejder, og for halvdelen heraf skulle de kunne ikke alene forøge deres kost, men også — dog med inspektørens særlige tilladelse — anskaffe nyttige genstande, men det skal derhos være deres pligt at føre bog over deres indtægter og udgifter. Arbejdstiden er kun til kl. 7 aften.

Tvungen kirkegang skal ikke finde sted.

To gange ugenlig skal der gives undervisning, og adgangen til bogsamlingen er fri.

I sygdomstilfælde skulle de henlægges på en særskilt for dette stadium bestemt sygestue.

Der skal ikke gives fangen særlige karakterer for hans forhold, men bestyrelsen skal ligefuldt have sin opmærksomhed henvendt på, hvorledes han benytter den større frihed, der er skænket ham. Det skal således nedskrives, når han pådrager sig en irettesættelse, og da tillige af hvilken årsag. Hver tredje måned skal han i de ugenlige forsamlinger af anstaltens funktionærer gøres til genstand for særlig omtale, ved hvilken lejlighed det skal tilføres protokollen, hvad der har været bemærket om hans forhold. Skulde han begå en strafværdig forseelse eller i det hele taget give anledning til mistillid, skal han i ethvert tilfælde føres tilbage på tvangsstadiet, hvilket på de månedlige indberetninger tilmeldes ministeriet, og han kan ikke igen rykke op til overgangsstadiet uden ministeriets særlige tilladelse.

§ 16.

På følgende betingelser skal bestyrelsen kunne gøre indstilling til justitsministeriet om for en fange at udvirke den i den følgende paragraf omhandlede betingede og nærmere begrænsede benådning:

- a. når fangen har opholdt sig på overgangsstadiet i overensstemmelse med reglerne i § 14;
- b. når bestyrelsen i det hele taget nærer håb om, at den pågældende, efter hans hele forhold at dømme, fremtidig vil føre et ustraffeligt levnet;

c. når der er sikret ham et redeligt livserhverv eller en stilling i samfundet.

ad. § 15 og 16.

Det er dette stadium, som i det irske system benævnes the intermediate prison, fordi det holder middeleje mellem straffeanstalten og det fri liv. Der er 2 slags, eftersom fangernes beskæftigelse er, en for agerdykere og en for håndværkere. De ere en fra det almindelige fængsel aldeles særegen anstalt på i det højeste 100 fanger. Fængslet for agerdykere er indrettet til at flyttes efter stedet, hvor der arbejdes, og består kun af sovesale, som tillige, efterat køjerne ere rullede sammen, om dagen tjene til spisestue. Fangerne arbejde forøvrigt om dagen i det fri uden nogen ringmur eller noget andet sikkerhedsmiddel end et par opsynsbetjente, der lede arbejdet. For fanger, der til beskæftigelse vælge et håndværk, er der indrettet arbejdsstuer, hvor de arbejde for ikke aflåsede døre. Hensigten med disse fængsler er en dobbelt: først at konstatere virkeligheden af fangens forbedring og dernæst at behandle ham under så naturlige betingelser som muligt for derved at forberede ham på den fulde frihed. Opsynet er så lidet som muligt, dels for at fangen skal se, at man viser ham tillid, dels for at publikum skal se, at man kan gøre det.

I vore fællesfængsler, som de nu ere, lærer fangen i det højeste at blive en god fange. I fængsler, indrettede efter hvad her er bragt i forslag, vil en fange, når han efter at have gennemgået de 2 første stadier er kommen til overgangsstadiet, have lært mere, idet han er bleven opdraget gennem straffen til friheden, og det er nu, at der skal gives ham så megen frihed, at han i virkeligheden kan vise, at han kan benytte den, at man kan fæste lid til ham, og at hans forbedring har sin grund i en god villie, og at det håb, han har vækket om forbedring, kan stadfæste sig.

Dertil at indrette sådanne særlige fængsler som i Irland vilde formentlig her være uforment og tildels upraktisk. Det hele antal, som kan ventes at ville være i overgangsstadiet, er 60, og dorat ville mindst 20 være håndværkere. Hørsens straffeanstalt med sit tilliggende af land vil formentlig være et passende sted til fuldbyrdelsen af dette stadium.

Derimod skal princippet for behandlingen være det samme som i Irland, at man skal så meget som muligt lade fangerne udføre kontrollen med dem selv og kun tilse, at de benytte den frihed, der er tilstået dem, på en rigtig måde. På det forrige stadium var det ved ydre tvangsmidler, man beherskede fangen; her er det kun ved

moralske, og det vigtigste i denne retning er at vise fangen tillid, og herpå gå alle de regler og bestemmelser ud, som ere givne. Men hensigten med dette stadium skal også være at danne ham for det fri liv; derfor må det være ham tilladt selv at vælge sin beskæftigelse, derfor skal han så meget som muligt behandles som en fri arbejder, derfor skal han til en vis grad have rådighed over sin arbejdsfortjeneste, derfor skal han ikke tvinges til kirkegang og undervisning, men adgangen skal stå ham åben, og undervisningen skal gå i en praktisk retning og skal gælde sådanne genstande, der kunne være ham nyttige for livet, og man skal navnlig holde ham for øje, hvorledes de livsbetingelser ere, til hvilke han kan vente at blive foreløbig løsladt.

Det må ikke være bestyrelsen tilladt at gøre indstilling om en fanges benådning, medmindre han har været mindst $1\frac{1}{2}$ år på dette stadium og han i det sidste år har vist et eksemplarisk forhold, og således vil ingen, der er dømt på indtil 6 år (incl.), kunne opnå den betingede løsladelse. Ved denne bestemmelse udelukker man de tugthusfanger, der ere dømte til en straffetid af imellem 2—6 år, og som efter straffelovens § 14 må anses for ældre forhærdede forbrydere. Det er de såkaldte vanetyve, for hvem straffen formentlig bør være så intensiv som mulig, og for hvis forbedring der kun er en ringe sandsynlighed. Den moralske kraft hos denne klasse fanger er aldeles brudt, og man har kun det håb, at de, ved at straffen gøres så afskrækkende som muligt, ville bevæges til ikke at begå ny lovovertrædelser. Først for en straffetid af over 6 år bør benådning kunne indtræde, og da må den tid, der skænkes fangen, stå i forhold til den idømte straffetid, således som jeg har foreslået. Her kunde det nu vistnok være et spørgsmål, om denne gunstbevisning burde tilfalde også recidivisterne, og jeg havde i mit tidligere forslag sat for disse en længere opholdstid på de lavere trin af straffen, så at de ikke, førend de havde en dom på 12 år, kunde komme videre end til overgangsstadiet. Ifølge straffeloven har gentagelsen af visse forbrydelser og da navnlig tyveri alt en kvalificerende — om ikke, som tidligere, en tildels vistnok aldeles uforholdsmæssig kvalificerende — indflydelse ved straffens bestemmelse (jfr. motiverne til straffeloven s. 88). Da dette hensyn nu alt er taget ved udmålingen af straffetiden, vilde den pågældende blive dobbelt straffet, når foruden straffetiden også straffen selv blev skærpet. Derimod er der på den anden side ved indretningen af straffen, navnlig tvangsstadiet, taget hensyn til, at recidivisterne ikke skulle komme til at nyde særlige begunstigelser fremfor de andre fanger; tværtimod er der al sandsynlighed for, at de selv ved

en mindre god opførsel ville forlænge opholdstiden, der er sat for tvangsstadiets klasser.

Endelig er som en betingelse for benådning sat, at der iforvejen må være sikret den pågældende et redeligt livserhverv. Denne betingelse må jeg anse som aldeles nødvendig; thi skal det betingede benådningsstadium anses som den sidste del af straffen, må der også sørges for, at det er således, at regeringen kan anse den stilling, hvori den løsladte kommer, for en sådan, at der er mulighed for ham til livserhverv.

Når alle disse betingelser ere tilstede, kan bestyrelsen indstille fangen til benådning, men den må endelig også selv have en i det hele taget begrundet mening om, at fangen vil opføre sig ordenlig, så at den derved på en måde selv gøres ansvarlig for fangens gode opførsel.

Til denne paragraf bemærkes det forøvrigt, at alle de nødvendige husgerningsarbejder tænkes særlig besørgede af fangerne på dette stadium. På tvangsstadiet bør, som alt sagt, ingen fange under nogetsomhelst påskud arbejde udenfor arbejdssalen. Derfor skulle fangerne i tvangsstadiets klasser vel altid holde deres arbejdssal ren, men renligholdelsen af gangene, sovecellerne o. s. v. udenfor arbejdssalen overlades til fangerne på overgangsstadiet, og denne renligholdelse besørges stedse kun på en tid, da fangerne på tvangsstadiet ere i arbejde. Med disse og lignende husgerningsarbejder begynde fangerne, som komme fra tvangsstadiet, og det er først senere, de føres til arbejde ude i den friske luft.

Overgangsstadiet for kvindefangerne tilbringes selvfølgelig i straffeanstalten på Kristianshavn. De kunne naturligvis ikke benyttes til arbejde udenfor anstalten, men de anvendes hovedsagelig ved vask og rengøring, og jeg har tænkt mig, at disse fanger skulle have deres ophold adskilt fra de andre fanger i den såkaldte frispinderi-bygning, der ligger isoleret, og hvor der foruden vaskeriet er flere arbejdssale for sådanne fanger, der foretrække at sysselsettes med syning og andre håndarbejder.

§ 17.

Den betingede benådning.

Når fangen betingelsesvis benådes efter den i § 15 omtalte indstilling, løslades han af straffeanstalten og afgives til politimesteren på det sted, hvor der forud er sikret ham et erhverv. Ved løsladelsen skal bestyrelsen være bemyndiget til at lade ham tilflyde indtil $\frac{2}{3}$ af hans oplagte

overarbejdsfortjeneste, og skal den give vedkommende politimyndighed en skriftlig meddelelse om de klædningsstykker og øvrige effekter, han ved løsladelsen er i besiddelse af, samt om hans personalia, hans signalement og om, hvorledes hans forhold og sundhedstilstand i straffeanstalten har været. Derhos skal den del af overarbejdsfortjenesten, der gives ham, tilsendes politimesteren, der selv udbetaler fangen det hele eller så meget, han efter omstændighederne finder hensigtsmæssigt,

Bestyrelsen skal foreholde ham de betingelser, hvorunder han er benådet, og medgive ham et fripas, som indeholder disse betingelser, der ere følgende: at han fører et arbejdsomt, redeligt og ædrueligt levnet; at han nøjagtig følger de pålæg, som politiet måtte foreskrive ham, og at han i modsat tilfælde uden nogen videre dom atter vil blive indsat i straffeanstalten for der at udstå den resterende del af den domsbestemte straffetid.

Den *fuldstændige frihed* indtræder altså ikke, forinden den domsbestemte straffetid er udløben, eller for livsfangers vedkommende en endelig benådning er erhvervet. *Indtil da* er den betingelsesvis løsladte ikke unddraget straffeanstaltens, om end fjernere, tilsyn og udgår derfor heller ikke af stamlisterne, hvori de meddelelser indføres, som vedkommende politimyndighed ordenligvis hver tredje måned vil have at give anstaltens bestyrelse. Hvis han med politiets tilladelse fraslytter jurisdiktionen, skal dette straks tilmeldes bestyrelsen.

Den betingelsesvis løsladte har ikke nogetsomhelst krav på underhold fra straffeanstalten, men må selv i enhver retning sørge derfor. På den anden side er han heller ikke mere underkastet de for straffeanstalten gældende bestemmelser, men kun de almindelige borgerlige love og de for den betingede benådning stillede betingelser. Overtræder han de særlige pålæg, som måtte gives ham af den politimester, under hvis tilsyn han er stillet, eller er hans forhold overhovedet således, at han ikke opfylder den første

af de i ovennævnte fripas givne bestemmelser om at føre et arbejdsomt, redeligt og ædrueligt levnet, vil politiet derom have at sætte bestyrelsen i kundskab, og han vil da efter dennes indstilling til ministeriet og efter dettes resolution kunne føres tilbage til straffeanstalten for der at afsone resten af den straffetid, som betingelsesvis var eftergivet ham. Begår han strafbare handlinger, skal han, når straffen herfor ikke når op til straffearbejde, først afsone denne straf og umiddelbart derefter afgives til straffeanstalten, hvorimod han, hvis straffen er straffearbejde, først skal afsone resten af den første dom, forinden han overgår til den ny straf.

Når den fuldstændige frihed indtræder, skal den tilbageholdte del af overarbejdsfortjenesten udbetales, og hvis den pågældende forinden afgår ved døden, afgives den til vedkommende skifteret til indtægt for hans bo.

ad. § 17.

I mit tidligere forslag havde jeg forbigået dette stadium, fordi jeg anså det for uforeneligt med den bestående lovgivning. Det er imidlertid en så integrerende del af det progressive system, at dette uden det kun er halvt og ufuldendt, hvorfor jeg også allerede i mit lille skrift om „fuldbyrdelse af straffearbejde“ har optaget det under navn af „den betingede løsladelse“.

Jeg har her benævnt det „*det betingede benådningsstadium*“ for derved at betegne, at denne foreløbige løsladelse afhænger i hvert enkelt tilfælde af den kongelige nåde. De på det foregående stadium anførte betingelser ere satte for bestyrelsen, således at denne, når de ere tilstede, *kan* indstille fangen til justitsministeriet for derigennem at erholde den kongelige nåde udvirket, og de ere satte for fangen således, at denne ved at opfylde dem får et *håb* om benådning, men ingenlunde nogen *ret* til den, og således kunne disse betingelser formentlig ikke siges at foregribe det kongelige prærogativ, der naturligvis kan udøves på ethvert trin af straffen. Jeg formener også, at hvis dette straffesystems 3 første stadier vise sig at være, hvad de tilsigte, at fangen nemlig på disse i virkeligheden kan siges at være forbedret, så bør nåden også indenfor visse grændser billigt træde til, for at ikke straffen udover disse grændser skal virke hæmmende på den moralske kraft og slappende på helbredet.

Denne benådning er imidlertid ikke nogen endelig; den gives kun på visse betingelser og kaldes derfor den *betingede* benådning, og der er brugt udtrykket *benådningsstadium* for at give tilkende, at dette tidsrum kun skal betragtes som en del af straffen, hvori fangen skal godtgøre, at han er moden til friheden, hvorfor han også i modsat fald skal føres tilbage til anstalten for der at udstå resten af straffetiden. Han forbliver derfor stående i anstaltens register og hører så at sige med til anstaltens befolkning, kun at der er ham bevilget et andet opholdssted. De betingelser, på hvilke han midlertidig løslades, ere 1) at han fører et arbejdsomt, redeligt og ædrueligt liv, og 2) at han nøjagtig og uvægerlig følger de pålæg, som politiet foreskriver ham.

For at påse overholdelsen af disse betingelser, stilles fangen under politiets tilsyn, uden hvis tilladelse han ikke må forandre sit opholdssted. I stedet for at han på overgangsstadiet stod under tilsyn af straffeanstaltens bestyrelse, står han nu under politiets. Hvorledes dette tilsyn skal være, beror naturligvis på de forhåndenværende omstændigheder. Selve tilsynet kan ikke genere fangen, da det er på den betingelse, han er løsladt, og han iforvejen er gjort bekendt dermed, men derimod vil måden, hvorpå tilsynet udøves, vel kunne genere ham, og som en almindelig bestemmelse for tilsynet kan måske sættes, at det ikke bør hindre fangen i en fri virksomhed af lovligt erhverv, i hvilken retning det må erindres, at en af betingelserne for, at fangen blev benådet, var den, at der iforvejen var sikret ham et redeligt livserhverv. For at vedligeholde forbindelsen med straffeanstalten bør endvidere politiet til visse tider give bestyrelsen meddelelse om den løsladtes forhold, og i tilfælde af, at han i nogen henseende overtræder de givne tilhold eller blot skejer ud eller forandrer opholdssted, bør politiet straks sætte bestyrelsen i kundskab derom, for at denne kan tilmelde justitsministeriet det. I det tilfælde, at fangen tages tilbage i anstalten, vil han ikke mere kunne indstilles til benådning af fængselsbestyrelsen. — For at dette tilsyn skulde kunne træde i kraft, vilde det vel være nødvendigt i sin tid at lade udgå et cirkulære til samtlige politiøvrigheder.

Med hensyn til de oplagte overarbejdspenge, da ere disse oplagte nærmest i det øjemed, at fangen derved kan forskafe sig et udkomme efter løsladelsen, men da friheden kun er foreløbig, vil det være hensigtsmæssigt stedse at tilbageholde mindst $\frac{1}{3}$ af beløbet til den endelige løsladelse. Hvor stort et beløb der straks ved den betingede benådning må tilstås af de $\frac{2}{3}$, må bero på omstændighederne, på de vilkår, under hvilke han stilles, men det må ikke

i noget tilfælde udbetales ham, men tilstilles vedkommende politiembedsmand, der udbetaler fangen det, eftersom denne har brug derfor.

Når den idømte straffetid er udløben, tilstiller bestyrelsen politiet, under hvis tilsyn den pågældende fange er, en meddelelse herom tilligemed den tilbagestående rest af hans overarbejdspenge. Politiet har da at meddele fangen hans endelige frigivelse, og han har således aldeles afsonet sin straf.

Alle disse bestemmelser gælde årsfangerne. Hvad livsfangerne angår, da formæner jeg, at de givne bestemmelser også kunne gælde disse, således at deres straffetid er beregnet til 18 år, og at til den endelige løsladelse atter fordres en kongelig benådning, hvortil de indstilles henimod udløbet af det 18de år, når de på dette sidste stadium af straffen efter vedkommende politimyndigheds vidnesbyrd have udvist et godt forhold.

Kaster man et tilbageblik på den hele her foreslåede behandling, vil det ses, at hensigten har været: *at gøre de kortere straffedomme intensiv strengere, de længere derimod mildere og at gøre straffen således, at den tilsigter fangens moralske forbedring, idet den lærer ham, der tidligere har været en bold for sine lidenskaber og slette tilbøjeligheder, gennem en række af progressioner at få herredømme over dem og at styre og regere sig selv og at benytte den større frihed, der skænkes ham, på en ordenlig måde.* På det første stadium skal han lære at erkende straffens retfærdighed og forberedes til straffen; på det andet tager straffen sin begyndelse ved at bringe ham under fængslets fuldstændige tvang — alt som han underkaster sig denne, borttages den ene støtte efter den anden, som der holdt ham oppe, så at han tilsidst kommer til at stå ene; på det tredje handler han selvstændig, men endnu på straffeanstaltens grund og må rette sin villie efter de for denne gældende bestemmelser og er endnu under det samme tilsyn, som hidtil har vogtet hvert af hans skridt; på det fjerde forlader han selve anstalten og bliver ligesom plantet ud i friland og er fra nu af de almindelige borgerlige love underkastet, men endnu stedse under et tilsyn, der har et øje med hans vandel, men også et hjerte for hans nød, og til hvem han kan henvende sig, når kampen i livet bliver ham for tung.

§ 18.

Under forsæde af inspektøren skal der ugenlig afholdes en forsamling, bestående foruden af ham af præsten, lægen, assistenten, læreren (inspektrisen og lærerinden for

de kvindelige straffefangere vedkommende), bogholderen, forvalteren og overbetjenten, (overopsynskonen). Forhandlingerne, der føres til protokol, skulle tjene til at fremme kendskabet til hver enkelt fange lige fra hans indtrædelse i straffeanstalten til hans løsladelse, hvorfor ethvert af forsamlingens medlemmer er pligtigt til at yde, hvad der kan bidrage hertil. Skulde nogen have oplysninger at meddele af særlig vigtighed, er det en selvfølge, at han straks melder det til inspektøren. Karakteren for fliden ved arbejdet og i skolen bestemmes henholdsvis af bogholderen efter samråd med de vedkommende mestre og af præsten efter samråd med læreren (lærerinden). Karakteren for fangens opførsel i det hele taget gives af inspektøren efter samråd med alle forsamlingens medlemmer. I tilfælde af stemmelighed gør inspektørens stemme udslaget. Ethvert medlem kan fordre sin afvigende mening tilført protokollen, der bliver at forelægge den, der på ministeriets vegne efterser straffeanstalten.

Inspektøren er pligtig til at føre en protokol, hvori enhver fange har sit folium, og hvori han indfører alt, hvad der vedkommer fangen, så at man deraf altid kan få et fuldstændigt billede af fangens hele liv i straffeanstalten.

ad. § 18.

Således er det progressive system indrettet, hvorledes resultaterne skulle blive, beror på fuldbyrdelsen, og fuldbyrdelsen på bestyrelsen. Bestyrelsen kan ikke som tidligere slå sig til ro alene derved, at den holder på fangen den tid, i hvilken han er idømt straf, at den sørger for, at der hersker ro og orden i straffeanstalten o. s. v. Den skal sørge for, at systemet kommer til anvendelse på hver enkelt, og derfor må den lære at kende hver enkelt. Ene vil en mand ikke være istand hertil, og han må derfor søge en virksom understøttelse hos de forskellige funktionærer, der hver for sig i de retninger, deres pligter går, skulle lære fangens karakter og særlige anlæg at kende, skulle vinde hans tillid, skulle lede ham hen ad den vej, systemet viser. Og de må alle virke i forening. Det er dertil, de ugenlige forsamlinger under forsæde af inspektøren skulle bidrage. Disse ere alt for længe siden indrettede ved celle-

fængslet, men de bør også finde sted i fællesfængslerne, således som de ere beskrevne i fængselsberetningen for 1853 side 47—50.

Og med alt det kan der endnu ikke ventes særlige resultater af systemet; thi ad en blot mekanisk vej opnår man ikke fangens forbedring. De mænd, der ere satte til at fuldbyrde systemet, må, om jeg så må sige, have en tro på dets fortrinlighed, og det både de overordnede og de underordnede. Derfor bør det være inspektørens pligt tilfulde at sætte også den underordnede betjent ind i systemet og vise ham, at det kun er ved nøje udførelse af systemet, hvortil også han skal bidrage sit, at der kan forventes et godt resultat. Da systemet først efterhånden kan træde i kraft, alt som der afleveres fanger til straffeanstalten, vil der være tid nok til at opdrage betjente for det.

§ 19.

De til tugthusarbejde dømte mandsfanger afgives til Viborg straffeanstalt, hvorfra de, når de have afsonet 2den klasse på tvangsstadiet, afgives til Horsens straffeanstalt. Dog undtages herfra fanger, som kun ere dømte til 2 og 3 års arbejde, der afsoner hele straffetiden i Viborg.

B. Forbedringshusstraf i fællesskab.

§ 20.

For de forbedringshusfangers vedkommende, som efter justitsministeriets bestemmelse skulle udstå straffen enten for det hele eller for en del ved arbejde på fællestuer, gælde de ovenfor givne regler, dog med følgende lempelser og yderligere bestemmelser:

1. Tiden for det mindste ophold i klasserne bliver at forkorte efter det følgende skema:

Den idømte straffetid.	Forberedelsesstadiet	Tvangsstadiet.					Overgangsstadiet.	Den betingede benåning.
		1 Kl.	2 Kl.	3 Kl.	4 Kl.	5 Kl.		
$\frac{2}{3}$ år	3 m.	-	3 m.	2 m.	„ m.	„ m.	„ mdr.	-
1 -	3 -	-	3 -	4 -	2 -	„ -	„ -	-
$1\frac{1}{2}$ -	3 -	-	3 -	4 -	8 -	„ -	„ -	-
2 -	3 -	-	3 -	4 -	8 -	6 -	„ -	-
3 -	3 -	-	3 -	4 -	8 -	12 -	6 -	-
4 -	3 -	-	3 -	6 -	12 -	12 -	12 -	-
5 -	3 -	-	3 -	6 -	12 -	18 -	18 -	-
6 år og derover.	3 -	-	3 -	6 -	18 -	18 -	Resten af straffetiden.	-

2. Fanger, som endnu ikke have fyldt det 40de år, og som ikke tidligere have udstået straffearbejde, bør der straks ved indsættelsen meddeles undervisning i lighed med de unge straffefanger under 18 år. Dog skal det ikke formentes fanger over det 40de år at deltage i undervisningen, når de selv ønske det, og så længe de ikke vise ulyst dertil.

3. Forbedringshusarbejde i fællesskab afsnes for mandfangernes vedkommende udelukkende enten i Vridsløselille eller i Viborg straffeanstalter, alt efter justitsministeriets nærmere bestemmelse.

4. Når en forbedringshusfange, efter at have udstået en del af straffen i enkeltcelle, overgår til fællesarbejde, bestemmer justitsministeriet, i hvilken klasse af fællesskabet han bliver at indsætte.

5. Når en forbedringshusfange kun for en tid har været overført til fællesskabet, skal bestyrelsen, når vedkommende læge erklærer, at der intet er til hinder for, at

fangen atter kan afsone straffen i enkeltcelle, gøre indberetning derom til justitsministeriet. Hensættes han da i enkeltcelle, beregnes forkortelsen af straffetiden i henhold til straffelovens § 13.

§ 21.

De til Viborg straffeanstalt afgivne forbedringshusfanger blive straks efter modtagelsen at undergive en nøjagtig undersøgelse af anstaltens inspektør og læge til afgørelse af, hvorvidt den pågældene uden ulempe kan underkastes cellestraf. Sagen forelægges derefter justitsministeriet, og indtil dettes resolution afgives, forbliver den pågældende i celle, medmindre fængslets inspektør efter udfaldet af den anstillede undersøgelse finder det uundgåelig fornødent straks at afgive den pågældende til fællesarbejde.

§ 22.

Justitsministeren bemyndiges til at indrømme sådanne lempelser i denne anordnings bestemmelser, som efter særlige forhold og omstændigheder måtte anses ønskelige, og som ikke ere i strid med dens grundsætninger.

Den behandling, som tugthusfangerne *nu* ere underkastede, er så uheldig og så mangelfuld, så lidet betydende, hvad den forhærdede fange angår, og så pinefuld for den mere velsindede, at jeg sluttelig skal indstille til ministeriet, at den her foreslåede reform foretages *så snart som muligt*. Hermed er det imidlertid ikke min mening, at det foreslåede regulativ straks i sin helhed skulde slås fast, således at det ikke kan fraviges, da erfaringen først vil lære, hvorledes mange af enkelthederne bedst kunne udføres, men derimod, at ministeriet vil give sit minde til, *at man som et forsøg må udføre straffearbejde i fællesskab efter den her foreslåede plan, hvori der under udførelsen ikke må foretages nogen forandring, uden at ministeriet dertil giver sit samtykke*. Mulig vil ministeriet have betænkeligheder herved, navnlig for straffens sidste trins vedkommende, men da der vil hengå idetmindste 6 år, førend der bliver spørgsmål om, at nogen fange kan overføres til dette stadium, vil der i ethvert tilfælde være tid nok til at tage bestemmelse om dette punkt. Muligen vil man også inden den tid kunne samle erfaringer

fra andre lande, hvor den betingede løsladelse er indført; thi foruden i Irland og England og i Sachsen, hvor den siden 1862 med særdeles held har været anvendt, har den betingede benådning nu fået lovkraft ved den tyske straffelov, og det i et langt videre omfang end her foreslået. Forøvrigt skal jeg med hensyn til den progressive klassifikation, som her er foreslået for fællesfangerne, og som alt er indført for cellefangerne, tillade mig at henvise til medfølgende korte beretning om den i år stedfundne fængselskongres i London side 16, hvor de anskuelser, som jeg her har foreslået realiserede, ere udtalte som „the general conclusions of the congress.“

Til dette mit forslag skal jeg endvidere knytte det, at der gives fællesfangerne ligesom cellefangerne, såvel de mandlige som de kvindelige, en *forbedring af kosten* (blanding med blodpræparater).

Hvad endelig angår de med disse forslag forbundne omkostninger, da ville disse komme til at bestå i:

1. Udgiften til kostforbedringen. Det beløb, der hertil vil medgå, kan jeg ikke nøjagtig bedømme, da jeg ikke ved, i hvilket omfang disse blodpræparater ville komme til anvendelse, men det vil efter en løselig kalkule andrage omtrent en 6 rdl. pr. fange.

2. Udgiften til transporten af de fanger (omtrent 25), som årlig blive at overflytte fra Viborg til Horsens. Da dette kan ske ad jernvejen, vil denne udgift blive meget ringe og kan anslås til c. 125 rdl.

3. Udgiften til en forøget undervisning på overgangsstadiet c. 50 rdl. årlig).

4. Udgiften til et forøget opsyn på straffens nederste trin, idet betjenten, som skal være uafbrudt tilstede på arbejdsalen, idetmindste nogle timer af dagen må afløses. Muligvis vil denne udgift imidlertid kunne undgås, da fangeantallet i det hele bliver formindsket.

5. Den formindskede indtægt ved arbejdsvirksomheden, da arbejdet på de nederste trin absolut vil blive noget mindre produktivt end tidligere.

Alle disse forøgede udgifter ville imidlertid langt opvejes ved nedsættelsen af arbejdsfortjenesten, der vil andrage omtrent 16 rdl. pr. fange, ikke at tale om, at fangeantallet ved dette system vil blive forringet ikke alene på grund af det betingede benådningsstadium, men også, som det tør håbes, ved et formindsket antal recidiver, idet denne straf vil virke såvel mere forbedrende som også mere afskrækkende end forhen, hvilket også i andre retninger vil være til besparelse for staten.

Rettelse.

Side 101, linie 11 fraenden: 4 overtallige betjente — les —
3 overtallige betjente

Den
Nordiske Penitentiærforening.

BERETNING

om

Foreningens andet møde,

som afholdtes den 5te til 8de Juli 1880 i Kjøbenhavn.

Bestyrelsen.

BRUUN. FR. Chef for Danmarks fængselsvæsen.

GOOS. Professor i retsvidenskab ved Kjøbenhavns universitet.

ALMQUIST. G. FR. Chef for Sveriges fængselsvæsen.

SMITH. C. C. Chef for Norges fængselsvæsen.

GROTEFELT. A. Tilforordnet inspektør for Finlands fængselsvæsen.

Sekretær.

STUCKENBERG. FR. Cand. philos.

Indbudne til at overvære mødet:

Hans Kongelige Højhed Kronprins FREDERIK.

Hs. Excellence Justitsminister NELLEMANN.

Hr. Dr. GUILLAUME. Fængselsdirektør i Neuchâtel.
Foreningens æresmedlem.

Deltagerne i mødet:

DANMARK.

- AMMITZBØLL. F. Inspektør ved Vridsløselille straffeanstalt.
BECH. M. L. Fabrikmester ved Christianshavns straffeanstalt.
BIRCH. A. Cand.juris. Konst. assessor i overretten i København.
BLOM. Politiassistent. Lyngby.
BRUUN. FR. Fængselsdirektør. Chef for fængselsvæsenet.
— J. J. Arkitekt og murmester.
— J. J. Kontorist ved Christianshavns straffeanstalt.
BØGGILD. E. Assessor i overretten i København.
CRONE. V. C. Politidirektør i København.
DAHLBERG. A. E. Præst ved Christianshavns straffeanstalt.
DEUNTZER. J. H. Professor i retsvidenskab ved Københavns universitet.
FROM. M. S. Bogholder i justitsministeriet.
GAD. MAR. Chef for det statistiske bureau.
GOMARD. Assistent ved Vridsløselille straffeanstalt.
GOOS. C. Dr. juris. Professor i retsvidenskab ved Københavns universitet.
GRØNNING. A. Kasserer ved Christianshavns straffeanstalt.
HAMMERICH. E. Frøken. Bestyrelsesmedlem i Københavns fængselsselskab.
HAUROWITZ. Læge ved Horsens tugthus.
HINDENBURG. T. Assessor i kriminal- og politiretten i København.
HOLM. F. Frøken. Bestyrerinde af optagelseshuset for løsladte kvindefanger.
— S. M. Borgmester og byfoged i Præstø.
JENSEN. ANDR. Snedkermester og bestyrelsesmedlem i Københavns fængselsselskab.
JENSEN. F. Præst ved Trin. kirke i København.
— G. A. Assessor i krim.- og politiretten i København.
JESSEN. Kmherre. Borgmester i Horsens.

- JØRGENSEN. Overbetjent ved Horsens tugthus.
KAALUND. H. V. Overlærer ved Vridsløselille straffeanstalt.
KAYSER. H. H. Tømmermester, bestyrelsesmedlem i Københavns fængselselskab.
KRARUP. Herredsfoged i Herning.
KRIEGER. A. F. Dr. juris et philos. Assessor i højesteret.
LASSEN. J. Dr. juris.
LÜDERS. F. C. Assistent ved Christianshavns straffeanstalt.
MADVIG. J. N. A. Assessor i overretten i København.
MALLING. Kasserer ved Horsens tugthus.
MANNHEIMER. J. Grosserer, bestyrelsesmedlem i Københavns fængselselskab.
MATZEN. H. Professor i retsvidenskab ved Københavns universitet.
MAZANTI. F. A. Inspektør ved Horsens tugthus.
MOLLERUP. T. V. Protokolsekretær i højesteret.
MUNCK. V. Sognepræst i Herlufmagle.
MØLLER. C. C. Forstander for Flakkebjerg og Landerupgård opdragelsesanstalter.
— STHALFEST. Præst ved Københavns arresthus.
— TH. Bogholder ved Christianshavns straffeanstalt.
NIELSEN. CHR. Lærer ved Vridsløselille straffeanstalt.
NYHOLM. C. V. Assessor i overretten i København.
PETERSEN. C. Læge ved Vridsløselille straffeanstalt.
— CARST. Politiinspektør i København.
— EUGEN. Vicepolitidirektør i København.
POVELSEN. E. Frk.
RICARD. Departementschef i justitsministeriet.
RINGBERG. Prokurator (Beldringe).
ROSENØRN. E. Kmhre. Overpræsident i København, præsident for bestyrelsen af Københavns fængselselskab.
SAGER. Borgmester og byfoged i Rudkjøbing.
SASS. E. Frk. Diakonisse.
SCHOW. U. Birkedommer i Københavns n. birk.
SEIDELIN. BRINK. Assessor i overretten i København.

STUCKENBERG. FR. Cand. philos. Redaktør af N. Tidsskrift
for fængselsvæsen.

TAUBER. CHR. Lithograf.

THELE. J. A. Assessor i kriminal- og politiretten i
Kjøbenhavn.

THORSEN. T. N. Politiinspektør i Kjøbenhavn.

TRYDE. CHR. Dr. med. Politilæge i Kjøbenhavn.

USSING. C. JOH. Cand. juris.

WALLICK. Assessor i krim.- og politiretten i Kjøbenhavn.

WAMBERG. Præst ved Vridsløselille straffeanstalt.

63

NORGE.

ANDRESEN. C. W. Assessor i højesteret.

BERNHOLT. Th. C. Præst ved Akershus straffeanstalt.

GAMBORG. Politimester i Drammen.

HOLDT. V. Præst ved arbejdsanstalten i Bergen.

— Frue.

PETERSEN R. Direktør for bodsfængslet i Kristiania.

SEIP. K. Cand. theol. Førstelærer ved bodsfængslet i Kristiania.

— Frue.

SMITH. C. C. Expeditionschef. Chef for fængselsvæsenet.

TILLISCH. C. F. Sorenskriver i N. Jarlsberg sorenskriveri.

10

SVERIGE.

ALMQUIST. G. FR. Generaldirektör. Chef för fängvårds-
styrelsen.

— V. E. Jur. et fil. kandidat.

ASSARSSON. P. Juris och fil. Dr. Professor i kriminalrätt
vid Lunds universitet.

AHLBERG. A. R. Pastor vid straffängelset å Nya Varfvat.

BLOMBERG. Fil. Dr. Juris kand. (Uppsala).

BJÖRKEGREN. A. Stadsfiskal (Landskrona).

BOGREN. FREY. Direktör vid straffängelset i Warberg.

BRAUNER. ROB. Frih. Direktör vid straffängelset i Landskrona.

DAHLIN. E. M. Fil. Dr. Kämmer vid straffängelset i Malmö.

- ERIKSSON. E. A. Fil. kand. Skolföreståndare vid straffängelset i Malmö.
- FANT. F. Lärare vid straffängelset å Långholmen.
- FEUK. G. A. Kyrkoherde i Ingelstad.
- GRÖNVALL. F. v. Häradshöfding, Landskrona.
- HAGSTRÖMER. JOH. Juris Dr. Professor i kriminalrätt vid Uppsala universitet.
- HALLÉN. I. Predikant vid straffängelset i Landskrona.
- HALLSTRÖM. C. Lärare vid straffängelset å Nya Varfvet.
- HULTGREN. O. J. Fil. Dr. Juris. kand. v. Häradshöfding, Stockholm.
- Fru.
- KROK. P. Landssekreterare, Malmö.
- LAGERBERG. P. Direktör vid länsfängelset i Malmö.
- LINDBERG. C. Kämrer vid straffängelset i Landskrona.
- LINNCRANZ. P. Skolföreståndare vid straffängelset å Långholmen.
- SANDBERG. E. F. Pastor vid straffängelset å Långholmen.
- SCHNEIDER. C. A. Direktör vid länsfängelset i Kristianstad.
- SJÖBECK. O. Lärare vid straffängelset i Malmö.
- SJÖHOLM. P. Slottspastor vid do. do. do.
- STRÖMER. GUST. Kyrkoherde i Lyngby.
- THIESTRUP. G. Rådman, Landskrona.
- WESTER. V. Direktör vid länsfängelset i Mariestad.
- WESTIN. Fil. Dr. Skolföreståndare vid straffängelset i Nya Varfvet.

30

FINLAND.

- DAHLBERG. L. G. V. Predikant vid straffängelset i Åbo.
- GRIPENBERG. Vice-häradshöfding.
- GROTENEKLT. A. Dr. juris. Hofrättsråd. Tillförordnad inspektör för fängelserna i Finland.
- HÄNNINEN. J. F. d. fängelsepredikant.
- WREDE. H. A. Frih. Häradshöfding.

5

Det samlede antal 108.

Program for forhandlingerne.

- I. a. Har det progressiva- eller marksystemet i allmänhet i tillämpningen medfört de fördelar, man deraf väntat?
 - b. Hvilkar det irländska eller progressiva fängelsesystemet på riktiga grunder?
 - II. Om opsynsbetjentenes tjenestetid.
 - III. Sundhedsplejens betydning for straffefuldbyrdselsen.
 - IV a. Om midlerne til at hævde det afskrækkende moment i frihedsstraffens fuldbyrdselse.
 - b. Vore det icke lämpligt, att fången under strafftiden förblir i saknad af hvarje njutningsmedel, som ej för helsan är nödigt, och således afhållas från allt bruk af snus och tobak?
 - V. Bør der stræbes hen til at tilvejebringe en fælles nordisk fængselsstatistik?
 - VI. Skolens gjerning inden fængslet.
 - VII. Hvorvidt kan der opstilles almindelige regler for, hvorledes arbejdsvæsenet i fængslerne bør ordnes, for at det kan befordre den rette fuldbyrdselse af straffen?
 - VIII. Hvorvidt er det nyttigt at have et optagelseshus for løsladte kvindelige fanger, og hvad skal formålet være for et sådant?
 - IX. Hvilke almindelige principer bør være gældende ved behandlingen af brødefulde og forsømte børn?
 - X. Kan anvendelsen af fængsel på vand og brød som led i straffesystemet anses som en med rigtige grundsætninger for frihedsstraffens fuldbyrdselse forenelig straf?
 - XI. Om sjæleplejen for varetægtsarrestanterne.
 - XII. Foreningens anliggender.
-

Bestyrelsesmøde.

1880 den 5te Juli, kl. 6 e. m., samledes Foreningens bestyrelse i kvindefængslet på Christianshavn. Fraværende på grund af sygdom var Hr. Expeditionschef C. C. SMITH fra Norge.

Hr. Fængselsdirektør BRUUN gjorde rede for forberedelserne til mødet og bragte programmet for forhandlingerne på omtale.

I forslaget til Foreningens love § 2 vedtog man at lade bestemmelsen om tiden for det følgende møde udgå, således at denne overlades bestyrelsen. Desuden foretoges en redaktionsændring i § 6. — Det bestemtes endelig, at lovene efter vedtagelsen også skulde redigeres på svensk.

Foreningens almindelige møde.

1880 den 6te Juli, kl. 9½, åbnedes Foreningens andet møde i consistoriumssalen på universitetet i København.

Hr. Professor Goos bød på den danske lokalbestyrelses vegne de forsamlede medlemmer velkomne. Han bemærkede, at dette møde blev betragtet som Foreningens andet møde. Som det første regnedes de forhandlinger, der fandt sted mellem de skandinaviske medlemmer af den internationale kongres i Stockholm i 1878, og som førte til Foreningens varige konstituering. Man havde fået det bestemte indtryk, at en særlig nordisk fængselsforening havde fuld berettigelse, og dette måtte erkendes også at være tilfældet. Ved siden af de store internationale møder, der havde deres udspring fra, at fængselssagen danner en vigtig fællesinteresse for alle lande, idet forbrydelsen er af kosmopolitisk natur, ved siden af den internationale organisation i store træk stod de særlige, lokale foreninger dels for at bearbejde stoffets lokale detaljer til de internationale møder, dels for at føre disses bestræbelser hurtigst og friskest ud i den udstrakte periferi, og dels fordi der altid vil være lokale og traditionelle hensyn at tage med i betragtning. Ligesom Den Nordiske Penitentiærforening måtte støtte sig til grundtanken i nutidens straffehåndhævelse,

som netop måtte søges deri, at den er human i den forstand, at den har til forudsætning et omhyggeligt kendskab til og en virkelig forståelse af menneskenaturen, fremfor alt dens sjælelige side, således havde den en særlig berettigelse i det beslægtede, der på alle områder giver sig tilkende mellem de nordiske folks karakter og væsen såvelsom mellem deres samfundsinstitutioner. — Med al anerkendelse af fængselsvæsenets standpunkt i Norden var der dog endnu meget at udrette, var der dog en almindelig udvikling, som skal følges, og derfor også meget at overveje og forhandle. Opgaven for Foreningen var således at vække følelsen heraf til fuld bevidsthed og det ikke blot blandt dem, der stå sagen mere eller mindre nær, men også i videre kredse; opgaven var at bringe synspunkterne til klarhed, at bidrage til at fængselssagens udvikling foregår ad rette vej. Lykkedes det ved de forestående forhandlinger at frembringe en levende overbevisning i samfundet om, at der på denne måde i denne sag kan udrettes meget godt, vilde disse få deres rette betydning. — Han opfordrede dernæst forsamlingen til at konstituere sig ved at vælge en formand.

Efter Hr. Fængselsdirektør BRUUNS forslag valgtes Hr. Professor GOOS til formand, og efter dennes forslag valgtes Hr. Generaldirektør ALMQUIST til viceformand. Formanden meddelte dernæst, at Hr. cand. STUCKENBERG, som hidtil efter lokalbestyrelsens anmodning havde varetaget sekretærforretningerne, fremdeles var villig dertil, og foreslog til bistand ved disses besørgelse under mødet at vælge Hr. Dr. philos. ERIKSSON, skoleforstander ved Malmø straffeanstalt, og Hr. Cand. theol. SEIP, førstelærer ved bodsfængslet i Norge, hvilket forslag vedtoges. Derefter gik forsamlingen over til forhandlingen af emnerne:

- I. a. *Har det progressiva- eller marksystemet i allmänhet i tillämpningen medfört de fördelar, man deraf väntat?*
- b. *Hvilkar det irländska eller progressiva fängelse-systemet på riktiga grunder?*

FR. BRUN¹⁾). Det progressive system, som den højtærede generaldirektør for fængselsvæsenet i Sverige Hr. ALMQUIST og viceherredshøvding HULTGREN begge have gjort til forhandlingsemne, har den danske bestyrelse valgt som passende til at tage først under forhandling, da det her i Danmark danner udgangspunktet for al behandling af straffefanger. Uagtet principerne, der ligge til grund for systemet og som vel tør antages bekendte for denne forsamling, overalt ere de samme, er dog den form, hvorunder systemet er kommet til fuldbyrdelse, noget forskellig efter landenes særlige straffelove og vedtægter. Bestyrelsen har derfor, som også for at give de af Hr. Generaldirektøren ønskede oplysninger så fuldstændige som muligt, anset det for rettest til dette emne at føje et tillæg (jevnfør forhandlingsemnerne pag 57), hvori findes med hensyn til straffeloven nogle få orienterende oplysninger, selve *den kongelige anordning*, hvorefter systemet er bragt til udførelse, tilligemed fængselsdirektørens forudgående til justitsministeriet motiverede indstilling.

Den ærede rapportør har behandlet emnet under følgende 3 spørgsmål, nemlig:

- 1) Har det progressive eller marksystemet i almindelighed under dets fuldbyrdelse medført de fordele, man deraf havde ventet?
- 2) Under hvilke forhold og forudsætninger må fuldbyrdelsen af det progressive system være at anbefale?
- 3) Bør indførelsen af dette system tilrådes i et land, hvor straffearbejdets fuldbyrdelse finder sted i en mængde spredte straffeanstalter?

Med hensyn til det første spørgsmål fremgår det af de

¹⁾ Når undtages de større indledningsforedrag til flere af spørgsmålene, som iforvejen have været nedskrevne, ere udtalelserne meddelte af talerne hovedsagelig efter hukommelsen og ville således kunne fremtræde enten forkortede eller fuldstændiggjorte for tydeligheds skyld. Det vil således ikke kunne undgås, at der i enkelte foredrag vil findes udtalelser, som mangle deres forudsætninger i det foregående. (Skr. Anm.)

betragtninger, rapportøren har anstillet, at han vel erkender, at systemet fra et *theoretisk* standpunkt er lovende, men derimod tvivler han på, at systemet *i virkeligheden* kan holde, hvad det lover. Da han derhos udtaler, at de principer, hvorpå systemet hviler, alt for længe siden have fundet almen godkendelse, indrømmer han idetmindste det, at grunden, man har valgt til at bygge systemet på, er god. Nu vel, om så bygningen, der opføres, ikke straks og fuldt ud svarer til sin bestemmelse, er man dog enig i, at grunden, man har erhvervet, er hensigtsmæssig. Man fordrer ikke straks at nå målet; det vil allerede være meget, om man befinder sig på den rette vej, der fører til målet.

Hvilken er nu denne grund, og hvorved udmærker den sig særlig fremfor andre, man hidindtil byggede de såkaldte systemer på? Derved at den mere end nogen anden, vi hidindtil have kendt, formentlig er istand til at realisere det formål, som al straf forudsætter. Og hvad er da dette formål? *Det er at optugte lovovertræderens svage eller forbryderiske villie, hvoraf den begæede forbrydelse er et udslag, igennem lidelsen til lydighed mod loven.* De retslærde have opstillet dette som formål, og praktikerne ere ad en lang erfaringens vej komne til samme erkendelse. Vi skulle i det følgende se hvorledes.

Hvordan straffeanstalterne vare for en menneskealder siden her i norden, vil endnu være i frisk minde. De afgav rum for en uordenlig masse af domfældte lovovertrædere, blandt hvilken lasten ågrede uhindret; ved strenge straffe søgte man at holde hoben i ave, og morgenen begyndte med en standret i anledning af brud på disciplinen, som tildels vare fremkaldte af et slet eller utilstrækkeligt tilsyn; arbejde gaves, når statens udgifter derved kunde formindskes, men, når *det* ikke kunde nås, drev fangerne ørkesløse omkring; guds ord bødes, men det var en perle, der blev foragtet og bespottet, nedtrådt og knust. Dette lyder nu i vore dage næsten som en fabel, men vi ældre have levet under hin tilstand og kunne bevidne, at resultatet, som det var at vente, kun blev

en *yderligere fordærvelse og forhærdelse*. Straffen selv o: lidelsen blev straffens formål, men selv dette mål nåede man kun tildels, thi kun for en ringe del af fangerne, de bedre sindede, var lidelsen stor, ja endog meget stor, men for den overvejende del var den kun en forandring, en adspredelse. Det at holde på fangen ved jern og slå til hans straffetid var omme, det var straffeanstaltsbestyrerens fornemste opgave. Reformen begyndte, og hvad gik de første bestræbelser ud på? På at *adskille og sondre* for derved at sætte en bom for den stedse stigende fordærvelse. Adskillelse og sondring var udgangspunktet, thi uden det var enhver god påvirkning en umulighed. Det var parolen, og vi kunne fra den tid læse derom såvel i prins OSCARS bekendte skrift som i den norske kommissions beretning fra 1841, og i DAVIDS gentagne og indtrængende påmindelser i statsøkonomisk arkiv. Kun stredes man om *den hensigtsmæssigste form* for adskillelsen. Alle vare enige i, at den var *umulig* ved klassifikationen, hvad enten den foretoges efter alderen, efter forbrydelsens art, efter det moralske standpunkt eller efter hvilket som helst andet, og at den var *utilstrækkelig* ved det auburnske system, der påbød tavshed om dagen og isolering om natten, hvad under da, at man kom til det mål, man konsekvent måtte komme til, til den yderste grændse for adskillelsen — til cellesystemet, til dag og nat at holde fangerne hver i sin celle?

Nu vel, en adskillelse blev nået, skønt ingen fuldkommen, thi den menneskelige drift til selskab spotter ethvert forsøg, endog det mest raffinerede, på en absolut adskillelse, men selv under en sådan var dog straffens formål derved ikke nået. Forbryderens yderligere demoralisation havde man standset, det galdt nu om at skaffe noget positivt frem, en forbedring. I cellestraffen lå en lidelse, det er sandt, og den betragtedes for så stor, at man i almindelighed på en temmelig vilkårlig måde forkortede den lovbestemte straffetid, men der lå ingen *forbedring*. Formålet at påvirke fangen

lå ikke i systemet selv. Man havde fangen afsondret, men derved blev han ikke bedre. Den ensomme celle kunde lede fangen til selvbetragtning, til *bod og poenitense*, og derfor var det konsekvent, når Amerikanerne, efterat boden var nået, erklærede formålet for nået og løslod fangen. (Det var fra den tid af, at cellefængslerne fik navn af bodsfængsler, et navn, der somme steder har holdt sig lige indtil vore dage). Dette er nu vel for længe siden et overvundet stadium, boden er ikke bedring. Den er den første akt af det kristelige omvendelsesværk, det, i religiøs henseende at skabe et nyt og bedre menneske. På intet mindre end dette store omvendelsesværk lagde man da an, og en sådan forbedring blev da formålet. Men denne forbedring lå ikke i systemet, dertil fordredes kræfter, hentede udenfra nemlig: sjælesorg, oplysning og undervisning, og bestræbelserne blev da, som de den dag i dag fortsættes overalt her i norden, at ansætte præster og lærere, og i alle straffeanstalter at indrette kirker og skoler.

Men, spørger jeg, kan da virkelig en sådan forbedring være formålet for straffen? Sigte vi ikke herved på et mål, der er uopnåeligt og i mange tilfælde endog urimeligt, og må vi ikke her med meget mere føje end den ærede rapportør spørge: Har cellesystemet eller et hvilket som helst andet penitentiær system holdt, hvad det i denne retning har lovet? Sagen er nemlig den, at denne forbedring kun er et *middel*, men *målet* er den ikke. Min højt- agtede landsmand, vor meget ærede formand, udtaler sig derom i sin indledning til den danske strafferet, efter at have bragt straffens formål til klarhed, på følgende måde: „Når det angives som straffens formål at bøje forbryderens karakter til lydighed mod loven, ligger heri en rigtigere angivelse af formålet, end når forbryderens forbedring nævnes som målet. Hint formål, som alene er samfundsmagtens krav, kan tænkes nået uden virkelig forbedring. I mange tilfælde vilde samfundsmagten ved at sætte for-

bedring som straffens formål stile mod noget uopnåeligt, f. eks. i reglen ved politiske forbrydelser, eller mod noget med hensyn til lovovertrædelsens beskaffenhed urimeligt, for eks. ved mangfoldige politiforseelser. Hovedsagen er, at forbedring vel kan være midlet, ved hvilket straffens formål nås, men ikke formålet, fordi den da tillige måtte være retsgrunden til straffen. Men det kan, som tidligere bemærket, forbryderens forbedring som sådan ikke være, fordi forbedring er et sædeligt begreb, der går videre end retshåndhævelse, til hvilken retsideens fordring er og må være begrændset. Samfundet har ingen hjemmel til at anvende magt for at forbedre den myndige statsborger, men kun for at håndhæve retten, det vil her sige for at fremtvinge underordnelse under loven, hvad så end motivet dertil er.“

Og om det uopnåelige af dette formål er af praktikere allerede flere år tidligere ytret, at man bringer fangen ved de hidtil værende penitentiære systemer måske til at *ville* det gode, men ikke til at *kunne* det. Forsættet skaffes tilveje, men handlingen, forsættets virkeliggørelse, bliver man skyldig. Fangen straffes ikke, fordi han er en slet kristen, men fordi han er en slet borger, og når straffen gør ham til en god borger, idetmindste til en sådan, der respekterer samfundets love, har man skaffet en forbedring tilveje, som samfundet strengt taget kan gøre fordring på.

Det altså ved straffen, der som alt bemærket er lidelsen, at bøje karakteren til lydighed mod loven, det er dette formål, som først det progressive system har tilsigtet, og det er dette system vi her i Danmark siden 1ste April 1873 have bragt til anvendelse på vore fællesfanger.

Om det ejendommelige ved vor lovgivning med de 2 arter af straffearbejde, hvoraf forbedringshusarbejde skal afsones i celle og tugthusarbejde i fællesskab, skal jeg henvise vore naboer til de orienterende oplysninger, der ere givne i tillæget. Man vil deraf se, at vor straffelov, når straffetiden er fra 2 til 6 år, forudsætter *cellestraften* anvendt på personer, der enten ere i en yngre alder eller

antages for mindre fordærvede, hvorimod *fællesstraffen*, på personer, der enten ere i en ældre alder eller antages for mere forhærdede; men når straffetiden er 7 år og derover, på såkaldte grove forbrydere, som derfor ikke altid, navnlig når det gælder lidenskabsforbrydere, forudsætter en i en højere grad demoraliseret karakter, hvilket altid kan forudsættes, når dommen lyder på en straffetid af imellem 2 og 6 år, da i modsat tilfælde forbedringshusstraffen vilde være anvendt. Forskellen imellem her og andre lande, hvor der kun haves én art af straffearbejde, bliver altså den, når det gælder straffetider på imellem 2 og 6 år, at her bestemmer domstolene, i andre lande derimod administrationen, hvilken straffemåde der skal bringes i anvendelse.

For fællesstraffen var der tidligere efter en kongelig resolution af 25 Juni 1842 ikke bestemt andet end at fangerne skulle arbejde i fællesskab om dagen, men isoleres om natten, hvorhos der, som det hedder i den kongelige resolution, skal drages omsorg for fangernes *religiøse og moralske undervisning og forbedring*, der er og bliver hovedsagen ved den påtænkte reform af fængselsvæsenet. Her have vi altså tilstanden imellem før og nu, efterat det progressive system er indført. Jeg skal nu søge at påvise, at den behandling af fangerne, som systemet fører med sig, bringer mange og væsentlige fordele med sig, som den tidligere behandling ikke formåede. —

Vi have her i landet som i andre lande delt det progressive system i 4 stadier. Det første have vi kaldt *forberedelsesstadiet*. Hensigten er her at forberede fangen på den straf han går i møde. Først søger man at åbne hans øje for den retsstridige handling han har begået og for den straf han derfor er ikendt, hvorefter man viser ham måden, hvorpå denne straf fuldbyrdes, samt hensigten dermed. Man søger dernæst at bringe ham til erkendelse om retfærdigheden af denne straf, idet man har forudsat, at uden en sådan erkendelse vil straffen være frugtesløs. Man søger endelig at bringe ham til resignation, viser ham, at der er en magt over

ham, han må bøje sig for, viser ham, hvorledes han gennem de forskellige stadier først ved tvang senere af fri villie skal lære at *lyde* straffeanstaltens love for derefter at lære at respektere samfundets. Det andet stadium have vi kaldt *tvangsstadiet*, og her begynder den egenlige straf. Vi have delt det i 5 klasser, hvoraf den første er en straffe-klasse, hvortil enten fangen fra forberedelsesstadiet overgår, når han ikke har vist modtagelighed for hvad der er sagt ham, når han har vist en genstridig opførsel og allerede dér vist ulydighed mod den befalede orden og disciplin, eller han fra de højere klasser nedsættes, når han forser sig. Har derimod fangen på forberedelsesstadiet udvist et godt forhold, overgår han til tvangsstadiets anden klasse. Fangen er nu i førstningen under fuldstændig tvang, senere bliver tvangen mindre, alt som han villig underkaster sig de foreskrevne regler, og et større mål af frihed gives ham, alt som han viser, at han af fri bestemmelse bøjer sig til lydighed. Derfor er opsynet tilstede både under arbejdet, under hviletiden og under gårdturen. Derfor drages opsynet på de forskellige klasser efterhånden ind, og tilsynet overlades tilsidst til fangerne selv, hvorhos opsynet dog ikke er fjernet anderledes end at det straks kan træde til, når uorden skulde forefalde. På det tredje stadium, *overgangs-stadiet*, skænker man fangen den tillid, at han aldeles uden nogen tvang vil efterkomme reglerne. Han nyder den mest fuldkomne frihed, der kan gives på straffeanstaltens område, hvorhos dette stadium skal tjene som en forbedelse til friheden. På det fjerde stadium, *den betingede benådning*, skal fangen i selve samfundet under politiets tilsyn vise, at han, ligesom han tidligere i fængslet har bøjet sig under dettes love, nu også vil bøje sin villie under samfundets love, og derved er straffens endelige formål nået.

Dette er som bekendt i al korthed gangen i og hensigten med det progressive system. Lader os nu se, hvorledes fællesarbejdet under dette system er mere formålstjenligt end det tidligere fællessystem. Hvad først *lidelsen*

angår, var denne under den tidligere behandling den første dag den samme som på den sidste dag under straffetiden. Nu hviler lidelsen på den første del af straffen og er aftagende efter straffens længde. Lidelsen består efter systemet jo i en frihedsberøvelse, der først pålægges fangen inden for så snævre grænser som mulig, så at fangen under en ydre tvang ikke alene ikke legemlig talt kan bevæge sig udenfor de ham anviste steder, men også åndelig talt i alt hvad han foretager sig er bunden til bestemte regler og forskrifter. Ligesom han derved er afskåret fra alt samkvem med yderverdenen, er han derved forhindret i at følge tidligere vaner og tilbøjeligheder og tvinges ind i en bestemt og ordnet levevis, en lidelse der således bliver større og føles smerteligere, jo mere hans tidligere måde at leve på var ubunden og regelløs. Denne lidelse kan nu her som i ethvert andet penitentiært system forhøjes ved disciplinære straffe, der dikteres, men her ligger fornemlig straffen i selve systemet, idet den, der ikke underkaster sig ordenen, ikke kan hæve sig fra lidelsens første trin, men forbliver dér lige indtil han viser underkastelse, hvorefter da lidelsen efter passende mellemrum formindskes, idet tvangen bliver mindre og friheden større, alt som sagt efter som fangen gør sig *fortjent* dertil. Lidelsen er betydelig tungere nu, fremfor tidligere, i de 4 laveste klasser af tvangsstadiet, først i den 5te klasse når den omtrent den tilstand, hvori fangerne i det tidligere fællesskab befandt sig. På overgangsstadiet derimod er friheden større end før, og tilsidst under den betingede benådning nyder fangen under politiets tilsyn de samme goder og rettigheder, som ethvert af det fri samfunds medlemmer. Den forandring, der er foretaget, er altså, at lidelsen, som den tidligere var, nu er forøget på straffens første trin, at den på det andet trin er omtrent den samme som under det tidligere fællesskab, og at den på det tredje er betydelig mildere. Hvad der opnås herved er navnlig det, at lidelsen reguleres efter straffetidernes længde og efter forbryderens opførsel. Under

det tidligere fællesskab, da fangen straks gaves ind under et régime ordinaire, var lidelsen altfor lidt følelig for de kortere straffetider og på den anden side altfor streng for de lange, da fangen under den lange frihedsberøvelses ensformige tvang sløvedes, tabte sandsen for friheden og gjordes uskikket til nogensinde at leve i den. Nu bliver lidelsen skærpet for den korte straffetid og lader derved håbe, at jo mindre reformerende den ifølge sin korthed kan blive, desto mere afskrækkende vil den blive. Man vil efter tabellen under § 14 i den kongelige anordning bemærke, at en fange dømt på to år ikke under almindelige forhold kan komme længere end til tvangsstadiets 4de klasse, en på 3 år kan kun nå til 5te klasse, en på 5 år til overgangsstadiet og det kun det sidste halve år, og først når en er dømt på 7 år, kan den betingede benådning erholdes, hvilke bestemmelser ere langt strengere end i andre lande, hvor det progressive system er indført. Jeg har her talt om de almindelige forhold, når fangen opfører sig som han skal, men det er klart, at når han ikke gør det, bliver lidelsen langt større. Det har således i de 5 år fra 1 April 1873 til 31 Marts 1878 vist sig, at af de 166, som løslodes efter at have udholdt straffen efter det progressive system, udgik 12 fra kl. 1, 7 fra kl. 2, 29 fra kl. 3, 89 fra kl. 4, kun 27 fra kl. 5 og alene 2 fra overgangsstadiet. Med andre ord for omtrent 82,5 pct. af de løsladte var lidelsen større end tidligere, 16,5 pct. nåede i den sidste del af straffetiden til at lidelsen blev den samme, og lidt over 1 pct. til at den blev mindre end tidligere, et resultat jeg beder noteret af dem, som klage over, at straffens fuldbyrdelse for tiden er slappere og mindre afskrækkende end den var forhen.

Sagen er, at det større og bedre tilsyn, den strengere orden og tugt, som systemet medfører under straffens første del, *forebygger* mange af de store brud, som mangel på orden og tilsyn tidligere fristede til, og som derfor så hyppigt blev begåede og straffede. Jeg skulde mene, at det er heldigere

at forhindre et fald end at give anledning dertil, og da være nødt til at straffe. Af de formentlig mildere straffe, der nu falde, slutter man fejlagtig, at disciplinen er bleven slappere, thi man glemmer, at det er netop det strengere regimente, der bringer fangen til underkastelse. Til dette føres han stedse tilbage, når han forser sig, en straf, der er formålstjenligere og i fangens øjne langt strengere, end den var, da man bandt ham til pælen og straffede ham korporlig.

Betræffende det reformerende element, da ligger ligeledes dette i selve systemet. Lidelsen hviler tungt på fangen som en byrde, han higer efter at formindske trykket af. Men kun på én betingelse kan dette som ovenfor sagt ske, og denne betingelse er, at han opfylder, hvad der fordres af ham, i modsat fald vil den vedblive at trykke ham. Der sættes ham et mål at stræbe efter, først et nærmere, senere et fjernere. Frygten for at tabe og håbet om at vinde bliver den skjulte drivkraft til at optage kampen, først tvungen dertil, senere af fri beslutning. Fremskridt er livets lov, sjælens liv er kamp. At lære fangen, der som oftest er bleven forbryder ikke på grund af en slet, men af en svag villic, en sådan kamp, hvorved villicraften styrkes, derpå er systemet bygget, og det er grunden, hvorpå det hviler. Jeg sagde, at frygten og håbet var den skjulte drivkraft, thi det er straffe og belønninger, der særlig opretholde systemet — *præmio et poena republica continetur*. — Når fangen bukker under i kampen eller viger tilbage for at optage den, følger straffen af sig selv, han nedflyttes i en lavere klasse, eller han rykkes ikke op i en højere, hvorimod han, når han optager kampen og sejrer, opnår de begunstigelser, som ere forbundne med opholdet i en højere klasse. Ligesåvist som det er systemets princip at straffe enhver overtrædelse, ligesåvist er det også at belønne, men kun når den større begunstivelse *er fortjent*. Det var det gamle fællesskabs store fejl, at det tilstod alt på engang, hvorfor straffetidens ensformighed blev

så åndelig sløvende, at det skænkede uden fortjeneste, hvorfor gaven tabte sit rette værd. — Men der er også andre kræfter, der blive midler til det samme mål. Først er der guds ord, hvormed dagens gerning begynder og dagens gerning ender. Det forkyndes af præsten for alle fangerne tilsammen hver søn- og helligdag, det bydes hver enkelt gennem sjælesorgen, hvad enten præsten selv opsøger fangen eller fangen præsten. Det bydes først gennem lovens strenge bud, senere gennem evangeliets milde trøst. Kirkegangen er tvungen på tvangsstadiet, men fri på overgangsstadiet. Et andet middel er dernæst *arbejdet*, om hvilket HOWARD bruger de bekendte ord: „Gør manden flittig og han vil blive ærlig.“ Men ved arbejdet må som overalt det progressive gøres gældende, det er det, som gennemsyrrer hele systemet. Det skal først være et simpelt håndarbejde, der hver dag kan efterses og kontrolleres, senere et sådant, der fordrer mere end manuel færdighed, og som sætter tanken i bevægelse, og endelig på overgangsstadiet, overgangen til det fri liv, tilstedes det fangen såvidt muligt at vælge den beskæftigelse, hvorved han som fri mand agter at finde sit erhverv. For arbejdet gives fangen lige indtil tvangsstadiets 4de klasse en *doucør* efter det trin af straffen, han befinder sig på. Der gives ham ingen godtgørelse i forhold til det han får tilvirket, at ikke den tilbagefaldne, der iforvejen kender straffeanstaltens arbejde, skal ved fortjenesten have et fortrin fremfor den fange, der første gang er i straffeanstalten. Halvdelen af denne arbejds-godtgørelse lægges hen til løsladelsen, den anden halvdel tør benyttes til indkøb af genstande, hvormed fangen på de laveste trin af straffen kan *forøge* den ordinære forplejning, senere på et højere trin kan *forbedre* den. Først i femte klasse godtgøres fangen, hvad han har arbejdet, efter mål og vægt, og på overgangsstadiet gives ham en dagløn i forhold til hvad den fri arbejder fortjener. Et tredje middel er *undervisningen*. Den gives her i landet efter dette system ikke straks ved indsættelsen, uden i det tilfælde at fangen er i

en ganske ung alder. Efter vor lovgivning må det nemlig, når straffetiden ikke overstiger 6 år, forudsættes, at førend tugthusarbejde idømmes er forbedringshusarbejde forsøgt. I cellefængslerne, hvor dette sidste straffearbejde afsones og hvor undervisning straks gives, er der altså engang givet fangen en elementær undervisning. Her gives den derfor ikke igen, førend det reformatoriske element gøres gældende, og den indskrænker sig da på tvangsstadiet til at opfriske det engang lærte og til at bibringe fangen sådanne kundskaber, at han på overgangsstadiet kan følge en fri undervisning, der nærmest består i at forberede fangen for livet i samfundet og oplyse ham om samfundsforholdene. Til undervisningen knytter sig et fjerde middel, det, der fås gennem *bogsamlingen*, det, der fås ved læsningen af gode og sunde bøger. Bogsamlingen bestyres i reglen af præsten. Enhver fange forsynes straks med et nyt testament og en salmebog. På det første trin af straffen udlånes kun gudelige bøger efter præstens kendskab til den enkelte fange, dernæst lærebøger og sidst bøger af alene adspredende indhold. På overgangsstadiet er fangen fri i valget af sin læsning.

Til at bedømme fangernes forhold og til en nøjere kundskab om den enkelte fange ere de ugenlige forsamlinger af anstaltens funktionærer indrettede. Fangen skal bedømmes efter hans flid i arbejdet og i skolen og efter det hele forhold, han har udvist, og meddeles der herfor karakterer på straffens nederste trin hver måned, senere hver tredje — og er det en selvfølge, at der ved bedømmelsen tages hensyn til fangens evner og hele personlighed og ikke alene til hvad han har præsteret. Opsynsbetjenten er vel på forvaltningens trappestige den, der står lavest, men det er dog ham, der står fangen på nærmest hold, og der forsåvidt kan give de bedste oplysninger. Derfor er det for systemet af yderste vigtighed at have et opsyn, der ser klart, der tro og samvittighedsfuldt, uden at stikke under stol, men også uden at overdrive, kan gengive og

meddele det iagttagne, et opsyn, der er bestemt, alvorligt og retfærdigt, der ikke ved sin egen optræden giver anledning til at fangen overtræder disciplinen (enhver af os fængselsmennesker ved, til hvor mange uordener opsynets malkonduite egenlig er den første skyld), et opsyn, der, idet han iagttager fangen, tager vare på sig selv, at han ikke står i andet forhold til fangen end i et rent tjenesteforhold, at han ikke på nogen måde gør sig fangen forbunden, at der ikke er nogen slags tagen hensyn, som bestemmer ham, og endelig et opsyn, der er sig sin opgave bevidst, der tror på sin gerning og glædes ved den. De fordringer, der stilles til opsynet, må selvfølgelig også stilles til de højere funktionærer, hver i de særegne pligter, der påhvile ham. Hver stræber for sit vedkommende i den gerning i straffeanstalten, han har at passe, efter at lære fangen at kende og at gøre systemet frugtbringende på den enkelte. Fordringerne her blive vel større, forsåvidt som der hos de højere stillede funktionærer forudsættes en større dannelse, en større frihed til at handle efter takt og konduite, en større åndsnærværelse til i påkommende tilfælde at tage hurtige og virksomme beslutninger. At der endelig til straffeanstaltens forstander må stilles de største fordringer, da han som leder af systemet skal have sin opmærksomhed henvendt såvel på det enkelte som på det hele, da han skal have det nøjeste kendskab ikke alene til fangerne, men også til sine medhjælpere, det er klart, og at overhovedet bestyrelsens dulighed er en *conditio sine qua non* for et godt resultat af denne fangernes behandling, er lige så indlysende. Om vigtigheden af en nidkær og dygtig bestyrelse, hvad enten det gælder den over- eller underordnede, deler jeg således fuldkommen den ærede rapportørs anskuelse. At tilvejebringe en sådan har her været en besværlig opgave, der endnu ej er ganske løst. Der stilles selvfølgelig nu langt større fordringer til opsynet end tidligere. Men netop det, at opsynet nu har fået større pligter og derved et større ansvar, at det føler sig som medarbejdere af en

vigtig gerning istedenfor tidligere, da betjenten alene var en slags vægter, er i og for sig en betydningsfuld fordel, som systemet har bragt med sig.

Når nu den ærede rapportør spørger, om systemet *i almindelighed* under fuldbyrdelsen har medført de fordele, man har ventet sig deraf, så kan jeg for det første, da jeg savner et nøje kendskab til systemets fuldbyrdelse fra andre lande, ikke svare for disse. Beretningerne derfra ere ikke altid pålidelige — fra visse lande endog meget upålidelige. Det er en gammel bekendt sag, at en moder stedse roser sine egne børn, og at hun, hvis hun virkelig skulde se fejl hos dem, dog meget sjelden bringer disse til andres kundskab, men stedse véd at undskylde dem og at skjule dem. Jeg kan derfor på dette „i almindelighed“ alene svare, at fra andre lande lyde efterretningerne, som man læser, i reglen gunstige, og det enkelte sted, hvorfra det modsatte erfarede, er systemet gået i forfald. Jeg antager imidlertid, at ingen af os her i denne forsamling betragter sig som fremmed den ene overfor den anden, men alle som hørende til samme kuld, der ikke har noget at lægge dølgsmål på, og jeg skal derfor for mit vedkommende give oplysninger åbent og ærligt, om end de ej altid blive ganske tilfredsstillende. Når man således spørger, om systemet har medført de fordele, som man havde ventet, kommer det vel an på, hvad det er, man havde ventet. Har man ventet at omskabe forbryderen til hvad man kalder et godt og gudfrygtigt menneske, da har man visselig ventet forgæves. Men har man derimod ventet, at systemet skulde i sig indeholde betingelserne for på en rationnel måde at bringe fangen til at bøje sig til lydighed mod samfundets love, da tror jeg ikke, at man endnu kan bebrejde systemet, at det ikke har holdt sit ord. Vel viser den sidste beretning om de herværende straffeanstalters tilstand, at af dem, der vare løsladte efterat have udholdt systemet, vare ikke få tilbagefaldne, skønt ikke så mange som fra det tidligere fællesskab. Men de tilbagefaldne vare alle fanger, der vare

idømte en kort straffetid, og forsåvidt er jeg ganske enig med rapportøren i, at systemet i almindelighed forudsætter en længere straffetid, og at det ikke passer for kortere straffetider. Men man vil her erindre det ejendommelige ved vor lovgivning, at for tugthusarbejde, som skal afsones ved fællesarbejde, er minimum af straffetiden sat til 2 år. Man kan heller ikke bedømme systemet efter disse resultater, da systemet i disse tilfælde ikke fik tid til at virke fuldt ud. Det vilde have været det samme som at bedømme en kurmetode efter resultater, hvor man kun havde anvendt den halvt. Som før er sagt, anvendes systemet på straffetider fra 2 til 6 år. Under denne kategori falder næsten udelukkende recidivister, i moralsk forstand de hårdest angrebne, udhulede og enerverede personligheder, som allermost trænge til en streng kur, men som må udskrives, fordi straffetiden er tilende.

Uagtet nu dette er tilfældet, at man her anvender systemet på kortere straffetider, er jeg dog af den formening, at intet system rammer de på kortere tid straffede mere og bedre end det progressive system, thi, som alt bemærket, virker det ikke forbedrende, er dog straffen så meget mere intensiv og virker således idetmindste afskrækkende.

Endelig skal jeg endnu udtale mig om den til rapporten gjorte bemærkning, at meningene ere delte om, hvorvidt større fordele vilde være at erholde, når man ikke var tvungen til at benytte nogetsomhelst bestemt system, men havde frihed til at behandle enhver fange efter dennes særegne beskaffenhed, og eftersom forholdene i det givne tilfælde krævede det. Denne bemærkning giver vistnok stof til mangelhånde betragtninger, men jeg skal modstå fristelsen til at fordybe mig i sådanne, navnlig af hensyn til den ærede forsamling, på hvis tålmodighed jeg allerede har trukket så store vekslers. Kun en kort bemærkning må det være mig tilladt at gøre. Ved en individuel behandling som ved enhver anden, er der 2 personer tilstede, den

aktive og den passive, den, der tilføjer lidelsen, og den, der underkastes den. Behandlingen retter sig ikke alene efter den sidstes individualitet, men også efter den førstes, efter hvorledes fangens personlighed opfattes. Dette vil selvfølgelig give anledning til mange vilkårligheder, mange misforståelser og mange misgreb, ligesom også til den største uensartethed i fuldbyrdelsen af straffen. Vistnok bør straffeanstaltsforstanderne have frihed til en individuel behandling, at ikke *summum jus* skal blive til *summa injuria*; men denne frihed må være indenfor en bestemt ramme, at domstolenes autoritet ikke skal blive til kun et skin.

Jeg tror nu at have udtalt mig tilstrækkeligt om det første spørgsmål i rapporten, og mit svar går da ud på, at det progressive system har medført de fordele, man havde ventet, for det 1ste forsåvidt det tilmåler straffen \circ : lidelsen i et direkte forhold efter straffetidens længde og efter straffefangens forhold, og for det 2det at det i sig selv indeholder betingelser for at nå det mål, straffen tilsigter.

På den ærede rapportørs tvende andre spørgsmål, til hvilke han ikke har knyttet nogen betragtning, skal jeg indskrænke mig til kategoriske svar. Det første af dem lyder således: Under hvilke forhold og forudsætninger må anvendelsen af det progressive system være at anbefale? Herpå er mit svar dette: Når det at bøje forbryderens villie til lydighed mod loven er erkendt for det rette formål for straffen, da vil systemet være at anbefale *ubetinget* for de langvarige straffetider, og *betinget* for de korte, nemlig når cellestraffen af særegne grunde anses enten som skadelig eller som uhensigtsmæssig.

Det andet af disse spørgsmål lyder: Bør indførelsen af dette system tilrådes i et land, hvor straffefuldbyrdelse finder sted i en mængde spredte straffeanstalter? Herom er min anskuelse den: Når systemet forøvrigt anses som hensigtsmæssigt, forekommer den omstændighed, at landet har mange og spredte straffeanstalter, mig ikke at være nogen grund til ikke at indføre det. Betænkkeligheden ved indførel-

sen af et nyt system gælder ofte omkostningerne. Af dem fordrer systemet ikke mange. Det stiller ikke andre krav end enhver velordnet fællesanstalt med fælles-arbejdssale og med natlige celler samt i forhold til anstaltens størrelse et vist antal dagceller. Hvor sådanne straffeanstalter haves, vil systemet ikke være vanskeligt at indføre. — Hvad det dog tilsidst kommer an på er snarest muligt at forandre det bestående, når det ikke tilfredsstillende, og isteden derfor at sætte et bedre system for behandlingen af fangerne, ligegyldigt hvad navn det fører, når det kun er grundet på sådanne principer, der ligge til grund for enhver fornuftig opdragelse, sådanne som *at* ave i tide, og da kun at benytte straffe, der ere de mest formålstjenlige, *at* belønne, men kun når belønningen er fortjent, og *at* give ikke for hurtigt eller for meget på engang, endelig *at* sigte på en udvikling, der fører til virkelig frihed og selvstændighed.

Hermed ere mine bemærkninger sluttede. De ere fremgaaede af en fast tro på det progressive systems fortrinlighed til som intet andet at nå straffens hensigt. I den skikkelse, som det fremtræder her, er det selvfølgelig i harmoni med vor straffelov. Mulige forandringer i denne ville også have forandringer i systemet til følge, og ligesom det, bortset fra straffeloven, allerede nu efter en 7 års brug hist og her trænger til forbedringer, således vil det forhåbenlig i fremtiden udvikle sig til en stedse større fuldkommenhed.

G. FR. ALMQUIST betygade Justitierådet BRUUN sin erkänsla för de meddelanden han lemnat angående grunderna för det progressiva systemets tillämpning i Danmark. — Det återstode dock några punkter, i hvilka talaren ej funne tillfredsställande klarhet.

För det första förekom någon obestämdhet rörande hvad egentligen menades med det progressiva systemet. Man antog i allmänhet, att dermed afsågs det irländska. Men detta, liksom det i England använda, tillämpades endast å Convicts eller sådana förbrytare, som blifvit dömda

till minst fem års straffarbete, — af anledning att man ansåg en längre tid fordras inom hvarje stadium och de olika graderna deraf för att med tillförlitlighet kunna bedöma, huruvida de tecken till förbättring fången visat voro att lita på, eller om de blott voro af mera tillfällig beskaffenhet. — I Danmark deremot användes ett progressivt system icke allenast vid straffarbete på längre tid, utan äfven då sådant blifvit ådömdt på kortare tid ända från åtta månader. Det kännetecknande i det irländska och det engelska systemet var förflyttningen från en anstalt till en annan, hvilken för fången just gjorde skillnaden mellan stadierna så märkbar och framstående; i Irland tillkom dessutom det intermediära stadiet, der fången, vid en jordbrukskoloni, åtnjöt ganska stor frihet och verkligen vandes vid bruk af friheten.

I Danmark försiggå alla stadierna inom en och samma straffanstalt och måste der göras märkbara genom allehanda små förmåner åt fången. — I Schweiz tillämpas den progressiva behandlingen endast på en mindre del af fångar inom fångelset, och torde detta närmast kunna anses såsom ett sätt för den individuella behandling, hvilken fångelsets föreståndare der är oförhindrad använda. — Det enda gemensamma i de olika sätten för de hitintills tillämpade progressiva systemen utgöres af vissa förändringar i behandlingen, som efter olika perioder inträda, äfvensom i den vilkorliga frigifningen.

Man kunde säga, att ett progressivt system blifvit infördt äfven i Sverige, der sedan 1873 alla, som dömas till straffarbete på längre tid än två år (de på högst två år undergå straffet uteslutande i cell) skola under första delen af straffet hållas i cell minst 6, högst 12 månader, innan de förflyttas till arbete i gemenskap. Under första delen af celltiden besökes fången endast af sjülasörjaren och läraren; — efter denna tid tillåtes fången taga del i cellskolan, äfvensom att, efter sjülasörjarens bepröfvande, erhålla till låns vissa böcker. Blefve härtill fogad rättigheten till vilkorlig fri-

gifning, en institution, som under vissa förhållanden kunde vara ganska fördelaktig, så skulle Sverige dermed hafva ett progressivsystem, liknande det engelska.

Så i England och Irland som i Danmark användes för bestämmande af rätt till uppflyttning uppskattning i mark af fångens flit, läraktighet och bemödande att iakttaga ordnings-föreskrifter. Värdet af denna mark-uppskattning och dess lämplighet är hvad jag ej kan förstå. — Hos oss anses som en ovillkorlig skyldighet för fången att iakttaga flit, ordning och hörsamhet mot gifna föreskrifter, äfvensom att söka tillgodogöra sig den undervisning så i skola som handtverk, hvilken honom tillhandahålles. Att han fullgör denna sin skyldighet innebär icke skälig grund för särskild belöning i mark och deraf beroende andra fördelar. Genom ett klanderfritt uppförande gör han sig förtjent af godt vitsord, hvilket, om hos oss funnes ett övergångsstadium med möjlighet till derefter följande vilkorlig frigifning, skulle, utan markberäkning, lemna honom utsigt att komma i åtnjutande af denna frigifning.

Naturligtvis måste marksystemet tillämpas efter objektiva grunder, d. v. s. i stöd af fångens ådagalagda flit samt lydaktighet och läraktighet; men i sådant fall skulle i Sverige de mest äfventyrliga förbrytare, såsom oftast af naturen begåfvade med både intellektuel öfverlägsenhet och en större arbetsförmåga, företrädesvis komma i åtnjutande af större antal marker och således framför andra blifva berättigade till gradvisa fördelar och vilkorlig frigifning. Sådant vore ej förmånligt för det allmänna, och derest ej så förfores skedde ej rättvisa och den minsta afvikelse derifrån skulle märkas af fångarne och medföra flera olägenheter.

Såsom vid tillämpning af det progressiva systemet nu förfäres, blifva fångarne, som under första strafftiden hållits i cell och påverkats i ändamål af deras förbättring, derefter använde i gemensamt arbete. Vid Chatam i England arbetade ej mindre än 1200 fångar under tvångsstadiet tillsammans. Oaktadt den stränga ordningen och den

noggranna bevakningen af en konstapel för hvar 16de man förekom mig uppenbart, att sådant samarbete måste medföra menliga följder för mången bland fångarne. Om de ock kunde hindras från samspråk och uppgörande af planer till nya brott, så kunde icke förekommas, att de sågo hvarandra och att de mera utstuderade skälarna deraf drogo fördel för att efter frigifningen förfölja de välsinnade med tiggeri och hotelser. Dessa skulle såmedelst mången gång hindras att återvinna en förlorad samhällsställning. Huruvida sådant må genom en klok behandling och bevakning i Danmark kunna förekommas, kan ej af mig bedömas.

För att mildra verkan af den misskredit, som åtföljer ej blott den brottsliga gerningen, utan jemväl straffet och straffanstalten, har i Sverige blifvit så ordnadt, att alla de, hvilka dömas för icke vanfrejdande brott och icke heller tillförene undergått bestraffning i gemenskap, intagas i ett särskildt fängelse att der undergå bestraffningen, utan någon som helst beröring med äldre, för vanfrejdande brott dömda fångar; att af öfriga fångar de, som anses vara förbätterliga, underå straffet i de rekonstruerade fängelserna med dag och nattceller, der de arbeta i grupper af 12 å 15 inom en atelier, under noga bevakning, utan gemenskap med öfriga fångar, men hållas under natten och fristunderna förvarade i nattceller. De åter, som gjort brottet till yrke och ej lemna hopp om förbättring, förvaras vid ett inom annan ort beläget fängelse, der de användas hvar för sig inom små hytter att bearbeta granit, tolf timmar dagligen, så sommar som vinter. Med nästa års sommar komma de att, sedan dagsarbetet slutat, likaledes hvar för sig, förvaras i nattcell. Ett sådant straffarbete skulle visserligen för litet hvar innebära något ej så litet afskräckande.

HULTGREN. Den fråga, som jag framställt till öfverläggningsämne, nemligen om det progressiva fängelsesystemet hvilat på riktiga grunder, är en *teoretisk fråga*. Dylika frågor hafva i allmänhet för praktiske män mindre värde. Då

jag emellertid af det „udkast till love for den nordiske penitentiärforening,“ som fins vidfogad „forhandlingsemnerne,“ finner, att föreningen till medlemmar upptager alla, som i de nordiska länderna „*teoretiskt eller praktiskt* hafva intresse för fängelsesaken,“ vågar jag hoppas att icke anses hafva begått allt för stort misstag, då jag till öfverläggningsämne framställt denna fråga, helst det progressiva fängelsesystemet, åtminstone inom Sverige, är bland den större allmänheten föga känt.

Anledningen, hvarför jag vid frågans motivering gjort en kort framställning af fängelseväsendets historia, är den, att jag velat visa, att det ursprungliga ändamålet med denna straffart varit att förbättra den brottslige. Det var nemligen för sådant ändamål, som de andlige, hvilka begått förseelser i embetet och å hvilka denna straffart först användes, inspärrades i kloster. Ordet korrektionshus — den nyare tidens straffanstalter — antyder, att ändamålet med de äldsta inrättningar af detta slag likaledes varit förbättring. Slutligen hade det sällskap inom quäkarsekten, som gifvit upphof åt cellsystemet, den föreställning, att fängelserna borde vara anstalter för botgörare.

Visserligen vill den filosofiska rättsläran icke medgifva, att den brottsliges förbättring är straffets grund och ändamål, ty i sådant fall, säger den, vore staten alltid pliktig att ingripa, der en vilja röjer sig, som tarfvar förbättring, men enligt rättsläran är det endast, då den organiska enheten mellan staten och individerna genom brott blifvit rubbad, som staten eger att med straff ingripa. Enligt detta betraktelsesätt är det endast den orätt, som angifver en för rättsordningen farlig vilja, hvilken påkallar rättelse medelst straff från statens sida. Straffets grund är alltså statens behof af försvar mot de faror, som kunna hota från medborgarnes rättstridiga viljor. Då således denna teori nekar, att bättring är straffets ändamål, samt påstår, att detta icke är att göra brottslingen god eller sedlig, utan att åstadkomma, att han icke må blifva farlig för staten,

så förbise enligt min mening anhängarne af denna teori, att det är omöjligt att åstadkomma ett sådant resultat, utan att förbättra brottslingen.

Då det antages, att det är den för rättsordningen *farliga viljan*, som påkallar straff, så medgifver man, att det är *viljan*, som är brottets grund. Detta erkänner man också icke blott då man låter brottsligheten i första rummet vara beroende af tillräkneligheten, utan äfven i det man tager i betraktande försvarande och förmildrande omständigheter vid brott. Det är således mot viljan straffet skall riktas, om man vill förekomma, att hon skall i framtiden å nyo blifva farlig för staten. Upphäfvet af den förvända viljebeskaffenheten bör således vara straffets ändamål, hvilket endast kan uppnås genom viljans omdaning.

Häremot har man invänt, att det ligger utom gränserna för statens förmåga att åstadkomma moralisk förbättring, ty staten kan icke ingripa i frihetens källa och verka sinnets öfverensstämmelse med sedlighetens idé.

Men friheten är hvarken förmåga att utan grunder bestämma sig för hvilket handlingssätt som helst, eller att handla huru man behagar genom sin egen kraft. Erfarenheten visar, att vi alla i barndomen blindt lyda drifterna; att människan endast småningom genom uppfostran förvärfvar förmåga att välja mellan flera bestämningsgrunder, hvori den frihet i viljan, som människan kan förvärfva, just består. I stället att ögonblickligt gripa efter hvad man ser, öfverlägger den, som lärt att tänka, om han kan få hvad han åtrår och om det är nyttigt att han får det. Genom öfning kan man således förvärfva allt större valfrihet. Religion, lagstiftning och sedelära åsyfta att gifva människan motiver till ett handlingssätt i öfverensstämmelse med sedlighetens idé. Slutligen kan människan genom religiös omvändelse och andligt ny födelse höja sig till allt större sjelfbestämmelse i förhållande till den lägre naturens lockelser, men helt och hållet fri blir hon icke så länge hon vistas i sinneverlden.

Denna inskränkthet i den menskliga viljans frihet är just orsaken, hvarföre lagstiftaren är mildare mot den, som felar af öfverilning, eller „hastigt mod“ än mot den, som „med berädt mod“ eller efter kallblodig öfverläggning förbryter sig. En human lagstiftare ser derföre i brottslingen antingen en af okunnighet felande eller en, som blifvit besegrad af begär, dem han ej förmått att motstå.

Tillvaron af en ofri vilja, som dock icke upphäfver tillräkneligheten, erkännes numera af alla lagstiftare. Sålunda stadgas i 5 kap. 6 § af nu gällande svenska strafflag, att om någon, som brottslig gerning begått, af *kroppssjukdom*, *älderdomssvaghet* eller annan utan egen skuld iråkad förvirring saknat förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses, skall straffet nedsättas.

De som djupare forskat i psykiatrien medgifva meller-tid, att det lika litet fins någon skarp gräns mellan andlig helsa och sinnessjukdom, som mellan helsa och sjukdom på det kroppsliga området, och att på begge områdena förekomma fall, angående hvilka man ej kan afgöra, om helsa eller sjukdom är för handen.

Professor SKREEZKA i Berlin yttrar härom följande: „Det inflytande, som en sjuk sinnesstämning och en enda, om än skenbart ganska obetydlig, störing af de intellektuella krafterna utöfvar på en människas hela psykiska väsende, är så stort, att man för hvarje sinnessjuk måste antaga, att hvarje hans handling, i hvilken han icke rör sig i vanans uttrampade spår, utan hvilken förutsätter en verklig och medveten andlig verksamhet, i betydligaste mån rönt inflytande af hans sjukdom.“

Vidare yttrar samme författare:

„De driftartade handlingarna erhålla ett särskildt intresse, så snart de till sin yttre företeelse hafva utseende af brott. Förekomma de hos personer, hvilka uppenbart äro sinnessjuka, så uppstå härigenom inga svårigheter för bedömandet, men detta är deremot fallet, så ofta sådana människor synas vara fullkomligt friska så när som på deras böjelse för

vissa arter af brottsliga handlingar, och så ofta en efter utscendet andligen frisk människa plötsligt i följd af en sådan sinlig drift begår *en enstaka brottslig handling*, hvilken då mestadels är våldsam och förfärlig“ (t. ex, mord och mordförsök). Såsom exempel på driftartad böjelse för *vissa arter af brottsliga handlingar* nämner författaren tjufnads- och brandstiftningsmanierna. Hitt skulle man ock utan tvifvel kunna räkna sådana fall, som i Sverige iakttagits, att personer blifvit 3 å 4 gånger straffade för tillgrepp af enahanda föremål af obetydligt värde såsom röda halsdukar, i kyrkor upphängda psalmnummer o. s. v. *De enstaka brottsliga handlingar*, som i följd af sjuklig drift begås af skenbart friska människor, hafva sin grund antingen i någon sinnessjukdom, hvilken varit förbisedd ända tills gerningen skedde, eller i en stark melankoli, som driver till våldsamhet, eller i sinnesvillor eller i en plötsligt utbrytande sinnessjukdom, hvilken strax efter den brottsliga handlingen åter försvinner.

Enligt denne författare kunna således mord, mordförsök, mordbrand och tjufnad begås af personer under ett ofritt själstillstånd, som icke kan upptäckas utan största svårighet. Vidare antages allmänt, att minskad tillräknelighet eger rum för moder, som föröfvat mord å sitt oäkta barn strax efter dess födsel. Slutligen kunna både dråp och ärekränkningar begås under sådana omständigheter, som utmärka sinnesrubbing. Det fins nemligen (enligt professor PLATNER) en sinnesrubbing, som har sin grund i inre retelser, hvilka, djupt förborgade i organismens vätskor och nerver, likväl alltid äro färdiga att verka och äro af en så våldsam natur, att de af den obetydligaste gnista inom några ögonblick komma i full låga. Denna våldsamma sinnesstämning medför sådan obillighet, att den vredgade, som söker befria sig från de inre retelser, af hvilka han oupphörligt plågas, uppletar yttre anledningar till vreden och utöser sin galla på den första oskyldiga människa, som kommer i hans väg.

Nästan alla arter af brott kunna således begås under inflytande af en så beskaffad sinnesrubbing, som icke utan största svårighet kan af en erfaren sjüsläkare upptäckas. Antagligen finnas derföre bland brottslingar många, som lida af sinnessjukdom.

Så väl på grund häraf, som emedan brotten i allmänhet äro en följd af försummad eller misslyckad uppfostran, måste hvarje brottsling underkastas en individuel behandling.

Det är just i detta afseendet, som det progressiva fängelsesystemet, hvilket äsyftar att utveckla viljekraften i en god riktning och för detta ändamål underkastar brottslingen en individuel behandling, eger företräde framför hvarje annat hittills känt system.

Dess förtjenster såsom medel att ombilda den brottsliges vilja skildrades vid den internationela penitentiärkongressen i Stockholm år 1878 af Herr Pols från Holland.

Mellertid uttalades vid denna kongress äfven betänkligheter mot den vilkorliga frigifningen. En talare trodde icke, att den förvaltande personalen vid cellfängelserna kan vinna sådan visshet rörande fångens förbättring, att vilkorlig frigifning utan olägenhet kan beviljas honom, ty man kan väl förvissa sig, att fången efter en längre tids vistelse i fångelset är undergifven, lydig och slitig, men huru, frågade samme talare, skall man veta, att han rättat sina fel och öfvervunnit sina onda böjelser, så att han utan fara kan återvända till samhället?

Härå genmälde, dels att intet system kan gifva en sådan visshet, emedan det är omöjligt att döma om en människas moraliska tillstånd, antingen hon är fånge eller fri, dels att öfvergångsstadiet af vilkorlig befrielse just äsyftar att utröna, om fången rättat sina fel och öfvervunnit sina onda böjelser.

I motiveringen till den framställda frågan har jag mellertid framställt den äsigt, att det gifves *vissa kännetecken* på en sann omvändelse.

Man kan i en människas lif urskilja trenne utvecklings-skeden. Det första är den medvetlösas barndomen. Det andra omfattar den tid, då människan väl har medvetande af sig sjelf, men med sina tankar hufvudsakligen dväljes i den synliga världen. Det tredje skedet omfattar den tid, då det andliga lifvet begynner.

Öfvergången från det första till det andra utvecklings-skedet inträffar omedvetet. Vi märka icke sjelfva denna öfvergång. Så mycket djupare förnimmes den andra öfvergången, hvilken icke såsom den första sker omedvetet, utan först sedan själen vunnit en viss utveckling. Liksom vårens grönska framkallas af solens värma, himmelens regn och de i jorden inneboende krafter, så framkallas det andliga lifvet genom en högre kraft och människans mottaglighet för denna kraft. Men innan människan kan blifva mottaglig för denna kraft, måste hennes andesinne öppnas. Detta sker hos olika människor på olika sätt. Ofta är det föremål, hvilka vi sett tusende gånger, utan att vid dem fästa någon djupare uppmärksamhet, som plötsligt sönderslita den slöja, hvilken förut skymt det andliga ögats synkrets. Sålunda händer det någon gång, att den sjunkande solen, vid hvars nedgång vi tillförne icke fästat annan uppmärksamhet, än den man fäster vid ett skönt naturskådespel, kommer oss att tänka på vår sista lefnadsdag och att denna tanke rycker oss ur våra drömmar samt väcker det slumrande andelivvet. En annan gång kan vårens första grönska, som tillförne endast manade oss till fullare njutning af livvets glädje, komma oss att erfara behovet att omskapa hjertat till ny håg. Men oftast är det lidandet, som väcker den slumrande anden till lif. Icke sällan sker detta uppvaknande i den trånga fängelsecellen. Detta uppvaknande är alltid åtföljdt af en bitter känsla, som kallas ånger. Denna känsla liknar icke vanlig sorg. Det är icke sorg öfver något som vi mistat, utan öfver något som vi funnit, men som vi önska, att vi icke hade funnit. Det är sorgen öfver våra förvillelser, våra misslyckade sträfvanden

och öfver den förlorade tiden. Denna sorg är den ädlaste af alla smärtor och derföre öppnar den himmelrikets port, men just emedan ångern lättast väckes, då människan är öfverlemnad åt sig sjelf samt skild från världens buller och frestelser, är fångens vistelse i cell särdeles lämplig för genomgången af den första bättringskrisen. Derföre borde fången under den första strafftiden, hvarunder han alltid borde vistas i cell, icke sysselsättas med något arbete, så snart läkaren ej föreskrefve undantag, utan tiden borde användas till undervisning i andliga ämnen samt till betraktelser. Skedde icke på detta sättet den andliga omskapningen, så skulle det ådömda straffet oafkortadt utstås, hvaremot om en omvändelse inträffade, fängelsetiden betydligt kunde förkortas. Svårigheten är att veta när en sann omvändelse skett.

Finnes det några kännetecken på den andliga omskapning, som uppkommer genom den religiösa omvändelsen?

Ja säkert finnas sådana kännetecken, ty redan då människan fattat ett allvarligt beslut att låta omvända sig, märkas spår af denna sinnesändring. Den våldsamme blir fridsam, drinkaren blir nykter, den late blir flitig, ljugaren blir sannfärdig, belackaren upphör att smäda, och i den mån bättringsuppsåtet blir allvarligare, igenkännes den omvända på en jemvigt i sinnet, som den naturliga människan ej kan tillogna sig. Denna jemvigt framträder synnerligen märkbart, då den omvända blir föremål för oförrätter. Den naturliga människan öfverilar sig och upptändes till vrede ofta af de obetydligaste anledningar. Hon hämnas eller rufvar på hämnd. Den omvända deremot tänker icke på att hämnas. Han lider utan att vedergälla ondt med ondt.

Men om en sådan sinnesstämning allmännare skall kunna inträffa bland fångarne, så synes mig som om själavården och religionsundervisningen nogare borde ordnas, hvarjemte vid tilldelandet af marks för uppförandet väsentlig vigt borde fästas å själasörjarens yttrande.

G. FR. ALMQUIST erinrade, att det till fördel för irländ-

ska systemet ofta återopade faktum, att antalet gröfre förbrytare der i landet så betydligt förminskats, sedan systemet kom i tillämpning, icke vore så alldeles bevisande. Det nämnda faktum berodde af flere sammanhängande omständigheter. — Under tidsperioden före 1853 hade Irland lidit af öfverbefolkning; det hade då omkring 8 millioner innevånare. För en del af denna befolkning hade saknats arbetstillfälle och ärligt försörjningsmedel. Antalet brott hade derigenom ökats. — Under efterföljande år inträdde missväxt, hungersnöd och stor dödlighet, hvarjemte emigrationen tilltog. Allt detta verkade derhän, att folkmängden nedgick till omkring 5½ millioner. För återstoden blef rikligare tillfälle till arbete och loflig försörjning; i och med det samma minskades brottsligheten. Till minskning i antalet recidiv och gröfre brott bidrog bl. a. jemväl det bruket, att straffade brottslingar fortfarande förhjelptes emigrera till Canada och Förenta staterna, der agenter för dem anskaffade arbetstillfälle och medel till försörjning. —

Vare allt detta sagdt utan att förringa sir WALTER CROFTONS förtjenster om det irländska fängelseväsendet. Det har mera än en gång blifvit ifrågasatt, huruvida icke under en så god fängelseförvaltning som den af honom införda och understödd som han varit af skickliga och nitiska biträden, hvilka af honom anskaffats, ej ett lika fördelaktigt resultat kunnat vinnas, äfven om det progressiva systemet ej kommit i tillämpning.

En annan omständighet torde ej heller böra lemnas utan uppmärksamhet, den nemligen att, ehuru det irländska eller det progressiva systemet under årtionden varit känt och studerats inom de större kulturländerna, inom hvilka under tiden mycket arbetats på fängelseväsendets förbättrande, detta system likväl icke blifvit antaget i något af dessa länder. Progressiva systemet prisas allmänt af theoretici, men, så vidt jag kunnat erfara, hysa practici lika allmänt farhågor mot dess införande med bibehållande af alla dervid fästade minutiösa bestämmelser. Om män med

nödiga egenskaper för förvaltningen af ett eller annat sådant fängelse kunna påträffas, möta deremot stora svårigheter att finna sådana för ett femtiotal fängelser.

Det är ett ofta förekommande misstag, att man härleder minskningen eller ökningen af brott, från ett tilllämpadt straffsystem. Oaktadt något nytt straffsystem i Sverige ej under senaste årtiondet blifvit infördt, har antalet till straffarbete dömda under samma tid minskats med omkring 25 pct.

AMMITZBØLL. I den afhandling: „Hvilkar det irländska eller progressiva fängelse-systemet på riktiga grunder?“ som jeg herved skal have den ære at referere for forsamlingen og indlede diskussionen om, har Hr. Vicchäradschef HULTGREN behandlet et spørgsmål af den største vigtighed for straffefuldbyrdelsen, et spørgsmål, der giver anledning til udvikling og belysning af de grundsætninger, hvorpå den penitentiære videnskab hviler, og som ventelig vil fremkalde værdifulde udtalelser fra de kyndige mænd, der deltage i dette møde.

Jeg skal kortelig gøre rede for gangen i Hr. HULTGRENS afhandling og derefter udtale min anskuelse om nogle punkter, hvortil afhandlingen giver anledning. Efter en fremstilling af fængselsstraffens udvikling i Evropa og Nordamerika fra de ældste tider går forfatteren over til at omtale det af WALTER CROFTON indførte system for fuldbyrdelse af straffearbejde, der for ca. 25 år siden først iværksattes i Irland og siden med større eller mindre modifikationer er bragt til udførelse i mange stater. Forfatteren angiver først den betragtning, der gav CROFTON anledning til at søge at forandre de bestående forhold, nemlig de uheldige resultater af den tidligere fangebehandling, der navnlig gav sig tilkende ved de hyppige tilbagefald. Efter udstået straf var fangen lige så lidt som før i stand til at beherske sine onde tilbøjeligheder og faldt snart som offer for disse og dårligt selskab, til hvilket sidste han på grund af den store almenheds mistro mod løsladte fanger udelukkende var

henvist. CROFTON tilsigtede nu ved sin reform at læve disse onder, idet han vilde have fangebehandlingen indrettet således, at den kunde tjene *dels* til at øve og styrke fangens villicraft til det gode, *dels* til at give almenheden et bevis på, at dette virkelig var sket.

Ved valget af midlerne til at gennemføre denne sin hensigt gik CROFTON ud fra den rigtige psykologiske iagttagelse, at menneskets villie bestemmes af bevæggrunde, og at villien altså gennem en passende optugtelse kan bøjes mod et vist mål. For fangens vedkommende er målet, som nævnt, at hindre hans villies tilbagefald til lovovertrædelser, og midlet hertil søgtes i en optugtelse, der gennem en række af stadier lidt efter lidt fører fangen, når han gør sig fortjent til tillid, fra de største savn og forsagelser til en tilstand, der såvidt muligt ligner den fri borgers. Ved en sådan optugtelse åbnes efterhånden fangens øjne, dels for nødvendigheden af at lyde lovene, dels for, at han ved egen kraft, tålmodighed og udholdenhed er i stand til at gå frem i velvære. Han vænnes på denne måde til at beherske sine lidenskaber og til selv at virke for sin forbedring.

Det andet mål, almenhedens krav på bevis for, at fangen er bleven skikket til at leve i samfundet som fri borger, fyldestgøres ved den fri adgang, der gives publikum til under den sidste del af straffetiden at iagttage fangens forhold.

Denne hele behandling tager tid og er derfor kun fuldt anvendelig igennem alle dens stadier paa fanger, der ere idømte en straffetid af en vis længde.

Forfatteren omtaler udførligt den måde, hvorpå behandlingen udføres i Irland i alle dens stadier, ligeledes de gunstige resultater, der ere opnåede, og den tilslutning, systemet har vundet i andre lande.

Med hensyn til systemets udførelse i Danmark skal jeg tillade mig den lille berigtigelse, at det kun anvendes på de straffefanger, der ere idømte tugthusarbejde, og på så-

danne forbedringshusfanger, der af en eller anden grund ikke afsone deres straf i celle.

Forfatteren synes at indrømme, at systemet hviler på rigtige grunde, men anser det rimeligt, at det kan modtage betydelige forbedringer. Som sådanne nævner han, idet han går ud fra, at fængslerne skulle være anstalter for *bodgørere*, at den tilsigtede forbedring formentlig sikrere opnåedes, hvis fangen under den strenge cellebehandling i begyndelsen af straffetiden dagligt besøgte af åndeligt erfarne lærere, således at fangens religiøse omvendelse gjordes til hovedsagen, og i forbindelse hermed mener han, at straffetiden, når en sådan omvendelse er foregået, kunde betydeligt forkortes, måske ved at forbigå straffens 2det stadium, det fælles tvangsarbejde.

Dernæst mener forfatteren, at der med systemet bør forbindes særskilte anstalter til forbedring af unge forbrydere, i hvilken henseende han anbefaler oprettelsen af agerbrugskolonier efter *Val d'Yèvres* mønster.

Endvidere anser forfatteren det for statens pligt, at sørge for, at den frigivne fange kan fortjene sit nødtørftige ophold, hvorfor han i fængslet skal undervises i et arbejde, der gør det muligt for ham at forsørge sig efter straffetidens udløb.

Endelig erklærer forfatteren sig for, at det visse forbrydelser påfølgende tab af „medborgerligt förtroende“ ophører, og for anlæggelse af agerbrugskolonier ved privat initiativ, men ved understøttelse af staten.

Efter således i store træk at have gengivet forfatterens udvikling af det af ham opstillede spørgsmål, så vidt som jeg har opfattet denne, skal jeg tillade mig at ytre mine anskuelser såvel om hovedspørgsmålet, som om det af forfatteren gjorde forslag til forbedringen.

Ethvert straffesystems værd må bedømmes efter den måde, hvorpå det fyldestgør de krav, der efter retsideen må stilles til straffebehandlingen. Hvad retsideen kræver i denne henseende, afhænger af, på hvilket grundlag statens

straffemyndighed antages at hvile. Uden her at inklade mig på nogen drøftelse af de mangfoldige teorier, der søge at begrunde samfundets ret til at straffe lovovertræderen, skal jeg blot fremsætte det standpunkt, der vistnok f. t. må anses som det fremherskende. Loven er udtrykket for almenvillien, denne skal respekteres af alle samfundets medlemmer. Statsmagten har blandt andet den opgave at håndhæve almenvillien, der har ordnet de retlige livsforhold. Når et tilregneligt brud på sådanne love foretages af en person, udfolder statsmagten sin retshåndhævende myndighed mod lovovertræderen ved at undergive ham en behandling, hvis hensigt er at bevirke personens lydighed mod loven. Denne behandling er straffen. — Lydighed beror på en villiesbestemmelse, og menneskets villie ledes af bevæggrunde. Den i almindelighed stærkeste bevæggrund til at handle er forventningen om tilfredsstillelse, nydelse, den tilsvarende bevæggrund til ikke at foretage en vis handling er forventningen om de ubehageligheder, den lidelse, den vil medføre. Overensstemmende hermed er det straffens bestemmelse at påvirke villien således, at den undlader fremtidige lovovertrædelser. Dette kan opnås ved at betage forbryderen lysten til at overtræde loven og ved at indgyde ham lyst til at adlyde den. Den straffebehandling, der i sig optager begge disse momenter, er den fuldkomneste.

Midlet i den første henseende er tilføjelsen af et onde, en *lidelse*, og i den anden henseende en *optugtelse*, der indgyder forbryderen lyst og kraft til for fremtiden at blive en god borger i samfundet; det gælder her at vække forbryderen til selvvirksomhed, så at han efter straffens ophør af sig selv bestemmer sig for det rette. Indtil dette tidspunkt indtræder, da villien må antages således reformeret, bør straffebehandlingen vedvare, og der bør, inden den ophører, gives samfundet bevis for, at forbryderens sindelag virkelig er forandret. Det må imidlertid vel fastholdes, at det, der ved straffen skal nås, alene er villiens underkastelse under den borgerlige lov. Det kan vel være et hensigts-

mæssigt middel hertil at søge at bevirke lovovertræderens moralske forbedring, men det er retsordenen nok, at resultatet nås; om forbryderens motiver til at opføre sig som en god borger have ethisk værd, er derimod samfundsmagten ligegyldigt.

Den rationnelle straffebehandling under længere frihedsstraffe, hvorom talen her alene er, må efter det anførte gå ud på at gennemføre de to momenter i straffen, lidelsen og optugtelsen. Begge disse momenter er der taget hensyn til det i irske system, og det må således fra dette standpunkt erkendes, at det hviler på rigtige grunde. Det af CROFTON udtænkte apparat er i høj grad sindrigt og har vistnok i hovedsagen over alt truffet det rette. Om udførelsen i enkelthederne i alle punkter netop har truffet det mest formålstjenlige, lader sig altid omtviste, og det er på forhånd givet, at en dybere videnskabelig indtrængen i studiet af samfundsforholdene vil øve en befrugtende indflydelse også på dette gebet. Det er imidlertid klart, at værdien af foreslåede forbedringer må prøves efter deres forhold til det grundsynspunkt, hvorfra straffen henter sin berettigelse. Når den ærede forfatter således anfører, „at det synes som om man ved den strenge cellebehandling under begyndelsen af straffetiden har set bort fra penitentiærsystemets ide, at fængslerne skulle være anstalter for bødgøren, og at fangernes forbedring bør være hovedformålet på dette stadium af straffen, så kan jeg efter det udviklede ikke være enig med ham heri. Forbedring som sådan er aldrig formål — men kun middel — og kan altså heller ikke være hovedformålet på dette trin af straffen.

Dette er derimod her: ved en intensiv *lidelse* at kue fangens modstand, blødgøre hans sind og bøje hans vilje til modtagelighed for straffens senere påvirkning. De af forfatteren anførte citater godtgøre netop på det klareste cellestraffens udmærkede hensigtsmæssighed til dette øjemed. Om der, som af forfatteren antaget, vil vindes noget særligt godt resultat ved en indtrængende åndelig påvirk-

ning af præst og lærer på dette stadium, stiller sig for mig tvivlsomt. De altfor hurtige omvendelser ere upålidelige og bør undgås; det er vistnok fangen bedst tjenligt i den første tid af sin straf at være overladt væsenlig til sig selv og ligesom sunde sig efter de bevægelser, han har gennemgået under sagens undersøgelse og pådømmelse, og berede sig til den forestående straffebehandling. Det, der på dette stadium bør holdes fangen skarpt for øje, er hans ubetingede pligt til at lyde loven, og de følger, som dens overtrædelse uundgåelig vil drage efter sig. Man må fremfor alt ikke glemme, at straffen først og fremmest er en lidelse og at ukrudtet først må udluges og jordbunden gøres mør, førend det kan nytte at nedlægge den gode sæd. Endnu mindre kan jeg følge den ærede forfatter, når han videre mener, at straffetiden, når en omvendelse er foregået, burde kunne forkortes betydeligt, så at måske det andet stadium, fællesarbejdet, kunde bortfalde.

Konsekvensen af forfatterens opfattelse af omvendelsens betydning vilde være, at al straffebehandling af den omvendte er overflødig. Behøver han ingen tugt og ave mere, og behøves den gradvise uddannelse til friheden gennem fællesstadiet ikke, må den videre forberedelse og befæstelse gennem overgangsstadiet og den betingede frihed heller ikke være nødvendig eller endog berettiget; når forbedringen er foregået, er staten færdig med ham. At dette synspunkt er uholdbart, er foran påvist; og at det er uforeneligt med det irske system at udelade fællesarbejdsstadiet, hvor den trinvis vækkelse til selvvirksomhed skal tage sin begyndelse, og som danner den nødvendige forudsætning for de senere stadier, behøver ikke at påvises. Den her foreslåede forbedring af systemet vil være det samme som dets kuld-kastelse. — Men selv bortset fra, at den foreslåede fremgangsmåde strider mod straffens natur og er uforenelig med det irske system, vil det vistnok vise sig, at den praktiske udførelse frembyder vanskeligheder ved bedømmelsen af det tidspunkt, når omvendelsen skal siges at foreligge,

hvilke selv en erfaren kristen skal have ondt ved at overvinde. Hvorledes skal fangen i sin celle, hvor ingen fristelser møde ham, give bevis for sin omvendelse og for, at han nu har erhvervet kraft til at modstå verdens forførelser?

Når forfatteren dernæst anbefaler særskilte anstalter til forbedring af unge forbrydere, som første gang straffes for en grovere forbrydelse, og ønsker sådanne oprettede efter Val d'Yèvre's mønster med arbejde i fri luft, da må jeg ganske indrømme ønskeligheden af sådanne anstalter. Det progressive system må dog også her — hvad vistnok også er forfatterens mening — som det, der bedst fyldestgør retsideens krav — komme til anvendelse, men behandlingen må modificeres af hensyn til barnets særlige legemlige og sjælelige fornødenheder. — Da barnets sind endnu ikke kan være så forvædet og forhærdet som den ældre forbryders træder den side af straffen, at den skal være en lidelse mere i baggrunden, og straffens tugtende og opdragende element bliver det fremtrædende. Begyndelsesstadiet i cellen bør vistnok helt forsvinde og undervisning og sjælesorg straks indledes, men tugten og tilsynet må tillige her være i højeste grad agtpågivende for at forebygge åndelig smitte. Ligeledes må vistnok, hvis man vil bibeholde det sidste stadium af straffen, den betingede løsladelse, et privat tilsyn træde i stedet for polititilsynet.

Forudsætningen for at oprette sådanne anstalter er imidlertid, at der findes et passende antal ungdommelige forbrydere i staten, som ere dømte til strafarbejde. I Danmark, hvor der i en lang årrække gennemsnitlig højst har været 5 af denne art forbrydere, er denne ordning således ikke praktisk.

Forfatteren fordrer dernæst, at staten skal drage omsorg for, at den frigivne fange kan fortjene sit nødtørftige ophold, og anser derfor staten pligtig til under straffetiden at undervise den fange, der behøver det, i et sådant arbejde, der giver ham mulighed til efter løsladelsen at forsørge sig selv på ærlig måde, hvorfor han dadler fangernes

sysselsættelse ved fabrikarbejde, hvor arbejdsfordeling finder sted. At det vil være til stor gavn for den løsladte fange, om han i fængslet har lært et arbejde, der kan skaffe ham underhold efter løsladelsen, er ubestrideligt, men jeg tror ikke, at man kan gøre dette til en pligt for staten, undtagen hvor der er tale om behandling af unge forbrydere. Her træder staten i forældres og værgers sted og overtager derfor disses pligt til at lære barnet en levevej. Men denne pligt ligger ikke i selve straffens væsen i og for sig; overfor den voksne forbryder indskrænker statens ret og pligt sig til at annullere den forbryderske villie og fremelske hos ham de *indre* betingelser for at blive et hæderligt medlem af samfundet. Han indsættes ikke i en straffeanstalt, fordi han ikke kan ernære sig — dertil haves arbejdsanstalter —, men han underkastes straf, fordi han har vist ulydighed mod loven. Når det irske system tilstår fangen en vis arbejdsfortjeneste og på overgangsstadiet så vidt muligt beskæftiger ham med sådant arbejde, hvorved han efter løsladelsen tror at kunne ernære sig, og endvidere stiller det som betingelse for den betingede løsladelse, at der er sikret fangen et hæderligt erhverv, så er hermed vistnok tilfulde gjort, hvad staten er pligtig til i den omspurgte retning. At udstrække pligten videre vilde desuden være en forurettelse mod de fri borgere, som ikke have adgang til slig offentlig undervisning.

Derimod er der en stor opfordring for den private velgørenhed til at virke til at skaffe løsladte fanger sysselsættelse, og at staten opmuntrer og understøtter sådanne bestræbelser er aldeles i sin orden, men er begrundet i andre hensyn end den straffende retshåndhævelse.

Sluttelig må jeg med forfatteren være enig i, at det er aldeles forkasteligt efter den endelige frigivelse at knytte sådanne vedvarende virkninger til straffen, der hindre den frigivne i at skaffe sig et hæderligt underhold.

Om der derimod en tid efter frigivelsen knyttes visse ubehagelige følger til den udståede straf, som ikke stå i

forbindelse med erhvervsvirksomheden, idet der ved særlige love fordres fuldstændig uberygtethed til udøvelsen af visse rettigheder, så kan dette være begrundet i hensyn, som statsmagten under sine andre funktioner kan være nødt til at tage, f. c. medborgeres mangel på tillid, og strider heller ikke mod straffens natur, når der gives den straffede adgang til efter en vis tids forløb at få disse indskrænkninger hævede ved at godtgøre et ulasteligt forhold. Disse virkninger fremtræde da som det *sidste afsluttende led* af den virksomhed, som af samfundet anvendes mod forbryderen til at restituere ham i borgerlig henseende.

G. FR. ALMQUIST anhöll, att till aflägsnande af den missuppfattning af hans ord, hvilken syntes hafva egt rum, få förklara, det han icke hade något emot en progressiv fängbehandling med öfvergångsstadium och vilkorlig frigifning, derest detta kunde genomföras utan ett sådant marksystem och sådana minutiösa bestämmelser som de, hvilka dermed voro förenade jemväl i Danmark.

Den omständighet att, såsom Hr. HULTGREN erinrat, ett femtiotal straffångar vid öfvergångsstadiet i Lusk kunnat lemnas utan annan bevakning än några få „Masters“ (förmän), som med de förre deltog i arbetet å fältet, bevisar icke något. Man måste komma ihog, att i England och Irland göres vid straffverkställigheten icke skilnad mellan dem, som undergå straff (å minst 5 år) för icke vanfräjdande brott och sådana farliga förbrytare, hvilka gjort brottet till yrke. Att bland ett fångantal af mellan 1200 och 2000 finna ett femtiotal, hvilka för att snart återfå friheten kvarblifva och förhålla sig väl vid en öfvergångskoloni utan yttre bevakning eller stängsel, är icke mera än hvad i Sverige på ett lika fångantal skulle kunna presteras, och sannolikt äfven i andra länder, inom hvilka det progressiva systemet ej vunnit tillämning.

Skolundervisningen vid de engelska och irländska fångelserna, hvilken af Hr. HULTGREN lofordas, står visserligen icke framför den vid de större svenska rekonstruerade

straffängelserna. Efter hvad jag vid besök på stället för några år sedan hade tillfälle erfarat, bestod densamma mestadels i innanläsning — ja stafning — och rättskrifning, af anledning att färdighet deri hos folket i England ganska allmänt saknas. Angående den religiösa undervisningen, som af presterskapet meddelas, tog jag ej kännedom.

Ehuru till ämnet icke hörande har Hr. HULTGREN fäst uppmärksamheten å behovet af anstalter till förbättring af unga förbrytare. Huruvida kolonien Val d'Yèvre nu mera må vara rätta förebilden för sådana anstalter, torde vara tvivel underkastadt. Ansvarighetsåldern inträder enligt svensk lag vid fyllda 15 år. För ungdom, som före denna ålder blifvit beträdd med lagstridiga gärningar, finnas hos oss åtskilliga anstalter.

För förbrytare, som öfverskridit denna ålder, men äro under 18 år, har jag ernat föreslå, att straffarbete i cell betydligt inskränkes, att förlusten af medborgerligt förtroende uteslutes, och att de i stället må underkastas en reformatorisk behandling under någon längre tid.

BLÖM. Det stiller sig också för mig, at man ubetinget kan anerkende som riktigt ved det progressive system, at fangens eget forhold har indflydelse på oprykningen i de forskellige stadier, hvorimod det vistnok kan være tvivl underkastet, om man, ialtfald her i landet, ved systemets gennemførelse har truffet det rette, når der er tale om, over for hvilke fanger, dette skal anvendes, eller ved flere af bestemmelserne angående tvangsstadiet og den betingede benådning, hvilket jeg nærmere skal søge at påvise.

Det kan vel således være tvivlsomt, om det progressive system som almindelig regel bør komme til anvendelse uden ved længere straffetid og med længere ensomhedsfængsel, således som i England, hvad også tidligere talere synes at formene. — De forskellige stadier blive nemlig ved kortere straffetid for lidet varige til, at straffeanstaltens embedsmænd og funktionærer grundig kunne bedømme fangernes karakter, påvirke samme og bemærke forstillelse.

Når man imidlertid blot vil holde sig til forholdene her i landet, da ere vist alle enige om, at straffeloven af 1866 fuldstændig har ladet humaniteten ske fyldest, hvilket også er tilfældet med domstolenes anvendelse af loven, og man behøver ikke at frygte for, at en fange er anset med for streng straf, når han afleveres til straffeanstalten.

Hvis man nu ikke udelukkende vil lade følelsen løbe af med sig, men også tage hensyn til, at straffearbejdet skal være en strengere straf end fængsel på vand og brød i 6 gange 5 dage, som regel udstået i celle, forekommer det mig, anord. 13 Febr. 1873 har foreskrevet for milde bestemmelser for fanger, når den ved dommen fastsatte straf fuldstændig skal siges at blive eksekveret, og fællesarbejdet synes i det hele taget at have fået for megen lighed med arbejde i tvangsanstalterne.

Navnlig gælder dette for tugthusarbejdet, der i straffeloven er pointeret som strengere end forbedringshusarbejdet, hvilket dog næppe kan siges nu at være tilfældet, når dette afsønes med cellestraf.

For at råde bod herpå bør efter min formening tvangsstadiet gennemgående skærpes ved strengere tugt og arbejde samt mindre frihed og dets 2den klasse gives den største betydning og denne forlænges, f. eks. ved kortere straffetid til mindst $\frac{3}{4}$, ikke under $1\frac{1}{2}$ år, og ved længere straffetid til halvdelen. Klasse 3 burde måske rettelig forlænges til halvdelen af den resterende tid, således at kun resten gik til forberedelsesstadiet og de seneste klasser og stadier.

Med hensyn hertil, og da vægten således formentlig bør lægges på tvangsstadiets 2den klasse, havde det vistnok været heldigere, om fængselsbestyrelsen i sin tid havde opretholdt § 19 i anordn., hvorefter begyndelsen af tugthusstraffen, til efter afsoningen af tvangsstadiets 2den klasse, blev udstået i Viborg straffeanstalt, istedenfor allerede et halvt år efter at indstille denne anstalt til nedlæggelse.

Man havde herved vunden en mere konsekvent behandling af den første straffetid, hvilken ikke let lader sig

forudsætte, hvor de samme funktionærer skulle optræde ligeoverfor fangerne med den aldeles afvigende behandlingsmåde af disse på de forskellige stadier.

Hvad dernæst angår den ved anord. indførte benådning, da kan den vel anses for hensigtssvarende, når den udføres med streng kritik, thi i modsat fald bliver straffens afsoning let for mild, og under alle omstændigheder synes den at omfatte for lang tid af straffen, f. eks. ved 16 års straf henved $\frac{1}{3}$ af den tid, som dommen har fastsat.

Såfremt man imidlertid vil bibeholde den betingede benådning i samme form som nu, burde der vistnok kun indstilles i ganske enestående tilfælde til anden benådning. Den fortiden herskende praksis er imidlertid 1) benådning på almindelige betingelser, 2) do. på ekstraordinære do., 3) den ved anord. indførte betingede do.

Når det nu tillige viser sig, at fængselsbestyrelsen i femåret til 1878 har indstillet 112 fanger til benådning og det på en tid, hvor straffelovens mildere bestemmelser ere gennemførte og forbrydernes antal er i stigen, kan man vel nok sige, at fængselsbestyrelsen, til skade for retssikkerheden, har ladet humaniten få for stort råderum.

Vist er det, at et så vidtstrakt benådningssystem forudsætter en langt fyldigere politiorganisation, end der findes her i landet.

Sluttelig skal jeg fremhæve, at det vel ikke bør domfælde systemet, at dette i femåret til 1878 ikke har ledet til noget gunstigt resultat, idet de tilbagefaldnes antal ved Horsens tugthus stiller sig med over 22 pct. mod 20 pct. i det tidligere femår uden systemet, og i kvindefængslet er fremgangen forsvindende.

En skærpelse af hele systemet i den antydede retning vilde måske kunne bringe et heldigere resultat.

HAGSTRÖMER. Det synes mig högligen önskvärdt, att man vid en undersökning af progressivsystemets riktighet och praktiska genomförbarhet strängt håller sig till de *allmänna grunderna* för detta system och icke hänger sig fast vid enskilda

detaljer, hvilka utmärka det sätt, hvarpå systemet är tillämpadt i Irland. Här, såsom annars, måste man skilja emellan sakens inre väsen och dess yttre form. Den yttre form, i hvilken den progressiva principen förverkligats i Irland, kan möjligen vara bristfällig eller bero på särskilda lokala, sociala eller ekonomiska förhållanden och principen dock vara af allmängiltig betydelse. Här vill jag nu blott uttala mig om sjelfva principen.

Denna princip är som bekant den, att fången från det strängaste fängelsestevång skall kunna steg för steg arbeta sig fram till en allt drägligare tillvaro och en allt större frihet. I enlighet härmed söker man göra den första delen af strafftiden så künbar som möjligt. Sedermera rycker fången fram genom flere afdelningar, af hvilka hvarje högre medför vissa nya förmåner. Progressionen är emellertid, väl att märka, en progression ej blott i förmåner, utan ock i frihet. I den mån fången fortskrider genom straffet, vidgas hans handlingsfrihet. De fordringar, som ställas på honom, upprätthållas ej mer genom omedelbart tvång, utan det lemnas honom möjlighet att åsidosätta dem, med risk emellertid för honom att i sådant fall försättas tillbaka till ett tidigare stadium och gå miste om det framsteg han tillkämpat sig. Längst utförd är denna progression, då den leder först till en öfvergångsanstalt och så till vilkorlig frigifning. Men användningen af dessa institut är dock ej någon absolut nödvändig förutsättning för att straffbehandlingen skall kunna sägas vara progressiv.

Frågan är nu den: hvilat en sådan straffbehandling på riktiga grunder, är den tanke, som genomgår den, värd att man tager vara på densamma och gör den till en ledande princip för straffverkställigheten? För min del besvarar jag utan all tvokan denna fråga med ja. Mina skäl har jag för åtskilliga år sedan framlagt i tryck. Jag tillåter mig att under de få minuter, som här förunnas mig, i korthet sammanfatta de hufvudsakligaste.

Den fordran, som i min tanke främst måste ställas på

hvarje frihetsstraff, är den, att det skall vara ett verkligt straff, en verkligt känbar tuktan, egnad att öfvertyga brottslingen om nödvändigheten att för framtiden akta samhällets lagar. Det kan nu synas, som om det ej vore synnerligen svårt att bibringa ett frihetsstraff denna egenskap, och som om detta visst icke fordrade en så komplicerad anordning som den progressiva straffverkställigheten. Sant är också, att nog kan man med lätthet göra ett frihetsstraff allvarligt och eftertryckligt. Har man blott celler till sitt förfogande, kan man till och med stegra straffets tryck derhän, att det skall vilja mycken motspänstighet till, om straffet ej skall förmå böja brottslingens sinne. Det finnes emellertid en gräns härvidlag, som ej kan öferskridas. Straffets uppgift är väl att vara en känbar tuktan, men icke att tillintetgöra brottslingen, och ingen menniska förmår i längden bära all den repressionskraft, som kan inläggas i ett frihetsstraff. Deremot kan denna med fördel användas under en begränsad tid, och en sådan användning är det, som förekommer i det progressiva systemet. Dess första grundsats är ju den att reducera de förmåner och friheter, som medgifvas fången, till det minsta mått, som står tillsammans med bevarandet af hans kropps- och själskrafter; men detta blott såsom ett första stadium af straffet, med möjlighet för fången att så småningom förvärfva sig lättnad i strafftvånget.

En sådan gradation är också det enda sättet, hvarpå frihetsstraffets kraft kan upprätthållas genom längre strafftider. Det är nämligen ett faktum, att ett alltigenom likformigt straff förlorar sin udd, då det utsträcker till en längre tid. Menniskan har enligt sin natur en förunderlig förmåga att finna sig i förhållanden, som ej i sig äro alltför olidliga och i hvilka hon ej kan verka någon ändring. Så småningom finner sig fången i fängselifvets eviga enahanda, förfaller i en slö liknöjdhet och upphör till sist i det närmaste, om ej helt och hållet, att känna straffet såsom ett lidande. Under en progressiv anordning af straffet

blir det annorlunda. När det är möjligt för fången att förbättra sin ställning, känner han långt mer dess inskränkningar och umbäranden. Han jämför sin belägenhet med den, till hvilken han medelst egna ansträngningar kan höja sig, och finner sig för hvarje dag allt mindre tillfreds med densamma. Den slöa resignation, mot hvilken straffets reaktiva kraft under ett icke progressivt system går förlo-rad, försvinner, utan att lemna plats för någon hopplös förtviflan.

Det progressiva systemet löser alltså på ett lyckligt sätt den uppgiften att göra straffet allvarligt och eftertryckligt utan att dock kränka humanitetens fordringar. Härförutom är ett frihetsstraff enligt detta system, såsom ofta blifvit framhållet, mer än något annat straff egnadt att möjliggöra och befrämja brottslingens förbättring. Det ligger, synes det mig, i alldeles öppen dag, att en straffbehandling, enligt hvilken tvånget är lika strängt alltigenom, icke kan vara lämplig att utbilda fången för ett ärligt och ostraffligt lif i det fria samhället. Ånger öfver det förslutna kan nog vakna, goda föresatser fattas för framtiden, men längre kan det enligt sakens natur icke komma. För att vinna styrka behöfver den sedliga kraften sättas i verksamhet, och härför erbjuder en sådan straffbehandling intet utrymme. Tvärtom är den egnad att rent af beröfva viljekraften den spänstighet, den kan ega. Fången har här intet att arbeta på, intet att sträfva för. En sådan behandling är ett våld på människans natur. Denna fordrar utveckling; men fången försättes här i ett lif, der ingen utveckling finnes. Följden häraf är den, att viljekraften förslöas, all förmåga af sjelfverksamhet upphör och, när fängelsets portar öppnas, är fången alldelas oduglig för det lif, som derutanför väntar honom. Genom en progressiv anordning af straffet bevaras fångens viljekraft från en sådan förslappning. Fången har här ett ständigt motiv till sjelfverksamhet. Så småningom vidgas ock utrymmet för densamma, större anspråk ställas på fångens förmåga af sjelfbeherskning och under

den strid mot frestelser, för hvilken han sålunda redan under straffet utsättes, får han tillfälle att öfva och ställa sin sedliga motståndskraft, och går ej, såsom enligt den äldre regimen, ovan vid all sjelfständighet i handling den hårda kamp till mötes, som vid återinträdet i samhället vanligen förestår honom.

Med de synpunkter, jag nu framhållit, hafva utan tvifvel de fleste af eder, mine Herrar, redan varit förtrogna. Jag har emellertid ej velat underlåta att lemna mitt bidrag till diskussionen öfver den förevarande frågan, och framför allt har jag ej velat försumma ett tillfälle att uttala mig till förmån för en princip, om hvares riktighet jag är lifligt öfvertygad och för hvares förverkligande i de nordiska landen, särskildt i mitt fosterland, jag följaktligen är varmt intresserad.

STUCKENBERG. Først skal jeg tillade mig at udtale min forundring over, at det sidste, vigtige aktstykke om det progressive system, nemlig rapporten, som i efteråret 1879 er afgiven af den kommission, som var nedsat i England for at undersøge straffefuldbyrdsen i Stor-Britanien og Irlands straffeanstalter, ikke er bleven berørt af de foregående talere. Og dog er dette aktstykke højst interessant og værdifuldt, idet det tillige må erindres, at de nævnte lande ere det progressive systems moderlande. For dens betydning taler to uforkastelige vidnesbyrd, nemlig at Sir WALTER CROFTON på et social-videnskabeligt møde i Manchester i samme efterår har udtalt sin fulde tilslutning til denne rapport, og at BELTRANI SCALIA i det sidst udkomne hefte af sin Rivista har meddelt oversættelser af de væsentligste afsnit af den. Ganske i almindelighed udtaler denne rapport om det progressive system, at dette har betydning ved at opretholde orden og disciplin, såvelsom ved at vænne fangerne til stadigt arbejde og lydighed. Men kommissionen tilføjer, at den ikke har overset det berettigede i ankerne mod systemet, nemlig at det ikke forbedrer, men fordærver

fangen gennem fællesskabet, og at det ikke er tilstrækkeligt afskrækkende.

Vil man spørge om det progressive principps betydning, så er der jo ikke tvivl om, at enhver forstandig progression altid vil spille en rolle som disciplinær foranstaltning, særlig i en fællesanstalt med fanger, dømte på længere tid. Men det må erindres, at systemet, som det almindelig fremstilles, er et kollektiv system, der benytter de to frihedsstraffens fuldbyrdelse brugelige former: celle og fællesskab. En progression kan opstilles som et regnestykke i tal med anvendelse af disse to former; men dette er naturligvis ikke nok, der må være harmoni i benyttelsen. Dette mener jeg savnes i systemet, som det er anvendt i Danmark. Cellen, som er grundlaget for hele den senere behandlings indflydelse, kan man ikke overlade til fangens valg og i hvert tilfælde ikke knappe af til 3 mdr., på samme tid som man gentagende erklærer, at selv en kortere cellestraf på 8 mdr. i de fleste tilfælde er af meget ringe betydning. Dertil kommer, at man anvender samme korte celleophold på gamle recidivister og overhovedet kun svækker agtelsen for cellen ved en slig intetsigende anvendelse. Men mangler således systemets grundlag, kan man ikke vente stort udbytte af den øvrige behandling udover det disciplinerende.

Hvad overgangsstadiet angår, som her tilbringes i samme anstalt, anser jeg ligesom Hr. Generaldirektør ALMQUIST dette for uheldigt. Skal dette stadium nemlig få nogen betydning, må fangen bort fra de gamle omgivelser, han må føle en friere luft slå sig imøde udefra, han må forstå, at nu er han på vejen til friheden; og i samme anstalt er og bliver luften den samme. Jeg skal kun dertil berøre, at det må være vanskeligt at beskæftige disse fanger på overgangsstadiet i samme anstalt.

En hovedindvending kan der desuden gøres mod systemet i almindelighed, den nemlig, at hvis man mener, hvad der jo er kommet frem blandt ansete fremmede jurister,

at straffen selv ikke lader sig udmåle for den bestemte brøde, så kan man endnu mindre være istand til at angive i tal det øjeblik, da fangen skal kunne rykke op i en ny klasse.

Når Hr. Fængselsdirektør BRUUN i sine udtalelser spørger, om cellesystemet har holdt, hvad det har lovet i retning af forbedring, så forekommer det mig ikke, at man kan rette nogen bebrejdelse mod et system, som efter den danske fængselsberetning for 1863—68 har bragt recidivisterne ned til 18 pct. mod 31 pct. af den samme fangekategori før 1860, det vil sige før cellestraffen var indført i Danmark. Denne tilbagefaldsprocent har siden holdt sig så godt som uforandret, og ligesom den progression, som fra 1866 er lagt ind i cellestraffen, ikke har udøvet nogen virkning i så henseende, således mindes jeg ikke at have set nogen væsentlig indflydelse af denne progression på den enkelte cellefange.

Som besvarelse af det under nr. 2 og 3 af Hr. Generaldirektør ALMQUIST opstillede spørgsmål mener jeg, at man uden risiko kan indføre en progression med disciplinerende betydning overalt, når man forøvrigt iagttager hensynet til sit straffereglement, og at et land med flere straffeanstalter deri har evnen til at lade de forskellige trin gennemgå på forskelligt sted.

Som et væsentligt fortrin ved det progressive system må jeg dog fremhæve, at det giver lejlighed til at opdrage et dygtigt fængselspersonale, og dettes betydning kender enhver fængselsmand godt. Thi det må fastholdes, at det progressive system fordrer ganske andre kræfter og større dygtighed end særlig fælleskabet i almindelighed og selv end cellestraffen. — Altså mener jeg, at det progressive system har absolut fortrin som disciplinerende, særlig i en fællesanstalt, kun må dets former være harmonisk ordnede, ligesom at det virker i ikke ringe grad opdragende på fængselspersonalet.

R. PETERSEN. Her er noget i terminologien, som er

vildledende. Man taler om det irske system og kalder det snart det progressive system og snart marksystemet. Det progressive element er en egenskab både ved det irske og ved marksystemet og kan ikke bruges som en fælles benævnelse. Det første system bør kaldes simpelt hen det irske, det andet, MACONCHIES marksystem, er der her ikke tale om. Udtrykket „det progressive system“ bør her ikke benyttes, fordi det leder tanken bort fra, at der også kan være noget progressivt ved andre systemer, f. ex. cellesystemet. Og det er progressionen, forekommer det mig, som er det væsentlige. Lad os holde på den, som brød den gamle ensformighed i fængslerne og opstillede for fangerne et rimeligt mål, hvorefter de kunde stræbe. Spørgsmålet bør derfor ikke være: enten det irske eller det gamle døsiges system, men enten det irske system eller et andet progressivt element, ledet ind i det gamle system.

Med progressionens nødvendighed for øje kan jeg ikke andet end skænke mit bifald til det nuværende danske system for fællesfængslerne. Anordningen af 1873 betegner et stort fremskridt. Kan gerne være, at den har sine mangler, og at det opstillede system endnu ikke har haft tid til at virke så godt, som man kunde ønske; men lad os dog huske på, at det er nyt og endnu ikke fuldstændig indøvet gennem funktionærerne. Jeg synes, man er noget utålmodig af sig, og at man som barnet graver frøet op nogle dage efter, at det er lagt i jorden, for at se efter den grønne spire. Den kommer nok, tror jeg, fordi jeg tror, at systemet i de store træk hviler på en sund tanke. Den svenske generalfængselsdirektør siger i motiveringen af det opstillede emne, at der skal være en sund åndelig gymnastik i systemet; men kan man da tænke sig noget bedre end at sætte et sådant gymnastik-apparat ind i et fængsel, på hvilket man kan lære fangerne at klatre op til frihed, selvbeherskelse og lykke? Men Hr. ALMQUIST er navnlig så bange for systemet med mark, fordi han tror, det er så uoverkommeligt at uddele disse på en retfærdig måde. Det

forstår jeg ikke. Jeg har vel aldrig haft med dem at gøre; men en nøjagtig bedømmelse af fangerne befatter jeg mig dog med, og her står jeg ikke alene, men understøttes kraftigt af præst, lærere, læge, værksmester, overvagtimester og de andre vogtere. Når vi lægge sammen, hvad enhver af os på sin kant har iagttaget om fangen, så tror jeg dog virkelig, at der fremkommer et resultat, som ikke er så galt endda. Skulde det nu virkelig være vanskeligere at vurdere fangen overensstemmende med marksystemets fordringer? Visselig udfordres der dygtige folk til at gøre det; men man får arbejde til det mål at få dygtige folk til fængselsgerningen; thi den kræver det, hvilket system der end er tale om. Lad os desuden huske på, hvad CROFTON i 1870 skrev til en af kongresserne i Amerika: „Man behøver ikke netop at tage mit system med mark, men et andet simplere, om man så vil. Lad det fremfor alt være klart, så det forstås lige godt både af funktionærerne og af fangerne selv.“

Hr. STUCKENBERG vil under sin funktionstid ved Vridsløselille fængsel ikke have iagttaget nogen fordel ved den der indførte progression, en bemærkning, som forbavser mig, da jeg synes, progressionen derude er fortræffelig. I det af mig bestyrede fængsel hviler progressionen ikke på en så stor skala, og dog var dens virkning fra begyndelsen af meget kendelig, navnlig i disciplinær henseende. Fangen er ikke så meget bange for straf som for at blive flyttet ned i klassen, hvilket for ham er et afskrækkende moment. Heller ikke kan jeg være enig med Hr. STUCKENBERG, når han dadler det danske overgangsstadium i fællesanstalten. Vistnok var det bedre at have et *Lusk*; men når man ikke kan have det, kan man også, tror jeg, nøje sig med stadiet i selve fængslet. Tager jeg ikke fejl, siger HOLTZENDORFF, at forandringen af straffeanstalt ikke er det principielle, men det at „der ledes frisk luft ind i sygestuen,“ og at fangen vænnes til at være under mindre opsigt.

Man fristes let til at være system-tilbeder og at glemme, at der kan være noget godt i alle systemer. Dette vil jeg

så gerne holde frem, og jeg vil gentage, at det er progressionen, som det kommer an på. Hr. ALMQUIST har fortalt os om den svenske anstalt, hvorhen de fanger bringes, hvis brøde ikke betegner dem som moralsk fordærvede personer. Det er jo et fortrinligt princip, uden at det egentlig hører ind under noget system. Men også her tror jeg, at der kan blive anvendelse for progressionen. Om end brøden ikke hører til de værste, så kunne nok angældende have godt af lidt åndelig gymnastik.

KRANUP. De forskellige systemer, der i straffeanstalterne ere anvendte overfor fangerne, have indtil for få dage siden været mig ubekendte, og min hele viden herom har jeg først modtaget gennem de mig ved personlig imødekommenhed tilstillede forhandlingsemner. — Efter den deri givne fremsstilling af det progressive system har dette i den grad vakt min interesse, at jeg af hensyn til forhandlingen herom besluttede mig til at rejse over til mødet. — Denne interesse angår dog mindre det arbejde, der foregår indenfor straffeanstalternes mure, i henseende til hvilket jeg ingen erfaring har, undtagen forsåvidt jeg efter de ikke så ganske få fanger, med hvilke jeg har haft at gøre efter deres løsladelse, har haft den overbevisning, at de ved udtrædelsen af anstalten i reglen tilfredsstille de fordringer, der kunne stilles. — De ere disciplinerede, i deres optræden ærbødige og høflige, kunne rigtig opfatte og uden overflødige indvendinger modtage given besked. Først med fangernes løsladelse begynder min erfaring, der strækker sig over et tidsrum af henved 15 år, om det end kun er i det sidste par år, at jeg som politimester har haft lejlighed til at gøre nærmere personlige iagttagelser, medens mine tidligere erfaringer dels som politifuldmægtig, dels som amtsfuldmægtig have været mindre direkte.

Den periode i det progressive system, der har vakt min levende interesse, er det betingede frihedsstadium, og det forekommer mig, at dette stadium er af så afgørende betydning, at systemet ikke retfærdig vil kunne bedømmes,

når dette stadium mangler. Uden dette bliver overgangen fra fængslet til friheden for brat. Særlig gælder dette i de mange tilfælde, hvor fangen fra fængslet ligefrem kastes ud på landevejen. Straffeanstalterne aflevere vel under behørig bevogtning fangen til hans forsørgelseskommune, men hvad sker så? Det er næppe nogen undtagelse, at fangen, umiddelbart efter at være afleveret, fuldstændig overlades til sig selv. Hvor god en optugtelse fangen end har fået i anstalten, så vil det dog næppe være opnået at omskabe ham til et andet menneske og fuldstændig udrydde de tilbøjeligheder, der have bragt ham ind på forbryderbanen. Det er næppe mig alene, der har gjort den erfaring, at de fleste forbrydere ikke ere personer, hvis villie går ud på at gøre ondt, men mere og mindre ynkelige personer, svage karakterer, der ikke formå at modstå de fristelser, der møde dem, og som hårdt trænge til at have en stadig støtte. Overlades han, lige sluppen ud af fængslets tugt, til sig selv, vil han stå vildfarende, om han end har nok så mange gode forsætter, og den lyst til omstrejfen i forbindelse med ulyst til arbejde, som særdeles hyppig er den egenlige grund til den begåede forbrydelse, driver ham ud på landevejen, når intet holder ham tilbage. Ja jeg har endog haft eksempel på, at et sogneråd ikke har indskrænket sig til simpelthen at overlade den løsladte forbryder til sig selv, eller tillade ham at løbe efter at have givet ham en eller to kroner i rejsepenge, men ligefrem har truet ham til at forlade kommunen. Jeg har således for ganske kort tid siden hos en for betleri og løsgængeri anholdt person, der tidligere var straffet 3 gange med straffearbejde for tyveri og 6 gange med tvangsarbejde eller fængsel for betleri og løsgængeri, fundet en skrivelse fra hans forsørgelseskommunes sogneråd, hvori det forbydes ham at komme indenfor kommunens grænser under trusel om, hvis han alligevel gør det, straks at blive indsat i en tvangsarbejdsanstalt.

Denne person havde ingensteds udenfor sin hjemsteds-

kommune noget tilholdssted, og sognerådet havde ej heller anvist ham noget sted, hvor han kunde få arbejde. Blot ud af kommunen med ham!

Idelige tilbagefald ere under sådanne forhold ikke mærkelige. Skulle disse forebygges, må fangen umiddelbart efter sin løsladelse behandles med megen varsomhed og hensynsfuldhed. Dette udelukker ingenlunde strenghed; tværtimod må jeg netop formene, at det ofte for at hindre tilbagefald er nødvendigt, at den løsladte lever under et tryk, som idelig minder ham om, at han ved ny lovovertrædelser hjemfalder til straf. Jeg har set et mærkeligt eksempel på, hvad et sådant tryk kan udrette. En person, der atter og atter er straffet og har tilbragt henved 30 år i arrester og straffeanstalter, uden at han dog har begået nogen egenlig større forbrydelse, har kun engang i sit liv, før han sidste gang blev straffet, haft arbejde, og det var i et tidsrum, da han var brudt ud af straffeanstalten. Han skaffede sig da selv en tjeneste, og i denne arbejdede han stadigt og tilfredsstillende i flere måneder, indtil han blev genkendt og påny indsat i fængslet. Han har ikke i straffeanstalterne givet anledning til klage og har forladt anstalten rigelig forsynet med klæder og penge, men han har hver gang straks hengivet sig til sit omstrejfende levnet. Det er ikke længe siden, han sidste gang blev straffet i min jurisdiktion for betleri og løsgængeri. Efter at han havde udstået sin straf, lykkedes det mig at finde arbejde til ham på et spinderi, og han har arbejdet der flittig og tilfredsstillende, men jeg tror ikke, det vilde være lykkedes mig at holde ham dertil, uagtet han selv erklærede og vistnok også selv troede, at det var hans højeste ønske at komme ud af det gamle levnet og blive en stadig arbejder, hvis jeg ikke i henhold til lov 3 Marts 1860 havde givet ham tilhold om jævnlig at møde hos mig og give fornøden oplysning om sit erhverv, og han derfor vidste, at overtrædelse af dette tilhold ubetinget vilde medføre straf. Det er min overbevisning, at det, der bandt ham til arbejde i begge

de nævnte tilfælde, var det tryk, som i det ene tilfælde frygten for at blive genkendt og i det andet tilfælde det stadige tilsyn gennem tilholdet udøvede.

Jeg kunde nævne flere eksempler på det gavnlige og nødvendige i, at personer, der ere komne ind på forbryderbanen, når dette som i de fleste mig bekendte tilfælde er begrundet i en svag karakter eller hang til omstreifen, undergives tilsyn og tvang. Uden sådant vil den hjælp, der ydes den løsladte, ofte være spildt, og særlig overfor den løsladte, hvis forhold såvel i som udenfor fængslet har været af den beskaffenhed, at der allerede af hensyn hertil ikke vises ham begunstigelser, er tilsyn og tvang fornøden. Om hvorledes et betinget frihedsstadium praktisk etableres, tør jeg ikke udtale mig bestemtere, men det forekommer mig, at formerne for det hos os indførte betingede benådningsstadium må kunne benyttes, således at dette stadium ikke bliver et benådningsstadium, men et overgangsstadium, der *skal* gennemgås af enhver løsladt fange, hvad enten han har været kortere eller længere tid i straffeanstalten, og hvad enten hans forhold i anstalten har været mere eller mindre egnet til at indgyde tillid til ham. I sidste fald forekommer der mig at være særlig anledning til at etablere et sådant stadium, der synes mig at være et nødvendigt led i det progressive system. Som ovenfor antydet har jeg overfor nogle til min jurisdiktion hjemsendte fanger, der fyldestgjorde betingelserne for at kunne gives tilhold efter lov af 3 Marts 1860, søgt ved sådant tilhold at undergive dem et tilsyn, der skulde kunne holde dem til nogenlunde stadigt arbejde. Jeg tror, det har virket heldigt, men forsøgene ere selvfølgelig for få og derhos for svage og famlende til at kunne bevise noget.

Det spørgsmål, hvorpå jeg her har ønsket at henlede opmærksomheden, er altså, udtalt i al korthed: Bør det ikke ved anvendelsen af det progressive system tilstræbes, at der for enhver løsladt fange etableres et overgangsstadium med betinget frihed i lighed med det her i landet

indførte betingede benådningsstadium, hvilket overgangsstadiums udstrækning helst skulde kunne bestemmes efter de individuelle forhold. Til dem, der måtte komme til det resultat at besvare dette spørgsmål bekræftende, tillader jeg mig at henstille, at de ved given lejlighed ville virke hen til, at de i så henseende fornødne løvbestemmelser tilvejebringes.

Jeg skal endnu kun tilføje, at det tilsyn, den løsladte under den betingede frihed vil være undergiven, naturlig vil have virkning i flere retninger. Det tilsyn og den tvang, den løsladte er undergiven, vil i høj grad lette den kommune, der gerne vil opfylde sin forpligtelse til at sørge for den i samme hjemmehørende, som på grund af legemlig eller åndelig svaghed ikke kan overlades til sig selv, men der vil også herigennem kunne føres kontrol med, at en kommune ikke unddrager sig sine forpligtelser i så henseende, og sådan kontrol er, ialtfald efter min erfaring, højst ønskelig.

SANDBERG anhöll att få göra några erinringar med anledning af häradshöfding HULTGREN'S anförande.

Talaren förklarade sig vara fullt enig med häradshöfding HULTGREN derutinnan, att en sann religiös omvändelse vore den enda säkra garantien för en brottslig viljas omvändning till en laglydig; men kunde deremot icke biträda den af honom uttalade meningen, att det skulle vara möjligt att genom vissa kännetecken med säkerhet utröna, hvem som verkligen undergått en sådan omvändelse. Ingen yttre handling, än mindre ord, vore enligt talarens åsigt ett säkert bevis på att en menniska stode i rätt hjerteförhållande till Gud, men väl kunde ord och handlingar vara säkra bevis på, att man icke stode i ett sådant förhållande. Talaren påminte om skriftens ord; „att menniskan ser hvad för ögonen är, men Herren ser till hjertat.“ I denna syftning erindrades äfven om husbondens ord i liknelsen om ogräset och hvetet, der husbonden på tjenarens fråga, om de ej skulle rycka upp ogräset, gaf det svaret, att de ej skulle befatta sig dermed, på det de ej måtte utsätta

sig för faran att begå det misstaget att upprycka hvetet i stället för ogräs; de borde låta både ogräset och hvetet stå kvar till skördetiden, då hushonden sjelf ville skilja det åt.

Vidare varnade talaren på det allvarligaste för det skrymteri och skenväsende, som otvifvelaktigt skulle blifva följden af att, såsom ifrågasattes, göra den villkorliga frigifningen beroende af religiös omvändelse. Det vore nogsammt bekant för hvarje fängelsetjensteman, hvilken stor benägenhet fångarne i allmänhet redan förut visa för skrymteri och skenhelighet, när de nämligen tro sig kunna vinna något derigenom.

Det vore dessa tvänne erinringar, nämligen dels omöjligheten att med visshet afgöra, der en sann religiös omvändelse verkligen kommit till stånd, dels den stora faran för att uppamma skrymtare genom att lägga den religiösa omvändelsen till grund för frigifningen, dessa tvänne erinringar vore det, som talaren med anledning af häradshöfding HULTGREN'S anförande ville hafva tillåtit sig att göra.

MUNCK. Anledningen til, at jeg tillader mig at tage ordet, er, at jeg har været fængselspræst i et fængsel, hvor 3 systemer virkede jævnsides, og hvor det progressive system blev indført under min tjenestetid. Da sagen står således, at dette system anbefales stærkt af den danske fængselsbestyrelse, medens det betragtes med mistillid af den svenske, ville udtalelser fra dem, der praktisk have vundet nogen erfaring om virkningerne deraf, mulig have lidt betydning.

Jeg vil først stærkt betone, at det progressive systems indførelse her i landet efter mit skøn har gjort en ende på den ulykkelige tilstand, at en fange ved sin løsladelse fra straffeanstalten kunde sige: „Farvel, Hr. Justitsråd, jeg kommer snart igen“ eller „man har da ikke båret sig værre ad, end at man kan komme igen.“ Hvis jeg har forstået Hr. Generaldirektør ALMQUIST ret, var hans første indvending mod det progressive system, at de bedre begavede fanger, og dem er der tilvisse en stor del af,

med stor lethed vilde kunne opnå en ustandset oprykning og alle de læmpelser i straffen, som der stilles i udsigt for god opførsel, medens de mindre begavede og i grunden mindre farlige og hårde forbrydere vilde have ondt derved. Jeg tror, at denne anke rammer det gamle system, hvis forbandelse just var, at den snu og hensynsløse fange kunde indrette sig ret behageligt i fængslet, men ikke det progressive system, hvor enhver er nødt til at gennemgå forberedelsesstadiets ensomhed i cellen og tvangsstadiets 2den classes savn og strengthed. At fangerne her i landet have følt forskellen og have respekt for den strengere tugt, som nu findes i fængslet, derfor tør jeg indestå. — Hr. Generaldirektør ALMQUISTS anden indvending var, at det ny system krævede et udmærket personale til sin gennemførelse. Intet kan være sandere, men skal der overhovedet være tale om en individuel behandling af vore forbrydere, må den anskuelse også trænge igennem, at til fængselsgerningen hører der de bedste kræfter, ligesom man vælger de bedste læger til hospitalerne. Det er ingen sag at være „slutter“, men det er en stor sag at omgås fangen således, at der kan være tale om hans oprejsning. Allerede cellesystemet kræver afgjort et ypperligt personale, ellers frembringer det afsindighed og åndelig udhulethed i mængde. Og efter mit skøn kræver det progressive system det i endnu højere grad; skal det gennemføres, må selv de mest underordnede poster besættes med folk, der have både hoved og hjerte. Men dette synes mig snarere at måtte betragtes som en opgave, der skal løses, end som en indvending, der skræmmer tilbage. —

Jeg tilstår, at jeg er personlig en ubetinget tilhænger af cellesystemet; den kraftigste og den gavnlige lidelse, man kan tilføje en forbryder, er at tvinge ham til at være ene med den onde samvittighed, og kunde jeg råde, satte jeg alle fanger i celle, i det mindste en god del af straffetiden. Men da dette ikke kan ske, er jeg glad ved det progressive system og kalder det et stort fremskridt. En

anden sag er det, at jeg nærer tvivl på nogle punkter, om den måde, hvorpå det er indført hos os, har truffet det rette. Jeg tror, at forberedelsesstadiet er for kort, thi når celletiden kun varer 3 måneder, kan man ved begyndelsen allerede øjne enden, og det hjælper til at slippe for nemt over den. Ligeledes tror jeg, at tvangsstadiets 2den klasse, hvor savnene og frihedstabet føles stærkt, burde vare længere; er fangen nået op i 3die klasse, kan han efter mit skøn allerede indrette sig ret hyggeligt, når han er tilstrækkelig snu og hjemmevant i fængslet. Omvendt mener jeg, at den betingede benådning er skudt så langt ud i fremtiden, at den taber sin ansporende kraft hos de få, hvem den overhovedet kan blive til del. Endelig er det en stor hindring for præsten, at han i tvangsstadiets klasser er omtrent udelukket fra en virksom sjælesorg. Fangerne må ikke forlade lokalet, og han er nødt til at tale med den enkelte i alles påsyn for ikke at sige påhør, men sjælesorg kan kun ske under fire øjne. Dette betyder meget, når man erkender, at til i sandhed at forandre et forbryderhjerte gives der kun det ene middel, Kristi evangelium.

Til slutningen tør jeg måske udtale den overbevisning, at fremtiden vil mere og mere bringe os bort fra de lange, lange fængselsstraffe. Jeg holder for, at det, at dømme et menneske til at miste friheden i 16—20 år, er det samme som at dømme ham til åndelig død, og i mine tanker er det således en synd, at man omtrent har afskaffet dødsstraffen. Opgaven er at gøre straffen så skarp og indtrængende, så at nogle år kunne udrette, hvad livstid ikke kunde udrette tidligere.

ASSARSSON. Efter den grundliga diskussion, som här hållits om de nu framlagda frågorna, kan jag i några få ord uttala min mening. Och härvid måste jag, i likhet med professor HAGSTRÖMER m. fl. tulare, gifva företrädet åt det progressiva systemet, då frihetsstraff, ådömdt på viss längre tid, skall verkställas. Detta system står nämligen i närmaste öfverensstämmelse med de allmänna grundsatser, till hvilka

den vetenskapliga straffrätten i våra dagar hunnit, och torde i allmänhet säkrast leda till uppnående af det mål, som staten genom sådant straffs verkställande vill vinna. Men det är tydligt, att den lagstiftare, som godkänner systemets grundtanke, bör härvid taga hänsyn till de sociala förhållanden, som inom hans område förefinnas, och efter dessa lämpa sina föreskrifter. Häraf blir en följd, att systemet kan förekomma under olika former hos skilda folk, samt att det med förändrade samhällsförhållanden bör undergå de förändringar, som äro nödvändiga för dess fortfarande ändamålsenlighet.

Häradshöfding HULTGREN har i sin till mötet ingifna, tryckta uppsats påpekat några omständigheter, genom hvilkas beaktande systemet skulle kunna förbättras. Den mening, som Herr AMMITZBØLL under diskussionen härom uttalat, delar jag i allmänhet. Bott i en punkt är jag af annan åsigt. Detta gäller om hvad som blifvit yttradt angående „förlust af medborgerligt förtroende.“ Enligt svensk lag har den, som är dömd till förlust af medborgerligt förtroende, förverkat embete, tjänst eller annan allmän befattning, som af honom innehafves; han är ock under den tid, dylik förlust är honom ådömd, ansedd såsom vanfrejdad och förty utestängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hvilkas åtnjutande god frejd erfordras. Förlust af medborgerligt förtroende är icke, såsom någon föregående talare yttrat, en straffpåföljd, utan ett straff, hvilket, i likhet med andra straff, innebär förlust af bestämda rättigheter. Och då i fråga varande straff icke får ådömas vid andra brott än sådana, hvilkas begående lagstiftaren ansett vara bevis om brist på egenskaper, som för innehafvande och utöfvande af vissa rättigheter erfordras, kan jag ej dela Herr HULTGRENS mening, att samma straff bör ur lagen borttagas. Äfven om det icke funnes stadgadt, skulle säkerligen den, som föröfvat ett vanärande brott, af allmänheten betraktas såsom vanfrejdad.

En annan sak är att i Sverige den föreskriften gäller,

att anteckning skall göras i en persons prestbetyg, då han är förlustig medborgerligt förtroende. Skulle härigenom svårighet uppkomma för den straffade att erhålla arbete och i stället anledning uppstå för honom att ånyo begå brott, så är berörda föreskrift helt och hållet olämplig och bör följaktligen upphävas. Det syfte, staten har med samma föreskrift, kan lätt ernås på annat sätt. Det skulle kunna stadgas, att viss myndighet skulle underrättas om och föra anteckning öfver alla brott, som blifvit begångna af personer, födda inom dess område. Sålunda blefve den, som sådant önskade, i tillfälle att erhålla tillförlitlig kunskap om personer uti berörda afseende. —

Formanden sluttade derefter förhandlingerne om dette emne, idet han udtalte, at det efter hans opfattelse måtte anses for resultatet af forhandlingerne, at der noget nær var enstemmighed i forsamlingen om sandheden af det progressive princip og om dettes betydning for en gavnlig fuldbyrdelse af frihedsstraffen, uden at der dog var enighed om formerne for dette princip's gennemførelse. —

Det følgende emne sattes derpå under forhandling.

II. *Om opsynsbetjentenes tjenestetid.*

AMMITZBØLL. Min grund til at opstille dette emne har været den betragtning, som også alt her ved behandlingen af det foregående emne lejlighedsvis er omtalt, at reformen i straffefuldbyrdselsystemet — hvilket system man så end foretrækker for straffefuldbyrdselsystemet — har stillet meget betydeligt forøgede fordringer til opsynsbetjentene, navnlig pålagt disse et meget forøget dagligt arbejde, både rent materielt set og isærdeleshed et forøget åndeligt arbejde. Man er nu ikke længere fornøjet med bevogtere; man vil have personligheder, der kunne støtte bestyrelsen i den individuelle behandling af fangen, som nu almindelig fordres. Da man således har forøget betjentenes arbejde, må man også være betænkt på at udfinde den måde, hvorpå tjenesten lader sig ordne således, at den mindst tynger, og jeg har troet denne lejligheds-

hed, hvor praktiske fængselsmænd ere samlede fra hele norden, passende til at underkaste dette spørgsmål en drøftelse.

Min afhandling går i overensstemmelse med den måde, hvorpå forholdet er ordnet i Danmark, ud fra, at opsynsbetjentene ordenligvis kun have dagtjeneste, medens der haves et særligt korps af vægtere til nattetjenesten i fængslet. Denne ordning forekommer mig at være principrigtig, idet nattetjenesten kan nøjes med langt ringere kræfter end dagtjenesten, idet dens eneste opgave er fangernes bevogtning.

BOGREN. Då jag har äran inleda diskussionen om detta ämne, skall jag följa den af ämnets framställare gjorda indelning i tre hufvudpunkter och behandla dem hvar för sig.

1. *Betjeningens hela tjenstetid.*

Då god ordning inom fängelset och ett godt resultat af fångarnes behandling till stor del vinnes genom duglig vaktbetjening, så är det af stor vikt att den med så starka band som möjligt fästes vid tjensten, och således icke antages på kortare bestämd eller obestämd tid; ty en sålunda vid tjensten löst fästad person har icke samma intresse af att sköta den till det gemensamma bästa som den, hvilken bygger sin framtida existens på densamma, hafvande deraf sin nödtorftiga bergning samt, då han icke vidare är fullt tjenstbar, en liten pension, så att han icke på ålderdomen kommer i en nödställd belägenhet. Kan man bjuda på sådan anställning, så kommer man i tillfälle att göra goda val vid tillsättning af vaktbetjening. Genom en väl ordnad skola vid fängelset kan vidare individens intelligens höjas, så att han kommer till insigt om det ansvarsfulla uppdrag han åtagit sig.

Skall vaktbetjeningen deremot antagas på kortare eller obestämd tid, så får man dels hålla till godo med sämre folk, och dels saknar en så anställd betjent lust att arbeta sig upp till större duglighet i tjensten, utan söker i stället efter säkrare utkomst på annat håll.

Det torde vidare vara af vigt, att vaktbetjeningen eger insigt uti de arbeten, hvarmed fångarne sysselsättas, för att deri kunna lemna undervisning. Under sådana omständigheter kommer betjeningen i en mycket närmare beröring med fången än vid den dagliga vakttjenstgöringen och tillsynen. Det beror till stor del på sättet att handleda fången, om han skall få lust att arbeta; han har vanligen förut saknat sådan lust och just därför kommit på villospår. Kan fången intresseras för arbete, så blir hans lynne jemnare och lugnare, och fältet öppnas härigenom lättare för den verksamhet till hans förbättring, som åligger tjänstemännen vid fängelset.

Någon skulle möjligen finnas, som anser, att vaktbetjeningen fyllt sitt ändamål, då den passat på sin post, så att de under dess uppsigt ställde fångarne icke rymma eller företaga sig andra olofligheter; men detta kan icke vara nog, ty vaktbetjenten bör vara såväl bevakare som ledare för fången. Han bör vara en länk, om än underordnad, i den kedja, som under fängelsetiden omfattar fången, och har till mål att förbättra detta samhällets olycksbarn, såväl genom att uppöfva dess arbetsförmåga som att gifva dess själ en högre lyftning. Vaktbetjeningen bör därför få inhämta sina förmäns åsigter om fångens behandling i sin helhet och sjelf ega tillfälle att uttala sin uppfattning; ty derigenom utrönes i hvad mån hvar och en kan lämpligast användas.

Har fängelseförvaltningen till sitt förfogande en god vaktbetjening, som arbetar hand i hand med henne sjelf, så känner fången sig snart öfvermannad både i fysiskt och moraliskt hänseende och underkastar sig den behandling som kan vara föreskrifven och nyttig.

Som jag förut sökt påpeka bör aflöningen lemna en nödtorftig bergning, så att vaktbetjeningen med hushållsaktighet kan lefva utan för stora brödbekymmer, ty en af fattigdom nedtryckt individ lemnar ett dåligt arbete. Senast vid sextio års ålder torde vaktbetjent böra pensioneras;

vid högre ålder saknar han tillräcklig kraft att längre kunna utgöra en säker länk i fängelsets verksamhet. Man torde icke böra se alltför noga på, om utgiftssumman för aflösning och pensionering till vaktbetjeningen visar ett något högre belopp; fängelsesystemet och således staten har fördel af en högre aflönad och bättre kvalificerad vaktbetjeningspersonal.

2. *Vaktbetjeningens dagliga tjenstgöringstid.*

Den vakthafvande betjeningen kan under dygnet tjenstgöra tolf timmar, med minst två timmar mellan hvarje aflösning, förutsatt att den i allmänhet är fri tre, eller åtminstone två nätter emellan hvarje natttjenstgöring. Beträffande dagtjenstgöringen, vid bevakning och ledning af fången under hans arbete, så vore önskligt att ha två man om posten, således ombyte på halfva dagen; men då det måste anses för dyrbart att hålla en dertill erforderlig bevakningsstyrka, skulle man kunna ordna det så, att tre man kommenderades till tvenne poster. Om vaktbetjeningsstyrkan ej heller medgifver detta, utan blott aflösning för intagandet af måltider, så måste åtminstone denna aflösning utsträckas, så att någon hvila efter måltiden erhålles. Aflösningen kan i så fall ske af dem som för öfrigt under dagen kunna vara fria. En så ihärdig tjenstgöring blir dock i längden skadlig, dorigenom att vaktbetjeningen uttrötts. Ett annat förhållande kan inträda, om man indelar bevakningen så — hvilket äfven torde vara fördelaktigast — att de i arbetsundervisning kunnige användas uteslutande eller i allmänhet vid dagtjenstgöringen och således icke, eller åtminstone sällan, kommenderas till natttjenstgöring, utan använder man dertill sådana som icke kunna lemna undervisning i arbete. Under sådana förhållanden kan den till dagtjenstgöring endast kommenderade tjenstgöra hela dagen eller arbetstiden, då han får erforderlig tid för intagande af sina måltider och någon hvila derefter.

Att oreda skall uppstå derigenom, att ombyte af poster sker, torde man icke behöfva befara, då den ene så väl

som den andre af betjeningen bör känna den för fängelset gällande instruktionen likasom andra till efterrättelse gifna föreskrifter. Har en tillfällig befallning gifvits på en post, så får den kommande af den han aflöser derom besked före aflösningen. Ombyte måste för öfrigt under hvarje förhållande ske, om icke af annan orsak, för intagande af måltider, så framt icke fångarne utspisas inom fängelset. Risken skulle ju då blifva lika stor, ty det beror väl icke på den tid, hvar och en tjenstgör, att oreda och osäkerhet skulle uppstå, utan derpå, att ombyte sker.

Att söka närmare eller i detalj tala om vaktbetjeningens tjenstgöringsindelning torde ej nu vara tjenligt. Denna indelning måste till stor del ske med afseende på de olika arbeten och lokala förhållanden, som vid hvarje fängelse finnas. Läns- och kronocellfängelserna skilja sig dessutom i detta liksom i andra afseenden från straff-fängelserna.

3. *Vaktbetjeningens fridagar.*

Hela fridagar anser jag icke fördelaktiga. De användas i allmänhet icke och kunna icke användas så, att den hvila genom dem erhålles som genom några timmars frihet då och då eller dagligen. Är blott en del af dagen fri, så användes fritiden till hvila, ty den sålunda frie måste snart passa på igen i tjenstgöring och hinner då icke spekulera på någon förströelse. Hela fridagar kunna vara skadliga, i synnerhet vid fängelser, belägna invid större städer, dit det ofta då ifrågakommer att begära permission och der sällskap lätt erhålles.

Skall aflösning under dagtjenstgöringen icke ske utom för intagande af måltider och för erhållande af någon hvila derefter, så torde denna aflösning böra ske af de annars tjenstefrie, om man nämligen har indelningen sådan, att fridagar lemnas åt betjeningen.

Reservbetjening torde icke böra förordas, utan bör det finnas en tillräckligt stor, fast anställd bevakningsstyrka, inom hvilken tjenstgöringsfördelningen verkställles. Undantag

får möjligen göras för läns- och kronocellfångelser, som disponera öfver ett obetydligt antal vaktbetjenter.

Tjensteåldern torde ej böra tillskynda mera fritid. Den äldre vaktbetjenten har genom ålderstillägg eller dylikt större förmåner och bör väl således dela tjänstens tunga lika med de yngre kamraterna. Är tjänstgöringen mycket ansträngande, torde det dock bli nödvändigt att bereda de äldste vaktbetjenterne mera fritid än de yngre, emedan de annars icke kunna hålla ut i längden.

GOMARD. Først må jeg tillade mig at udtale min samstemning med den højtærede indbringer af emnet, idet jeg også må antage, at der bør tilstås opsynsbetjentene en passende fritid til lettelse i deres anstrengende og ansvarsfulde tjeneste. Vil man målet, må man også ville midlerne; er målet nu med hjælp af dygtige fængselsbetjente at opnå den bedst mulige og formålstjenlige behandling af fangerne, da må vistnok det spørgsmål stilles i forgrunden: hvilke egenskaber må man ønske, at de personer, der attrå at blive antagne som opsynsbetjente, må være i besiddelse af? Foruden at sådanne må være retskafne og pålidelige mænd af kraftig sundhed, og jeg antager ved ansættelsen i en alder af 25—30 år, må de også, og dette gælder især for betjente ved et cellefængsel, være mænd med gode skolekundskaber og af et kristelig moralsk sind, der ikke let kommer ud af ligevægt.

Som brugbare emner for denne tjeneste har jeg tænkt mig, at det, da man f. eks. heri landet har almindelig værnepligt, ikke vilde være så vanskeligt at formå mænd, der havde tjent i hæren som underofficerer, til at søge disse poster; at min tanke særlig er faldet på hærens underofficerer har sin grund i, at det må forudsættes, at de ere mænd af almindelig dannelse, og derhos, hvad jeg lægger særlig vægt på, have lært såvel at adlyde som at befale indenfor en begrænsning, der til en vis grad vil svare til den stilling, en opsynsmand indtager ved straffeanstalten. Ved ansættelse af betjentene mener jeg, at disse må an-

tages på prøve i en kortere tid og med en begyndelseslønning, og når det viser sig, at vedkommende egne sig for tjenesten og selv ønske at blive i denne, gives fast ansættelse med en lønning, der må være stigende efter visse åremål, således at der foruden begyndelseslønnen gives 2 eller 3 lønningsklasser, og vilde det vist også være rigtigt, om der kunde gøres noget for, at ældre veltjente mænd kunde erholde dels nogen lettelse i tjenesten ved at tilstås nogen mere fritid og måske også ekstraordinært tillæg til lønningen samt udsigt til forfremmelse til sådanne poster i fængslets tjeneste, hvortil deres evner og kræfter måtte gøre dem skikkede, ligesom der vel også ved deres fratræden på grund af alder burde tilstås dem nogen efterlønning.

Som et emne, jeg ligeledes må anse for særdeles brugbart til betjente, turde måske nævnes flinke håndværkere, der på mange måder kunne være til god nytte såvel ved vejledning for fanger ved disses arbejde, som også for selve fængslerne.

Hvad nu den daglige tjenestetid angår, da er det mig ubekendt, hvorledes det forholder sig hermed i de andre skandinaviske lande; men ved cellefængslet i Hannover, hvorfra jeg har en del oplysninger denne sag vedkommende, er dagtjenesten ikke så lidt kortere end heri landet, og betjenten har derhos ved nævnte fængsel ugenlig 1 dag fri, ligesom også hver 3die søn- og helligdag.

Navnet opsynsbetjent kunde jeg vel også nok ønske ombyttet med benævnelsen opsynsmand, der svarer til vor sydlige nabos „aufseher“ — fangen hertillands har nemlig den skik at kalde den opsynsbetjent, under hvem han sorterer, for „min betjent“, hvilket forekommer mig er mindre heldigt.

At betjentene i almindelighed må være pålidelige og retskafne mænd, derom ere vist alle enige, men ved et cellefængsel må disse egenskaber være tilstede i en særdeles grad; tjenesten fordrer, at betjenten ofte må være tilstede hos fangen i cellen, altså uden vidner, og den snu fange —

og dem er der mange af — vil ofte søge at insinuere sig hos denne sin nærmeste foresatte så ved at byde ham en eller anden småting, som fangen har forfærdiget, så ved at tilbyde at udføre et eller andet lille arbejde for ham o. s. v., og der hører dog nogen karakter og selvbeherskelse til for at afvise sådanne tilnærmelser.

Fangen, navnlig cellefangen, er i en ikke ringe grad, selv under det bedste overopsyn, henvist til opsynsbetjenten, der som den der daglig flere gange kommer i berøring med fangen, må have en ikke ringe indflydelse på, hvorledes straffen i dens enkeltheder vil blive udført, og med upålidelige betjente vil fængselsbestyrelsen være stillet som den håndværker, der til arbejdets udførelse var givet sløve og dårlige redskaber — resultatet kan ikke blive godt. Betjentens optræden bør jo altid være alvorlig og human, ligesom han derhos må være i besiddelse af en høj grad af selvbeherskelse, men desuagtet kan fangen tit være drillende mod betjenten uden just ligefrem at forløbe sig; dette kan, og det gør det også undertiden, foranledige betjenten til at tabe den fornødne ro og selvbeherskelse og bringe ham til at tiltale fangen på en upassende, ikke tjenstsvarende måde. Nu klager enten fangen over betjenten, hvad ikke så sjelden er tilfældet, eller betjenten over fangen. Fængselsinspektøren må vel nærmest være forpligtet til at tro betjentens ord, der er jo ingen vidner at føre, og jeg har hørt den nuværende fængselsdirektør i sin tidligere stilling foreholde betjenten, om han ikke tog fejl eller selv havde foranlediget fangens studse svar, samt lagt betjenten alvorlig på sinde, at han efter klagen var nødsaget til at straffe fangen, men var klagen ikke fuldt berettiget, ytrede han, så bliver det jo betjenten, der straffer, og ikke inspektøren, og jeg har i den tid, det har påhvilet mig at styre for fængslet, lagt mig denne lære særlig på sinde.

Med disse mine udtalelser har det kun været min mening at henlede opmærksomheden på, hvad alle fængselsembedsmænd vel ere enige om, at opsynsbetjenten er en

meget vigtig faktor i vort fængselsvæsen, og at det må være ønskeligt, at man forskaffer sig de bedst mulige kræfter til denne tjeneste og, når man har været så heldig at finde sådanne, da også at stræbe hen til, at disse få nogen fritid til opmuntring i deres besværlige gerning, samt en lønning med udsigt til forfremmelse, der svarer til de fordringer, man må stille til sådanne mænd.

AMMITZBØLL. Hr. Direktør BOGREN oplyste, at i fængslet i Warberg findes tjenesten ordnet således, at flere hold afløse hinanden dag og nat, idet det samme mandskab gør begge arter af tjenesten. Til mine bemærkninger mod ønskeligheden af denne ordning skal jeg tillade mig at føje den betragtning, at det forekommer mig langt mere at fremme den individualiserende behandling af fangerne, om den samme opsynsbetjent har fangen under behandling hele dagen.

Jeg skal ikke trætte forsamlingen ved yderligere at omtale enkelthederne i de af mig omtalte ordninger af betjentenes fritid. Derimod tillader jeg mig stærkt at fremhæve ønskeligheden af, at der af d'hr praktiske fængselsmænd meddeles oplysning om, hvorledes sagen er ordnet hos dem. Jeg skal kortelig omtale, hvorledes sagen forholder sig i de danske fængsler. Her ansættes betjentene på den af mig under 1 c ommeldte måde, således at de ordenligvis gøre regning på, at fængselsgerningen bliver deres livsgerning. Af justitsministeriet er der i den senere tid i forefaldende tilfælde tilstået afgæede betjente og deres enker en årlig understøttelse. Med hensyn til fritidsomgangen, da tilstås der i Danmark betjentene hele fridage, med hvilken ordning man har været tilfreds. I de fængsler, der ligge i eller i nærheden af byen, bruger man til afløsning reservebetjente med ufuldstændig tjeneste, som tilsiges, når man har brug for deres tjeneste. Denne ordning har gjort god fyldest men er ikke praktisk, hvor fængslet ligger på landet. Der må man tage sin tilflugt til overtallige betjente. Ved bestemmelsen af postantallet må jeg anbefale

en ikke altfor stor sparsommelighed, idet der altid af forskellige grunde vil forefalde tilfælde af forfald for betjentene, der ville medføre forstyrrelse i ordningen, hvis denne er indrettet for sparsomt.

R. PETERSEN. Det foreliggende emne er visselig meget vigtigt, men jeg var bange for det, da det her let kunde friste til vidtløftigheder. Jeg har derfor ikke tænkt over det, og da jeg, hvad tal og detailler angår, har en slet hukommelse, befinder jeg mig ikke rigtig vel, når jeg kaldes frem til eksamination. Men jeg får tjene min værnepligt, og her er jeg. Vogterne hos os antages på levetiden, hvis de vise sig skikkede for tjenesten. I det af mig bestyrede fængsel komme vogterne kl. 6½ om morgenen og ere i tjenesten til 6½ aften med ¾ times hvile til frokost og 1½ times hvile til middag. De have omtrent en gang hver uge en fridag, hvorhos de ere fri omtrent hver anden helligdag, dog således, at 3 af de om helligdagene permitterede vogtere må gøre, hvad vi kalde kirkevagt. Mine to vagtmestre giver jeg en 3 ugers sommerpermission, de faste vogtere en 8 dages og de andre en 4 dages. Bliver en betjent syg, udføres hans arbejde ved en anden, og det har hændet, at man i et halvt års tid har haft det gående på den måde. Forsåvidt hersker der altså et slags gensidig assurance blandt vogterne. Bortset fra de 2 vagtmestre, maskinmesteren, værksmesteren, kokken, køkkenbetjentene, portneren og sygevogteren haves 12 vogtere. Fangerne ere delte i 7 hold med hver sin vogter. Når en vogter er permitteret, træder en ekstravogter i hans sted.

BERNHOF. I anledning af den skete opfordring til at meddele noget om her omtalte forhold i norske anstalter skal jeg, sålangt min kundskab til disse „civile“ forhold strækker, meddele fra Åkershus følgende: vi have foruden bestyreren 40 mænd til opsyn for et fængsel, der nu gerne drejer sig om henved 300. Af disse gør dog underinspektøren, værksmesteren med 1 assistent, 2 køkkenbetjente, 1 sygevogter, 1 bud og den ved bageriet ansatte betjent ikke

almindelig vagttjeneste. Denne udføres om *dagen* af 28 betjente, der have deres gerning fra 5½ morgen til 8 aften med 1½ time middagshvile. *Nattjenesten* udføres af 7 betjente fra kl. 8 aften til 5½ morgen. En halvpart våger skiftevis, medens den anden part sover i anstalten. Om sommeren er der ingen ferier, om vinteren få hver uge 2 fri den hele uge, hvis alle betjente ere friske, men denne ferie har nu på længere tid ej kunnet tilstås nogen.

De underordnede betjente ere 2 slags: vagtmestere (gerne håndværksmestere, der kunne bestyre de forskellige værksteder i anstalten) med 1440 kroner årlig løn (efter 5 år 80 kr., efter 10 år 160 kr. i tillæg), opsynsmænd med 1000 kr. (efter 5 år 60, efter 10 år 120 kr. i tillæg). De ere ansatte med 1 måneds opsigelse, men kunne i forseelsestilfælde straks fjernes. Pension have de ingen ret til, dog har stortinget for ikke længe siden bevilliget pension for gamle veltjente opsynsmænd indtil 400 kr. Der er nu indført indskud i en pensionskasse.

R. PETERSEN. Det er en skam, at en fængselspræst skal gøre en direktør opmærksom på slige ting, men jeg har glemt at tilføje, at samtlige vore betjente gøre nattevagt. Vi have vel 2 nattevægtere, men disse ere udenfor fængslet, medens betjentene forrette den indvendige nattevagt (3 hver nat). Nattevægterne gives hver 8 dages permission i den lyse sommertid, hvorhos en af dem er fri juleaften og den anden nytårsaften. Fængselsgårdene tilses af de øvrige vogtere, når en nattevægter er permitteret. Jeg vil slutte med at udtale, at man skal gøre for sine vogtere hvad man kan. De have et meget anstrengende arbejde, og hvis de ikke skulle synke ned til at blive intetsigende statister, bør man både hvad lønning og fritid angår indrette det således, at de have det godt. Vi præster, direktører og lærere kunne intet udrette, hvis vi ikke kraftigt understøttes af et dygtigt betjentpersonale. —

Formanden udtalte sluttelig en tak til de herrer, som

havde forberedt og indledet forhandlingerne om det omhandlede emne. —

Forsamlingen gik derefter over til det følgende emne på programmet:

III. *Sundhedsplejens betydning for straffefuldbyrnelsen.*

TRYDE. Mine Herrer! Sundhedsplejen er, som bekendt, igennem fuldbyrnelsen af straffen på mangfoldig måde knyttet til retsplejen. Hvor forskellige de spørgsmål end ere, i hvis drøftelse de to videnskaber her mødes, så pege de fleste dog hen på det store hovedspørgsmål, om hvilket den væsentligste fælledsinteresse drejer sig, det nemlig: af hvad beskaffenhed straffens hygiejniske virkninger ere, og navnlig hvilke farer den medfører for forbrydernes helbred og liv. Ganske vist er det ikke korrekt udelukkende at tænke på „*straffefuldbyrnelsen*“, når talen er om „*straffens*“ hygiejniske virkninger. Straf og straffefuldbyrkelse dække ingenlunde hinanden; både før og efter fuldbyrnelsen kan straffen udfolde virkninger, der ikke have noget med selve fuldbyrnelsen at gøre. Ordenligvis ere disse virkninger dog forsvindende i sammenligning med dem, der skyldes fuldbyrnelsen. Det er om denne, at de alvorligste hygiejniske interesser gruppere sig, gennem den er det, at straffen får sit hygiejniske præg, det er den, der atter og atter giver os anledning til det spørgsmål, *hvilken betydning straffen har for sundhedsplejen.*

Jeg tror der er opfordring til engang at vende spørgsmålet om og prøve, hvilken betydning sundhedsplejen har for straffefuldbyrnelsen. Denne har jo ikke blot krav på sundhedsplejens opmærksomhed, fordi den på mangfoldig måde griber forstyrrende ind i hygiejniske interesser og avler skadelige emner, der skulle bekæmpes; den er ikke blot en usund jordbund, der skal luges og, såvidt muligt, gøres uskadelig. Den er tillige et grændseområde, hvor *sundhedsplejen og retsplejen mødes til samvirken for formål, der ikke kunne betegnes som hygiejniske.* Denne samvirken er

nu her, under straffefuldbyrnelsen, både stadigere og langt inderligere end på noget andet område af retsplejen. Som følge heraf er der da næppe heller noget område, hvor sundhedsplejen lettere kan komme til at gribe forstyrrende ind i de interesser, retsplejen er kaldet til at varetage. Har sundhedsplejen for sit vedkommende opfordring til at spørge, hvilken hygiejnisk betydning straffefuldbyrnelsen har, så kan *retsplejen* vel med ligeså god grund spørge, *hvad betydning sundhedsplejen har for straffefuldbyrnelsen*. Der turde nu så meget mere være anledning til at opstille dette spørgsmål, som det må erkendes, at *sundhedsplejen også fra sit særlige standpunkt må lægge vægt på at få det besvaret*. Det går nemlig her som på alle andre grændseområder, hvor der fordres en praktisk samvirken mellem repræsentanter for videnskabelige retninger, der ere forskelligartede i henseende til metode, formål og hele væsen. Anskuelserne om, hvor den enes berettigede indflydelse hører op, og hvor den andens begynder, ere forskellige, tilsyneladende uforenelige og vekslende med videnskabens udvikling. Alt efter den opfattelse, der gøres gældende, vil også den stilling være forskellig, der indrømmes sundhedsplejens organer, og det område, indenfor hvilket disse kunne bevæge sig med frihed og have adgang til virksom kontrol, får derved en meget vekslende begrænsning. Det er nu selvfølgelig af stor vigtighed for sundhedsplejen, at den til enhver tid har et klart overblik over disse grændser, og at de have en nogenlunde fast beliggenhed. De må på en gang kunne forhindre vilkårlige svingninger og dog tillade, både at den daglige tjeneste og at videnskabens udvikling gør sine krav gældende. At forbinde denne fasthed af begrænsningen med en vis elasticitet af det hele område er nu ganske vist ikke let. Såvidt skønnes, vil man dog tilnærmelsesvis nå målet, når man som rettesnor for begrænsningen, hvor denne måtte være tvivlsom, benytter hensynet til sundhedsplejens betydning for straffefuldbyrnelsen. Overalt hvor sundhedsplejen måtte kunne bidrage til

at fremme de opgaver, som den straffefuldbyrdende myndighed skal løse, på ethvert punkt, hvor denne kun kan fyldestgøre sine forpligtelser ved sundhedsplejens hjælp — der vil der også være plads for en grændsepæl. Den vil være let at få øje på fra begge sider, og den følger af sig selv med videnskabens udvikling og med svingningerne i opfattelsen af fuldbyrdelsens formål og opgaver. Men kan grænsen nu virkelig drages forsvarligen på nævnte måde, så har sundhedsplejen jo også al mulig opfordring til at opstille hint spørgsmål. Er der først gjort rede for, hvilken betydning den har for straffefuldbyrdelsen, vil retsplejen nok i egen interesse søge en samvirken på sådanne betingelser, at den i alle retninger opnår fuldt udbytte for de formål, den tilsigter med fuldbyrdelsen af straffen.

Det bliver herefter at undersøge: *I. af hvilken beskaffenhed den virksomhed er, hvorigennem sundhedsplejen kan vente at få betydning for straffefuldbyrdelsen; II. hvilke opgaver det er, til hvis løsning retsplejen kan vente bidrag fra sundhedsplejen gennem dens deltagelse i straffefuldbyrdelsen, endelig III. hvorvidt de vilkår, hvorunder sundhedsplejen arbejder, ere af sådan beskaffenhed, at retsplejen har sikkerhed for, at den i alle retninger får fuld nytte af den hjælp, sundhedsplejen kan yde.*

I.

Den virksomhed, sundhedsplejen udfolder under fuldbyrdelsen af straffen, er nærmest rettet på det mål: at forebygge og afhjælpe de skadelige virkninger af straffen. Grundlaget for dens bestræbelser er et nøje *kendskab til de hygiejniske vilkår, under hvilke fuldbyrdelsen finder sted.* Alle de virksomme hygiejniske elementer i straffemidlet må opsøges og bestemmes, deres oprindelse må klares, og det må prøves, hvor nødvendig og uadskillelig deres forbindelse er med straffen. At man nu ikke herigennem får nogen absolut målestok for fuldbyrdelsens hygiejniske betydning ligger nær at se. Hverken arten af straffen eller antallet og beskaffenheden af de sundhedsfarlige elementer i fuldbyrdelsen

er i så hensende afgørende. Enhver af de straffe, om hvilke der overhovedet her bliver tale — under vore forhold legemsstraffen, frihedsstraffen og straffearbejdet, — kan i lige høj grad udsætte helbred og liv for fare. Sågodt som intet af de elementer, hvoraf fuldbyrdelsen sammensættes, tør betragtes som uvirksomt i hygiejnisk henseende. Men selv hvor fuldbyrdelsen råder over nok så mange sundhedsfarlige elementer, kan den skadelige virkning udeblive eller dog træde i baggrunden.

Som bekendt beror dette blandt andet på, at rent individuelle ejendommeligheder hos forbryderen på mangfoldig måde kunne udjævne og forandre virkningerne. Med hensyn hertil er det nu af vigtighed at mærke, at *de hygiejniske elementer i fuldbyrdelsen falde i to hovedgrupper*. Den *første* gruppe omfatter sådanne, som have en vis uforanderlig beskaffenhed. Det er, hvad man kunde kalde fuldbyrdelsens døde elementer, den ramme, indenfor hvilken denne foregår, og som enten en gang for alle eller i hvert fald for længere tid er slået så fast, at den kun vanskeligt kan blive genstand for ændringer. Hertil hører til eksempel anstaltens bygningsforhold, de almindelige regler for disciplin og arbejde o. fl. Den *anden* gruppe dannes af emner, der i og for sig ere genstand for visse svingninger, eller som dog uden væsentlig ulempe for den ordnede fuldbyrdelse kunne ændres på mangfoldig måde. Hertil hører valget af beskæftigelse, undervisning, antallet og beskaffenheden af opsynet, anvendelsen af disciplinærstraffe, omfanget af den religiøse og moralske påvirkning m. m.

Da ingen virksom individualisering er mulig, når fuldbyrdelsen ikke råder over disse sidste levende elementer, vil dens hygiejniske betydning for en stor del kunne bestemmes efter det omfang, i hvilket den kan bringe dem til anvendelse, efter den hyppighed, hvormed de gå ind i dens sammensætning. End større betydning har det naturligvis, når den hele ordning af fuldbyrdelsen tillader, at også de døde elementer lempes efter individuelle krav, når

den ene form af straf efter mer eller mindre bestemte regler kan erstatte den anden. Det er, med andre ord, hovedsagelig *den større eller mindre adgang til individualisering og det omfang, i hvilket den benyttes, der giver fuldbyrdelsen dens hygiejniske præg*; det er her at målestokken for dens hygiejniske værd og rækkevidde må søges — *forsåvidt den da overhovedet er afhængig af straffemidlets elementære sammensætning.*

Både valget af de straffe, der optages i loven, fuldbyrdelsens elementære sammensætning, ordning og ledelse og adgangen til individualisering står, som bekendt, i den inderligste forbindelse med de *gældende straffeteorier* og med *det formål, der søges opnået gennem straffen.* Veksler hine og forandres dette, vil også fuldbyrdelsen skifte hygiejnisk farve. Trods al uenighed angående teorier og formål er man dog formentligen enig om, at straffen må vedblive at være en lidelse, at den ikke kan give afkald på at benytte sundhedsfarlige elementer, og at adgangen til individualisering under fuldbyrdelsen må være underkastet en begrænsning, der i hovedtrækkene er slået fast, hvis den da ikke skal lede til vilkårlig ulighed for loven og ubegrænset tilsidesættelse af domstolenes kendelser. *Straffefuldbyrdelsen vil altså ifølge sin natur altid medføre hygiejniske ulemper og farer.* Kun sygelig filantropi kan avle forsøg på at fjerne alle skadelige elementer eller lede til forestillingen om, at deres virkninger kunne og skulle udjævnes på alle punkter. I overensstemmelse hermed vil man da også finde, at *selv de moderne straffelove* med deres brede, humane grundlag og *nutidens lemfældige straffeanvendelse* med den ængstelige omhu for forbryderens rettigheder og individuelle ejendommeligheder *vel have formået at ændre straffens hygiejniske karakter,* men at det *ingenlunde er lykkedes at fjerne alle dens farer.* Fortidens „kvalificerede“ livsstraffe og „lemlæstende“ legemsstraffe ere forsvundne. Man brænder ikke længer forbryderen levende, drukner ham ikke, radbrækker ikke „fra neden af og lægger

ham uden nådestød levende på stejle“, udkærer ikke tungen, brændemærker og kagstryger ikke. Men selv hvor nutidens straffe fuldbyrdes i fængsler, der kunne betegnes som hygiejniske mønsteranstalter, og hvor den hele ordning er præget af frygten for at skade forbryderen, vil man kunne gøre den erfaring, at det heller ikke i hygiejnisk henseende er let at komme ustraffet ud af anstalten. Og ere de egenlige livsstraffe end i tidens løb blevne sjeldne, så har man dog ikke nået og vil formentlig ingensinde nå et punkt, hvor de almindeligt anvendte frihedsstraffe og straffearbejdet fremtræder i en form, der ikke forringer levesandsynligheden, når fuldbyrdelsen blot er nogenlunde langvarig. Hvad særligt forholdene hos os angår, da er det jo bekendt, at *straffefuldbyrdelsen endnu omfatter et ikke ganske ringe antal sundhedsfarlige elementer*. Virkningen af dem spores snart på det legemlige, snart på det sjælelige område. Blandt dem, der fortrinsvis gøre sig gældende ad førstnævnte vej, skal jeg minde om følgende: 1) Frihedsberøvelsen og den dermed sammenhængende ringe adgang til bevægelse i fri luft, opholdet i rum, der kun vanskeligt kunne bringes i overensstemmelse med hygiejnens fordringer. 2) ensformig og utilstrækkelig forplejning, mangelfuld varme, beklædning, legemspleje og renlighed. 3) vedholdende, tildels anstrængende arbejde, der tilmed vanskeligt kan undgå at være af uheldig beskaffenhed. 4) den rent fysiske overlast ved legemsstraffe, vand og brødstraffen og forskellige disciplinærstraffe. — Blandt dem, der fornemmelig udfolde deres virkning på det sjælelige liv, står vel ensomheden i første række. Dens smertelige, nedtrykkende, til tider sløvende indflydelse er jo bekendt nok. Men også fællesskabet med sin irriterende og i mange henseender nedbrydende indvirkning, disciplinen, tvangen, tavsheden og det hele ensformige liv har sin betydning i så henseende.

Næstefter at bestemme de hygiejniske vilkår, under hvilke straffen fuldbyrdes, er det sundhedsplejens opgave at *undersøge fuldbyrdelsens hygiejniske virkninger*, at be-

stemme den rækkevidde, der i så henseende tilkommer de enkelte elementer, og angive dens virkemåde. Hertil fordres en *undersøgelse af straffeobjektet*.

Alt ovenfor er det antydnet, at et og samme skadelige emne kan virke højst forskelligt efter individuelle ejendommeligheder hos forbryderen. Her er ikke blot tale om sådanne forhold, som skyldes opdragelse, beskæftigelse, leve-måde, der for en del kunne bedømmes af enhver, men som dog ofte først få deres rette belysning gennem hygiejnen og lægevidenskaben. Det gælder også her at gøre rede for rent fysiologiske og patologiske tilstande. Pubertet, svangerskab, fødsler, barselseng, alderdomssvaghed spille her en vigtig rolle ved siden af rent sygelige legemlige eller sjælelige tilstande. Her er mangfoldige hensyn at gøre gældende. Og vil man have et nogenlunde pålideligt skøn om virkningerne, tør man ikke indskrænke sig til at foretage visse almindelige sammenstillinger mellem straffeobjektets gode eller mindre gode sundhedstilstand og denne eller hin form for fuldbyrdelsen. Undersøgelsen må bygge på et materiale, hvor virkningen i hvert enkelt tilfælde er sigtet og prøvet i forhold til alle de emner, som straffemidlet omfatter, og alle de særlige forhold, det pågældende individ frembyder.

Sundhedsplejen har fremdeles den opgave at *angive de midler, der kunne forebygge eller afhjælpe de skadelige virkninger*, det påhviler den at *bringe dem til anvendelse* under straffefuldbyrdelsen og at *våge over, at intet unødvendigt eller uforsvarligt element sniger sig ind i denne*. På ethvert af disse punkter må den selvfølgelig mærke sig, at straffefuldbyrdelsen hverken kan eller bør have rent hygiejniske formål for øje. Ifølge sin natur må den hvile på anvendelsen af sundhedsfarlige emner. Ikke ethvert forebyggende middel er tilladeligt her, og de, der overhovedet kan være tale om at anvende, få ofte kun lejlighed til at udfolde nogle af de virkninger, de have, når de benyttes ude i livet. Sundhedsplejen er overalt begrændset af hensynet til det formål, retsplejen tilsigter med fuldbyrdelsen af straffen;

under selve fuldbyrdelsen tillige af hensynet til det gældende system. Jo mere begrændset dens indflydelse er, desto nødvendigere er det, at den kommer til sin ret. Ethvert element i fuldbyrdelsen må underkastes sundhedsplejens kontrol og da ikke blot, hvor der er spørgsmål om ordningen og indretningen af fuldbyrdelsen, men også og navnlig om dens gennemførelse i praksis. Det gælder anstaltens bygningsforhold, ventilation, opvarmning, beliggenhed lige såvel som frihedsberøvelsen, kosten, beklædningen, renlighed, beskæftigelse, undervisning osv. Overalt kan der blive tale om at iværksætte en nødvendig korrektur af hensyn til forhold, der kun kunne bedømmes fuldstændigt ved sundhedsplejens hjælp.

II.

Det ligger i sagens natur, at den virksomhed, jeg her har givet et omrids af, først og fremmest har betydning for de pågældende individers helbred og liv. Sundhedsplejen varetager her de samme interesser som ude i livet; den søger at skabe de bedst mulige betingelser for et sundhedsmæssigt liv. *Det er hygiejniske og humane formål, den nærmest søger at fremme.* At den virker under en ganske ejendommelig snever begrændsning, gør forsåvidt intet til sagen. Fordi den finder sig i, at vigtige og alvorlige hygiejniske interesser tilsidesættes, og fordi den erkender nødvendigheden af, at sundhedsfarlige emner optages som elementer i straffefuldbyrdselsen — derfor svigter den ikke sit kald.

Sundhedsplejen har imidlertid ikke blot en ren hygiejnisk og human betydning på dette område. Allerede den erkendelse, at den her arbejder under en særlig begrændsning, viser jo hen til, at straffefuldbyrdselsen middelbart finder støtte hos den for sine formål. Men også umiddelbart arbejder den for dem i fuldbyrdelsens tjeneste. Sundhedsplejen er, alene ved at forsøge sine nærmeste formål, i stand til at *yde positive bidrag til fremme af fuldbyrdelsens opgaver.*

Jeg skal i så henseende først minde om den rolle, sundhedsplejen har spillet under fængselsreformen. De krav, den kunde gøre gældende, have jo i væsentlig grad bidraget til at sætte fart i bevægelsen, og alle parter have påkaldt dens hjælp. Ved siden af en stor del berettigede fordringer er der nu sikkert opstillet adskillige af tvivlsom beskaffenhed. Man har i kampens hede talt i sundhedsplejens navn uden altid at have haft forudsætningen for at kunne optræde på dens vegne. Alle disse mangfoldige sanitære krav har sundhedsplejen efterhånden underkastet en videnskabelig prøvelse. Den har undersøgt både de lovpriste og de angrebne systemers hygiejniske vilkår og virkninger og jevnlig vist vej til at forebygge deres ulemper. En væsentlig side af bevægelsen er her igennem bleven reguleret, og når den i det hele har *ført til, at straffereformer og straffesystemer ere bragte i overensstemmelse med tidens humane fordringer*, så skyldes dette for en stor del den omstændighed, at sundhedsplejen både har givet den varmtfølende agitation og den ædruelige administration et rationelt grundlag at bygge på.

Har det nu i og for sig sin betydning, at retsplejens og humanitetens krav ere bragte hinanden imøde under straffefuldbyrdelsen, så får det dobbelt betydning derved, at *fuldbyrdelsen med det samme er bragt i overensstemmelse med den ånd, der hersker i de øvrige led af retsplejen*. Skal der ikke være et brud i det grundlag, hvorpå denne hviler, så må de humane hensyn og grundsætninger, der gøres gældende i loven og dens anvendelse, også komme til orde i ordningen og ledelsen af straffefuldbyrdelsen. Blandt disse hensyn turde nu få være mere berettigede eller lettere at tilfredsstille end dem, sundhedsplejen tager sigte på ved sine krav. Og når fuldbyrdelsen nutildags står i højde med de øvrige led af strafferetsplejen, så vilde det være ubilligt at glemme den hjælp, sundhedsplejen har ydet og vedblivende tilbyder ved sin kontrol med de sundhedsfarlige elementer i fuldbyrdelsen.

Det arbejde, sundhedsplejen anvender på at ændre, forbedre og kontrolere straffemidlet, er nu ikke det eneste, der giver den betydning. Ligeså vigtig er dens undersøgelse og behandling af straffeobjektet. Overalt hvor det skal bedømmes, om et individ er skikket til at udstå straffen, kan sundhedsplejen optræde som sagkyndig vejleder. Ved visse straffeformer eller når visse individuelle ejendommeligheder kunne formodes at være tilstede er det endog først den lægevidenskabelige undersøgelse, der *stempler individet som straffeobjekt* eller bestemmer den form, under hvilken straffen kan fuldbyrdes. Ikke sjældent er sundhedsplejen istand til at fjerne hindringer for gennemførelsen af en bestemt straf, og ved iagttagelse og behandling af forbryderen under fuldbyrdelsen drager den omsorg for, at han vedligeholder sin egenskab af straffeobjekt, så længe fuldbyrdelsen varer.

Alene ved at forfølge sine nærmeste formål har sundhedsplejen altså en betydning, der rækker langt ud over dens egne grændser. Den kan virke med til løsningen af rent penitentiære opgaver, og den bestemmer en hel række hindringer og betingelser for gennemførelsen af straffen, den afgiver den nødvendige kontrol med de sundhedsfarlige elementer i fuldbyrdelsen og udgør således et virksomt led i denne.

Sundhedsplejens betydning er ikke udtømt hermed. Den hovedopgave, den fuldbyrdende myndighed i praksis skal løse, er jo væsentlig den, ved hjælp af det givne straffemiddel så vidt muligt at *nå det mål, retsplejen tilsigter med straffen.* Dette mål kan opfattes og betegnes på forskellig måde; under alle omstændigheder *går vejen til det gennem en sjælelig omdannelse.* Denne skal indledes, gennemføres og befæstes, før det tør siges, at fuldbyrdelsen har løst sin opgave, og hvor omdannelsen alt er igang eller måske helt tilendebragt, inden fuldbyrdelsen begynder, må denne ikke nedbryde, hvad der alt er bygget op. Denne omdannelsesproces, der ingeniørligt altid behøver at lede til en egenlig moralsk genfødsel eller til en sand kristelig vækkelse, møder *hindringer* og forudsætter *betingelser* af højst forskellig natur.

Mange af de første kunne fjernes, adskillige af de sidste kunne tilvejebringes ved sundhedsplejens hjælp, og en hel række af dem kan først vurderes på rette måde af den. Ligesom sygdom kan betinge, at omdannelsen bruger en lang omvej, som kun lægen kan følge, således kan den også afgive en frugtbar jordbund for en virksom anger og for udviklingen af kraftige motiver. Hertil kommer, at den hele hygiejniske behandling — her som overalt — har en mægtig opdragende indflydelse, der vistnok ikke så sjældent kan blive afgørende for karakterens optugtelse.

Undersøgelsen af hindringer og betingelser for, at straffen når sit mål, danner den praktiske rettesnor for behandlingen af det enkelte tilfælde, den er forudsætningen for, at straffefuldbyrdelsen kan gøre krav på at kaldes rationnel, men den er tillige grundlaget for *den empiriske prøve på straffesystemernes værd*. Sålænge fuldbyrdelsen væsenlig bestod i en åndløs gennemførelse af brutale forholdsregler efter et uforanderligt skema, manglede man strengt taget midler til at anstille denne prøve; den kunde i hvert fald ikke stilles hen som en af de opgaver, der skulde løses af den straffefuldbyrdende myndighed. Nutildags stiller sagen sig anderledes. Skal fuldbyrdelsen udfylde sin plads som organisk led i retsplejen, kan den ikke vise denne opgave fra sig. Ethvert bidrag til dens løsning må benyttes, og det må ikke glemmes, at retsplejen har stillet opgaven, ikke for dette eller hint straffesystems skyld, men for at den gennem undersøgelserne tillige kan underkaste lovens bestemmelser, domstolenes lovanvendelse og de retslærdes teorier en videnskabelig erfaringsprøve. Omfattende statistiske masseiagttagelser kunne naturligvis ikke undværes her, og sådanne foreligge jo forlængst allevegne fra. Det vil dog let ses, at de fornemmelig tjene til ramme om den del af undersøgelsen, der er og bliver det væsentlige, og som skulde danne grundlaget for løsningen, nemlig *den empiriske psykologiske eller psykopatologiske analyse af det enkelte tilfælde*. Netop denne del af undersøgelsen er vist-

nok hidtil behandlet noget stedmoderligt, den er i hvert fald trådt i skygge ved siden af de mange almindeligt holdte statistiske sammenstillinger mellem de forskellige straffesystemer og deres formentlige gode eller mindre gode virkninger.

Efter det tidligere udviklede turde det nu være sandsynligt, at *sundhedsplejen må kunne tage virksom del i denne prøvelse* af straffens virkninger. En stor del af materialet kan kun indsamles af den, vigtige sider af dets bearbejdelse må overlades til den og over de allerfleste herhen hørende forhold kan lægevidenskaben kaste et betegnende lys. Blandt disse forhold skal jeg særlig henlede opmærksomheden på et, der har den allerstørste betydning for bestemmelsen af straffens værd og straffesystemernes virkninger. Jeg tænker på de *betingelser og hindringer for den tilsigtede sjælelige omdannelse, der ligge i de enkelte kriminalitetsformer*, i deres typiske forløb eller i andre ejendommeligheder ved deres udvikling. En undersøgelse, der ikke først og fremmest lægger an på at slå disse betingelser og hindringer fast, kan sikkert fremdrage mange værdifulde og nødvendige oplysninger om den måde, hvorpå forbrydermassen i det hele og store forholder sig under og efter straffen; derimod kan den sikkert ikke *begrunde*, at denne eller hin virkning skyldes fuldbyrdelsen. Den skyldes måske overhovedet slet ikke straffen men kun ejendommeligheder ved den kriminalitetsform, der er fyldigst repræsenteret i materialet. At sondre mellem disse former og tage ejendommelighederne ved hver gruppe med i beregningen er såmeget mere nødvendigt, som de kunne forholde sig meget forskelligt til det, man med et noget svævende udtryk betegner som „påvirkning“ eller „ikke påvirkning“ af straffen. Det gælder med hensyn til den religiøse såvelsom med hensyn til den moralske påvirkning og ikke mindst om den virkning, der til nød kan bestemmes igennem tilbøjeligheden til recidiv af samme eller af en anden kriminalitetsform.

Såfremt der nu ved den sondring, der er foretaget i loven mellem forskellige former af kriminalitet, netop var taget hensyn til de ejendommeligheder i udvikling og forløb, det her kommer an på, vilde sagen jo være forholdsvis simpel. Dette kan dog ikke forudsættes, og erfaringen lærer det modsatte. Lovens former omfatte tilfælde, der ikke blot ere højst forskelligartede i moralsk og religiøs henseende, men også med hensyn til mange andre væsentlige ejendommeligheder i udvikling og forløb. De afgive således højst uligartede betingelser både for denne og hin sjælelige omdannelsesproces. Selv om det nu, hvad jeg for mit vedkommende antager, turde være rigtigt af praktiske hensyn at tage udgangspunktet for sin betragtning i lovens kriminalitetsformer, så kan man naturligvis ikke binde sig til dem. De ere ikke blot højst uensartede størrelser at regne med, men deres begrænsning bærer også nødvendigvis præg af de retlige teorier og doktriner, der netop skulle være genstand for prøven. Undersøgelsen må gøre sig uafhængig af disse, den må bygge på en række erfaringer og iagttagelser, i hvilke den psykologiske og psychopathologiske analyse af de enkelte kriminalitetstilfælde danner kernen, og den kan ikke undlade at tage hensyn til den afgørende betydning, som forskellige sygelige tilstande kunne have for udviklingen af kriminaliteten eller for den demoralisationsproces, hvoraf forbrydelsen er udslag. Det væsentligste og pålideligste grundlag for dette studium af kriminalitetsformerne kan nu kun tilvejebringes i fængsler og straffeanstalter, og disse komme herved til at spille en lignende rolle for juristen som hospitalerne for lægen ved studiet af de forskellige sygdomsformer.

Forinden jeg slutter disse bemærkninger, kan jeg ikke undlade at minde om en udtalelse af vor udmærkede kriminalist Professor Goos, der på en kort og træffende måde angiver, hvormegen betydning det har, at undersøgelsen slår ind på den vej, jeg her har omtalt. I en afhandling „om nævninger“ — offentliggjort i ugeskrift for rets-

væsen 1876 — bemærker han (pag. 1076, anmærkning) følgende: „Strafferettens videre udvikling beror på en stedse stærkere anerkendelse og optagelse af psykologiske forudsætninger. Har der først på denne basis uddannet sig et fast, rationelt system for frihedsstraffens fuldbyrdelse, vil det kunne tænkes, at der i den derfra hentede erfaring haves en gennemsnitsmålestok for den retfærdige straf i det enkelte tilfælde, hvis modifikationer in concreto da måtte finde sted under straffefuldbyrdsen. Tegn til en udvikling i denne retning indeholder den også hos os anerkendte mulighed af en betinget frigivelse inden straffetidens udløb. Men det vil vare længe, førend et fuldt udviklet system i den retning får uddannet sig, og så længe kan idealet for retfærdig straffeudmåling ikke sættes højere end til den på sammenligning af straffebud og de forskellige straffetilfælde beroende forholdsmæssighed“.

III.

Foruden de rent hygiejniske og humane formål, sundhedsplejen nærmest forfølger under fuldbyrdelsen af straffen, kan den altså udfolde en virksomhed af stor betydning for retsplejen. Ved dens hjælp bliver det muligt at opstille straffereformer, at konstruere og gennemføre straffemethoder, der ere i overensstemmelse med tidens og retsplejens krav. Den oplyser betingelser og hindringer for gennemførelsen af straffen i det enkelte tilfælde og angiver midler til at fjerne mulige hindringer; den yder væsentlige bidrag til at straffen når sit mål, samler materiale til forståelsen af straffens virkninger og arbejder herigennem, ligesom ved undersøgelsen af kriminalitetens udvikling og former, for en af de hovedopgaver, der er stillet den straffefuldbyrdsende myndighed, den nemlig: gennem erfaringen at prøve de retslærdes teorier og den måde, hvorpå de bringes til anvendelse på forbryderen gennem straffen.

Skal sundhedsplejen nu kunne udfylde sin plads og skal den bære sin del af ansvaret for den måde, hvorpå fuld-

byrdelsen løser sine opgaver, så må den *også kunne kræve*, at *de vilkår, hvorunder den arbejder, afpasses herefter*. Forudsætningen herfor er, at *retsplejen har øje for dens betydning og er villig til at anerkende den i praksis*. Hvorvidt er dette nu tilfældet?

Ved første øjekast synes dette spørgsmål måske overflødig. Hvorsomhelst man kaster blikket hen, ser man jo, at administrationen tager sanitære hensyn ved ordningen af straffe og straffesystemer. Ethvert land kan fremvise fængsler og straffeanstalter, der vidne om, at man har været villig til at tilfredsstille sundhedsplejens krav. Fuldbyrdelsen af adskillige straffe er ligefrem gjort afhængig af lægeskøn, og det hele liv i straffeanstalterne bærer præg af en samvittighedsfuld omsorg for forbrydernes sundhedstilstand.

Ret beset viser dette egenlig kun, at *retsplejen har anerkendt* sundhedsplejens betydning på det område, hvor ingen nutildags vil falde på at underkende den. Det er *den rent læggegjerne og humane side af dens virksomhed*, man har ladet komme til orde. Ofte skete dette vel ikke ganske frivilligt; man blev tvungen ind derpå ved en ihærdig filantropisk agitation, der jevnlig vidste at finde våben hos sundhedsplejen til at bekæmpe det bestående, eller administrationen greb selv de våben, den fandt her, til forsvar for sine systemer, og følte sig så til gengæld forpligtet til at gøre mindre eller større indrømmelser til sundhedsplejens krav. Efter hvert afsnit i kampen måtte interessen for disse ganske naturligen kølnes. Hvad man på hver side havde opnået at sætte igennem, ønskede man selvfølgelig, såvidt muligt, unddraget yderligere omdannelser, navnlig da, når kravene desangående gjordes gældende i sundhedsplejens navn, der som erfaringsvidenskab er i en stadig udvikling. I det hele tør det vel siges, at sundhedsplejen hidtil indenfor dette område er bleven betragtet som en fremmed magt, hvem det kan være hensigtsmæssigt at gøre en del indrømmelser, og hvis råd til tider kunne være gode. Men

ligesom man forbeholder sig at indhente disse råd, således forbeholder man sig også fuldstændigt frit at afgøre, om de bør følges. *At sundhedsplejen umiddelbart og indgribende skulde kunne bidrage til at løse de opgaver, retsplejen har stillet den straffefuldbyrdende myndighed, synes man kun ganske undtagelsesvis at have fået øje for.*

At den anerkendelse, sundhedsplejen har vundet, i virkeligheden både er meget begrænset og højst betinget, ses da også ved at kaste et blik på *den stilling, sundhedsplejens repræsentanter indtage, og den formelle berettigelse, de have til at gøre deres krav gældende.* Jeg skal således først bemærke, at det vistnok overalt er rent tilfældig, om de specielle tekniske kundskaber, hvorpå det her kommer an, ere tilstede hos den centralautoritet, der leder fuldbyrdelsen. En levende interesse kan sikkert bøde meget på denne mangel, men det bliver dog altid mer eller mindre tilfældigt, om den hele virksomhed får lejlighed til at udfolde sig i de forskellige retninger, hvor den kan have betydning for fuldbyrdelsen; om materialet bliver samlet på nogenlunde ensartet måde og om det bearbejdes således, at retsplejen kan drage fuld nytte deraf. Skal dette lykkes, må ledelsen af hele denne virksomhed samles på et sted, i teknisk kyndige hænder og stilles således, at den uafbrudt tjener og dog med en vis selvstændighed arbejder sammen med den øvrige centrale ledelse. Hvad dernæst angår sundhedsplejens underordnede repræsentanter, lægerne ved fængsler og straffeanstalter, da skal det indrømmes, at deres stilling og indflydelse vistnok de aller fleste steder er så tilfredsstillende, som man kan ønske. Dette skyldes imidlertid udelukkende rent velvillig personlig imødekommen af de mænd, der stå i spidsen for disse institutioner. Formelt er lægens stilling ganske den samme som ved århundredets begyndelse, da han udfyldte sin plads, når han engang imellem mødte i anstalten for at visitere og kurere hvad der faldt for. Sålænge den reformatoriske bevægelse vedbliver at gå i samme retning som hidtil, er der nu vistnok

ingen fare for, at sundhedsplejen mister sin berettigede indflydelse; den ved, at retsplejen ikke kan undvære dens hjælp under fuldbyrdelsen af straffen, og dens repræsentanter ville, i læ af hin personlige velvillie, ikke mangle midler til at gøre deres indflydelse gældende også udenfor det meget begrænsede område, hvor der hidtil er indrømmet dem en vis selvstændighed. Anderledes, hvis der måtte indtræde en reaktion. Sundhedsplejen vil da nok få at føle, at den kun har nogen indflydelse, forsåvidt den rådspørges, og at den ikke har nogen formel ret til at få at vide, hvorfor dens råd ej følges. Den vil erfare, at det endda ikke turde være så vanskeligt at frigøre sig for dens til den tid måske noget generende kontrol og at holde enhver ubelejlig kritik borte. Men retsplejen vil da også nok erfare, at den må give afkald på adskillige bidrag, som kun sundhedsplejen kan yde til fremme af de formål, der tilsigtes gennem fuldbyrdelsen af straffen.

G. FR. ALMQUIST upplyste, att i Sverige vore vid fångelserna sörjdt äfven för helsovården och iakttagande af hygieniska försigtighetsåtgärder i allmänhet. Vid hvarje fångelse vore nämligen anställd en läkare, hvilken hade ej blott att besörja sjukvården och om den afgifva årsrapport, utan ock att under årets lopp dels månads- dels kvartalsvis afgifva rapporter och dervid anmäla om och hvad i ett eller annat afseende för helsovården borde åtgöras. —

Vid sidan af öfverstyrelsen öfver fångelserna vore anställd serskild läkare, som hade att granska de inkomna rapporterna och anmäla, hvad som kunde anses af nöden för helsovården såväl i allmänhet som till förekommande af sjukdom. —

Formanden bragte Hr. TRYDE en tak for hans interessante foredrag. Han meddelte dernæst, at den følgende dags forhandlinger vilde begynde kl. 10 med emnet nr. 5, da Hs. kgl. Højhed Kronprinsen senere på dagen ønskede at overvære forhandlingen om nr. 4 a-b.

Forhandlingerne sluttedes kl. 3½.

Den 7de Juli.

Forhandlingerne, som lededes af Hr. Goos, åbnedes kl. 10, og i overensstemmelse med Formandens udtalelser ved forhandlingernes slutning den foregående dag begyndte de med det på programmet opførte emne:

V. *Bør der stræbes hen til at tilvejebringe en fælles nordisk fængselsstatistik?*

G. FR. ALMQUIST. Med anledning af beslutet ved allmänna statistiska kongressen i Paris 1855, då grunderna bestämdes för en allmän fängelsestatistik, och beslutet vid de internationela fängelskongresserna 1872 i London och 1878 i Stockholm angående utarbetande af en internationel fängelsestatistik, har författaren till uppsatsen angående detta ämne antagit såsom obestriddig vigten af ett sådant arbete.

Man har emellertid, säger författaren, hvarken 1855 eller senare haft „det rette blik for alle de store, ja næsten uovervindelige vanskeligheder, der stille sig i vejen for at nå dette mål.“

Det försök dertill som verkställdes 1875 motsvarade ej förhoppningarne. — Ett sådant arbete låter sig ej tillvägbringas i ett språng. Derfor måste anlitas andra utvägar.

I stället att försöka omfatta alla civilicerade stater, föreslås nu, att länderna indelas i grupper, så att länder med någorlunda likartad utveckling för sig utarbetade en gemensam statistik, eller närmare bestämdt, att de indelas i 5 grupper nämligen stater med engelsk, fransk, tysk, skandinavisk och slavisk strafflagstiftning.

Författaren hemställer sålunda till mötet att besluta:

1. utarbetandet af en „samlet nordisk fængselsstatistik“ samt anser att denna statistik borde omfatta:

a. *fångantalet*, men hemställer om detta ej kunde begränsas till *de till straffarbete dömda*, och af dessa *de under årets lopp inkomme*.

b. *förbrytelse, strafftid, ålder, äktenskapsförhållanden*

(gifte eller ogifte), födelse, föregående lefnadsställning och religionsbekännelse.

c. återfall till brott;

d. disciplin, helsotillstånd, arbetsväsande, inkomster och utgifter.

Vid bearbetningen af dessa föremål för den gemensamma statistiken torde möta ej få svårigheter. Författaren omnämner sjelf den om förbrytelserna, hvilka tillhöra kriminalstatistiken. Samma person har ofta begått flere olika förbrytelser; strafftiden beror af lagstiftningen och domarens uppfattning eller det straffmättssystem han för sig uppgjort. Denna kan därför äfven inom samma land, t. ex. i Sverige, vara mycket olika för olika orter och domstolar. Utgifter och inkomster beräknas olika. Detta allt synes mig innebära svårigheter, som icke kunna öfvervinnas utan föregående öfverenskommelser länderna emellan och till en del nya grunder för primäruppgifterna. Författaren föreslår vidare:

2. att statistiken utgifves med mellanrum af 3 år.

3. att arbetet öfvertages i tur de 4 länderna emellan och utgifves antingen på danska (norska) eller svenska språket. Derfor skulle länderna grupperas så, att å ena sidan Danmark och Sverige fördes tillsammans, å andra sidan Norge och Finland. Dem emellan skulle lotten bestämma.

Härvid möter den svårigheten, att sedan en person i det ena landet satt sig in i och gjort sig förtrogen med arbetet, skulle detta derefter komma att öfvertagas af en annan med förhållandena obekant. Bättre då att arbetet uppdroges åt samma person hela tiden, och de olika länderna efter folkmängden lemnade bidrag till omkostnadernas betäckande.

Mig synas sålunda skiljaktigheterna nog stora för att en sammanställning må kunna ega rum utan en föregående granskning af förhållandena i de särskilda länderna och derefter skeende bemedling för erhållande af öfverensstämmelse i primäruppgifterna.

FROM. Det er selvfølgelig heller ikke undgået min opmærksomhed, at der navnlig ved den første udarbejdelse

af en fælles nordisk fængselsstatistik vil være mange vanskeligheder at overvinde og et meget betydeligt og besværligt arbejde at udføre; men dette arbejde anser jeg dog, efter det kendskab, jeg tror at have til forholdene, ikke for uoverkommeligt, og at det, når det skal udføres næste gang, da vil blive betydeligt lettere, derom kan der ikke tvivles.

Efter den udtalelse, som vi nu have hørt af Hr. Generaldirektør ALMQUIST, finder jeg imidlertid, for så vidt Hr. Generaldirektøren har ment, at det var hensigtsmæssigere, at udarbejdelsen af statistiken overdroges til én person hele tiden, istedenfor — som af mig foreslået — at udarbejdes vekselvis af et af de pågældende lande, kun anledning til at bemærke, at der ved mit forslag er tilsigtet ikke alene det direkte mål: at fremskaffe en nordisk fængselsstatistik, men også det indirekte: at tvinge det ene lands fængselsbestyrelse til at gøre sig nøje bekendt med forholdene vedrørende fængselsvæsenet i de andre lande; thi, som Hr. Generaldirektør ALMQUIST ganske rigtig har anført, den påtænkte fængselsstatistik kan ikke skaffes til veje uden en foregående undersøgelse af de pågældende forhold i de andre lande. Men at en sådan undersøgelse, der må forudsætte en samvirken og forhandling mellem de forskellige fængselsbestyrelser, må have en heldig indflydelse på udviklingen af det nordiske fængselsvæsen, tør vistnok anses for givet.

Imidlertid bør vistnok de forberedende arbejder, der ere nødvendige for at kalde den omhandlede nordiske fængselsstatistik til live, overdrages til den bestyrelse, der på dette møde vil blive valgt til at varetage penitentfærelserforeningens anliggender indtil dens næste møde.

Formanden meddelte derpå, at Hr. ALMQUIST havde stillet følgende forslag:

Det overdrages foreningens bestyrelse at drage omsorg for, at der til næste møde forelægges foreningen de tilvejebringelsen af en fælles nordisk fængselsstatistik fornødne forarbejder.

Hr. FROM sluttede sig til dette forslag, som derefter enstemmigt vedtoges. —

Forsamlingen gik derpå over til at drøfte emne

VI. *Skolens gerning inden fængslet.*

SJÖHOLM. Hembärande Hr. pastor BERNHOFT min hjertliga tack för framställandet af frågan: „Skolens gerning inden fængslet“, vill jag tillkännagifva, det jag i det väsentligaste ställer mig på samma ståndpunkt som han vid dess besvarande. Dock synes det mig, som skulle den ärade författaren vilja göra fångarne allt för lärde. Enligt mitt förmenande är detta en missuppfattning af skolans mål inom fängelset. Må det derföre tillåtas mig att först söka besvara den frågan: *Hvilket är fångskolans mål?*

Man menar ej så sällan, att skolan inom fängelset i främsta rummet måste hafva till mål att verka för fångens förbättring, liksom skulle han förnämligast genom undervisningen återskänkas sinnesändrad till samhället. Min uppfattning af menniskonaturen och den brottsliges väsende tillåter mig ej att dela en sådan åsigt. Må det tillåtas mig, att som min oryggliga öfvertygelse framhålla, att om fångbehandlingen verkat sinnesändrande så i religiöst moraliskt som borgerligt hänseende, så har detta skett genom den ande, som genomsväfvat behandlingen i dess helhet, i disciplin och ordning, i arbete och undervisning och framför allt i själavården. Icke har det skett genom undervisningen i och för sig. Skulle den verka sinnesändrande måste den ju vända sig till människans innersta, till viljan, och icke såsom den i första hand måste göra för att kallas undervisning till förståndet. Men såsom det väsentligaste medel till fångens höjande förnämligast i intellektuelt och, för såvidt den är undervisning i religion och för öfrigt besjälad af kristlig ande, äfven i religiöst moraliskt afseende må den uppskattas. Då, såsom åtminstone förhållandet är i Sverige, tack vare folkskolorna, högst få bland dem, som anlända till fångelserna, äro helt och hållet i saknad af folkskol-

bildning; men deremot ett ganska stort antal, på grund af ogynsamma förhållanden under uppväxten blott ofullständigt inhemtat sådan, så måste skolans uppgift blifva att söka, så långt sig göra låter, ersätta det försummade i folkskolbildningen och, der en sådan en gång funnits, men med tiden och lifsförhållandena om ej alldeles utplånats, dock i mer eller mindre mån förflyktigats, ånyo söka väcka till lif och medvetenhet de slumrande kunskapsfröna. Mer än folkskolbildning tror jag ej bör sättas som fängelseskolans mål, enär i motsatt fall fången skulle i detta hänseende komma att bättre tillgodoses än den laglydige bland den fattigare befolkningen. Men då samhället såsom kraf af sina medlemmar uppställer ett minimum af folkskolbildning, erforderligt för ett rätt uppfyllande af medborgerliga pligter, bör äfven den fallne och vanlottade ega rätt till sådan undervisnings förmåner.

Har fångskolan satt detta såsom sitt första syfte, skall den ock på samma gång, ehuru mera medelbart, verka för ett annat mål, nämligen att söka borttaga den hos fångar så allmänt rådande, skefva uppfattningen af Gud, af pligterna mot nästan och mot sig sjelf, af den egna förmågan etc. Huru mycken skefhet härutinnan förefinnes, får hvar och en nogsamtf erfara, som kommer i närmare beröring med dessa samhällets olycksbarn. Derföre bör fångskolan, på samma gång den såsom sitt omedelbara mål ställer fångens intellektuella utveckling, äfven medelbart arbeta för hans etiska eller m. a. ord genom de medel, som stå henne till buds, syfta till fångens uppfostran och hans karaktärs dandande och stärkande. Ju mera fängelseskolan har sitt första mål i ögonsigte, näml. att söka bibringa en sund folkskolbildning, och derför samvetsgrant verkar, desto lättare skall hon ock uppnå det senare, näml. att åstadkomma fångens förbättring så i religiöst-etiskt som borgerligt afseende.

Jemte dessa mål, som mera afse att bära goda frukter för fångens framtid i samhället, bör och kan hon äfven

uppställa som sitt syfte att arbeta för hans förhandenvärande lif i fängelset, i det hon genom undervisningen söker motarbeta den menliga inverkan, som ensamheten, ett ofta blott mekaniskt arbete eller kanske till och med sysslöshet utöfva på fångens inre själslif, der straffet utstås i cell, eller, der det aftjenas i gemensamhet, som gemenskapen med dåliga kamrater medför. Sålunda skall den ock i sin mån hålla fångens själslif under fängelsetiden vid mod och kraft, ja bidraga till ordningens upprätthållande och äfven för arbetet verka befrämjande, i det hon meddelar arbetslust. Må hon då äfven uppställa detta som sitt mål och i denna riktning söka göra sitt arbete fruktbarande.

Huru bör då skolan ordnas inom fängelset, för att med hopp om framgång sträfva mot det föresatta målet? Härvid framställer sig i främsta rummet denna fråga: hvilka skola och böra blifva föremål för undervisning?

Är skolans mål i första hand att söka ersätta det försummade i folkskolbildning och att, der en sådan en gång funnits, söka väcka de slumrande kunskapsfröna till lif och utveckling, så följer deraf, att alla de äro och böra vara från skolan uteslutne, hvilka besitta en högre bildning än den, som står att inhemta i folkskolan. Men icke alla de öfrige torde vara lämpliga alumner i den egentliga fångskolan. Då ålder och lefnadsförhållanden tryckt outplånlig pregel af oemottaglighet för skolans välsignelsebringande verksamhet, är ju denna utan ändamål, ja kanske ej sällan skadlig. Enligt min åsigt och erfarenhet torde, såsom i Sverige är föreskrifvet, ej blott äldre utan äfven de fångar böra uteslutas, hvilka äro behäftade med hindrande naturligten eller som äro af så ondskefullt sinnelag, att de anses utöfva skadligt inflytande på medfångar.

Hvad åldern beträffar, torde såsom regel i allmänhet det 30de lefnadsåret böra utgöra den högsta gränsen; ty då torde i de allra flesta fall ej blott människans intellektuela utan äfven etiska sida och vanor hafva emottagit afgörande intryck för hela hennes lif.

För dem, som af vederbörande myndighet anses böra vara föremål för undervisning, är densamma obligatorisk, så att det icke är beroende af fångens fria vilja att i den deltaga eller icke.

Med afseende på sjelfva skolan, torde den böra afdelas i *den egentliga fångskolan*, till hvilken de enligt ofvan uttalade åsigter skolpligtige hänföras, och *afsöndrings-skolan*, i hvilken alla de öfriga upptagas och der endast religionsundervisning bör förekomma. Är det sant, att fången bör erhålla folkskolbildning, så följer deraf, att i den egentliga fångskolan äfven böra förekomma alla de ämnen, som i en folkskola öfvas, näml. i främsta rummet religion, men derjemte modersmålet äfvensom historia, geografi och naturlära o. s. v.

Der så ske kan, torde undervisningen lämpligast böra förläggas till fram mot middagsstunden, när fången då erhåller ett välgörande afbrott i sysselsättning, och ej till aftonen, då han efter tråget arbete dagen igenom är uttröttad. Härvid bör då undervisningen meddelas till sådan utsträckning, att syftemålet att bibringa fången folkskolbildning, så mycket sig göra låter, må uppnås. Derföre torde ock endast de i den egentliga fångskolan intagas, hvaras strafftid icke understiger 6 månaders straffarbete i cell.

På den frågan: hvem skall bestämma, huruvida fånge skall upptagas i skolan eller icke, måste jag obetingadt gifva detta svar: i sista hand fångelsets föreståndare. Härutinnan hyllar jag för min del den absolut monarkiska principen. Som fångelset är en organism, der hvarje lem måste fatta sin ställning i det hela, så måste det lyda under ett hufvud, förutsatt att detta är, som det bör vara. Endast så kan sam- och medverkan ega rum, hvilka framför allt inom fångelset så väl behöfvas, när man der icke har endast att strida mot, såsom Aposteln skrifer, kött och blod utan mot väldiga andemakter, gudlöshet, okunnighet, sjelfsväld, de hemligaste lustar och skamligaste begärelser.

Mig synes skolsaken i detta afseende så böra ordnas, att, sedan sjülasörjaren och läraren hvar i sin stad pröfvat den anlände fången, den förre efter samråd med den senare framlägger inför den högsta lokala myndigheten inom fångelset förslag till intagning eller uteslutning ur skolan. På detta sätt torde ordningen och disciplinen inom fångelset bäst tillgodoses.

Hvad deremot närmaste tillsynen öfver skolverksamhetens ordentliga utöfvande och bedrifvande i rätt kristlig anda beträffar, torde den böra vara öfverlåten åt fångelsets sjülasörjare; ty det bör väl vara en oomtvistad sak, att intet får stå i strid mot eller utöfva hämmande inverkan på sjülavården inom fångelset, allra minst får skolan göra det, hvilken ju tvärtom måste vara sjülavårdens trognaste medhjelparinna i striden mot okunnighet och synd. Skulle någon gång härunder skiljomeningar uppstå, hvilket dock ej bör ske, der alla vilja fatta sin uppgift att verka i kristlig anda, så torde de ytterst böra afgöras af högsta fångelseförvaltningen efter inhemtandet af den kyrkliga styrelsens mening.

Hvad nu här blifvit påpekadt om skolans mål och ordnande, torde kunna tillämpas så i fångelser med cell- som gemensamhetssystem äfvensom i fångelser för såväl män som qvinnor, dömda till straffarbete.

Obehöfligt torde vara att anmärka, det lärarens verksamhet icke inskränker sig till ett blott meddelande af undervisning i sjelfva skolan utan ock, framför allt i fångelser med cellsystem, till undervisning och enskilda samtal i fångens cell.

En annan fråga vid ordnandet af skolundervisningen inom fångelset torde vara denna: Bör åt fången meddelas högre bildning än folkskolans? Enligt min åsigt bör detta ej ske utan i högst sällsynta fall och då efter pröfning och moget öfvervägande af hans personlighet och huruvida detta kan blifva honom till verkligt gagn. För sådana fångars undervisning, hvilka pröfvats dertill lämplige, torde då sär-

skilda öfningstimmar böra anordnas, oberoende af undervisningen i den egentliga fångskolan. Denna högre undervisning skulle då blifva en fortsättning af fångskolan eller en s. k. *fortsättningsskola*, i hvilken en eller flera discipliner eller öfningsämnen, lämpade efter fångens fallenhet och gagnande för hans framtida utkomst, mera utförligt bedrefvos. Förslagsvis och till mera erfarnes bedömande torde det tillåtas mig få hemställa, om icke denna fortsättningsskola lämpligen kunde hållas på söndagseftermiddagarne, hvarigenom söndagsskolundervisningen skulle få mera karaktären af frihet så i disciplinärt som religiöst afseende och sålunda af fången sjelf anses såsom en eftersträfvansvärd förmånsrätt.

Angående sjelfva undervisningsmetoden måste den lämpas efter de olika ämnena, hvori undervisning meddelas, efter skolans egenskap af cell- eller gemensamhetsskola, efter fångens individualitet, hvadan såväl det muntliga föredraget som det erotematiska framställningssättet måste användas. Understundom torde det ej vara ur vägen, att låta fången sjelf framkomma med till saken hörande frågor. Att skolan för att nå sitt mål, måste hvila på och vara besjälad af Kristi ande och kristlig verldsåskådning är en ofafvislig betingelse. Må läraren blott vid de olika disciplinernas föredragande i främsta rummet hafva till mål att bibringa reda och klarhet i ämnet, så att det meddelade må blifva lärjungens tillhörighet. Undervisar han t. ex. i räkning, må han ej låta komma sig till last ett fjeskigt eller pjunkigt moraliserande i tid och otid. Icke gagnar han fångens etiska menniska dermed.

Men må han tillse, att den ande, som i allt och vid allt besjälur honom, är den sanna kristliga kärlekens ande, hvilande på sann och innerlig kristlig trosvisshet; ty segern, som öfvervinner världen, är hjertats tro på Kristus, bevisad i kärlek.

I sammanhang härmed må det tillåtas mig att yttra några ord i den frågan: *Hvem bör anställas som fångelslärare?*

Icke hvarje lärare, äfven den mest bildade och för lärarekallet i allmänhet utrustade, är dertill lämplig. Fängskolans egendomlighet ställer därför ock särskilda och höga fordringar på läraren. Den första bland dessa är, att han känner sig kallad till att lägga sin lifsgerningssak på sina skuldror och bära den utan suckan under tillit till framgången af sin verksamhet. Utan själsdjup och begeistring för sitt kall, utan mod och kärlek till de fallne kan han inom fängskolan ej hoppas få skörda verklig välsignelse. Men då begeistring gifver mod och lust till verksamheten, så fordras icke desto mindre särskilda anlag därför. Äfven hans individualitet i det yttre väsendet och personligheten måste vara lämpliga därför, ja, icke ens en sådan sak, som kläde- dräkten är dervid af helt och hållet underordnad vigt och betydelse. Och hans inre personlighet! Ja, den måste vara den genombildade kristliga karaktärens — den till personlighet vordna sedligheten. Han måste med andra ord vara en sant kristlig, religiöst-sedlig karaktär och dertill ega djup psykologisk förmåga att fatta individualiteten hos sina lärjungar, att uppsöka de hemligaste orsakerna, som bestämma såväl deras inre som yttre menniska. Härtill fordras då ock en ingalunda ytlig bekantskap med det sociala praktiska lifvet i dess tusen skiftningar, ja, t. o. m. att af egen erfarenhet hafva bekantskap om Guds andes underbara, öfvernaturliga verksamhet på människohjertat. Han har af behovet därför sann religiös bildning och erfarenhet men ock humanistisk s. a. s. genombildning, om han skall fylla sitt kall. Det torde fordras en högre bildning än folkskollärarens, hvarför enligt min åsigt endast akademiskt bildade böra anställas som lärare inom fängelserna. Medgifvas måste dock, att äfven folkskollärare kunna besitta sådana egenskaper och innehafva sådan bildning, att de ock kunna vara lämplige. Till allt detta bör fängelseläraren ega praktisk erfarenhet, som ju kan vinnas lättast under en äldre erfaren lärares ledning, förrän han går att mera på egen hand verka inom fängelset.

Går „skolens gerning“ i denna riktning, sår och vattnar den de i den oländiga jorden nedlagda sanningsfröna under kärlek till Honom, som är sanningen, skall Han nog gifva växten och skörden i sinom tid.

BERNHOLT. Taleren kunde være ganske enig med Pastor SJØHOLM i, at undervisningen ikke skulde gå udover folkeskoledannelsen, at sige hvis man satte dennes højeste trin som sit mål. At man derhos i det enkelte tilfælde — altså rent lejlighedsvis — kunde imødekomme en mere begavet natures krav på en videre gående undervisning, fulgte af sig selv. Taleren vilde give et omrids af den forsøgsvisse ordning af skolevæsenet på Akershus fæstning.

Religionsundervisningen var væsenlig henvist til de celler, man dog havde, hvori foruden indkomne og udgående fanger også sådanne efter lokal mulighed anbragtes, som enten selv følte trang til i stilhed at gennemgå børnelærdommen eller også befandtes uvidende. Det sidste var dog hidtil sjældnere tilfældet i en anstalt, hvori lige til i den allersidste tid for det meste kun sådanne forbrydere indsattes, der havde gennemgået de andre straffeanstalter. Undervisningen i skrivning og regning blev drevet i søndagsskole — 2 eftermiddagstimer —, denne var frivillig. Det samme galdt musikundervisningen, der blev drevet i c. 2 hverdags-timer om ugen. Den „almindelige“ skole holdtes om hverdagene c. 1 time daglig. Den var delt i 3 opadstigende klasser med c. 20 elever i hver. Hver elev fik 2 timers egenlig undervisning. Deltagelsen i undervisningen var tvungen for fanger under 35 år. Såvel tilladelsen til som fritagelsen fra at gå i skole meddeltes af anstaltens bestyrer, selvfølgelig efter konference med præst og lærer. Her udtalte taleren, at han var fuldstændig uenig med Pastor SJØHOLM i, at slemme fanger skulde udelukkes fra undervisningen for det slette eksempls skyld; netop de „ondskabsfulde“ burde, om de forøvrigt vare skikkede dertil, deltage i skolen; i kundskabsmeddelelse lå en vindende magt. Det var ikke i skolen, at fængselsfuglene opåde den gode

sæd, og at det slette selskab fordærvede de bedre sæder; hos os skete den sletteste påvirkning i de sørgelige sovesale, hvor endog 60 ældre og yngre forbrydere lå sammen; opsynet var med sin bedste villie også for fåtalligt til at hemme de sørgelige virkninger af ubevogtede nætter; mangelen af natceller var jo efter alle fængselsautoriteters mening fællesanstaltens achilleshæl. Også skolen følte dybt den mangel. Akershus-skolens fag vare angivne i talerens trykte rapport; om *metoden* for undervisningen var SJØHOLM og han — såvidt skønnes — enige. Vor skoles nuværende talentfulde lærer drev skolen nogenlunde som en *sund* folkehøjskole. Det gik mest med mundlige foredrag i den ene time, hvorpå læreren i en følgende time talte med fangerne om det foredragne. Medens alle viderekomne fanger benyttede en norsk grammatik, blev det kun de bedst begavede, som dertil ytrede lyst, der fik udleveret historiske eller geografiske lærebøger — om dette punkt skulde taleren ellers specielt ønske, at nogen vilde udtale sig. Taleren måtte være ganske enig med SJØHOLM i, at læreren i den her omhandlede skole burde stå på det højeste dannelsesstrin og under enhver omstændighed have akademisk dannelse. Skønt taleren ikke i såmange år havde været fængselspræst, havde han dog tilstrækkelig — også hvor det galdt, hvad han havde nedskrevet om „fængselsskolens gerning“ — set betydningen af, at Akershus i hans embedstid havde haft en så fremragende theolog som det theologiske fakultets nuværende notarius i sin tjeneste som lærer i cellerne og i den almindelige skole. Sangundervisningen lededes af organisten, søndagsskoleundervisningen af to af armeens underbefalingsmænd.

Endelig måtte taleren udtale sin fulde samstemning med SJØHOLM i, at det galdt for læreren ikke at opfatte sin stilling som kristelig lærer således, at han i de almindelige fagtimer ligesom skulde presse det direkte religiøse frem o. l.; nej, undervisningen skulde bæres og være gennemtrængt af ånden, som levendegør.

DEUNTZER. I anledning af ytringer under forhandlingerne såvel denne som den foregående dag bemærkede taleren, at det var en ensidig betragtning, når man vilde udelukke straffefangerne fra i straffeanstalten at erholde en højere grad af undervisning eller større teknisk uddannelse end almuen i almindelighed af frygt for, at dens fremtid, som har forbrudt sig, skulde blive bedre, end den almuesmands, som er forbleven loven lydige. For det første er grunden til, at staten ikke sørger for den størst mulige undervisning og uddannelse for enhver almuesmand, udelukkende den, at staten ikke *kan* det, men med hensyn til straffefanger *kan* staten gøre det i al fald til en vis, ikke ubetydelig grad. Men dernæst, og det er hovedsagen, er det et mål for straffefuldbyrdelsen, at den indrettes således, at man, når straffen er tilende, med retfærdighed og billighed kan stille samme fordring til den straffede person som til enhver anden, nemlig at han ved egne anstrengelser skal sørge for sit daglige brød. Denne fordring kan hyppigt ikke med føje stilles, når man ikke såvidt muligt medgiver den løsladte fange en kraftig hjælp i den undervisning og uddannelse, han i straffeanstalten har nydt, som modvægt mod det tab af forudsætninger for virksomhed, som han ved straffen har lidt. Man må derfor ikke drive sammenligningen mellem løsladte straffefanger og ustraffede almuespersoner for vidt, og ikke af frygt for at stille hine bedre end disse negte højere undervisning og uddannelse i straffeanstalten. Et andet er, at noget retskrav herpå har straffefangen ikke, og at det er meget muligt, at der ofte kan være særlige omstændigheder, som hindre i at lade ham nyde højere åndelig eller teknisk udvikling i straffeanstalten.

KAALUND. Idet jeg beklager, at min for tiden noget svækkede sundhed nøder mig til at fatte mig i korthed, er det mig en glæde, at jeg i det væsentlige kan slutte mig til d'IRR. SJÖHOLM og BERNHÖFT. På 21de år har jeg været overlærer ved Vridsløselille fængsel og i næsten halvdelen af denne tid formand for det dertil knyttede fængsels-

selskab. Jeg taler altså her af en temmelig rig erfaring. En fængselsskole kan ikke sammenlignes med nogen anden skole; den virker selvfølgelig under ganske ejendommelige, i flere henseender meget indskrænkede forhold. I Vridsløselille kan skolen rumme 72 fanger på en gang; det er et broget selskab, som her skal bringes under én hat. Undervisningen meddeles nærmest i form af mundlige foredrag; kun ligeoverfor meget uvidende eller meget unge fanger anvendes lærebøger. Jeg vover den tilståelse, at jeg næsten har lært lige så meget af fangerne, som de af mig, særlig har jeg lært, at det ingenlunde er en så let opgave, som mange tro, at tale fuldt forståeligt og virkeligt indtrængende til en almuesmand. Man må forstå at spille på mange strenge og frem for alt selv være sand, for at få fangerne til at være det. Den personlige overlegenhed og alvor hos læreren og hans faste fodfæste i det religiøse bør træde så stærkt frem, at fangerne føle, at de stå lige overfor en mand, der ikke blot har fordøjet, hvad han véd, men bygget sin kundskab og sine livserfaringer på troens grundvold. Det rå og trodsige ved fangerne kræver stor opmærksomhed; de kunne rulle sig sammen som pindsvin, når man direkte moraliserende henvender sig til dem. Fangerne må i skolen gerne fremkomme med spørgsmål, ja, med indvendinger, når det kun sker på sømmelig måde. Jeg takker min ærede chef for den frihed han i så henseende har givet mig ved undervisningen. Kun sjældent ere fangerne ligeoverfor mig fremkomne med næsvise spørgsmål, og sådanne ere næsten altid tilstrækkeligt blevne straffede ved den harme, det har vakt hos auditoriet. Det er et næsten bundløst arbejde, der ligger for fængselslærerne. Nogle fanger — heldigvis hos os kun få — kunne ikke engang læse, i hele timer kan man sidde hos åndssløve, ved drukkenskab og andre udsvævelser enerverede individer og så opdage, at de ikke have fattet noget. At åbne sådanne østers går stundom over menneskelige kræfter. Fangerne burde derfor sorteres. 40 års alderen er hos os grænsen for fangens skolepligt,

men er han end ældre og røber lyst og trang til undervisning, gives ham med glæde adgang dertil. Mellem 25 og 40 års alderen findes mange, flere gange straffede, yderst slappe individer, som kun tynde på skolen som en død masse. I denne henseende kunde jeg ønske en større frihed for læreren til at udskille.

G. FR. ALMQUIST. Med skolundervisningen vid de svenska straffängelserna, hvilken under min tjenstetid tillkommit, har ändamålet mindre varit, att bibringa fången ett visst mått af kunskap, än att söka utbilda förstånd och hjerta. Man har således fästare mindre vikt vid gränserna för undervisningen, ehuru ej åsyftats, att de skulle sträckas längre än till likhet med hvad som gäller i de svenska folkskolorna, hvilka torde motsvara de danska „almueskolerne“. Dermed har man ej velat hindra den, som så önskade, att genom läsning och biträde afläroarna öka sitt kunskapsmått. Stundom, och särdeles söndagseftermiddagarna, hållas föredrag, i viss mån motsvarande „les conferences morales“ vid Louvains i Belgien. Vid dessa äga äfven äldre fångar tillträde. Jag har trott det vara i flera afseenden nyttigt, att fången dervid egde genom frågor söka upplysningar och förklaringar. Genom ett sådant tillvägagående blir undervisningen mera omedelbar och ökar intresset hos samtliga åhörarna. Den undervisning, som synt mig bäst motsvara sitt ändamål, var den jag åhörde uti en fångelseskola för israelitiska trosbekännare, jag tror i Zwickau, och den tillgick på sådant sätt jag omnämmt. Tillvaron af insigtsfulla och nitiska lärare vid en straffanstalt, der de såsom i Sverige hafva till åliggande jemväl att meddela undervisning åt bevakningspersonalen, utöfvar ett nyttigt inflytande ej blott genom den egentliga undervisningen, utan äfven genom den personliga gemenskapen så väl med bevakningen som med fångpersonalen i det dessa civiliseras och humaniseras. Med undervisningen inom straffanstalterna och det fångarne erbjudna tillfälle till god och underhållande läsning hafva vi afsett ett särskildt ändamål, det nämligen att bereda fångarne

en sund och nyttig tankesysselsättning: att hos dem väcka en något högre tankeverksamhet i stället för sysslade med brottsliga planer, äfven som att om möjligt komma dem att glömma de förhållanden och dåliga vanor, i hvilka de förr lefvat och hvilka vällat deras förfall. —

Formanden meddelte, at förhandlingerne over dette emne vilde blive fortsatte den følgende dag, og udsatte derpå mødet en kort tid for at oppebie Hs. kgl. Højhed Kronprinsens ankomst. —

Da mødet optoges påny, indfandt Hans kongelige Højhed Kronprinsen sig i forsamlingen for at overvære forhandlingerne.

Idet Formanden udtalte forsamlingens særdeles påskønnelse af Hs. kgl. Højheds nærværelse, udbad han sig Højssammes tilladelse til at begynde forhandlingen af emne

IV. a. *Om midlerne til at hævde det afskrækkende moment i frihedsstraffens fuldbyrdelse.*

b. *Vore det ikke lämpligt, att fången under straff-tiden förblir i saknad af hvarje njutningsmedel, som ej för helsan är nödigt, och således afhålles från allt bruk af smus och tobak?*

STUCKENBERG. Allerede længe er der rundtom forekommet udtalelser mod straffevæsenet i vor tid og det ikke blot mod straffelovene men også, og ikke mindst, mod straffenes fuldbyrdelse. Man har klaget over og dadlet, at en overdreven human bestræbelse har ført til altfor milde straffelove og til en virkningsløs straffefuldbyrdelse. For denne sidstes vedkommende er der således gjort gældende, at opholdet i straffeanstalterne blev gjort for behageligt, at fangen behandlede for meget hensynsfuldt og for lidet følte straffens tryk. Man har i så henseende støttet sig til forbrydelsernes stærke tiltagen og til at ofte individer erklærede, at de havde begået den vedkommende forbrydelse, fordi de foretrak opholdet i en straffeanstalt for opholdet i en arbejdsanstalt. Hvad det sidste argument angår, skal jeg straks bemærke, at slige personer som oftest høre til

samfundets bundfald, hvis intellektuelle evner mange gange ere så sløvede, at de ikke dømme klart om situationen, og at de desuden i mange tilfælde mene at kunne finde sig i en tids ophold i en straffeanstalt for at afsone en straf, hvis idømmelse de erkende at have forskyldt, medens de i indsættelsen i en arbejdsanstalt kun se et uretsfærdigt indgreb fra samfundets eller fattigvæsenets side i deres personlige frihed. I det mindste har jeg fået indtrykket af denne opfattelse hos de ikke få forbrydere af denne kategori, som jeg har haft med at gøre, og den bestod navnlig af unge københavnske vagabonder eller folk, der i mange år havde ført krig med samfundet, og hos hvem den mest fremtrædende egenskab var trods. — Den nævnte klage mod straffelovene og straffefuldbyrnelsen for overdreven mildhed er kommen til orde hos lægmand i sammenligningen mellem fangens tilstand i fængslet og den fattiges på fri fod. Men den har senere også fundet talsmænd iblandt folk, som ere fagmænd. Den er ikke blot trådt frem i ord, angreb eller forslag til en forandring, men den har også givet sig tilkende i foranstaltninger som i dødsstraffens genindførelse i Sveits. Pastor STURZBERGS bekendte skrift: *Die Zunahme der Vergehen und Verbrechen und ihre Ursachen* peger stærkt i denne retning. Dommeren, Dr. O. MITTELSTÄDT: *Gegen die Freiheitsstrafen* er et mere voldsomt end vægtigt angreb på frihedsstraffene og deres fuldbyrkelse. Fængselsdirektør STROSSERS ord i den preussiske rigsdag få betydning som erfaringsmæssige udtalelser fra en dygtig fængselsmand. Den sveitsiske fængselsforenings petition til forbundsforsamlingen om oprettelsen af et fælles cellefængsel for store forbrydere indeholder en erkendelse af, at behandlingen, særlig af visse kategorier af forbrydere, er for slap og af for ringe betydning i forhold til straffens karakter. På samme måde går der igennem Englands ordning af dets distriktsfængsler en bestræbelse for at gøre straffelidelsen vægtigere, ligesom også Howard-Selskabets virksomhed ved siden af dets humane præg går ud på at hævde straffelidelsen. Kort

sagt det hele spørgsmål om det afskrækkende i frihedsstraffen er et øjeblikkets spørgsmål. —

På kongressen i Stockholm havde man opstillet et spørgsmål, der står i nær berøring med de her opstillede. Det lød således: hvilke disciplinære straffe bør man anvende i fængsler og straffeanstalter? Rapportøren, Hr. Fængselsdirektør BRUUN henviste til traditionen, som ikke lader sig udrydde på et øjeblik. Han fremhævede, at straffen må være conform med systemet, med individualiteten og forseelsen, og blandt de enkelte disciplinære straffe nævnte han tilsidst, at det må være tilladt at give mandfolk prygl. Hr. Inspektør MAZANTI udtalte i sine bemærkninger til spørgsmålet, at det er udenfor al tvivl, at der er naturer, som kun bøje sig for den rå kraft. Om dette ene punkt, legemlig tugt eller ikke, drejede hovedsagelig forhandlingerne sig, ligesom det også blev stridens æble ved afstemningen. Derimod strejfede forhandlingerne kun disciplinærstraffens betydning, og såvidt jeg mindes kom det afskrækkende moment i frihedsstraffens fuldbyrdelse slet ikke frem. Jeg har troet det rigtigt at minde herom, fordi disciplinen overhovedet og disciplinærstraffenes magt samt deres rette anvendelse er et vigtigt moment i frihedsstraffens heldbringende fuldbyrdelse. —

Det ene af de to her til forhandling opstillede spørgsmål taler om midlerne til at hævde det afskrækkende moment; det andet fremhæver i sin begrundelse dets nødvendighed. Begge forudsætte således, at fuldbyrdelsen af frihedsstraffen skal indeholde et eller flere afskrækkende momenter. Hr. Fængselsdirektør PETERSEN (Norge) går i sine udtalelser ud fra, at de mænd, der have båret fængselskongresserne, have anset det afskrækkende moment for noget givet, som de ikke behøvede at dvæle ved. Jeg er også overbevist om, at det er så, og jeg skal i så henseende blot minde om, at afdøde C. N. DAVID i en beretning om en rejse i 1841—42 taler om, at man må gøre frihedsberøvelsen tilstrækkelig afskrækkende, hvad den ikke er. Denne forudsætning synes imidlertid i udviklingen af

straffefuldbyrdsen og i den ivrige bestræbelse for fangens forbedring at være ved at træde i skyggen. Ja, det synes næsten at være blevet nødvendigt at føre bevis for, at det afskrækkende er et hovedmoment i straffen. Og dog ligger dette jo i begrebet „straf“. Straffen er jo en lidelse, et onde, hvorigennem samfundsmagten håndhæver sin myndighed ligeoverfor det individ, der gør brud på dens love. Lidelsen må imidlertid på den almindelige menneskenatur altid gøre indtryk af noget, man søger at undgå, man er ræd for, man afskrækkes fra. Det almindelige menneske søger jo ikke lidelsen for at tilfredsstille en tilbøjelighed. Ligesom lidelsen således ifølge sit begreb er noget, der er menneskenaturen imod, må også straffelidelsen, når den skal svare til hensigten, først og fremmest indeholde afskrækkende momenter. Dette stemmer jo også med folkeopfattelsen, der snarere måske er tilbøjelig til at tale om for mild end om for streng behandling af fangen. Forøvrigt vil jo straffen i almindelighed for den menneskelige bevidsthed altid have noget mere eller mindre afskrækkende ved sig, og det så meget mere som phantasien yder sit bidrag dertil. Men der synes derfor at være så meget mindre grund til at ville begrunde vigtigheden af det afskrækkende i straffefuldbyrdsen fortrinsvis på dets betydning for dem, som endnu ikke have begået nogen forbrydelse. Derimod er straffen særlig til for forbrydelsens skyld, den enkelte straf er bestemt for den enkelte forbrydelse, det afskrækkende i straffelidelsen må derfor fortrinsvis hævdes ligeoverfor den enkelte forbryder, det er igennem hans behandling at folkeopfattelsen danner sig. Og det er så meget nødvendigere, at straffelidelsen i hver enkelt tilfælde i virkeligheden svarer til eller overgår forestillingen derom, som phantasien suger blodet af virkeligheden, så at denne ofte står mat og farveløs. At civilisationens udvikling har forandret formerne for straffen, at der igennem fængselsvidenskabens udvikling er kommen ny momenter til i straffefuldbyrdsen, har ikke berørt straffens grundvæsen, thi

hvis det var tilfældet, var straffen dermed ophørt at være „straf“. Ligesom straf er den fælles betegnelse af håndhævelsen af statsmagtens myndighed ligeoverfor forbryderne, således må der også være noget i straffelidelsen, som er fælles for alle forbrydere, og det er det afskrækkende. Jeg mener derfor, at det først og fornemmeligst bør holdes i hævd, at straffelidelsens hovedmoment er det afskrækkende og at dette moment må opretholdes først for forbryderens skyld, som skal lide straffen, og dernæst for folkeopfattelsens skyld. Og jeg kan således ganske slutte mig til de to Herrer spørgsmålsstilleres forudsætning om det afskrækkende og særlig til den af Hr. Direktør PETERSEN udtalte sætning: „En straffeanstalt må først gøres afskrækkende og dernæst reformatorisk, idet den ikke kan blive det sidste, før den i tilstrækkelig grad er det første.“

Fordi der må være noget fælles i straffelidelsen, er det imidlertid ikke nødvendigt, at straffeformen er den samme. Ikke desto mindre er den almindelige hovedform for straffen for forbrydelser frihedsberøvelsen. Er denne i og for sig da alene tilstrækkelig til at frembringe det afskrækkende i straffelidelsen? Herpå kan svaret egenlig ikke gives, thi en blot og bar frihedsberøvelse lader sig ikke tænke, uden at den tillige er i forbindelse med flere andre savn. Frihedsberøvelsen er jo imidlertid iklædt flere hovedformer, og der kan således blive spørgsmål om, hvorvidt disse i og for sig og i forbindelse med det øvrige straffesystem besidde tilstrækkelige egenskaber til at gøre den tilsigtede virkning. At gå dybere ind på disse former vil føre ind på spørgsmål, som ikke ligger for her; jeg skal derfor indskrænke mig til nogle bemærkninger om dem. Vand og brødstraffen indeholder jo også en frihedsberøvelse; men hovedsagen i denne straf er dog en legemlig lidelse, vand og brød. Trods dette bliver dens betydning som straf mere og mere værdiløs, og det fejler ikke, at den tid må ligge nær, da den ombyttes med en anden. Grunden ligger vistnok for en del i, at den tillige benyttes til afsoning af

alimentationsbidrag. Denne afsoning betragtes i de lavere klasser ikke længere som nedværdigende, og dette i forbindelse med dens hyppige anvendelse har forringet dens betydning som straf for forbrydelser særdeles meget. På grund heraf får selve frihedsberøvelsen i denne straf så meget mindre betydning.

En anden hovedform for frihedsberøvelsen er cellen. Dens betydning kan være overordenlig stor, og den vil også i en lang periode komme til at spille en hovedrolle i frihedsberøvelsen. Selv et kortere ophold i celle, tror jeg ganske vist, vilde kunne have en meget virksom indflydelse på mange forbrydere, som straffedes første gang. Men det må ikke glemmes, at selv om en forbryder straffes første gang, har han tilbragt en tid før dommen i celle, og af den grund vil dette senere celle-ophold i straffeanstalten let miste meget i betydning. Dette skulde jo ikke være tilfældet. Når spændingen før dommens afsigelse har tabt sig, skal straffen stå som et skræmmebillede, der skal gås imøde. Dette indtryk svækkes imidlertid ofte straks ved straffen selv. Det ligger jo i den menneskelige natur, at man, når man har været årsag til, selv om det er sket efter pligt, at noget ubehageligt overgår en person, da søger at mildne indtrykket deraf hurtigst muligt. Jeg har således ofte fået en fornemmelse af, at enten en dommer eller en arrestvogter, så snart dommen var forkyndt den pågældende, straks meddelte ham, at den, forsåvidt den lød på cellestraf, blev afkortet med en ofte ikke ringe tid. — Derved brækkes straks brædden af straffen. Jeg har alt tidligere haft lejlighed til at fremhæve det uheldige ved afkortningen af cellestraffen, som formilder straffen endogså før den er begyndt. Efter min mening er der ingen rimelig grund til at bevare den, i hvert tilfælde ikke for de korte straffe.

Hr. PETERSEN siger i sine udtalelser, at cellen er ikke længere, hvad den har været, og deri kan jeg give ham ret. Jeg mindes så godt rædslen blandt folk, da Vridsløselille cellefængsel åbnedes. Phantasien havde længe en fri mark

for sig. Nu siger man, fangerne have det alt for godt i cellefængslet. Hr. PETERSEN har også ret deri, at grunden må søges i benyttelsen af cellen i arresthusene, men han må tillade mig at tro, at den for en del også kan findes i en, måske ubevidst, for vidt dreven reformatorisk behandling, som har stillet straffelidelsen i skygge. Er frihedsberøvelsen som straffelidelsens hovedform imidlertid ikke i et cellefængsel tilstrækkelig til alene eller væsenligst at frembringe det afskrækkende, så vil den endnu mindre kunne være det i et fællesfængsel. Dette fremgår desuden af de i den sidste tid oftere fremkommende fordringer på at isolere fangen så meget som muligt, ligesom også den engelske kommission til undersøgelse af straffefuldbyrdelsen i Storbritanniens og Irlands straffeanstalter i sin rapport af 1879 udtaler dette for det progressive systems vedkommende. Hvilke midler haves der da ved siden af frihedsberøvelsen?

Hr. PETERSEN nævner først: „Et strengt gennemført fængselsreglement, hvorfra der kun i sygdomstilfælde eller under andre tvingende omstændigheder dispenseres. Men strengheden må være parret med retfærdighed og konsekvens. Ikke den ødsle brug af straffemidler, men den rette myndighed både hos overordnede og underordnede betinger i og for sig den rette strengthed.“ Denne udtalelse vil vistnok enhver fængselsbestyrer kunne slutte sig til. Jeg kunde imidlertid fristes til af hensyn til ordet strengheds usikre begreb at foretrække den mere negative form, at der ingen svaghed, ingen slaphed, ingen usikkerhed, ingen karakterløshed og ingen uretfærdighed må finde sted ved gennemførelsen. Det er det til straffeprogavens løsning passende fængselsreglement og dets gennemførelse, der skal være ånden i den legemlige frihedsberøvelse. Nærmere lader intet sig fastsætte i den sag; det beror på fængselsbestyreren alene, om han forstår at give straffefuldbyrdelsen den rette ånd. — Hermed ere egenlig midlerne til at hævde det afskrækkende i straffelidelsen givne, når man ved fængselsreglementet forstår alle de bestemmelser, som udgøre straffe-

fuldbyrdelsens indre ordening i fængslet, som kost, beklædning, arbejde, frihed for arbejde, bevægelse i fri luft, renlighed, skolegang, kirkegang, begunstigelser og korrektiver. At anstille betragtninger over hver enkelt side af fængselsreglementet kan her jo ikke være tale om, man vilde i så fald komme ind på en undersøgelse af hele fængselsvæsenet, og om flere bestemmelser vil der desuden være fuld enighed.

Der er imidlertid nogle få enkeltheder, som ere nævnte af de to Herrer spørgsmålsstillere, og som jeg skal berøre. Dog skal jeg forinden tillade mig at nævne et punkt, som de Herrer ikke særligt have fremhævet, og det er arbejdet. Også dette indeholder åbenbart et afskrækkende moment særlig for de mange fanger, hvem lediggang og ulyst til alt arbejde eller til stadigt arbejde har gjort til forbrydere. For den dovne er arbejdet den største straf. Derfor har også dettes mest hensigtssvarende ordening en overordenlig betydning i straffefulbyrdelsen. Da dette spørgsmål vil få en særlig behandling på dette møde, skal jeg imidlertid ikke gå nærmere ind derpå. — Hr. PETERSEN har nævnt, hvad jeg alt tidligere har bemærket, at cellestraffen kan trænge til en skærpelse i sin begyndelse, og vi kunne vist meget godt tage fællesstraffen med særlig for de gamle recidivisters vedkommende. Han har tillige fremhævet, at det var heldigt, om spisereglementet kunde tages noget mere i disciplinens tjeneste. Disse to tanker lade sig jo meget godt forene, og jeg skal i den henseende kun erindre om, at den ny ordening af Englands lokalfængsler foreskriver forskellig kost, der begynder med brød morgen og aften, grød til middag, og retter sig efter straffetidens længde, samt at der som straffekost er indført grød til alle tre måltider. Man får derved tillige et korrektiv mere, navnlig hvor man anvender en progression i straffen, og jeg tror tillige, at man derigennem vil opnå en større straffelidelse, end hvis man afknapper fortjenesten eller ophæver begunstigelser som bøger, skolegang og brugen af tobak.

Hvad dennesidste angår har Hr. Generaldirektør ALMQUIST

opkastet det spørgsmål, om snus og tobak ikke bør unddrages fangen for også derigennem at få et middel til at hævde det afskrækkende. Om hensynet til sundheden i almindelighed kan få nogen betydning her, tør jeg ikke have nogen mening om; men vist er det, at der jo er lande, i hvis fængsler brugen af tobak er forbudt, som England, og desuden er der jo også perioder i fangens liv, hvor han ikke kan få denne nydelse. Spørgsmålet er i Tyskland behandlet af Dr. RICHARDT, som mener, at snus kun bør tilstås efter lægens anbefaling af helbredshensyn. Som min personlige mening kan jeg ganske i almindelighed udtale, at enhver nydelse, som kun fremtræder som sådan, ingensinde bør findes i et fængsel, heller ikke hvor det progressive system anvendes, og til sådanne kan vel i de fleste tilfælde tobaken regnes. Det karakteristiske ved vor tids straffelidelse er savnet, savnet af friheden, savnet af frivilligheden i al gøren og laden, og dertil må først og fremmest savnet af enhver ubetinget nydelse regnes. Imidlertid skal jeg dog erkende, at i et land som Danmark er tobaken i så almindelig brug, at det kan blive et spørgsmål, om den ikke er bleven mere end en nydelse, og at dette hensyn må komme med i betragtning.

Endelig har Hr. PETERSEN nævnt legemlig tugt, og af hans udtalelser fremgår det, at han anser det for en fejl, at denne ikke findes blandt de disciplinære midler i Norges cellefængsel, medens den anvendes i fællesfængslerne. Jeg skal, hvad dette spørgsmål angår, minde om de i begyndelsen af mine udtalelser anførte ytringer på kongressen i Stockholm af Hr. BRUUN og Hr. MAZANTI, og jeg skal her til føje, at jeg særlig efter de erfaringer, jeg igennem en lang årrække har gjort, aldeles kan tiltræde Hr. MAZANTIS ord, at det er uden for al tvivl, at der er naturer, som kun bøje sig for den rå kraft. De mænd, hvis liv ikke har ført det med sig at have med den klasse mennesker at gøre, som her er tale om, kunne kun theoretisk dømme i sagen; men jeg kan forsikre, at nogle års erfaring snart

vil give det modsatte resultat. Dertil kommer at legemlig tugt bliver et afskrækkende moment i dets fuldeste betydning, fordi det er et af de få tilfælde, hvor phantasien ikke evner, som jeg før sagde, at suge blodet af virkeligheden, tværtimod, virkeligheden overgår phantasien. Man har for at få midlet afskaffet kaldt det umenneskeligt, råt, barbarisk. Ja, hvis man uddelte prygl i fængslerne ligesom dagligt brød, kunde der være nogen berettigelse i disse betegnelser; men de tider ere forbi, da man begyndte fangebehandlingen med en dragt prygl, og dog har det måske efter sin tid været ganske praktisk. I det hele taget må tidsånden komme med i betragtning også i den praktiske fængselsgering, og jeg vilde anse det for en dårlig gerning, om man, som tiderne nu ere, afskaffede legemlig tugt i fængslerne. Sålænge den står til rådighed, er den i hvert tilfælde en alvorlig trusel, og bevidstheden derom vil afholde mangan en rå fange fra at gå til yderlighed. Legemlig tugt anvendes jo endnu i de nordiske lande, i Preussen, Mecklenburg, Hessen-Darmstadt, Hamburg, Sachsen, Storbritanien, i de fleste af de Forenede Stater i Amerika, og ikke må det glemmes, at den findes optagen påny i det ny fængselsreglement, som er foreslået for det tyske rige. Den føromtalte i England nedsatte kommission udtaler i samme rapport af 1879, at legemlig tugt synes i mange tilfælde at frembringe heldige resultater, og at den er nødvendig til at opretholde disciplinen blandt de mest fordærvede fanger.

Endnu et er ret betegnende i den sag, at flere steder, hvor man har afskaffet legemlig tugt, har man måttet tage sin tilflugt til raffinerede straffemidler, som lægtekammeret, hvis gulv er belagt med lægter på højkant, med mellemrum, som tvangsstolen, der holder personen i en bestemt tvungen stilling, den såkaldte phrygiske hue, der dækker hoved og skuldre og forhindrer bevægelsen af hoved og hals, og i Frankrig lader man de straffede marchere dagen igennem, med en kvart times hvile hver halve time, maden spises stående. Disse midler nærme sig vistnok ikke

i råhed fortidens torturmidler, men vel i raffinerthed. Har det været nødvendigt at tage sin tilflugt til slige midler som de nævnte, må man hellere lade den legemlige tugt blive stående. Man har gjort en anden indvending imod den, at den turrer fangen, men den indfyldelse har enhver straf på trodsige naturer. Men desuden er det jo gennem brydningerne i fangens sind, at der skal udrettes noget for hans forbedring. Jeg kan hertil føje, at, som jeg andensteds har oplyst, var tilbagefaldsprocenten i Danmark af fællesfanger lavest i den periode, da legemlig tugt endnu var i jevnlig brug, nemlig fra 1860—68. — Ligesom folkeopfattelsen åbenbart er imod afskaffelsen af legemlig tugt, således skal jo også af hensyn til den, hvad foran er berørt, det afskrækkende i straffen opretholdes, og det er jo forbavsende, hvor let den har det på følelsen, når der indtræder en forandring i den ene eller anden retning, det er jo forbavsende, hvor let folkeopfattelsen breder sig, og går den først ud på, at straffefuldbyrdselsen er for slap, viser indfyldelsen deraf sig snart i forbrydelserne.

Derfor må det hævdes, at det afskrækkende er hovedmomentet i straffelidelsen, at dette moment må træde stærkt frem i de korte straffe og ved enhver strafs begyndelse, at et strengt gennemført fængselsreglement er midlet til at hævde det afskrækkende i frihedsstraffens fuldbyrdelse, at dette reglement bør udelukke enhver begunstigelse, som har karakteren af en ren nydelse, og at det ikke er tilrådeligt at udslutte legemlig tugt blandt de disciplinære straffe, som kunne anvendes.

G. FR. ALMQUIST. Orsaken till den uppfattning, att straffarbete, äfven om det verkställes i cell eller åtminstone med förvar i enrum under nätterna, ej vore tillräckligt afskräckande, tror jag icke ligga i sjelfva straffet, utan fastmera bero på sättet för dess tillämpning. Om dervid medgifvas vissa lättnader och förmåner, så minskas straffets allvar och skärpa, och detta stundom i ganska hög grad.

Straffarbete, som enligt min uppfattning innebär full-

ständig förlust af friheten, af all rätt till sjelfbestämning, men är förenadt med tvång att verkställa det arbete, som föresättes, kan, synes mig, icke för fången medföra anspråk på något mera, än nödig vård och nödigt underhåll. Vetenskapen derom, att ett sådant straff *ovillkorligen och oförändradt* måste utstås, medför utan tvifvel en känsla af individuel förintelse under lagens öfvermakt. Intrycket häraf är under den ostörda ensamheten mäktigt, ja förkrossande, och knapt någon fånge har, så vidt jag funnit, egt styrka nog att frigöra sig från det psykiska lidande ett sådant tillstånd innebär. Fången försöker väl någon gång att bevara skenet af likgiltighet för straffet, men han förmår det icke länge. Stundom öfvervöldigas han af förtviflan och oro, han begår sjelfmordsförsök och lyckas ej så sällan att ända sitt lif. Allt detta synes mig ådagalägga en ej ringa intensitet hos straffet.

Om för en del individer straffet kännes mindre tungt, inträffar likväl inom kort att äfven af dem begäres sysselsättning. Arbetet är för ensamhetsfången en välgerning, men *tvånget* att ovillkorligen verkställa det arbete, som föresättes, gifver en viss tyngd åt sjelfva arbetsförmånen. När den tid inträder, då arbetet får ske i gemenskap med andre, innefattar sådant för mången visserligen en lindring; men arbete under tvång och noga bevakning, utan omvexling och utan tillstånd till samspråk, är dock tungt; och då, efter slutadt dagsarbete, i stället för frihet, ensamhet i cell inträder, och detta dag efter dag, är sådant visserligen icke tilltalande. Lagens makt öfver individen erfares utan afbrott; detta är hvad frihetsstraffet åsyftar, och deri ligger något för visso ej ringa afskräckande.

Härutinnan må enligt min uppfattning någon annan mildring icke medgifvas, än den som är nödig för att hos fången uppehålla själens och kroppens krafter, för att bibringa honom upplysning och bättre sinnesriktning, äfvensom för att utbildta hans arbetsduglighet, på det tillfälle att sig ärligen försörja efter frigifningen må för honom vara underlättadt.

Derest straffet så verkställes, behöfves icke något slags svältkur vid början af detsamma; ensamheten, samvets-
qual och oro verka just då med största eftertryck.

De, som anse straffarbetet sakna tillräckligt afskräckande
karaktär, borde icke förorda mildring deri och således ej
vara benägna att tillstådja fången några njutningsmedel
såsom snus och tobak, förströelser genom besök af stundom
alltför deltagande och klemmande personer etc. De succes-
siva lindringar i strafftvånget, de ökade förmåner och allt
ljusare utsigter, marksystemet gradvis förespeglar fången,
taga i viss mån bort intrycket af straffets tyngd och
skärpa. — Huruvida sådant må öfverensstämma med idén
och ändamålet af frihetsstraff och af straffarbete förekommer
mig mer än tvifvelaktigt.

R. PETERSEN. Jeg kan ikke være enig med den
svenske Generalfængselsdirektør i, at cellen i og for sig er
afskrækkende nok. Administrationen må komme loven til
hjælp, den må nærmere bestemme, hvorledes cellestraffen
skal fuldbyrdes. At cellen ikke er, hvad den har været,
derpå have vi i Norge et slående eksempel. Vort celle-
fængsels jurisdiktion er nemlig bleven udvidet og omfatter
nu blandt andre distrikter også Sætersdalen, en bygd, som
ejer måske den oprindeligste og naiveste befolkning i det
hele land. Disse folk er det en fornøjelse at have i celle,
da denne ligeoverfor dem virker på samme måde som den
første celle i Philadelphia. Men ligeoverfor de elskværdige
Kristiania-gutter er cellen mange gange et lidet afskrækkende
og virksomt middel, ialfald så længe den ikke kan støttes
af den korporlige tugt. Under nuværende omstændigheder
gælder det at holde reglementet så strengt som muligt, og
jeg tror ikke det vilde være utidigt, om der til os direk-
tører gik et opråb om forsåvidt at holde en stram tøjle.
Holde vi af vore fanger, så skulle vi behandle dem strengt,
kærlighed i slaphed er der ikke stort ved.

Både MACONOCHE og CROFTON have anset det for rigtigt,
at den første del af straffen skulde være strengere end den

senere. Den kunde blive det både ved strengere og kedsommeligere arbejde og ved hjælp af kosten. Såvel i det irske som i det engelske system gives der knappere kost i begyndelsen. MACONOCHE havde imod „fixed rations“. Han fandt det slappende, at fangen for hele straffetiden blev fritaget for omsorgen for det daglige brød. Og man kan jo ikke negte at rigelig kost nu 3 gange daglig kommer rullende til manges fanges celledør, som ikke har fortjent den. Arbejdstaksten er her i norden ikke streng, det har jeg selv hørt Generalfængselsdirektøren bekende; at holde den er altså ikke vanskeligt, hvorfor man ikke kan sige, at fangen må anstrenge sig meget for at tjene det daglige brød. Men hvorledes et så ubestemt spisereglement skulde affattes, det kan jeg ikke sige her, jeg fremsætter kun tanken. Hr. ALMQUIST forstår ikke mit udtryk, „at fangen opnår for meget for ingenting“. Jeg sigter til MACONOCHE'S „nothing for nothing,“ og jeg vilde så gerne have al lighed væk, fortjenesten mere belønnet og ligegyldigheden sat på knappere kår.

Jeg føler trang til skærpelse i fangetugten, men jeg kan dog ikke være med på at anbefale sløjfningen af tobak. For det af mig bestyrede fængsels vedkommende har spørgsmålet ikke stor betydning, da mine fanger ifølge min egen bestemmelse ikke få tobak før efter 8 eller 10 måneders forløb, da de manges gang ere blevne afvænte derfra, men jeg tænker på fællesfængslerne og på fanger med lang straffetid. Man skal være forsigtig med ligesom at gå på jagt efter savn og lidelser. Vi må dog heller ikke forglemme, at disciplinens hensigt er mere end det fysiske resultat, underkastelsen, vi tilsigtede dog også at vinde fangen, thi gøre vi ikke det, så ville vi heller ikke kunne indvirke på ham. Men nu er en liden skrå et nationalt, billigt og uskyldigt pirremiddel, som man skal holde på, om man så end viser sig noget inkonsekvent ved at holde på den i samme øjeblik, som man betoner det afskrækkende moment.

Inkonsekvents — lad gå, ved lutter konsekvents kommer man nu ikke så forførdelig langt heller.

G. FR. ALMQUIST. Herr PETERSENS meddelende derom, att ensamheten i cell icke ens i början innebure något afskräckande för ynglingar från staden Christiania, och detta till följd deraf att de erhöle riklig fångkost, vid Bodsfängslet bestående af tre mål dagligen, synes mig icke innefatta något bevisande om frihetsstraffens otillräcklighet eller alltför ringa afskräckande verkan. Derest ynglingar från Christiania, som flere gånger hållits i fängelse, icke under första dagarne i märkbar grad gripas af straffet, torde sådant förklaras deraf, att den sunda föda de erhålla utgör en angenäm motsats mot den hunger de under föregående dagar erfarit. Förhållandet i afseende å nämnde ynglingar lär i allt fall icke utgöra annat än undantag. Äfven vid Bodsfängslet torde någon gång till bestraffning förekomma personer, som ditintills lefvat under välmående omständigheter, och för sådana torde fångkosten icke vara fullt tillfredsställande. Lika litet i ena som andra fallet torde den allmänna utspisningsstaten böra ändras efter olika individuella förhållanden.

Herr PETERSENS mening, att fången icke alls borde undfå någon föda, innan han genom arbete förtjent så mycket, som maten kostade, förekommer alldeles ny, ej olik sådana förslag, som framställas af personer, som äro främmande för fängelseförhållandena. Antagom att en sådan svältkur skulle tillämpas, hvad skulle följderna blifva för de många uslingar, som före ankomsten till fängelset, längre eller kortare tid lidit af nöd och hunger, äfvensom för alla dem, som af ånger, oro och annat sjäslidande till en början icke förmå arbeta? Förslappning och sjukdom skulle inträda och snart skulle både straff och föda för dem vara öfverflödiga. — I motsats mot hvad Hr. PETERSEN i detta afseende yttrat, är allmänna åsigten den, att fången under första dagarne af strafftiden väl bör förses med *nödig* föda, men deremot lemnas utan arbete i ostörd en-

samhet, på det han må bringas till besinning af sitt brott och till eftersinnande af sin sorgliga belägenhet och såmedelst blifva tillgänglig för inverkan af en förbättrande behandling.

Skulle, såsom Hr. PETERSENS meddelande föranleder att tro, förplägningen vid Bodsfängslet vara rikligare än som erfordras, må den då jemkas efter behovet. Sådant är utan betydelse i fråga om frihetsstraffens lämplighet.

Vid svenska fångelserna bestås fångarne allenast två mål dagligen, nämligen middag kl. 11—12 samt aftonmål kl. 7—8, denna senare bestående af gröt af rågmjöl eller korn-gryn, kokta med vatten. Under de 16 timmarne från aftonmålet till middagen erhåller fången icke någon kost, förutom hvad han må förtära af den honom för dagen anslagna brödportionen.

Enär för mången denna förplägning, helst vid arbeten ute i luften, befunnits otillräcklig, har man velat lemna fången tillfälle att genom arbete förtjena något till förstärkande af den kost staten består och hvilken, brödet inberäknadt, vid svenska straffångelserna under senare åren kostat 22 till 26 öre pr. fånge och dag.

Det bör erinras, att med den fångarne medgifna flit-skillingen afsetts ej blott möjlighet för dem att förstärka kosten, utan äfven att bereda dem tillfälle att, utan tunga för staten, före utgången från fångelset förbättra sin beklädnad eller anskaffa nödig sådan och att förvärfva något till förlag för lefnadsbehofven under första tiden efter frigifningen samt tillförene ofta derjemte att bereda dem tillgång till snus och tobak, hvaraf ett ymnigt bruk vid svenska fångelserna då egde rum.

Med afseende på de många behof som med arbetsskillingen eller flitpenningen skulle fyllas, har denna vid svenska fångelserna förr varit nog högt medgifven. Sedan förbrukningen af snus och tobak blifvit inskränkt, har ock flit-skillingen blifvit något förminskad. Hinder mot tidigare och större inskränkning har vållats af entreprenaden för

användning af fångarnes arbetskraft, som ännu till någon del förefinnes i Sverige.

Gent emot dem, som möjligen äro af den åsigt, att icke någon arbetsskilling alls bör fångarne tilldelas, må erinras, att kroppsarbete, som icke bereder arbetaren någon personlig vinst eller fördel, är själsdödande och bereder föga arbetsprodukt. Af sådan orsak har arbetsskilling (pecule) nästan allestädes blifvit straffarbetsfången tilldelad. Vid jemförelse af flitskillingens belopp vid svenska straffanstalterna och den i andra länder, måste ihågkommas de många behof, som man hos oss velat dermed tillfredsställa och hvilka annanstädes till större eller mindre del tillgodoses af statsmedel.

I Preussen t. ex. lemnas väl mindre flitskilling, men der blir på statens bekostnad tilläggskost utöfver normalstaten tilldelad alla de fångar, för hvilka den ordinarie kosten anses otillräcklig.

I England, der kosten är särdeles god och riklig, erhåller hvarje fånge vid afgang från Convict-fängelset, på statens bekostnad, en fullständig ny beklädnad samt efter omständigheterna ett eller två pund st. för uppehälle under första tida. Derförutan åtnjuter fången under intermediära stadiet vid Lusk i arbetspenning en shilling sterling för veckan.

I Frankrike, Belgien och Italien utgör arbetsskillingen (pecule) under bestraffning af enkelt fängelse $\frac{5}{10}$ delar, under „reclusion“ (straffarbete intill fem år) $\frac{4}{10}$ delar och vid längre tids straffarbete $\frac{3}{10}$ delar af brutto-arbetsförtjensten.

Då vid de rekonstruerade svenska straffängelserna staten för dagsverke bekommer åtminstone 35 öre
och flitskillingen i medeltal beräknas till 15 öre
eller dagsverket betalas med tillsammans 50 öre
så befinnes arbetsskillingen äfven i Sverige utgöra $\frac{5}{10}$ delar af hela dagsverksafgiften, eller hvad inom nämnda länder lägst bestås.

I Sverige anses såsom ovillkorlig skyldighet för fången

att iakttaga flit, lydnad och läraktighet, och för det han fullgör denna skyldighet kan belöning honom icke tilldelas; brister han åter deri, så underkastas han bestraffning. — Hr. PETERSSENS yttrande, att „fångnen slappas när han får mycket för ingenting,“ finner jag alldeles riktigt; men mig förekommer som egde hans ord tillämpning å det system, enligt hvilket fångnen gradvis, genom förespegling af små förmåner eller lindringar i strafftvånget, först uppmuntras och sedan belönas, för det han iakttagit hvad lagen ovilkorligen måste fordra af honom såsom straffånge. — Det är ej en brist hos frihetsstraffet, om man genom särskilda åtgärder beröfvar det samma en viss och ej ringa del af dess skärpa

Hvad serskildt angår lämpligheten att låta fångarne begagna snus och tobak, så hafva svenska läkarne förklaradt sådant icke vara af nöden för lif eller helsa; och som genom lag är sagdt, att straffånge icke må erhålla annat än hvad staten honom består; så ligger deruti tillräcklig grund för förbudet mot bruk af snus och tobak. Genom iakttagande af nämnda föreskrift vinner straffet en stor skärpa; och skäl torde ej vare att beröfva det någon sådan dess egenskap. Väl är sant, att nekadt bruk af snus och tobak drabbar blott den, som dervid är van, men så är förhållandet äfven för den, som vant sig vid bruk af starka drycker; och jag har icke hört någon här tala för bibehållande af det bruket inom fångelserna. Att straffet kännes af den ene hårdare än af den andre, lär icke kunna förkommas. Om straffet skall förmå afhålla från brott, torde hvad som förlänar det en viss intensitet, ej böra aflägnas eller utur folkmedvetandet utplånas.

Ostridigt kännes saknaden af snus och tobak svårast under första veckorna eller månaderna. Enligt det progressiva system, som tillämpas i Danmark, förvägras fångarne bruket af snus och tobak under de första månaderna. Efter denna tid kan det således icke vara för att befria

fången från det känbara lidandet, som bruket af snus och tobak åter medgifves.

Det ymniga bruket af snus och tobak inom svenska fångelserna har småningom blifvit inskränkt, och efter år 1876 medgifves det icke andra straffångar, än dem hvilka före denna tid tillåtits deraf sig begagna.

Den knappa diet, fångar i England enligt Hr. Kandidaten STUCKENBERGS meddelande skola vara underkastade, var mig en fullkomlig nyhet. För några år sedan hade jag tillfälle besöka några af Englands och Irlands straffångelser och fann kosthållningen der både till sammanställning och anrättning vida bättre än i något annat land.

HAGSTRÖMER. Den fråga, som nu är under diskussion, är, synes det mig, icke för Danmark och måhända icke heller för Finland af någon större praktisk betydelse. Deremot är den i min tanke för Sverige, så väl som för Norge, ett verkligen brännande spörsmål. Jag anhåller att i denna fråga med afseende på de svenska förhållandena på yttra några få ord. Om jag dervid, ehuru utan egen praktisk erfarenhet, i viss mån träder i opposition mot Sveriges erfarne fängvårds-chef, hvilkens tillmötesgående och välvilja jag till en god del har att tacka för mitt vetande om den svenska fängvården, så må det lända mig till ursäkt, att jag på visst sätt talar för egen sak. När nämligen Herr Generaldirektör ALMQUIST i den tryckta motiveringen säger, att det „blifvit ifrågasatt om ej frihetsstraffen, såsom de i allmänhet tillämpas, — och dervid afser han väl närmast Sverige — sakna tillräckligt afskräckande egenskap“, så antager jag, att han till någon del tänkt på mig. I det arbete, som jag i går tog mig den friheten att omnämna, sökte jag nämligen visa, att frihetsstraffen, särskildt straffarbetet, sådana de i Sverige verkställas, sakna nödig intensitet eller, som man brukar säga, ej ega tillräckligt afskräckande kraft. De ord, jag då uttalade, är jag fortfarande beredd att stå för.

Hvad som enligt svensk lag skall gifva straffarbetet

dess specifika karaktär, är i synnerhet arbetstvånget. Fången är tvungen att arbeta och att arbeta för en annans, statens, räkning. Emellertid betvillar jag, att han under närvarande förhållanden får synnerlig kännning af arbetets tvångskaraktär. Tack vare den godtgörelse han genast vid inträdet i fängelset erhåller för sitt arbete och som han, åtminstone då den ej öfverskrider ett visst belopp, till större delen omedelbart får förvandla i njutningsmedel, blir denna tvångskaraktär knappast någonsin märkbar för honom. Än mindre framstår arbetet såsom ett arbete för annans räkning. „Det är — yttrade jag i ifrågavarande afhandling — från början till slut ett aflönadt arbete. Aflöningen är visserligen ej synnerligen hög, men i betraktande af allt hvad fången i öfrigt af fängelset erhåller, kan den knappast förefalla honom oskäligen.“

Hvad straffarbetets verkställighet i öfrigt beträffar, så sker denna i Sverige dels i cell, dels i gemensamhetsfängelse. Uteslutande i cell verkställes straffarbete på högst två år. Ensamheten i cell är nu otvifvelaktigt ett synnerligen kraftigt moment i strafftvånget, och detta i cell verkställda straffarbete träffas därför mindre af den anmärkningen, att det saknar nödig intensitet; men alldeles går det väl dock ej fritt därför. Erfarenheten har nämligen visat, att cellstraffets verksamhet såsom ett allvarligt och kämbart straff enligt menniskonaturens beskaffenhet ej sträcker sig utöver en begränsad tid. Det inträffar förr eller senare en tidpunkt, efter hvilken ensamhetsstraffets tryck begynner aftaga och fången så småningom förfaller i slö liknöjdhet. När den tidpunkten inträder, är föremål för mycket olika åsikter. Jag tror, att genom en lämplig anordning af cellstraffet den kan framflyttas ganska långt, men såsom säkert synes det kunna antagas, att när straffet verkställles, såsom hos oss är fallet, alltigenom monotont, inträffar den före det första årets utgång, och maximum i cell är dock hos oss för detta slag af straffångar 1 år och 7 månader så när som på 7 dagar.

Straffarbete på längre tid än två år verkställes, der så ske kan, till en början i cell. I cell utstås nämligen $\frac{1}{6}$, dock minst 6, högst 12 månader. Genom detta stadgande, som förskrifver sig från 1873, är numera till större delen det missförhållandet undanröjdt, att straffarbete å längre tid än två år ansågs såsom ett mildare straff än straffarbete på högst denna tid. — Cellstraffet varar emellertid endast allra högst tolf månader och sedan vidtager en verkställighet i gemensamhetsfängelse, och detta gemensamhetsstraff har, det torde trygt kunna påstås, icke något synnerligen högt mått af intensitet. Den gemensamhet, hvori fången här försättes, betager frihetsstraffet i det närmaste all dess udd. Vål har på senare tider genom det ordnade arbetet och den stränga disciplinen fängelseumgänget lidit betydligt afbräck. Genom nattcellers inrättande hafva också fångarne förlorat ett tillfälle till underhållande meddelanden, hvarå åtminstone en del af dem satte värde. Men icke desto mindre erbjuder umgänget med medfångar mångfaldiga anledningar till förströelser, hvilka försvaga känslan af frihetens förlust. Det är ock en gammal iakttagelse, att fången lättare finner sig i sitt öde, då han ser det deladt af så många. Tager man nu vidare i betraktande, att fången är befriad från alla omsorger för sin dagliga utkomst, att den kost, som gifves honom, i hvarje fall är god och tillräcklig, att arbetet ej är öfver sig ansträngande och dessutom rätt rikligt uppmuntradt, så kan väl ej gerna det straffarbete, som i gemensamhetsfängelse utstås, anses innebära något synnerligen kämbart strafflidande.

Jag är visst icke den, som i allmänhet vill förorda ytterlig stränghet i bestraffningen, men ett straff bör dock vara ett straff, en verkligt kämbar tuktan, och detta bör det vara både i samhällets och, ur högre synpunkt sedt, äfven i brottslingens eget intresse; och jag kan icke fria mig från den tanken, att frihetsstraffen, sådana de för närvarande verkställas i Sverige, icke alldeles uppfylla denna fordran.

Hvad nu beträffar sättet att afhjelpa detta missförhållande, så förutsätter i min tanke lösningen af denna nppgift — och härvid kommer jag tillbaka till den fråga, som debatterades i går — en tillämpning af den progressiva principen. Jag fordrar det strängaste möjliga fängelsetvång, nedsatt kost, såvida sanitära hänsyn medgifva detta, afskaffandet af all godtgörelse för arbetet samt följaktligen också afskaffandet af all möjlighet för fången att öka och förbättra kosten; men jag fordrar allt detta endast för ett första stadium af straffet, med möjlighet för fången att steg för steg tillkämpa sig lindring i strafftvånget. Jag fordrar icke ett afskaffande af arbetsförtjensten för hela strafftiden, icke heller ett sådant totalt afskaffande af rätten att genom en del af arbetsförtjensten skaffa sig tillökning i kosten, icke ens — ehuru jag i den punkten är något tvifvelaktig — att fången skall mista allt, som kan betecknas såsom ett blott njutningsmedel. Men jag fordrar, att dessa och andra förmåner, som fången nu får på en gång vid inträdet i fängelset, dem skall han få *arbeta sig till* genom ansträngda bemödanden.

Min lifliga förhoppning är, att reformen af det svenska fängelseväsendet skall komma att gå i nu antydda riktning. Jag grundar bland annat denna förhoppning derå, att chefen för Sveriges fångvård, ehuru han ej velat erkänna, att de svenska frihetsstraffen sakna vederbörlig intensitet, dock i går obetingadt förklarar sig för den progressiva principen. Att han ej utan införandet af en progressiv behandling velat företaga en genomgripande reduktion af de förmåner och friheter, som nu lindra fängselifvets tunga, finner jag helt naturligt. Införes åter en sådan progression — och härmed hoppas jag han skall komma att öka sina många förtjenster om det svenska fängelseväsendet — förstås en sådan reduktion så godt som af sig sjelf.

Mig förefaller det, som befunne vi oss i Sverige i det här afseendet alldeles på samma ståndpunkt, hvarå man i Danmark befann sig före de sista stora progressiva refor-

merna. Att man i Danmark verkligen lyckats att anordna straffarbetet så, att fången vid utträdet ur fängelset har ett allvarligt intryck deraf, det bevisas af det sätt, hvarpå, enligt hvad jag i går så offentligen som enskildt hörde uppgifvas, frigifna fångar uttalat sig om den nuvarande regimen. Detta räknar jag såsom en af det progressiva systemets främsta förtjenster att fången efter strafftidens slut ser tillbaka på straffanstalten icke såsom på något, hvarvid han nu en gång är van och dit det därför ej kan vara så svårt att bli försatt tillbaka, utan såsom på en vistelseort, inom hvilken han haft att genomgå mången hård kamp, mångt kämbart umbärande, till dess han så småningom vann en jämförelsevis dräglig tillvaro, och inom hvilken, om han kommer dit igen, samma kamp, begynd alltifrån början, ånyo förestår honom. Att man i Danmark förmått framkalla en sådan uppfattning hos fången utan något som hülst brott mot humanitetens fordringar, ja till och med genom en straffbehandling, som förefaller utanför stående alltför human, det synes mig vara ett synnerligen glänsande resultat.

Min mening är alltså den, att vi härvidlag, liksom i åtskilligt annat, borde följa Danmarks föredöme. Sverige och Danmark hafva begynt sin fängelsereform från olika håll. Sverige har börjat med de fångelser, som voro afsedda för ransaknings- och fängelsefångar, Danmark har börjat med de stora straffarbetsanstalterna, och på detta senare område har Danmark i snart 40 år haft och har ännu i min tanke försteget. Att detta mitt uttalande ej är förestafvadt af artighet eller sker under intrycket af den öfverflödande välvilja och gästfrihet, som vi här äro föremål för, det tillåter jag mig att styrka genom anförande af de ord, hvarmed jag i meranämnda arbete avslutade behandlingen af Danmarks fängelseväsen. På detta ställe, som nedskrefs för 6 år sedan vid återkomsten från en resa egnad åt studiet af utlandets straffanstalter, yttrade jag:

„Genom de senaste förändringarne har obestridligen Danmark å det område, hvarom här är fråga, intagit en

plats i främsta ledet bland de stater, som beträddt reformens bana. Om resultaten af de nya anordningarne är ännu för tidigt att döma. Men det vitsordet kan redan gifvas, att man här djupt fattat frågans betydelse för samhället och därför icke håller skytt ansenliga uppoffringar i sina försök att vinna dess lösning“. Hiertill anser jag mig efter de upplysningar, som i går meddelades af Justitierådet BRUNN och andra danske fängelsemän, kunna lägga, att i närvarande stund resultaten af de nya reformerna, så vidt man skäligen kan begära att de redan nu skola ha trätt i dagen, till fullo motsvara förväntningarne.

FR. BRUNN. Forsåvidt det af rapportören er foreslået som et afskrækkende middel for begyndelsesstraffen at formindske kosten, må man, når som her i Danmark den ordinære kost er akkurat det, der fordres til et menneskes ernæring, vel vogte sig herfor, da fangen derved mister modstandskraft til at bære den straf, han går imøde. Jeg vil ikke tale om, at en sådan straffeskærpelse ikke vilde kunne anvendes på alle fanger. Man kan overhovedet ikke befale slige skærpelser, uden at de kunne fuldbyrdes på alle.

Hr. Generaldirektør ALMQUIST anførte, at når fangen gjorde sin pligt, gjorde han ikke andet end han skulde, og at der derfor ikke bør gives ham nogen belønning. Jeg mener, at man ikke skal fordre af fangen, at han skal gøre det gode alene for det godes skyld; thi det er mere, end man fordrer af ethvert andet menneske. Aldrig at tilstå fangen noget, aldrig at lette ham trykket af straffen det er at holde ham under åget, og under trældom opdrager man ikke til frihed. „Her lukkes håbet ude“, skal ikke stå på *vore* fængsler.

SAGER imødegik den dagen forud fra en æret kollega fremkomne skildring af den måde, på hvilken den løsladte fange blev modtagen tilbage i samfundet, idet han måtte anse den som særlig stedlig. Hans mangeårige erfaring havde ledet til en gunstigere opfatning. Fængselselskaberne

trådte fangen imøde og der førtes fra deres side tilsyn med de understøttedes efterfølgende færd. Det fynske selskabs omhu galdt derhos ej alene de fra straffeanstalterne løsladte men tillige dem, der udstod straffen i varetægtsarresterne. — Stemningen i landbostanden vidnede om villie mod de tilbagekomne, og, når de udviste dygtighed, flid, orden og ædruelighed, savnede de ikke passende anbringelse. De, der veg bort herfra, bleve vistnok overladte til deres forskyldte, i almindelighed sørgelige, skæbne.

Med hensyn til det foreliggende spørgsmål om det *afskrækkende* moment i straffens gennemførelse da var der hidtil ikkun talt om dette i forhold til straffefangen selv, men den trykte indledning berører tillige dets endnu større betydning for de personer, der ikke endnu have begået forbrydelser. I denne retning var særligt at bemærke for Danmarks vedkommende det faktum, at det er statistisk godtgjort, at domfældelsernes antal er tiltaget. I pressen er dette udhævet; Fyens stifts landemode har rejst en forhandling herom, og under Københavns fattigvæsen har der vist sig virkninger af en tiltagende demoralisation. Disse kendsgerninger høre hen under overvejelsen om behandlingsmåden i straffeanstalterne og fortjene tilmed en særlig undersøgelse. Med hensyn til statistikens tal, da kan det iøvrigt antages, at de domfældtes forøgede antal ikke udelukkende er fremkaldt ved tiltagen af lovovertrædelserne, men skønnes det også at være en følge af en mere omfattende politivirk-somhed. Denne er imidlertid ikke udgået fra foranstaltninger fra regeringens side, hvorimod amtsrådene have bidraget væsenlig dertil ved ansættelsen af omrejsende politiassistenter. Det om sjæleplejen i varetægtsarresterne fremkomne forslag indeholder om den kriminelle retsplejes ufuldkommenhed bemærkninger, der ikke kunne modsiges. De udhævede mangler ligge deri, at opdagelsespolitiet er forenet med den dømmende myndighed, og tør de ventes afhjulpne ved den forventede reform i retsplejen i almindelighed.

Ved et kraftigt politi skaber man det væsentligste tyngdepunkt for det afskrækkende fra, at forbrydelser begås. Frygten for den sandsynlige opdagelse er og må være det overvejende moment ved afskrækkelsen mod fristelsen. Større frihed med hensyn til behandlingen af fangen kan opnås, når man ikke i denne behøver særligt at søge trykket mod tilbøjeligheden til den forbryderiske handling hos den til afstraffelse endnu ikke hjemfaldne.

B.L.O.M. Det er med stor tilfredsstillelse, at jeg har læst den ærede Fængselsdirektørs afhandling, så meget mere, som jeg her har fået en bekræftelse af rigtigheden af min anskuelse, at man her i landet er kommen ind på en for human retning ved straffens afsoning i straffeanstalterne, navnlig i tugthusene.

Det er jo ikke så underligt, at ordet „humanitet“ og den forherligelse af straffefanger og ædle gavtyve, som i den sidste snes år har fundet sted på tryk og i skuespil først i England og senere også her i landet, har virket for stærkt på den herværende fængselsbestyrelse, så at man af frygt for tidligere tids råhed og for streng behandling er kommen til den modsatte yderlighed, nemlig at betragte fangerne som individer, der væsentlig skulle være genstand for omhu og forbedring, og som skulle spares for alt, hvad der kan støde deres følelser, istedenfor at fangerne efter min formening *først og fremmest* alvorlig bør føle, at de afsoner en straf, som de *selv* have pådraget sig ved at begå en *grov* eller en *oftere gentagen* forbrydelse.

Det er også naturligt, at fængselsbestyrelsen og straffeanstaltternes embedsmænd få en vel ensidig opfattelse af fangernes karakter, idet der ikke haves tilstrækkelig lejlighed til at kende disse i fri tilstand både før og efter straffen, thi de komme først overfor fangen, efterat anholdelsen, varetægtsarresten og dommen alt have taget modet bort, hvorved man fristes til at fælde en for gunstig dom om fangens karakter og let kommer til at glemme, at

denne i fri tilstand ofte er et for samfundet farligt individ, der ikkun får sin vel fortjente straf i straffeanstalten.

Jeg kan ikke være enig med Fængselsdirektør BRUUN i, at man bør lade ude af betragtning, at straffefangerne som oftest igennem tidligere varetægtsarrest og gentagne gange udstået fængselsstraf alt have gjort bekendtskab med cellen. Denne virker ikke længere så afskrækkende som i tidligere tid, hvor varetægtsfængslerne ikke vare indrettede med celler; en skærpelse bør vistnok derfor finde sted formentlig i retning af strengere tugt og arbejde. Det forekommer mig, at Hr. STUCKENBECK gik lidt for let over de tilfælde, hvori grove forbrydelser ere begåede af løsladte fanger udelukkende for påny at komme ind i straffeanstalterne, thi dette bliver altid en farlig sag og viser netop, at man ikke kan give afkald på det afskrækkende moment.

Sammenstiller man resultatet for de sidste 10 år i henseende til tilbagefaldene i Horsens tugthus, hvor ingen korporlig straf har fundet sted for brud på fængselsordenen, med den strengere tugt i Vridsløse, taler dette meget vægtigt for denne disciplinære straf, hvilket også bestyrkes af erfaringen fra andre lande, hvor man påny har indført samme.

Det vilde derfor vistnok være heldigere, om fængselsbestyrelsen forlod den nu herskende noget for humane retning og søgte ved strengere tvang og arbejde samt korporlig straf for brud på fængselsordenen at bringe tugthuset til at svare til sit navn, og overensstemmende med straffelovens bydende gjorde straffearbejdet til en strengere straf end længere tids fængsel på vand og brød, og i det hele taget bevirkede, at opholdet i straffeanstalterne *ubetinget* blev mere afskrækkende end i tvangsarbejdsanstalterne.

WAMBERG. Jeg føler trang til at bringe Hr. Fængselsdirektør PETERSEN min tak, fordi han har grebet denne lejlighed til at fremhæve det afskrækkende moment ved fangebehandlingen; det er vistnok et ord i rette tid. Man

har ganske vist i den sidste menneskealder, idet man søgte at individualisere, søgte at påvirke fangen ad intellektuel og moralsk vej, været tilbøjelig til at betragte det afskrækkende som noget givet, noget, man ikke behøvede at røre videre ved, det holdt sig nok alligevel. Men dette er en misforståelse. Hvor afskrækkende det at blive straffet og at være i fængsel end står for den almindelige bevidsthed, er det desværre sikkert nok, at fængslerne ikke ere tilstrækkeligt afskrækkende for mange af dem, for hvis vedkommende det var mest ønskeligt og nødvendigt. Jeg tror, at det progressive system også i denne henseende har et stort fortrin. Hr. STUCKENBERG oplæste igår et citat af en fremmed forfatter, hvori denne giver det progressive system det vidnesbyrd, at det indfører en bedre disciplin end de andre systemer, men at det ikke virker afskrækkende nok, og at det fordærver istedenfor at forbedre. Om det sidste er det sikkert endnu for tidligt at dømme, og hvad det afskrækkende angår, har vedkommende forfatter vist ganske uret. Mange fanger i det fællesfængsel, hvor jeg et par år har virket, have forsikret mig, at de først have smagt, hvad det er at være i en straffeanstalt, da de bleve klassefanger, som de kalde det. Jeg skal iøvrigt ligeså åbent, som min fhv. kollega, Pastor MUNCK, gjorde det igår, bekende, at jeg ideelt set foretrækker cellesystemet for alle andre systemer, men da det ikke lader sig gennemføre i praksis at gøre alle straffe til cellestraffe, mener jeg, at der er al årsag til at glæde sig over det progressive system, der vel langt fra har alle cellens gode sider, men dog adskillige og det ikke uvæsentlige, og desuden har fortrin, som cellesystemet mangler, navnlig at det afskrækker mere, og at det bedre forbereder til livet i friheden. Hvad der bidrager til at gøre cellen mindre afskrækkende, er, som også den ærede rapportør har bemærket, dels at skrækken for den lange ensomhed efterhånden har tabt noget af sin bråd derved, at det at være i fængsel og det at være ene begynder mere at falde sammen for den almindelige bevidst-

hed (hvoraf dog ingenlunde følger, at man skulde tilstræbe at ophæve ensomheden i varetægtsfængslerne, tværtimod), dels derved, at opholdet i cellen i mange tilfælde er for kort. Rigtignok er straffen hos os ikke så kort som i Norge, afkortningen på den idømte straf heller ikke så betydelig, men forskellen er dog ikke meget stor, og i ethvert fald, erfaringen viser, at de mindre cellestraffe ere for korte og derfor ikke virke afskrækkende nok. Tilmed er det sjeldnere hidtil ustraffede personer, der idømmes de korteste cellestraffe, men oftest unge mennesker, der have været straffede 2, 3, 4 gange for mindre ejendomsindgreb. Hos sådanne er der for megen dårlighed til at 6—8 måneders ensomhed kan virke intensiv nok.

På et andet punkt i afhandlingen er jeg mindre sikker på, at jeg har opfattet Hr. Direktør PETERSEN rigtigt. Det hedder, at alle, som have med fuldbyrdelse af frihedsstraf at bestille, bør stræbe at undgå den sentimentale fangebehandling. Ja, ganske vist, sentimentalitet er ilde anbragt, hvor den kommer, og vel særligt i et fængsel. Og når ordet nærmere forklares ved sådanne udtryk som „at kæle lidt for fangerne og at trygle dem om at vende om fra de onde veje“, så må den fremgangsmåde, der nærmest svarer til disse udtryk, sikkert betragtes som forkastelig i et fængsel. Men jeg er dog uvis om, i hvilket omfang og med hvilket sigte disse ord nærmest ere sagte. Jeg mener nemlig, at man, hvad fangebehandlingen angår, i en vis forstand *altid* bør være streng, i en anden forstand *såvidt muligt altid* mild. Man sammenstillede igår fængslerne med hospitaler, og det er til en vis grad en virkningsfuld sammenstilling. Ligesom lægen altid bør være streng mod sygdommen, mild mod den syge, således bør man også i fængslerne altid være streng mod forbrydelsen, såvidt muligt altid mild mod forbryderen. Fængselspræstens hovedopgave som sådan er jo at gøre straffens retfærdighed indlysende for forbryderen, så han villig bøjer sig under den; og i at foreholde fangen hans forbrydelse bør man visselig altid være streng og ikke

slå det mindste af; men formen, hvori dette foreholdes ham, bør være mild, idetmindste i de allerfleste tilfælde. Man kæler ikke for ham, trygler ikke, men at bede ham, formane ham om at forbedre sig er man dog nødt til; ingen kan kommanderes eller trues til en sand forbedring. Jeg mener derfor, at man i realiteten altid bør være streng, i formen såvidt muligt mild.

SANDBERG ville uttala sig öfver den 2dra delen af det föreliggande ämnet, huruvida det ej vore lämpligt att förbjuda fången bruket af snus och tobak. Talaren, som visserligen ansåg högst nödigt, att det, afskräckande momentet vid straffarbetets undergående häfdades, sade sig dock högligen betvifla lämpligheten af, att förbudet af snus och tobak dertill rekommenderades. Talarens åsigt i detta ämne vore grundad på erfarenheter, samlade under hans tjänstgöring dels vid Sveriges största dels vid dess strängast disciplinerade straffängelse. I första hand tänkte talaren nu på förhållandet vid de svenska straffängelserna, der en del af strafftiden aftjenades i gemensamhetsfängelse och der man förbjudit fångarne bruket af snus och tobak. Talaren beklagade, att tiden nu tyvärr endast medgäfve att i möjligaste korthet skärskåda det viktiga ämnet ur *några* af de många synpunkter, som erbjöde sig för frågans fullständiga utredande.

Den största betänkligheten emot detta förbud vore enligt talarens åsigt den stora våda i moraliskt afseende, som dermed vore förbunden. Det egendomligt starka och intensiva behof af tobak, som genom ett mångårigt tobaksförbrukande synnerligast hos den gröfre kroppsarbetaren omsider uppkomme i förening med den svaga moraliska motståndskraft, som hos en fånge måste förutsättas, gjorde nämligen, att fången komme att rikta sin otroligt rika upplinningsförmåga derpå, huru han på otillåtna lögn- och snygvägar skulle kunna förskaffa sig den efterlängtade tobaksvaran, som för honom vore blifven hardt när till en nödvändighetsvara. Men icke nog med, att otillåtna lögn- och

smyggvägar komme att användas till varans anskaffande; samma sorgliga medel måste äfven sedan användas till dess förvarande och undandöljande. Härtill komme äfven den stora faran för den lägre bevakningens bestickning och depravation, hvilken fara icke ens den allvarligaste disciplin har visat sig kunna undanrödja. — Vidare påpekades, huru fångar, som förut under längre tid brukat tobak men i fängelset måste undvara den, häraf blefve under en ganska lång tid slöa, dåsiga, likgiltiga och otillgängliga för religiös och moralisk påverkan; äfven blefve de stundom häraf till lynnet retlige och svårhandterlige och gjorde sig skyldige till extra-judiciela bestraffningar.

Då nu enligt nyare tiders ganska enstämmiga åsigter ett af fängelsestraffets hufvudändamål vore att verka till fångens religiösa pånyttfödelse och moraliska stärkande och förbättrande, så syntes talaren ofvan påpekade vådor i religiöst och moraliskt hänseende, — nämligen dels den mera direkta, genom invänjandet på lögn- och smyggvägar, dels den mera indirekta genom att sinnet gjordes otillgängligt för god påverkan — vara af en synnerligen behjertansvärd art.

Uppmärksamheten fästades sedan på det förhållandet, att ett straffs rättmätighet måste af den straffade inses, om det skall kunna verka till gagn. Fångarne kunde ej inse det rättmätiga uti tobaksförbudet, hvadan icke sällan inträffade, att till och med jemförelsevis välartade fångar, som i öfrigt gerna stälde sig gällande föreskrifter till efterrättelse, uti detta stycke blefve lagöfverträdare. Det vore betänkligt att gällande föreskrifter funnes, som ej efterleddes; derigenom slappades vördnaden för lagens helgd i det hela.

Härefter anmärktes, att tobaksförbudet såsom afskräckande moment eller såsom straffskärpa betraktadt blefve orättvist, enär det med sin mycket stora tyngd tilläfsventyrs kunde komma att träffa den jemförelsevis allvarlige och välartade fången, då deremot den sümste och lättsinnigaste

deraf blefve aldeles oberörd, allt eftersom den ene eller andre händelsevis förut begagnat tobak eller icke. Talaren var öfvertygad om, att man skulle kunna finna andra medel att häfda det afskräckande momentet vid straffets aftjenande, hvilka träffade alla fångar jemförelsevis mera lika och rättvist.

Det hade blifvit anfördt till stöd för tobaksförbudet, att bruket af tobak vore förenadt med stora kostnader; talaren deremot vore för sin del lifligt öfvertygad om, att bruket af tobak snarare skulle komma att visa sig såsom en ekonomisk vinst, om man nämligen rätt toge i betraktande den högst betydligt olika arbetsproduktionen af förut tobaksförbrukande fånge, då han erhöle tobak och då han vore i saknad deraf.

Vidare framhöll talaren, att bruket eller missbruket af tobak aldrig kunde, såsom t. ex. förhållandet vore med bränvin och vissa andra s. k. öfverflödsvaror, urarta till något omoraliskt, hvadan det syntes mindre riktigt att utan vidare samordna bruket af tobak med bruket af sådana. Man hade väl vid de årliga generalinspektionerna i Sverige hört fångar till hundradetal begära tillstånd att få begagna tobak, men ingen enda att få begagna t. ex. bränvin.

Slutligen anmärkte talaren, att det nästan syntes som om den menckliga organismen kräfdde ett sådant stimulerande medel, som tobaken innehölle. Härvid erinrades om det så märkeligt allmänna bruket af tobak öfver hela den civiliserade verlden samt huru till och med de vilda stammarna, som ej kände till tobak, begagnade bittra rötter och dylikt såsom surrogat härför.

På grund af det yttrade och med en ytterligare betoning af den ofvan påpekade vådan i moraliskt hänseende ville talaren för sin del afråda från att beröfva fången bruket af snus och tobak.

FEUK. Djupt i människans bröst ligger en törst efter sanningens knnskap. Denna brännande törst är en guds-gnista, som Skaparen nedlagt i människosjälén såsom en

underpant på dess himmelska ursprung. Den gnistan slocknar aldrig, så länge människohjertat klappar. Den finnes såväl hos den fria människan som hos slafven, såväl hos den utom fängelsevård befintliga samhällsmedlemmen som hos den till fängelse dömd.

Kärlekens, barmhertighetens och försoningens ande har till uppgift, bland annat, att *väcka till lif* denna gnista der den synes utslocknad. Det slumrande guldkornet, sedan det grott och gifvit livsvextlighet, skall likaledes denna ande *vårda*.

Om människan ser sig i behof af ett oskyldigt njutningsämne under sin jordiska vandring, anser talaren att *det* lika litet bör beröfvas fången som den fria. Mistningen kan ju då nedsätta människokraften; och en högt värderad talare, Herr Chefen för fängelseinstitutionen och dess vård i Sverige, General-Direktören och Kommandören ALMQUIST har uti ett föregående yttrande uttalat att denna lifskraft hos fången *icke bör nedsättas*. Om njutningsmedlet tobak och snus blir beröfvadt den fånge, hvilken tilföre uti fria tillståndet ej kunde undvara det, skulle lätt kunna hända, att fången blir *förslappad*.

Under den tid jag var fängelseprest hade jag exempel derpå, att tuggtobak och snus egde gagnande inflytande på fången. Jag vill blott anföra ett exempel. Genom det att jag gaf en fånge en gång „*en lille skrå*“ tobak vann jag dennes *hjerter*, så att fången efter ändad strafftid kom till mig och ville förära mig sina sparpengar, dem jag naturligtvis icke kunde taga emot.

Med Fängelse-pastor SANDBERG, näst föregående talare, är jag fullkomligt enig uti denna sak, och tror att det icke skulle vara lyckobringande att beröfva fången alla njutningsmedel, helst njutningen af snus och tobak kan hafva det gagnande inflytandet att väcka och underhålla det slumrande värdet i brottslingens själ.

GOMARD. Efterhånden er man, og vist med rette, veget mere og mere bort fra de korporlige straffe for disciplinære

forseelser i fængslerne, men de små tilsyneladende ubetydelige straffe kunne ofte have en ikke ringe virkning. Jeg regner nu også som de foregående ærede talere savnet af tobak for en ikke ringe lidelse for den fange, der måske igennem en lang række af år har vænnet sig til denne nydelse; at tilstå ham eller hende brugen af tobak som en opmuntring, når fangen er på det stadium af straffen, at han kan købe, hvad der efter reglementet er tilladt, anser jeg for et uskadeligt lokkemiddel, der kan bringe fangen til vedblivende at udvise et godt forhold, ligesom jeg anser det for en hensigtsmæssig straf for mindre forseelser at berøve fangen denne nydelse. Jeg beder derfor, at man vil lade straffeanstalterne beholde dette billige belønnings- og straffemiddel, der, som vi have hørt af de foregående ærede talere, overfor enkelte individer kan have en meget stor betydning.

MUNCK. I anledning af en tidligere æret talers ytringer må det være mig tilladt at erindre om, at den nuværende fængselstyrelse i Danmark har indført det progressive system, hvorved vitterlig straffen er bleven langt strengere i straffetidens begyndelse end tidligere, og at tvangsarbejdsanstalterne på landet måske også trænge til forbedring, thi så paradisiske, som tilstandene ere på Langeland, ere de ikke allevegne.

Jeg vilde gerne vise min taknemmelighed imod Direktør PETERSEN ved at optage det spørgsmål, som han før endte med, om nogen kunde anvise ham et middel til at skærpe cellestraffen i begyndelsen, men hvorom ingen hidtil har ytret sig. I den henseende vil jeg ganske kort henlede opmærksomheden på vigtigheden af at forhindre meddelelse imellem fangerne indbyrdes, idet jeg er overbevist om, at brådden brydes af cellestraffen, når sådan meddelelse finder sted.

Endelig hvad tobaksspørgsmålet angår, har også jeg en lille historie. En gammel kvindefange, straffet for at have skjult og hælet med en undvegen arrestant, led usigeligt

på forberedelsesstadiet ved at måtte undvære snustobak. Tilsidst fandt hun på at stoppe næseboerne fulde med affald af det værk, hun pillede, det lignede dog i det mindste farven, men hun blev rigtignok syg deraf. Det var en sand lise for hende igen at kunne fortjene sig lidt snus på tvangsstadiet, men jeg tør svare for, at hun aldrig vender tilbage til straffeanstalten efter den bitre erfaring, hun gjorde i straffetidens begyndelse.

BLOM. Det må være en misforståelse af mine ytringer igår, når det antages, at jeg anerkender det progressive system som et vægtigt middel til at håndhæve disciplinen. Jeg mener, at systemet har sine gode sider men også har sine svage sider og trænger meget til strengere tugt og til, at det afskrækkende moment kommer frem.

KRARUP bemærkede i anledning af, hvad der denne dag var fremkommet om hans udtalelser den foregående, at han ingentunde overså fængselselskabernes velsignelsesrige virksomhed, og at det kun var den begrænsede tid, der havde medført, at han ikke var kommet ind på at omtale disse, som han skyldte så megen tak for ydet hjælp. Det, taleren havde villet hævde, var nødvendigheden af tvang overfor den løsladte straffefange, i alt fald i det første tidsrum efter løsladelsen, og tvang lå udenfor fængselselskabernes virksomhed men vilde netop i høj grad kunne støtte denne. Desuden var det umuligt med de midler, der stå til fængselselskabernes rådighed, at tage sig af alle de løsladte fanger, og det var netop de fanger, der vare mindst værdige til selskabernes hjælp, hvortil talerens bemærkninger i forrige møde nærmest sigtede.

STUCKENBERG. Med hensyn til gjorte modbemærkninger mod mine udtalelser om det afskrækkende i arbejdet kan jeg kun fremdeles fastholde, at det tvungne arbejde, og det vil det jo altid være uden hensyn til de forskellige principielle synspunkter for dets karakter, for de ustadige, løse og dovne fanger må med nødvendighed indeholde noget afskrækkende.

Hr. Fængselsdirektør BRUUN har henvist til, at kosten i Danmarks straffeanstalter for nogle år siden måtte forøges, fordi den blev erkendt for at være for ringe; jeg skal dertil svare, at man i Storbritanniens fængsler er bleven dadlet for at give for rigelig kost; men man har trods denne mulige tilbøjelighed dog anset det for rigtigt at indføre en kostskala med begyndende, kort tids meget knap og ensformig kost i Englands lokale fængsler, og det samme gælder jo i det irske system i Irland. Desuden vil der jo kun være tale om slappere kost for en meget kort tid, og jeg kan ikke tro, at dens virkninger ville være af så stor betydning for helbredet som en disciplinær vand og brødsstraf eventuelt vil kunne være under straffetiden, og denne benyttes dog.

Når Hr. Fængselspræst WAMBERG har tvivlet om pålideligheden i et citat af mig om, at det irske og engelske progressive system ikke var afskrækkende nok, og har henvendt dette citat til en enkelt mand, så beror det på en misforståelse. Citatet var taget af den af mig gentagende nævnte engelske kommissions beretning fra efteråret 1879, og denne beretnings udtalelser kan man ikke afkræfte ved en personlig mening. Jeg føjede forøvrigt til, at den var tiltrådt af W. CROFTON.

I lige måde er det en fejl opfattelse, når et par ærede talere have ment af mine udtalelser om cellens forringede betydning på grund af dens anvendelse i varetægtsarresten at måtte tillægge mig den mening, at jeg ønskede cellen bort på det sidstnævnte sted. Min forkærlighed for cellen er så stor, at dette langt fra er min mening; disse ytringer gik kun ud på at hævde, at cellestraffen burde skærpes i sin begyndelse på grund af dens ved dens hyppigere anvendelse forringede betydning.

Når Hr. Politiassistent BLØM har udtalt, at behandlingen i straffeanstalterne var for human, i forhold til den i arbejdsanstalterne, så tror jeg, at hans ytringer vare mere stærke end vægtige.

Jeg tror nu sluttelig med samstemning af deltagerne i mødet at kunne udtale en tak til Hr. Fængselsdirektør PETERSEN og Hr. Generaldirektør ALMQUIST, fordi de have opstillet de her forhandlede spørgsmål, ligesom også at kunne udtale, at det ved forhandlingerne i hovedsagen er erkendt, at det afskrækkende i straffen må hævdes i straffefuldbyrdelsen, fortrinsvis ved en streng gennemførelse af fængselsreglementet.

MAZANTI. Jeg har tilladt mig at begære ordet for en kort bemærkning, idet jeg ønsker at nedlægge en bestemt indsigelse imod den af Hr. Politiassistent BLOM gjorte bemærkning om, at tilbagefaldene i Horsens straffeanstalt skulde være stegne som følge af det progressive system. Det er ganske vist rigtigt, at tilbagefaldenes antal er steget lidt siden systemets indførelse, men Hr. BLOM *forglemmer* aldeles, at det er *en hel anden befolkning*, der nu behandles i denne straffeanstalt.

G. FR. ALMQUIST anhöll att, till undvikande af missförstånd, få upplysa, att skiljaktigheten mellan de af honom och Hr. Professor HAGSTRÖMER gjorda meddelandena angående svenska fängvårdsförhållandena berodde derpå, att Hr. Professor H. omnämmt hvad han iakttagit för 6—8 år sedan, då arbetet „Om frihetsstraffen“ nedskrefs, och jag åter uppgifvit förhållandena sådana de sedan dess blifvit förändrade. Förändringar hafva införts småningom, i den mån straffängelserna för män blifvit försedda med dag och nattceller. Inom ett år komma några andra manliga straffångar icke att förvaras i gemensamhets-fängelse, än åldriga invalider. Först derefter, sedan fängelserna blifvit likartade, torde låta sig göra att bestämma något likformigt system för de till längre tids straffarbete dömda manliga fångar.

Jag vill blott nämna, att arbetspenningen vid de rekonstruerade fängelserna nu mera i medeltal utgör 15 öre per dag. Dermed skall beredas dels erforderlig tillökning i förplägningen, — i stället för den annor städes brukliga „tillägs-kosten“, — dels sparpenning till kläder vid utskrifningen

och till underhåll under första tiden derefter. Om arbetskillingen ej dertill beredde tillgång, måste sådant bekostas af staten. Den nämnda arbetspenningen motsvarar ungefärligen hvad *lågst* lemnas i Belgien, Frankrike, Italien och Österrike.

Jag har sökt jämföra fängbehandlingen vid svenska straffängelserna med den i andra länder och kommit till den öfvertygelse att, om man ej fäster sig vid enskilda omständigheter, utan tar i betraktande förhållandena i deras helhet, behandlingen i Sverige ingalunda är mildare, än i andra länder, utan snarare tvärtom; ty på de flesta andra ställen lemnas fångarne större frihet och flera förmåner än inom svenska fängelserna.

Oaktadt bristerna inom det svenska fängelseväsendet, har likväl antalet till straffarbete dömda under senaste 10—12 åren minskats med omkring 25 pCt., och detta ehuru folkmängden under tiden ökats med omkring 10 pCt. — ett förhållande, som få länder torde hafva att uppvisa, och som åtminstone icke torde tala till nackdel för den svenska fångvården.

Formanden. Förinden jeg afslutter forhandlingerne om dette emne, i hvilke der fra så mange sider er fremkommet værdifulde bidrag til belysning af en såre vigtig sag, vil Deres kongelige Højhed tillade mig i forsamlingens navn at tolke for Dem dens dybe påskønnelse af Deres nærværelse i dette møde. Vi se deri et vidnesbyrd om den levende interesse, Deres kongelige Højhed stedse har vist fængselssagen. Vi sætte så meget større pris derpå, som det er vort ønske, at interessen for denne sag, der i så mange retninger kræver samfundets medvirkning, må trænge igennem i vide kredse. Vi bede Deres kongelige Højhed at modtage udtrykket for vor dybtføjte erkendtlighed.

Forsamlingen havde sluttet sig til Formandens udtalelser ved at rejse sig.

Efterat Hs. kgl. Højhed Kronprinsen havde forladt forsamlingen, hævedes mødet kl. 3½.

Den 8de Juli.

Mødet åbnedes kl. 10 af Hr. Goos som formand.

Hs. Excellence Justitsministeren overværede en del af denne dags forhandlinger.

Formanden oplæste efterstående telegram fra Hofrets-råd ØRBOM og Fængselsdirektør GUILLAUME i Neuchâtel:

„Hjertelig hilsen til Den Nordiske Penitentiærforening i anledning af mødet i Kjøbenhavn.“

Som svar vedtog forsamlingen at sende følgende telegram:

„Tak og hjertelig genhilsen til foreningens æresmedlem og den opofrende vært fra Stockholm.“

Ligeledes refererede Formanden en skrivelse fra Hr. Professor MEHLEN i Helsingfors, som beklagede, at han ikke havde kunnet følge opfordringen til at give møde.

Derefter genoptoges forhandlingerne, som afbrødes den foregående dag, om emne

VI. *Skolens gerning inden fængslet.* (Se side 261—273).

LINNCRANZ. Då under gårdagen dettaämne behandlades af pastor SJÖHOLM förekom åtskilligt, som jag anser böra beledsagas med några anmärkningar. Men under det jag tager mig friheten att framställa några sådana, beder jag att i korthet få redogöra för skolverksamheten inom fängelserna å Långholmen, hvarest jag är anställd.

Enligt Kongl. fängvårdsstyrelsens instruktion för skolorna vid nämnda fängelser fördelas fängselärarynes verksamhet emellan: 1. *fångarne* och 2. *bevakningen*.

1. Fångundervisningens mål är att medverka till den fallnes andliga pånyttfödelse och borgerliga upprättelse. Detta mål söker man uppnå på så sätt, att fången under de tre första månaderna under sin celltid mottager undervisning i cell omkring tre timmar i veckan; undervisningen sker i samtalsform, då läraren lämpar sig efter fångens fattningsförmåga och söker göra sig förtrogen med hans

karaktär och intensiteten af hans brottsliga vilja. Vid afgörandet af delaktighet i denna första undervisning tages icke hänsyn till annat än fångens ålder; d. v. s. alla fångar, som ej uppnått en viss ålder — 35 år — blifva, utan afseende på deras kunskaper eller före ankomsten till fängelset intagen samhällställning, delaktiga af denna undervisning. Härvid inträffar icke så sällan, att man finner fångar, hvilka hafva en rätt god underbyggnad i folkbildningens elementer, men som mera än andra tillegnat sig samhällsvidriga läror, hvilka i hög grad stärkt deras mot samhällets lagar brottsliga vilja. Att desse behöfva framför andra, som ej äro så vådliga för samhället, tagas i omvårdnad af fängelseläraren, är ju alldeles uppenbart. Om detta erkännes såsom nödigt, så blifver omfånget för skolans verksamhet inom fängelset betydligt större, än det Pastor Sjöholm i sitt anförande angifvit. — Sedan fången sålunda blifvit handledt af läraren under de tre första månaderna, och om han under denna tid uppfört sig väl, kommer han under den återstående delen af celltiden i åtnjutande af undervisning i fängelssets skolsal. Han bekommer då — i synnerhet om han i följd af okunnighet i folkskolans vanliga läroämnen deraf är i behof — läroböcker, som tjena honom som ledtråd vid tillgodonjutandet af den hufvudsakligen i föreläsningsform meddelade undervisningen. Ämnet och omfånget för denna undervisning blifva i allmänhet såsom Pastor Bernhoff har angifvit i den uppsats, han låtit åtfölja detta förhandlingsämne. Med anledning deraf, att fångar oupphörligt komma till och afgå från straffanstalten, kan ej undervisningen omfatta för hvarje fånge en bestämd lärokurs eller examensmässigt bedrivas, utan får man endast se på målet, att etiskt och intellektuellt inverka på honom. Med anledning deraf söker man, stödjande sig på för alla kristna konfessioner allmänt giltiga principer, utan att inlåta sig i några dogmatiska spetsfundigheter, att vid hvarje tillfälle väcka ock underhålla hos fången sedliga tankar, som kunna verka välgörande på

hans vilja och bidra till hans upprättelse. — Då fången — såsom här förut af andra talare blifvit nämnt — utstått i cell sjettedelen af sin straffid, öfverföres han till gemensamhetsfängelse. Under detta stadium fortgår undervisningen ungefär på enahanda sätt, som under celltidens senare del, dock så, att skoltimmarnes antal äro betydligt fåtaligare. Äfven får fången under denna tid en gång i hvarje vecka afhöra föredrag i hvarjehanda allmänna ämnen såsom t. ex. om pligterna, om lasterna m. m.

2. Undervisningen för bevakningen är en icke mindre viktig uppgift för fängelseläraren än den vi hittills omförmält. Om det ligger makt uppå, att vid hvarje fängelse anställes bevakning, som är trogen och pålitlig, så är det icke mindre viktigt, att denna bevakning i allmänhet står öfver fångarne i bildning och insigter. För bevakningen vid Långholmen skola derföre fängelselärarne hålla under en viss tid på året föreläsningar i humanistiskt bildande läroämnen och serskildt om fångvård och hvad dertill hörer. Denna undervisnings riktiga bedrivande anser jag vara en af fängelseskolans viktigaste uppgifter; ty en okunnig bevakning kan nämligen genom oskickligt beteende mot fången nedrifva, hvad skolan med mycken möda sökt att uppbygga. Äfven synes mig den egentliga fångundervisningen på det hela taget blifva temligen fruktlös, om ej presten inlägger hela sitt intresse i att ingjuta anda och lif hos fången. Jag skulle derföre vilja, att våra fångelsepredikanter stälde höga fordringar icke endast på fängelselärarne, såsom de syntes göra under gårdagen, utan äfven på sig sjelfva, ty derigenom, synes mig, uppnås bäst fängelseskolans mål: *fångens andliga pånyttfödelse och borgerliga upprättelse.*

SJÖHOLM. Jag kan ej gå ifrån min åsigt, att man i främsta rummet bör sträfva till att bibringa de fångar, hvilka anses böra blifva föremål för undervisning, folkskolorbildning och endast i högst få undantagsfall söka gå utöfver denna bildningsgrad. Ett hus utan grundval blifver

säkerligen ej länge bestående; på samma sätt torde det ej vara mycket bevändt med de kunskaper, hvilka ej hvila på vetandets första grunder. Föga fruktbärande såväl i teoretiskt som praktiskt hänseende torde ett aggregat af vetande vara. Dessutom inser jag ej, hvartil fången i allmänhet skulle använda en högre bildningsgrad. Såsom åtminstone förhållandet är i Sverige tillhör det allra största flertalet af straffångarne kroppsarbetarnes klass, och efter frigifningen är föga utsigt för dem att erhålla annan sysselsättning och bättre samhällsställning. När därför fången under strafftiden erhållit allmän folkskollbildning, så har enligt min mening samhället härutinnan uppfyllt sin pligt mot honom, och han i detta afseende blifvit iståndsat att bättre fylla sina förbindelser mot detta. Ty meddelas denna bildning i kristlig anda, skall den i sanning ej blott verka till förståndets upplysande utan ock till hjertats förbättring. Derföre, då osökt tillfälle erbjuder sig, bör läraren inflicka lämpliga förmaningar och tillämpningar och så framställa sitt ämne, att fången tydligen inser, att ändamålet med undervisningen ytterst syftar till sinnesändring och ej till bibringandet af ett visst kunskapsmått. Platsen och tillfället för det s. k. „moraliserandet“ torde vara vid det enskilda besöket och samtalet i cell, hvilket är ett af fängelselärarens mest maktpåliggande göromål. Öfvas dessa samtal i rätt anda, skall fången få på sig sjelf tillämpad den undervisning han i skolan erhållit, och denna verka välgörande på såväl hans förstånds danande som hans viljas och känslas helgande.

AMMITZBÖLL. Jeg skal tillade mig at gøre kortelig rede for mit standpunkt til sagen set fra min stilling i fængslet. Jeg holder på, at undervisningen i fængslerne ikke skal overskride det mål af kundskaber, der meddeles i almueskolen. Fængslet skal blot supplere dennes virksomhed. At meddele flere kundskaber er farligt fra flere synspunkter. I fængslet kan den begavede fange, for hvem døren for kundskaben bliver åbnet på klem, ikke få den

kundskabstørst, hvoraf han ofte betages, tilfredsstillet. Hans tanker optages i altfor høj grad af overvejelser, som foranlediges ved den ny verden, han har begyndt at skimte, han bliver efterladende ved sit arbejde og adspredt og utilgængelig for straffebehandlingens øvrige påvirkning. Den mindre begavede fange opnår ikke i fængslet noget udbytte af den højere undervisning; han misforstår let det, der læres. Udenfor fængslet har den almindelige fange ingen gavn af det lærte; har han oprindeligt misforstået dette, ere hans i forvejen forvirrede begreber blevne endnu mere forvirrede. Har han i virkeligheden ret opfattet det lærte, er der hos ham vakt længsler og ønsker — måske gode og ønskelige — som han ikke kan få tilfredsstillende i det samfundslag, hvor han hører hjemme. Til at bane sig en anden livsbane forslå de i fængslet erhvervede kundskaber ikke; derimod gøre de ham fremmed i den kreds, hvori han hører hjemme; han bliver utilfreds med sin stilling, skammer sig måske ved det arbejde, hvortil han er oplært, bliver lediggænger og falder atter tilbage til straf.

Hr. Prof. DEUNTZER bemærkede igår, at staten, da den nu har fangen i sin magt, skal benytte lejligheden til at lære ham såmeget som muligt og at man ikke må argumentere således, at der begås en uretfærdighed herved mod den fri befolkning, som ikke har adgang til en sådan højere undervisning. Om realiteten heraf har jeg foran udtalt mig. Argumentationens berettigelse må jeg hævde, skønt jeg ikke tillægger den stor vægt i og for sig. Det må dog vistnok erkendes, at det er et retfærdighedskrav, at arbejdet får sin fortjente løn eller i al fald at der ikke fra samfundsmagtens side lægges hindringer i vejen herfor. Når fængslet lærer fangen et håndværk, som han kan ernære sig ved efter sin løsladelse, forårsager staten den fri håndværker, der med opofrelse af tid, flid og penge har gennemgået en besværlig læretid, ved at skabe ham konkurrenter i sit fag et direkte tab, hvilket er urigtigt. Men selv hvor der kun er tale om at bibringe fangen højere

kundskaber end dem, hvortil den fri almuesmand har adgang, må en lignende argumentation kunne anvendes. Her forurettes den fri befolkning ved at der bydes en klasse af mennesker, som dog ingenlunde kan siges at have gjort sig fortjent af samfundet, en fordel (gratis højere undervisning), som der ikke gives fri flittige og fremadstræbende almuesfolk adgang til. Staten bør give alle sine borgere lige adgang til gratis højere undervisning; skal nogen enkelt begunstiges i denne henseende, må det være den bedste, ikke lovovertræderen.

E. AD. ERIKSSON. Att jag begärt ordet, har skett endast af det skäl, att jag ej kan instämma i hvad en föregående talare, Herr AMMITZBÖLL, nyss yttrat i afseende på omfattningen af det vetande, man bör söka bibringa fångarne vid ett fängelse. Det må visserligen vara sant, att det icke är lämpligt att syssla med för många undervisningsämnen, ty menniskan får så lätt den föreställningen, att hon vet så mycket, då hon fått till lufs skematiska och ytliga öfversigter i en mängd kunskapsgränar; men kan man begränsa sitt ämne och tränga något på djupet, tror jag man gjort en god gerning. Intresset väckes då, på samma gång menniskan blir ödmjuk, derigenom att hon inser, hur ofantligt litet hon vetat eller tänkt på äfven de alldagligaste företeelser, som han ständigt haft för sina ögon. — Att härvid göra jämförelser med folkskolan synes mig i alla händelser vara olämpligt. Der har man att göra med barn, här med fullväxta män, som redan haft att bestå mången het dust med svårigheterna i lifvet; der är uppgiften förnämligast att bibringa ett visst kunskapsmått, så att eleven kan hålla profvet vid en förestående examen, här åter att väcka eftertanken och såmedelst söka bekämpa det onda, som redan slagit rot, att låta menniskan blicka in i sig sjelf och världen och låta henne se, hvilka lagar öfverallt göra sig gällande. — Att man på detta sätt skulle begå en orättvisa mot den frie arbetaren, kan jag ej förstå. Vore fråga om att gifva något på bekostnad af hvad en annan

eger, kunde möjligen blifva tal om orättvisa; men här — på det andliga området — tror jag icke man behöfver befara något dylikt eller vara njugg på sina gåfvor. Kan man i andligt häseende höja en person, så är det min mening, att detta är till fördel äfven för andra.

Att fången, i händelse ett intresse efter vetande uppstår hos honom, skulle blifva sämre i sitt arbete, förefaller mig likaledes orimligt, på samma gång det strider mot min erfarenhet. Om han under arbetets och ensamhetens stunder kan rikta sin tanke på något som är godt, synes mig detta vara bättre, än att han för sina tankar oupphörligt skall hemta stoff ur den usla verld han hittills genomlefvat.

HOLM. Da der kun er givet mig tilladelse til en kort bemærkning, skal jeg indskrænke mig til at sige, at jeg vel ikke underkender reglers betydning, men man bør ikke lægge altfor megen vægt på dem, man bør ikke opstille altfor mange og strenge regler; thi det virkelige liv retter sig ikke efter dem. Det, vægten må lægges på, er personerne, som skulle gennemføre reglerne og udfylde rammerne. Det, det beror på, er, at have mænd, som ved deres personlighed forstå at virke ind på dem, de skulle undervise og opdrage, og at fremdrage det i deres karakter, som kan gøre dem til nyttige samfundsmedlemmer.

STRÖMER. Beträffande frågan om „Skolens gerning inden fængslet“ vill jag i anseende till tidens knapphet yttra mig icke om det mera periferiska, utan det centrala, som i denna fråga inneligger till besvarande, eller den principiella uppgift, som fängelseskolan har att lösa. I detta hänseende måste då sägas, att fängelseskolans hela verksamhet har till uppgift att pånyttfödande och förädlande inverka på fångens *hjerter*, eftersom hjertat är det centrum, der hela lifsutvecklingen har sin källa, och således ingen sann och varaktig fångens förbättring utan hjertats omdaning kan åstadkommas. Det *medel*, som för uppnåendet af denna uppgift står skolan till buds, är den undervisning, som till skälighet befunnet omfång meddelas först och främst i religion,

men derjemte ock i humanistiska ämnen, och detta icke blott genom egentlig skolundervisning, utan ock genom enskilda samtal och läsning af fängelsebibliotekets böcker. De, så att säga, *media*, genom hvilka undervisningen skall tränga till hjertat äro personlighetens bestämningar: förstånd och vilja. Att skolans inverkan på fången måste tränga till hjertat för att verka sann förbättring, och att förstånd och vilja härvid äro blott *media*, inses lätt, då erfarenheten visar, att å ena sidan rik förståndsutveckling genom kunskaper samt egandet af en kraftig vilja kunna stå tillsamman med den största brottslighet, och å andra sidan den enfaldige och okunnige kan vara eller blifva en god menniska. Det uppfostrande moment, som i all undervisning bör ingå, måste därför på ett särskildt prägnant sätt framträda i undervisningen i fångskolan och gifva den sin egendomliga karaktär. Endast en i rätt mening praktisk, på lifvets förhållanden i därför behöfliga hänseenden riktad undervisning kan uppfostra för lifvet. För undervisningen tränga genom förstånd och vilja till personlighetens innersta, hjertat, och detsamma omdana och förädla, då skall en retroaktiv verkan till förståndets rätta upplysning och viljans riktning till det goda göra sig gällande — och skolan har då löst sin uppgift.

WAMBERG. Jeg kan ikke slutte mig til den af Hr. Inspektør AMMITZBÖLL fremsatte anskuelse, særlig ikke til hans argumentation for den. Hvis det af den grund måtte frarådes at meddele fanger højere undervisning, at de i så fald efter løsladelsen vilde befinde sig mindre vel mellem deres jævnlige, at de vilde sigte højere end det kunde være dem tjenligt, og at de således let kunde blive utilfredse med deres beskedne stilling, — måtte man jo kunne anføre ganske de samme indvendinger mod at gøre *fri* almuesfolk delagtige i en videre gående undervisnings goder, og dette vilde dog vistnok dårligt svare til vor tids fordringer. Selvfølgelig kan man ikke uden videre docere højere undervisning i en fængselsskole; men når en eller flere fanger ønske

en sådan, særlig på et enkelt snevert begrændset område, og når de iøvrigt have betingelserne derfor, kan jeg ikke indse, at der kan anføres afgørende argumenter derimod; man kan tværtimod sige, at idetmindste et meget væsentligt hensyn taler derfor. En åndelig sygdom, som næsten alle fanger lide af, er mistillid både overfor Gud og mennesker, en mistillid, der kan gå så vidt, at de ikke have respekt for nogensomhelst åndelig magt. Sådanne mennesker tage ikke hatten af for noget; de kunne gå ind i familien, i hjemmet, i kirken, i videnskabens og kunstens tempel åndelig talt med hatten på, og det er netop deres ulykke. Kunde man ved at åbne deres blik for et eller andet åndeligt, var det også på et ganske lille område, bringe dem til dog at bøje sig for noget, at beundre, at have respekt for noget, uden at rent selviske eller materielle hensyn kom til, vilde der allerede være vundet meget.

STUCKENBERG. Desværre har jeg ved arbejdsstedets været forhindret fra at være hele tiden tilstede ved disse forhandlinger. Jeg har imidlertid såvel igår som idag hørt udtalelser, der have foranlediget mig til at bede om ordet. Jeg skal således erindre om, at undervisningens nødvendighed og gavnlighed i fangelserne ikke står uimod-sagt. Moralstatistikeren WAPPÄUS har således sagt, at færdighed i at skrive og læse ligesom kundskaber overhovedet gør i og for sig ikke bedre. I den ondes hånd blive de et middel til forbrydelse. Den sædelige opdragelse må nødvendigvis til. — Jeg skal dernæst minde om, at fangerne, særligt de yngre, ofte ere meget grådige på læsning. De sluge en mængde læsning på kort tid, kunne derigennem let blive overspændte, og denne overfyldning af stof for tanken kan blive farlig særlig i cellens ensomhed, ligesom de derved let kunne bortdrages fra den sædelige opdragelse. — Jeg er derfor betænkelig ved enkelte udtalelser, som ere fremkomne i disse forhandlinger, om at man måtte kunne give fangen en udover almueskolen gående boglig dannelse såvelsom højere teknisk udvikling. Jeg ser deri fordringer

på en reformatorisk behandling, som ligger udenfor fængslets opgave, og som kunne føre ind på en farlig glidebane, ligesom man derigennem kan frembringe tilstande, der kunne lokke folk ind i straffeanstalterne. Selvfølgelig er det forøvrigt også min mening, at ved skolens ordning må der tages særligt hensyn til de unge forbrydere, ligeoverfor hvem forbedringens formål må i hvert tilfælde have ligesåmegen vægt som det afskrækkende.

AMMITZBÖLL. Når Hr. Pastor WAMBERG anførte, at min bevisførelse for det farlige i at meddele fangen højere uddannelse må føre til, at der ikke heller bør gives den fri almuesbefolkning i det hele taget adgang til at erhverve sig et højere mål af kundskaber, idet den enkelte bedre belæste almuesmand jo også på denne måde hæves over sine jævnlinge — må jeg hertil bemærke, at der jo netop ved at hele almuen får adgang til bedre undervisning bevirkes en almindeligere udbredelse af kundskaber i de pågældende kredse, som gør, at den, der har erhvervet sig større kundskaber, aldrig vil savne passende omgang blandt sine egne.

Sluttelig må jeg bemærke, at jeg i så høj grad som nogen skatter kundskaber, og jeg vilde ønske, at alle fik adgang til de videst mulige kundskaber. Men jeg må bestemt hævde, at fængslet ikke er stedet, hvor reformen i undervisningsvæsenet skal begynde. Lad adgangen til undervisning udvides blandt den fri befolkning i så højt mål, man formår; fængslets opgave stiger i samme forhold, men fængslet må ikke foregribe udviklingen; det må, som jeg tidligere har sagt, alene være fængslets mål at supplere, hvad fangen mangler i at have nået det gennemsnitsstandpunkt af kundskaber, som opnås i den fri almueskole.

SEIP. Jeg slutter mig til den grundtanke med hensyn til skolens gerning på fængslet, som udtaltes af Generaldirektør ALMQUIST. Fængselslæreren må tage sigte på karakterudviklingen. Der bør ej på fængslet opstilles et mål af kundskaber i allehånde fag, som fangen skal føres

frem til. De eneste fag, i hvilke der efter min mening bør kunne blive tale om et bestemt mål af kundskaber, der skal opnås, ere de rent praktiske: regning, læsning og skrivning. Jeg er i fængslet end mere end ellers bange for de mange fag med en mundsmag af lidt af hvert og en op-exercering i ydre kundskaber; under dette vil man netop så let komme til at tabe af sigte fængselsskolens mål: karakterens udvikling. Jeg er også i det hele noget ængstelig for den altfor megen undervisning på fængslerne, ikke fordi at kundskaben ikke skulde være god; men det må huskes, at fængslet ikke er en undervisningsanstalt, men en straffe- og arbejdsanstalt. Man må ikke lægge undervisningen således an, og fængslet bør ikke give skolen så megen tid, at det får karakter af en undervisningsanstalt. Jeg behøver vist ikke at tilføje, at dette ikke er sagt af hensyn til lærerens magelighed; thi at en lærer, som vil arbejde, og som virkelig kommer i et personligt forhold til fangerne, altid vil have nok at gøre, det ved enhver erfaren fængselsmand. — Men er det så, at fængslet efter sit væsen kun kan tilstå skolen en forholdsvis liden tid, og er det endvidere så, at skoletiden må blive meget afbrudt, fordi fangerne på skolen idelig veksle, ja nogle med kort straffetid kun kunne få være med på skolen en enkelt gang, så det såvidt muligt må prøves at bringe noget helt ud af en eneste time, — så bliver det end mere indlysende, at grundsynet på fængselsskolen må blive dette: Her gælder det sindets bearbejdelse, karakterens udvikling; opgaven bliver ikke at føre frem til et bestemt mål af kundskaber i allehånde fag. — Men med dette grundsyn på fængselsskolen må jeg, når spørgsmålet bliver om, hvem der skal være med på fængselsskolen, svare: *Alle* må være med! *Alderen* må ikke udelukke nogen. Jeg har kendt mangan gammel fange, som har haft både glæde og gavn af at være med på skolen. Også til den gamle kan man under samtalen i enrum komme i det forhold, at der bliver trang både for lærer og fange til at finde hinanden igen på skolen,

og hvorfor skal da den gamle være udelukket? Endnu mindre vil jeg, at fanger med *ondt sindelag* skulle udelukkes af skolen; nej, de onde og hårde må netop komme; visse- lig koster det mest at arbejde med dem; men netop over- for dem have vi jo den største opfordring til at anspænde alle vore kræfter, og det har mer end én gang vist sig, at et ord på skolen har været det første, som har slået ned i et hårdt og lukket hjerte, som man både kuede sig for at komme nær og havde yderst vanskelig for at få tag i på cellen. Heller ikke vil jeg, at de *lidet udviklede* og *meget tilbagestående* skulle udelukkes. Jeg mindes så levende en af de største stakler, vi have haft i vort fængsel, tilbage- sat i enhver henseende, vokset op uden hjem og uden kund- skab. Hvor tindrede ikke hans øje en dag, da der på skolen blev talt om moder og hjem; han fik dog en liden anelse om det, som han så bittert havde måttet savne; han følte, det var noget velsignet. Båndet var knyttet mellem ham og mig fra den stund; hans hjerte var lukket op; han begyndte at længes efter at få sin sjæl fyldt med godt, og han begyndte at få tro på muligheden deraf. Den stakkels forkomne gut har jeg ikke hørt fra siden løsladelsen; han er imidlertid ej tilbagefalden, og der er dog gået flere år, siden han forlod os. Endelig vil jeg heller ikke, at de *dannede* og *oplyste* skulle udelukkes fra skolen. Fra læse-, regne- og skriveskolen kunne disse naturligvis være borte; men fra de vigtigste skoletimer, disse, i hvilke tanken er rettet på sindets bearbejdelse, må de ikke udelukkes; de lide jo af de samme brøst som de andre og trænge i det store og væsenlige til den samme tanken retledende, villien styrkende og følelsen forædlende hjælp. I cellefængslet, hvor fangerne sidde adskilte, kan man jo let overvinde den vanskelighed, som opstår derigennem, at disse sidstnævnte fanger føle sig trykkede ved at sidde i skolestuen sammen med de laveststående. Og hvad det angår at kunne overvinde den vanskelighed, som visse kan være stor og ved første øje- kast næsten kan synes uovervindelig, nemlig at tale så, at

det bliver forståeligt for alle og ikke kedeligt for nogen, så at alle kunne fængsles og have gavn af ens ord, så tror jeg også den vanskelighed kan overvindes, når man gør sit ord så livsvirkeligt som mulig, og når man vælger sine emner så ligefrem ud af menneskelivet som mulig, ud af det, hvori alle enten må have haft eller kunne og bør få deres erfaringer; for fængselslæreren gælder det måske mere end for nogen at holde sig borte fra de kolde abstraktioner såvel i tanker som i ord. Men kommer kun den rette livsvirkelighed til at hvile over gerningen i fængslets skolestue, kan man godt få fangerne med sig, om de end i mange henseender stå på højst forskelligt standpunkt. — Med mit syn på fængselskolen for øje vil det forstås, at jeg ikke er så nøje med, om fængselslæreren er en akademisk dannet mand; det er godt at kunne tage den akademiske dannelse med; men det, hvorom det fremfor alt gælder, er, at læreren er en praktisk, livserfaren mand med evne til at lære menneskene at kende og evne til at sætte sig ind i deres forhold og forstå dem såvel i deres indre som i deres ydre oplevelser.

Fremdeles vil det ud af mit syn på fængselslærerens gerning forstås, at jeg ikke synes om den bestemmelse, som jeg her har hørt nævne, at hverken præst eller lærer straks skal få komme til fangen. Den første tid er som den sidste netop så vigtig, derfor gælder det om at få lov til at følge fangen fra først til sidst, og herigennem styrkes også ens lyst til heller ikke at slippe ham, såsnart han står udenfor fængselsporten. Der siges nok, at der først skal luges, siden såes; men hvem skal da luge? Og dernæst må jeg få lov til til at sige, at jeg her som i livet i det hele har svært liden tro på et theoretisk system omgærdet af urokkelige grændser. Jeg tror ikke, det går an at sige: „Først skal alt det åndelige ukrudt luges op, og så skal der såes“. Nej, man bør få lov til straks at møde fangen, prøve snarest at komme i et personligt forhold til ham; kan man komme til at luge, så luger man; men frembyder anled-

ningen sig nærmest til at så, så sår man, og således mener jeg, at lugning og såning må gå hånd i hånd — og det både under samtale med den enkelte og på skolen. I tanken kan man nok gøre fra sig det ene først og derpå det andet; men således går det ikke i det virkelige liv.

Der har endelig været spurgt, om skolen skal være obligatorisk. Herom vil jeg ikke tale — jeg tror dog, det var godt også her at gå såvidt udenfor systemet, at man holdt på det gamle ord: *Nulla regula sine exceptione*. Men jeg vil sige: Lad os fængselslærere stræbe alt, hvad vi kunne, henimod det at holde skolen således oppe, at den i sandhed kan blive fangerne kær, og at der sjelden eller aldrig vil komme anmodning om fritagelse fra skolen. Det gælder om under møderne med de enkelte at komme i det forhold til dem, at de gerne ville samles med os på skolen. Under møderne med de enkelte på cellen skal der knyttes bånd, som skulle styrkes på skolen, og på skolen knyttes der bånd, som skulle styrkes under møderne på cellen. De under cellebesøgene gjorte erfaringer ville give det rigeste og frugtbareste stof til just de skoletimer, som sigte på sindets bearbejdelse, og tankerne, som i en sådan time frembæres, skulle yde hjælpen til ved næste cellebesøg at bygge videre på den bygning, hvis opførelse er påbegyndt. Men just for denne vekselvirknings skyld mellem cellebesøgene og skoletimerne er det så vigtigt, at læreren kan få adgang til snarest mulig at træffe fangen, lære hans kår og hans fortid at kende og komme i virkeligt forhold til ham. — Jeg slutter, som jeg begyndte, med at fremholde fængselslærerens gerning som en opdragergerning. *Han* skal altid komme ihu, at han er lærer; men fangerne behøve ikke altid at tro, at han kommer for at lære dem noget; når de kun virkelig lære noget af hans nærværelse, er det godt og vel. Den indirekte undervisning, som gives gennem lærerens hele forhold til fangerne, gennem hans daglige færd og stille gang iblandt dem, er af ligeså stor betydning som den direkte undervisning på skolen. Dette vil også forstås, når

man har for øje, hvad der for mig står som grundtanken i fængselsskolens gerning.

GOMARD. Jeg er ganske enig med den ærede foregående taler deri, at man hverken skal gøre fængslet eller fængselsskolerne til universiteter eller polytekniske læreanstalter; jeg tror imidlertid, at en undervisning, der svarer til det mål af kundskab, der ydes i landets almindelige skoler, vil være tilstrækkelig. Således så jeg ved fængslet i Plötzensee ved Berlin, at man havde lagt en bog, som omtrent svarer til HJORTS danske læsebog — en bog som idetmindste de danske deltagere i dette møde alle kende — til grund for undervisningen, og denne bog indeholder vel også omtrent alt hvad der behøves for, såvidt tiden tillader det, at fangen kan opnå god almindelig almuedannelse. — At lære at læse og forstå det læste, at lære at skrive en læselig skrift og skriftlig at udtrykke sine tanker samt regne f. eks. indtil reguladetri må vel i almindelighed være tilstrækkeligt. Herved er jo ingenlunde udelukket, at undervisningen for de mere begavede kan føres noget videre, ligesom også de mere dannede fanger, som ikke søge skolen, bør gives lejlighed til at vedligeholde og forøge deres kundskaber, ved at der hertil gives dem passende bøger til selvundervisning i fritiden.

Men det jeg må sætte fremmest, det er, at sund kristelig moral som en rød tråd slynger sig gennem den hele undervisning i fængslet; thi det er dog det, der bærer oppe, og må det aldrig glemmes, at ved siden af det straffende moment er det den moralske forbedring, der må være hovedformålet for al forstandig straffetugt.

Jeg tror dog, at jeg, da jeg har fået ordet, ikke bør forbigå, at det materielle også med hensyn til fængselsskolerne, som til så meget andet heri livet, har sin store betydning; det må således vistnok være ønskeligt, om man, i lighed med hvad der nu finder sted i de fleste fri skoler, havde opmærksomheden henvendt på, at antallet af elever i klassen ikke bliver for talrigt; jeg antager det for næppe muligt,

at man med et antal af 60—70 fanger i forskellige aldre og af forskellig fordannelse i en klasse vil kunne indrette sin undervisning således, at den blot nogenlunde passer for dem alle. — Ønskeligt var det også, at man havde lyse og luftige skolelokaler. — I de fængselsskoler for cellefanger, jeg har set i udlandet, vare skolelokalerne kun indrettede til c. 24 à 25 fanger; et sådant antal kan læreren overkomme at undervise på engang og, som jeg tror, med nytte, hvorimod et meget større fangeantal i en klasse vanskeliggør lærerens gerning, ligesom også tilsynet med god orden i skolen under skoletiden ikke er let at overkomme med et for stort antal af den slags elever.

Hovedsagen er imidlertid den, at man aldrig må tabe af syne, at al undervisning har til endemål at forædle og forbedre fangen, idet hans tankekreds udvides, og at bortdrage ham fra den kreds af forestillinger, hvori han har levet, og som har ført ham i fordærvelse. — Hertil vil også arbejdet bidrage sin del, og jeg kan ingenlunde tro andet, end at en undervisning, ledet i moralsk kristelig ånd, og en forstandig anvisning til udførelse af materielle arbejder må høre til de bedste midler til at forbedre fangen, og det at kunne bruge såvel sine åndelige som legemlige evner i det godes tjeneste vil være det bedste udbytte, han kan bringe med sig fra fangecellen ud i livet.

At fangen ved undervisningen skulde bringes derhen, at han efter løsladelsen vilde hovmode sig over dem af hans standsfæller, der ikke stod på lige trin med ham i kundskab, kan jeg ikke tænke mig. Har han opnået nogen virkelig kundskab, vil han vistnok vogte sig for at ytre, at han kan takke fængslet herfor, og de håndfærdigheder, han i et eller andet fag har erhvervet sig i fængslet, vil han næppe heller prale af men derimod i al beskedenhed benytte til ærligt erhverv, da det jo ofte er tilfældet, at det ikke alene er lyst til lediggang og driveri, der har ført fangen på afveje — jeg taler her om den største part af almindelige forbrydere, der nærmest af mangel på en på

et kristeligt grundlag bygget opdragelse og undervisning, samringede færdighed i det fag, hvorved han skulde erhverve sig sit livsophold, er kommen på afveje, og det er min mening, at man som opdragende element i fængslerne må holde såvel på undervisningen som arbejdet som de faktorer, der have størst betydning for fangen og bedst ville kunne beskytte kam for tilbagefald, når han efter endt straf gengives til samfundet.

BERNHOFT. Trods formandens beroligende tilkendegivelse af, at taleren i egenskab af rapportør nu tilslut ikke behøvede at indskrænke sig til den fastsatte korte tid for hver taler, skulde han dog se til at fatte sig i største korthed. Han måtte først gøre opmærksom på, at hans rapport væsentlig galdt undervisningen i fællesanstalterne; hvor talen er om cellefængsler, må vistnok det meddelte „Schema“ af forskellige grunde modificeres. Taleren vilde ikke have sine satser betragtede som andet end en „ramme“, indenfor hvilken den frieste og for de specielle forhold hensigtsmæssigste bevægelse kunde finde sted. At hans satser i nogles øjne præsenterede sig med et vist tørt, ja man havde sagt: „lærd“ tilsnit, skrev sig fra, at vor specielle øvrighed ikke blot *under* men også *før* mødet anbefalede den størst mulige *korthed* i foredragene. Det sammentrængte og concise tog sig ofte lidt „lærd“ ud. Men når det var ytret, at satserne lagde den væsentlige vægt på det *intellektuelle*, måtte taleren fremholde, at hans satser dog indeholdt en stærk betoning af det *ethiske* moment. Han måtte forøvrigt med al kraft protestere imod den taler, der, da han talte om, at det kom an på at virke på „hjertet“, så omtrent satte dette æqual følelsen. Man vilde vel ikke beskyldte taleren for „dogmatiseren“, når han alvorlig fremholdt, hvor farligt det er specielt ligeoverfor fanger at glemme, at hjerte *ikke* er det samme som følelse, men er æqual erkendelse, villie og — følelse. — Fra sit standpunkt, som det forelå i satserne, kunde taleren ikke indrømme naturfagene mere plads i fængselsskolen, end han havde

gjort. Det galdt at begrænse sig og ej forflere fagene; forholdene tvang jo læreren til at meddele selv historien i reglen kun i korte træk og til blot at dvæle grundigere ved enkelte partier. — At også en regnetime kunde give anledning til en liden prædiken, og at en kristelig lærer ikke vilde forsømme given lejlighed til også i de almindelige skoletimer at indflette en direkte kristelig bekendelse, var taleren den sidste til at gøre indvending imod, men det galdt om, at en sådan bemærkning ikke faldt søgt, og navnlig at man ikke i undervisningstimerne således dogmatiserede og moraliserede, at de tvungne tilhørere, hvoraf desværre altfor mange syntes, de havde nok af prædiken i fængslet, kedede sig; taleren vovede at bruge det udtryk, at gennem den „verdslige“ undervisning skulde det kristelige ligesom *liste sig ind på gemytterne*. Derfor galdt det også om, at læreren ejede den højere dannelses finhed og takt — det var „skarpskoede“ folk, han stod ligeoverfor. Taleren vilde på egne og vistnok også på SJØHOLMS vegne bemærke ligeoverfor en af talerne, at når vi stillede stærke krav til lærerens personlighed, så fritog vi præster os dog derfor ingenlunde for de ikke mindre skarpe fordringer, man skulde have til os; vi takke for formaningen til at prøve os selv; præster og lærere ere også i fængslet ét i den samme gerning.

Et par ærede talere synes at være bange for, at en altfor god og vidtgående undervisning kunde bidrage sit til at lokke fanger tilbage til fængslet. Jeg tror dog ikke, at nogen ønsker at være på Akershus fæstning for at få god undervisning. Skulde det mod formodning vise sig, fik man — *mutatis mutandis* — efterligne den præst, der, da hans dygtige organists slutningsspil fastholdt menigheden i kirken en utilbørlig lang tid, for lejligheden anskaffede sig en anden organist, der anderledes forstod at spille til — *udgang!*

Taleren måtte til slutning udtale sin tak, både fordi han havde fået dette spørgsmål frem på mødet og for de

mange vejledende bemærkninger, han havde modtaget. Han vilde ønske, at denne forhandling måtte tjene til at fremme ethvert redeligt arbejde for, at også inden fængslet den sætning måtte få fuld sandhed: Vi lære ikke for skolen, men for *livet*. Men også om fængselsskolen skal det gælde, at skolen er kirkens forgård. —

Formanden afsluttede forhandlingerne om dette emne med en tak til Hr. BERNHOFF og Hr. SJØHOLM for den interessante og smukke måde, hvorpå forhandlingerne vare indledede og afsluttede.

Derefter gik man til at forhandle emne

VII. *Hvorvidt kan der opstilles almindelige regler for, hvorledes arbejdsvæsenet i fængslerne bør ordnes, for at det kan befordre den rette fuldbyrdelse af straffen?*

R. PETERSEN. Idet jeg nu skal indlede det af min kollega Hr. MAZANTI opstillede emne om arbejdsvæsenet i fængslerne, nødes jeg på grund af den knappe tid til at springe over indledningen, uagtet der kunde være meget at sige om den, og jeg vil kun bemærke, at jeg fuldstændig deler den anskuelse, at simpelt fængsel — ialfald når det er på sædvanlig fangekost — er en dårlig straf, fordi det ikke er forbundet med tvungent arbejde. — Jeg går altså lige over til spørgsmålet: Skal staten beskæftige fangerne for egen regning eller overdrage fangernes arbejdskraft til private entreprenører?

Der er 3 systemer for udleje af fangernes arbejdskraft: *the leasing system*, hvorved en entreprenør overtager alle udgifter ved fangernes underhold mod til vederlag at få den hele arbejdskraft, kontrakt-systemet, hvorved entreprenøren betaler en vis dagløn pr. fange, som han beskæftiger, idet han selv giver råstoffet, og endelig det system, hvorved entreprenøren leverer råstoffet, men kun betaler stykkevis for arbejdet og altså ikke giver dagløn. Det førstnævnte system, som ialfald lige til den sidste tid har været kendt i Nordamerika, er naturligvis forkasteligt; det sidstnævnte,

hvorved der betales pr. stykke, må siges at være et uskyl-
digt system; hvad kontrakt-systemet angår, ere derimod
meningerne delte; jeg skal derfor behandle det lidt nøjere,
og det så meget mere som det er dette system, der i
reglen stilles op mod systemet med staten som sin egen
entreprenør.

Blandt de spørgsmål, som bleve forelagte de forskellige
regeringer i anledning af Londoner-Kongressen 1872, var
også det om arbejdsvæsenets ordning, og det viste sig, at
kontrakt-systemet var det almindelige. Det var således for-
uden i Amerika gennemført i Østerige, Belgien, Frankrige,
Preussen, Italien, Danmark og tildels Sverige, men deri-
mod ikke i Sveits, Baden, England (*convict-prison*),
Norge. Indtil 1852 var systemet anvendt i Bruchsal fængsel,
men senere har staten der overtaget arbejdet. FÜESLIN
kaldte kontrakt-systemet ligefremt demoraliserende, og BAUER
forkaster det også i sin bekendte bog: „Der Gewerbs-Betrieb
in den Strafanstalten“. I 1870 blev der i staten New York
nedsat en kommission, som skulde undersøge arbejdsfor-
holdene i statens fængsler, og som i 1871 har udgivet sin
rapport herom: „*Report of the state commission on Prison-
labor.*“ Kommissionen rejste om fra fængsel til fængsel,
underkastede samtlige funktionærer, kontraktorer, ja endog-
så fanger en nøjagtig krydsexamination og kom til det resultat,
at kontrakt-systemet var slet, lidet indbringende og læggende
hindringer i vejen for fangernes reform. Kontraktorerne
og deres folk dannede et fremmed element, som kun havde
interesse af fangen som en arbejdende maskine, men deri-
mod ikke bekymrede sig om hans forbedring. Nogen pligt
ligeoverfor disciplinen havde de ikke, hvorfor de også sta-
dig kom i konflikt med den. Det blev udhævet, at systemet
nærede navnlig de unge forbryderes mistænksomhed, og
der anførtes ikke få eksempler på, at disse af ærgrelse over
dårligt råstof og kontraktorerne opfordring til anstrengt
arbejde undsagde dem ved løsladelsen. Ved et tilfælde
lykkedes det endelig kommissionen at få en kontraktor til

at bekende, at han havde bestukket både fanger og vogtere, idet han føjede til, at det gjorde naturligvis alle kontraktorer, da man ellers ikke vilde få arbejdet til at gå.

Når man nu i Danmark stærkt anbefaler kontrakt-systemet, som jeg tror teorien i det hele er tilbøjelig til at forkaste, så er jeg overbevist om, at man har forstået at omgerde sig med så mange forsigtighedsregler, at meget af det, der navnlig fra Amerika er anført mod systemet, falder bort. Jeg kan dog ikke forstå andet, end at systemet er forbundet med fare. Vi må huske på, at de elementer, som virke forstyrrende i fængslerne, ikke altid ere til at tage på med hænderne. De kunne som et miasma svæve om i luften, og det kan vare længe, før det lykkes at opdage det og fjerne det. Jeg må altid erindre Dr. BITTINGERS ord: „en ed eller en utilladelig spas fra en funktionnær kan i fængslet gøre mere ondt end præsten kan bygge op igen fra prædikestolen“. Jo mere fremmed en funktionnær er, desto vanskeligere er han at kontrolere. Vi have vanskeligheder nok med at passe på vore egne folk, men disse ere knyttede til fængslet ved alle mulige bånd og ere derfor mere gennemskuelige. Kontraktorens mand står i et løsere forhold, og det vil ikke være til at undres over, at han ikke nærer nogen interesse hverken for disciplin eller reform, men kun for arbejdet.

Men lad os nu se lidt på min kollegas argumentation. „Som regel tør man vistnok sige“, bemærker han, „at det vil være forbundet med tab i pekuniær henseende for staten selv at beskæftige fangerne“. Ja, her ere meningene delte. Østerige sagde på kongressen 1872, at det holdt på systemet, fordi det var indbringende, skønt det var forbundet med fare, Preussen sagde derimod, at systemet *ikke* var indbringende, men derimod anbefalelsesværdigt, fordi det i så høj grad lettede administrationen. Fra Amerika blev bemærket, at kontraktorerne i mange tilfælde havde tjent uhyre meget. Og er det nu så vist, at Danmark har spundet silke af systemet? I en af femårsberetningerne har jeg

læst en undskyldning for den knappe arbejdsfortjeneste, gående ud på, at staten havde været nødsaget til for en længere periode at slutte en arbejdskontrakt og at konjunkturerne i perioden havde forandret sig i høj grad til statens skade. Videre siger Hr. kollega, at man ikke kan forlange af fængslets bestyrer, at han skal være en flink driftsbestyrer. Det er vistnok så, men han har dog i en forvalter, værksmester, fabriksmester, eller hvad man vil kalde ham, den fornødne hjælp, så at han må kunne besejre de største vanskeligheder, om han end ikke kan konkurrere med private driftsbestyrere. Den pekuniære side ved sagen tror jeg dog man skal hæfte sig mindre ved. Var det derimod så, som min kollega siger, at denne befattning med værksdriften må aflede bestyrerens opmærksomhed fra fængslets egentlige opgave, da vilde jeg ubetinget gå over til kontrakt-systemet, men dette kan jeg ikke på nogen måde tro. Den hele arbejdsdrift er et af de kraftigste midler ved fængsels-systemets gennemførelse. Jeg taler altid med fangerne om arbejdet, og gennem denne tale spinder der sig ud andre emner, tjenlige for øjemedet. Men jeg har en ganske anden interesse for arbejdet, når jeg selv bestyrer det, end når det er i fremmedes hænder. Jeg forstår det bedre og kan ved det lettere knytte fangen til mig, end når han arbejder for en udenforstående.

Min væsenligste anke mod kontraktssystemet er den, at det let vil kunne gøre arbejdet altfor ensformigt, idet kontraktorerne i regelen, tænker jeg mig, ikke ville kaste sig over forskelligt slags arbejde men gerne holde sig til en enkelt gren, f. eks. vævning. CHARLES LUCAS har i sin „*La theorie de l'emprisonnement*“ opstillet det som en pligt for ethvert fængsel at sprede værksdriften så meget som muligt, for at arbejdet kan komme i samklang med fangerens individualitet. Mod denne sætning skal der ikke let kunne gøres nogen fornuftig indvending, og jeg tror også, at der på den sidste kongres i Stockholm faldt vægtige stemmer til støtte for den.

MAZANTI. Da jeg opstillede det foreliggende spørgsmål, var jeg mig fuldt bevidst, at jeg med hensyn til min mening om hovedspørgsmålet: „om staten selv skal beskæftige fangerne for egen regning eller overdrage arbejdskraften i straffeanstalterne til private entreprenører,“ vilde få modstandere, og navnlig var det mig ikke ubekendt, at min højtærede kollega, som vi nylig have hørt referere spørgsmålet på en så fyldig måde, var min modstander i så henseende. Uagtet jeg indrømmer betydningen af de grunde, som den ærede referent har fremsført imod at overdrage arbejdet i straffeanstalterne til entreprenører, hvilke grunde også foresvævede mig, da jeg nedskrev spørgsmålet, så må jeg dog tilstå, at jeg ikke er bleven overbevist derved. Jeg er ikke theoretisk uddannet i fængselsvæsenet, og der er ej heller givet mig lejlighed til at lære andre fængsler at kende, hvorfor jeg alene kan dømme efter den erfaring, som jeg har indvunden ved en c. 28 års tjeneste i det fængsel, som jeg har den ære at forestå. I dette fængsel have begge måder været prøvede, idet staten i de første 8 år beskæftigede fangerne for egen regning, medens arbejdskraften senere ved kontrakt har været overdraget til entreprenører. Efter den erfaring, som jeg har herfra, foretrækker jeg, at arbejdskraften i fængslet overdrages ved kontrakt til entreprenører; idet beskæftigelsen af fangerne for statens egen regning bragte denne betydelige tab, hvorefter kontraktsdriften dog har bragt staten en forholdsvis ikke ubetydelig gevinst. Når referenten i så henseende har anført, at gevinsten i et 5 år var mindre god, da må dette formentlig forstås i forhold til de da herskende gode konjunkturer, idet kontraktsforholdet dengang var indgået på et længere åremål. Det indirekte tab, staten imidlertid således kan have i en periode, hvor konjunkturerne ere gode, det opvejes sikkert mangefold ved den direkte gevinst, som den har og det i flere retninger, når konjunkturerne ere nedadgående, ja slette. Da er det efter min mening et stort held for staten, at fangerne beskæftiges ved entreprenører,

der ganske anderledes end staten kunne finde det bedste og hensigtsmæssigste arbejde. Sålænge konjunkturerne ere således, at det at fabrikere er det samme som at tjene penge, ja, da er det ingen sag at være fabrikant; men når konjunkturerne blive slette og ingen afsætning kan fås, da komme vanskelighederne og det med desto større styrke, jo mere de vedkommende bestyrere af forholdenes magt ere bundne og forhindrede i at følge med tiden. Kontraktorerne *kunne* ganske vist tjene penge ved arbejdet, men de *kunne* også tabe meget derved; men staten må vist helst være fri for al spekulation på dette område, men kun se at få fangerne *sikkert* beskæftigede på hensigtsmæssigste og bedste måde uden hensyn til gevinst, men også helst uden direkte tab. Iøvrigt vil man jo kunne kontrahere på kortere tidsrum, hvorved der næppe risikeres så store konjunkturforandringer, men hvorved man også lettere risikerer, ved i et uheldigt øjeblik at skulle skifte kontraktør, ingen at kunne få igen. Den pekuniære side af sagen vilde imidlertid have mindre betydning, hvis det at overdrage arbejdskraften til entreprenører vilde have en slet indflydelse på fuldbyrdelsen af straffen, men dette stemmer ingenlunde med mine erfaringer.

Jeg kan således ikke tro, at den omstændighed, at arbejdskraften er overdraget til entreprenører, skulde nære navnlig de unge forbryderes mistænksomhed mere end når staten selv driver arbejdet. Tvertimod er jeg tilbøjelig til at tro det modsatte. Fangens indgroede mistænksomhed, der i første tilfælde rettes imod entreprenørerne og deres mestere, finder en modvægt hos bestyrelsen for fængslet, hos hvem han søger beskyttelse, hvis han mener sig forurettet med hensyn til arbejdet, og hos hvem han tror, og det vist ikke uden grund, at finde en upartisk dommer jo mindre denne er interesseret i arbejdet. I sidste tilfælde — når staten selv driver arbejdet — rettes mistanken imod selve bestyrelsen som den, der forestår arbejdet. Fangen kan, idet han tildels slutter fra sig selv, aldeles ikke tænke

sig, at bestyreren kan lade den ham i så rigt mål givne lejlighed til at gøre sig personlig fordel gå ubenyttet hen. Han kommer derfor langt mindre uforbeholdent til bestyrelsen med sine besværinger angående arbejdet og materialet, og har bestyrelsen i virkeligheden været uheldig med hensyn til dette, da er det vistnok menneskeligt, om den ikke vil indrømme det overfor fangen og således indirekte bliver uretfærdig imod denne. Når der ved kontrakten er taget tilstrækkelige reservationer og forsigtighedsregler lige overfor entreprenørerne, således at bestyreren har fuldkommen fri hænder med hensyn til dispositionen over fangerne og deres anbringelse ved arbejdet, kan ikke en eneste mand flyttes uden inspektørens samtykke, og hverken entreprenørerne eller deres folk kunne lade fangen tilflyde nogen fordel uden forinden at have erhvervet inspektørens samtykke hertil, da alt går gennem kontoret. Der kan naturligvis begås ulovligheder på denne såvel som på enhver anden måde. Men selv dette er vanskeligere, hvor arbejdet er overdraget til entreprenører. Såvel opsynet som fangerne stå i reglen ikke på en så god fod med disse, at de skulle tie stille hertil, og som en regel kan det vistnok opstilles, at misligheder i et fællesfængsel ville kunne finde sted, men dog ikke i ret lang tid uden at komme til bestyrelsens kundskab, om det end kan have sine store vanskeligheder at komme tilbunds deri. Når staten selv driver arbejdet for egen regning, har således efter min mening hverken opsynet eller fangerne så stor fortrolighed til bestyreren som på den anden måde, og det, som min ærede kollega såvelsom jeg lægger så megen vægt på: „Fangens fortrolighed og åbenhed“, opnås således efter min mening bedre, når arbejdet er overdraget til entreprenører, end når staten selv driver det. Også jeg har stor interesse for arbejdet, og det falder så naturligt at tale med fangerne derom, men den interesse, jeg mener at burde have derfor, den hidrører navnlig fra, at det så stærkt bidrager til at opnå straffens øjemed,

og det kan det formentlig ligeså godt gøre på den ene som på den anden måde, når det blot gennemføres med hensyn hertil. Jeg forstår ikke, at min ærede kollega ikke vil indrømme, at bestyrerens virksomhed ved at skulle forestå arbejdet bliver afledet fra straffesystemets strenge gennemførelse og straffens øjemed. Det er dog så naturligt, at han, selv om han har den fornødne dygtighed hertil, må anvende en stor del af sine kræfter og tid på arbejdet, og skal han gøre det ved andre, da kommer tvedelingen. Den, der forestår arbejdet, tager først og fremmest hensyn hertil, og når inspektøren ikke vil rette sig derefter, og virksomheden derefter viser et dårligt resultat, da er det selvfølgelig ikke dens skyld, der forestår arbejdet, men en følge af de indskrænkninger m. v., der lægges ham ivejen af inspektøren. Det har mange gange trykket mig nu, når jeg har skullet negte at flytte en fange til et eller andet arbejde, hvortil han var særlig skikket; men hvis jeg selv forestod arbejdet, vilde der efter min mening ligefrem opstå en pligt-kollision.

Hvad nu endelig de fremmede elementers indbringelse i fængslet ved arbejdets overdragelse til entreprenørerne angår, da formår jeg ikke at skønne, at faren herved er større, end når staten selv driver arbejdet, da denne skal bruge akkurat ligesådanne kræfter som entreprenørerne, og bestyrelsen ikke mere end de formår på forhånd at sige, om de antagne kræfter ere brugelige eller ikke. Det er naturligt at alle entreprenørernes folk kun kunne ansættes med bestyrelsens samtykke og straks skulle bortfjernes på dennes anmodning, at de ligesåfuldt som anstaltens eget opsyn er underkastet de for dette og anstalten i det hele gældende instrukser og reglementer, og de blive således ligeså afhængige af bestyrelsen, som om de vare antagne af denne. Det er desuden ulige lettere for inspektøren at henvende sig til entreprenøren med begæring om at fjerne en af dennes folk fra anstalten, end det er for ham selv at give en

betjent eller mester afsked. Og dog er det i så henseende værd at lægge mærke til, at jeg i det lange tidsrum af c. 20 år kun i et enkelt tilfælde har været nødt til at forlange en mester fjernet, hvorimod jeg i samme tidsrum har været nødt til at fjerne adskillige af de af mig selv antagne kræfter. Det er vel så, at kontraktørernes mænd ikke ere knyttede slet så fast til fængslet, som dettes egne officianter, men stor forskel bliver der alligevel ikke. Deres eksistens er som oftest afhængig af, at de blive faste i entreprenørernes tjeneste. Forlanges de fjernede af bestyrelsen for fængslet, kunne entreprenørerne i reglen ej heller bruge dem, og deres bortfjernelse fra fængslet er da det samme som en fjernelse fra deres arbejde, og herfor ere de efter min erfaring meget bange.

Min højtærede kollegas væsenligste anke mod kontrakt-systemet er den, „at det let kan gøre arbejdet ensformigt.“ Just derfor skal det ved kontrakten slås fast, at entreprenørerne ere forpligtede til at indføre forskellige arbejder, hvad jeg forøvrigt formener bliver en ligefrem følge af, at de ere pligtige til at beskæftige alle de fanger, som bestyrelsen vil have beskæftiget af dem. Det vil nemlig næppe være muligt at beskæftige alle fangerne i et fængsel med samme arbejde, da deres evner og kræfter ere så overmåde forskellige. Medens jeg således ikke ved min højtærede Hr. kollegas argumentation er bleven overbevist om det urigtige ved at beskæftige fangerne ved entreprenører, når det sker under fornødne forbehold, og jeg for mit vedkommende nødig vilde have fangerne i Hørsens straffeanstalt beskæftigede *alene* for statens regning, sålænge jeg er inspektør der, tror jeg dog at kunne antage, at vi ere enige i de allerfleste af de af mig opstillede regler med hensyn til arbejdet, hvad enten det så udføres for statens egen regning eller ifølge kontrakt; men det vilde dog glæde mig at høre en nærmere udtalelse i så henseende fra den ærede referent.

R. PETERSEN. Jeg har forøvrigt ikke noget at be-

mærke ved Deres opstillede sætninger, Hr. kollega. Navnlig finder jeg det rimeligt, at der indrømmes entreprenørerne en i forhold til den fri arbejdskraft endog meget billig arbejds-løn. Dog skal jeg ved Deres almindelige regler for, hvorledes arbejdet bør indrettes i fængslerne, bemærke, at egenlig *fabriksarbejde* vel så meget som mulig bør undgås. Theorien vil have mere selvstændigt arbejde i fængslerne og finder sig ikke tilfreds med, at en fange væsenlig sysselsættes med at gøre et bestemt lidet led af et hele, f. eks. hovedet til knappenåle eller ben til dukkemænd, og denne theoris fordring finder jeg rigtig. Jeg skal forresten gøre opmærksom på, at jeg altid går ud fra cellefængslet, og at vore divergerende meninger ialfald forstærkes derved, at De antagelig altid tager Deres udgangspunkt i fællesfængslet.

Til slutning skal jeg udhæve det ønskelige i, at man i fængslerne har så meget håndværksarbejde som muligt og så lidet som muligt af plukkearbejde og deslige småt arbejde, som hverken opøver hånden eller sysselsætter tanken.

MAZANTI. Det glæder mig meget, at vi altså forsåvidt ere enige i de af mig opstillede regler, og vi vilde vistnok blive det endnu mere, hvis vi ikke, som min ærede Hr. kollega så rigtigt har bemærket, stod på et noget forforskelligt standpunkt: han som repræsentant for cellefængslet, som jeg kun har liden erfaring i, og jeg som gående ud fra fællesfængslet. Jeg kan ligeledes være enig i, at det egenlige fabriksarbejde ikke er det heldigste i et fængsel; men når det er et større fængsel, vil det næppe aldeles kunne undværes. Alle fanger ligesålidt som alle mennesker ere således stillede, at de kunne udrette selvstændigt arbejde, og hvorledes skulde det da være muligt i et fængsel alene at forrette selvstændigt arbejde? Fængslet er et afsluttet hele for sig selv, og der må både det større og mindre arbejde såvidt muligt udføres af fangerne. At håndværksarbejde er at foretrække i et fængsel er vistnok

rigtigt; men det er efter min erfaring en aldeles forsvindende del af fangerne, der du kunne anvendes hertil.

I Horsens straffeanstalt bruges fangerne også såvidt muligt dertil; men til sine tider har man ikke engang kunnet få det til fængslet selv nødvendige arbejde af denne slags udført af fanger.

Ved den førte forhandling er jeg imidlertid bleven endnu fastere overbevist om, at arbejdets ordning i et fængsel må overordenlig meget bero på dettes beliggenhed og de stedlige forhold i det hele såvel indenfor som udenfor dets mure. —

Formanden afsluttede forhandlingerne om dette emne, idet han udtalte forsamlingens tak til de to herrer, som gennem deres udtalelser havde kastet lys over sagen. —

Derefter sattes følgende emne under forhandling:

VIII. *Hvorvidt er det nyttigt at have et optagelseshus for løsladte kvindelige fanger, og hvad skal formålet være for et sådant?*

GROTEFELT. I detta ämne, för hvilket jag hyser ett särskildt intresse, utber jag mig att vid detta tillfälle få yttra några ord.

Jag delar den åsigt, som vid den internationela fängelsekongressen i Stockholm gjorde sig gällande, att nämligen de så kallade patronage- eller skyddsföreningarna, hvilka under innevarande sekel uppstått i de flesta europeiska länder, utgöra en nödvändig beståndsdel i hvarje civiliseradt lands straffsystem och likasom sjelfva slutstenen deri.

De nämnda föreningarna skänka den frigifne vid utträdet ur fängelset sitt biträde och söka bringa honom i den ställning, att han genom arbete kan förtjena sitt uppehälle. Och godt är det också att några finnas, som vilja stödja fången, då han tager sina första steg ute i det fria; de flesta äro, såsom kändt, böjde för att stöta den frigifne fången ifrån sig.

Nu inträffar emellertid såsom regel att en anställning

såsom tjenstehjon, biträde i något handtverk eller dylikt icke genast står att erhålla. Veckor, månader kunna förgå under väntan häruppå.

Under denna tid upptaga patronageföreningarne gemensligen de frigifne i särskilda asyler eller herbergen, der de förberedas för de sysselsättningar, åt hvilka de i framtiden skola egna sig, och der man håller dem, intill dess man hunnit anskaffa dem en stadig tjänst inom en aktningsvärd familj eller en varaktig sysselsättning.

Enligt regeln hafva brottslingar af kvinnokönet, som utstått ett frihetsstraff, ännu svårare än män att efter frigifningen erhålla plats såsom tjenstehjon, då deremot lastens nästen stå för dem öppna och på dem utöfva sin dragningskraft. Herbergen eller asyler äro af sådan orsak företrädesvis att förorda för frigifna kvinnor. Förra delen af åttonde frågan i mötesprogrammet besvaras således af mig obetingadt jakande.

Med hänsyn till frigifna fångar af mankön kan frågan förefalla mera tvifvelaktig. De foga sig nämligen mindre lätt i de af enskilda personer eller föreningar viktagna anordningar och borde måhända förvaras uti inrättningar, ställda under offentlig kontroll. Men frågan gäller ju nu icke dem.

För frigifna kvinliga fångar anser jag asyler böra inrättas på de orter, der kvinnofängelser finnas, för att underlätta öfvergången till ett bättre lif för dem bland de frigifna, som sjelfva hafva någon önskan att förbättra sig.

Här öppnar sig för den ädelt sinnade fria kvinnan ett vackert fält för verksamhet; ty till arbete för de fallna bland kvinnokönet äro naturligtvis deras likar af samma kön främst kallade.

Att uppsöka de fallna i fängelserna, att stärka dem med religionens tröst, att efter frigifningen söka återföra dem på det rättas stig, se der ett godt verk att fullborda! Och i sjelfva verket hafva också många ädla kvinnor med

sådana föredömen som ELISABETH FRY, SARAH MARTIN, MARY CARPENTER egnat sig åt en dylik uppgift.

Jag öfvergår nu till frågan, huru en dylik asyl bör vara organiserad och vill, vid besvarandet af detta spörsmål, i någon mån taga råd af den erfarenhet, jag med hänsyn till en dylik asyl i Helsingfors under tio år samlat.

Då för barn och minderåriga andra anstalter böra finnas, äro asylerna ej att anses såsom uppfostringsanstalter. De behöfva ej heller vara inrättade för många skyddslingar, då vistelsen i dem i de flesta fall ej blir långvarig.

Inträdet i asylen bör vara frivilligt och den skyddsling, som ej kan finna sig i ordningen der, eger rätt att ur densamma utträda.

Anstalten ledes af en husmoder i kristlig anda och närmast i likhet med ett familjehem.

De intagna skyddslingarne förbinda sig att lyda husmodern och att förrätta det arbete, hon ålägger dem. De böra träget sysselsättas med och undervisas i de vanligaste i ett hushåll förefallande göromål, i tvätt, strykning och dylikt; de skola tillhållas att sjelfva sy och laga sina kläder samt att i tur städa rummen och hjälpa till vid matlagningen inom anstalten.

En asyl, som kunde emottaga tjugu skyddslingar, vore lagom stor för att kunna ändamålsenligt inrättas i egen gård med trädgård och duglig tvättstuga under en särskild föreståndarinna, som skulle ha hela ekonomien sig ombetrodd; i religion och de nödvändigaste elementära kunskapsstycken borde undervisning meddelas.

Åt dem, som i asylen uppfört sig väl, söker man anskaffa plats och lemmar dem intyg öfver deras uppförande. Unga och okunniga samt ännu icke konfirmerade skyddslingar böra erhålla undervisning och i asylen kvarhållas en längre tid.

Beträffande vår erfarenhet i Helsingfors kunna vi ingalunda berömma oss af några lysande synliga resultat, ehuru

vi likväl om mera än halfva antalet af de i asylen derstädes intagna icke veta något ondt. Förvånansvärdt har det förefallit oss, då vi stundom läst om inrättningar för fallna qvinnor, der nästan alla de intagna blifvit omvända och förbättrade och endast några få procent återfallit i ett lastbart lefverne.

Med hänsyn till asylens skyddslingar i Helsingfors har erfarenheten varit bittrast beträffande qvinnor, som tidigare varit prostituerade eller begifna på dryckenskap och sedermera häktats för lösdrifveri. Deremot har resultatet varit bättre med sådana qvinnor, som begått verkliga förbrytelser, såsom tjufnad, barnamord.

I några fall har det inträffat, att skyddslingar, som blifvit i asylen emottagna, åratat efteråt prisat sådant som en stor lycka för sig, emedan de i aman händelse skulle haft ytterst svårt att åter blifva upptagna bland dugliga människor. —

MUNCK. De fleste iblandt os have vistnok iagttaget, hvor bekymret en høne er, når den har udruget ællinger, og disse ællinger nu begynde at gå i vandet. Jeg kender ikke noget mere træffende billede på gode fængselsmands stemninger og tilstande, når løsladelsesdagen kommer og fangen igen bliver fri. Fængslet er jo også en slags udrygningsanstalt; det strengeste ved gerningen derinde er, at mange af æggene i forvejen ere så bedærvete, så der bliver næppe kylling eller ælling af dem; men man ved det Gud ske lov aldrig i forvejen med afgjort sikkerhed, og en god fængselsmand kendes nok derpå, at ordet „opgive“ står slet ikke i hans leksikon; han skal bare ruge ud, så godt han kan. Nu er arbejdet gjort færdigt for denne gang, imorgen går fangen ud i livet. Så ved fængselsmanden ikke blot ligesom hønen, at udenfor hønsehuset, det vil sige fængslet, er der mange farligheder i skikkelse af ræve og krager, gamle kærester og gamle kammerater, værterhuse og danseboder, men han er i grunden endnu værre stedt end hønen, thi enhver fornuftig høne opdager meget

snart, at ællingen *kan* svømme, medens en fornuftig fængselsmand i forvejen ved om sine fanger, at allesammen *tro* de, at de svømme ypperligt, men der er så sørgeligt få af dem, der i virkeligheden kunne det.

Her er oprindelsen til vore fængselselskaber. Vi ere så lykkelige i Danmark, som kun har 3 straffeanstalter, at have 5 fængselselskaber (et knyttet til hvert af de bestående fængsler, to (Odense og Viborg) havde livskraft nok til at blive stående, efterat straffeanstalterne i disse to byer vare blevne nedlagte. Om deres virksomhed skal jeg kun sige de to ting, at jeg ved ikke, hvorledes vi skulde komme ud af det, hvis vi ikke havde dem til at hjælpe de dårlige svømmere, og at trods den megen personlige og materielle støtte, som de yde, gå alligevel mange tilbunds i last og lovovertredelse, hvad der ikke kan forbyde en fængselsmand, der har så rigelig anledning til at erfare, hvad det onde er for en forfærdelig magt. Min opgave er kun at tale om et ganske enkelt punkt af disse selskabers hjælpende virksomhed, som tilmed kun praktiseres af et enkelt fængselselskab, det københavnske, hvis område væsentlig er Danmarks kvindelige forbrydere, der som bekendt alle lide deres straf i straffeanstalten på Kristianshavn.

Det mest kritiske punkt for en løsladt, ugift eller hjemløs, kvindelig straffefange er vistnok de nærmeste dage efter udgangen fra fængslet. De, som ikke efter loven skulle transporteres til hjemstavnen, stå, forsåvidt de ikke høre hjemme i København, mange gange aldeles fremmede og hjælpeløse midt i den store by uden at kende et eneste menneske eller en eneste gade og kunne overmåde let falde i hænderne på bedragere. De, som høre hjemme i København, have ofte kun sådanne tilflugtssteder og bekendte, som de helst måtte holde sig langt borte fra. Mere end en kvinde har fortalt mig, hvad det i grunden var for et frygteligt øjeblik, når friheden, som de havde længtes så meget efter, kom, og de så stod der så uendelig ensomme

midt i den larmende menneskevrimmel, tilmed knugede af den bevidsthed, at dersom folk vidste, hvor de kom fra, så vilde de sky dem. Det greb mig stærkt, hvad der engang hændtes med en gammel københavnsk fange, som ofte havde været straffet men altid for ganske ubetydelige tyverier. Hun fortalte mig kort før løsladelsen, at hun i hele den store by kun havde en eneste bekendt, en voldsom og fortrukken arbejdsmand, som hun havde levet sammen med; hun frygtede ham egenlig, men det var den eneste, der muligt vilde kendes ved hende. Jeg advarede hende indstændigt imod at opsøge ham og bad hende, når hun havde lejet sig et ordentligt logis, hvortil hun havde penge nok, at komme ud og tale nærmere med mig i min bolig. Dagen efter løsladelsen sendte hun bud efter mig fra hospitalet; med denne forunderlige hundetroskab, der ikke sjelden findes hos kvindelige forbrydere mod mænd, der mishandle dem, havde hun alligevel straks opsøgt ham, han havde drukket hendes opsparede penge op og så i fuldskab sparket den gamle stakkel i underlivet; da jeg kom ud på hospitalet, var hun allerede død. — En smule eftertanke vil hurtigt overbevise enhver om, hvilke store fristelser der ligge gemte i pludselig at flyttes fra fængslets renlighed, bestemte arbejdsorden for hver time og fuldstændige sikkerhed for næringsborg over i dårlige logiser, ørkesløshed og bekymring for, hvor brødet skal komme fra, når de fra fængslet medbragte penge ere opbrugte; og så have vi endda slet ikke talt om, hvilke ulykker gamle i fængslet neddæmpede, men ikke udslukte lidenskaber som drikfældighed og usædelighed ligestraks kunne forvolde. Endelig, hvorledes skulle de skaffe sig tjeneste eller erhverv, som ikke have en eneste ven at rådføre sig med men derimod en dårlig fortid, som gør dem umulige, når de have mod til at tale sandhed, og vikler dem ind i løgn, hvis de ville skjule den.

Når alt dette er betænkt, ville de fleste vist have en klar forståelse af, hvad et optagelseshus vil sige, og hvor

megen gavn det kan gøre. Disse løsladte kvinder trænge hårdt til et tillflugtssted, og hvem der skaffer dem det, gør en god gerning. Men så rejser der sig en hel hær af vanskeligheder, når spørgsmålet bliver om, hvorledes det skal indrettes og ordnes.

Fangen er fri fra sin løsladelsesdag af, og denne frihed skal respekteres; der må ingen tvinges ind i optagelseshuset imod sin villie, og ingen nødes til at blive der, når hun ikke selv vil. På den anden side er dette menneske en forhenværende forbryder, måske en indbrudstyv; politiet og samfundet har ret til at kræve, at når optagelseshuset tager sig af hende, skal det også føre kontrol med hende og på en vis måde gå i borgeren for hendes opførsel. Den forladte og venneløse skal behandles venligt og hjælpes, hvor hun nødvendigt trænger til det, men hun skal ikke hjælpes til at bestille ingen ting, men så hurtigt som muligt sættes til tjeneste eller arbejde. Der er dem, som det vilde være urimeligt at lade blive i optagelseshuset mere end nogle få dage; der er andre, som i den grad mangle alle betingelser for selv at kunne tjene deres brød, så de trænge til at gå en hel skole igennem, inden de komme til at du til noget. Optagelseshuset skal strække sig så vidt, så det om muligt hjælper alle hjælpeløse; på den anden side skal det vogte sig for de skabede får, der smitte andre, som komme i berørelse med dem; den herlige fordel, som cellesystemet giver, at den løsladte fange er fri for mange og farlige medvidere om hendes skam og skændsel, skal optagelseshuset omhyggeligt vogte sig for at berøve hende. Her som allevegne i verden og ikke mindst i fængselsvæsenet er det nemt nok at opstille en hel del regler for, hvorledes det skal gøres og hvorledes det ikke skal gøres, men knuden er: Hvor ere de faste og energiske og dog kærlige og milde personligheder, der forstå at styre sikkert mellem skærene og gribe det rette overfor de enkelte løsladte fanger, blandt hvilke næppe to kunne behandles på selvsamme måde. Theorier ere for-

træffelige, men personer ere meget bedre; de første er det ingen sag at lave, men de sidste, tænker jeg, må skænkes ovenfra.

Heldigvis går det således, at når institutionen er der, så pleje også personlighederne at blive givne. Men så kommer der en anden alvorlig vanskelighed, som måske falder de færreste ind, og den viser sig fra fangernes side. Vor almue her i landet er af naturen mistænksom, fanger ere det i høj grad, navnlig når løsladelsen nærmer sig, det falder dem svært at give blot en lille smule af den længselsfuldt attræede frihed bort og stille sig ind under en ny og ubekendt myndighed. Tilmed sniger der sig rygter om i fængslets kroge, der fortælle, at hvem der går ind i optagelseshuset og så igen forser sig imod loven, får et års tillæg i sin straffetid, at man sulter derinde, osv., altsammen opspind af genindsatte fanger, der skulle besmykke, at de ere faldne tilbage trods den hjælp, der blev ydet dem. Her er mere at kæmpe imod end man skulde tro, og det eneste middel, som slår igennem, er, at det under fængsels-tiden lykkes at vinde fangens tillid i den grad, at hun frimodigt tør gå ind på den vej, som anvises hende. Enhver god fængselsmand ved, hvad magt der ligger på, at fangen kommer til at tænke om sine foresatte: Har han sagt det, så er det således, thi han har aldrig lovet noget uden at holde det, men enhver god fængselsmand ved også, at sådan tillid må bygges langsomt og sindigt og utrætteligt op.

Jeg tænker ikke, at nogen kan beskyldte mig for at skjule eller undervurdere vanskelighederne ved et optagelseshus, men nu slår jeg om og siger som den, der gerne vil tros på sit ord, at mine bedste erindringer fra den tid, jeg var fængselspræst — nu er jeg det ikke mere — knytte sig til optagelseshuset. Ganske vist har jeg oplevet mangfoldige bryderier og vanskeligheder derinde; i min tjenestetid er der opført, at en kone sprang ud af vinduet, skønt døren stod åben, og det var sagt hende, at hun

kunde gå, når hun vilde, at der fandt en bortførelse sted i allerbedste form og det ved højlys dag, men en fængselsmand har jo rig anledning til snart „at udsælge sit lager af forundring.“ for at bruge udtryk af DICKENS; hvad kunne mennesker og især vildfarende mennesker ikke hitte på? Men jeg kan bevidne, at i de 6 år, jeg kendte optagelseshuset, var den gode ånd altid fremherskende i det og det så stærkt, at den kunde overvinde eller bortskræmme slette elementer, at det gik let fra hånden at skaffe tjenester og vinde familiers tillid, så de af sig selv kom og begærede en ny pige, når den første, de havde modtaget fra os, skiftede eller blev gift, at optagelseshuset blev et virkeligt hjem for mange, hvor de tyede hen for at søge råd, og hvor de samledes med glæde om søndag aften; jeg har set en snes piger der på engang, så nette og flinke som nogen samling af københavnske tjenestepiger. Derfor tør jeg sige, at optagelseshuset er en velsignelse.

Jeg skylder at tilføje, at der er sket et stort fremskridt siden min afgang. Ved en energisk dames, Frøken BARNERS bestræbelser er det lykkedes ved siden af optagelseshuset at oprette en selvstændig stiftelse for sådanne unge forbrydere, der trænge til at gennemgå en skole på længere tid for at blive dygtige til selv at fortjene deres brød. Frøken BARNER har selv været forhindret i at overvære dette møde, men hun har bedet mig om at sige, at stiftelsen, som kaldes Lindevangshjemmet, med stor glæde åbner sine døre for enhver deltager i dette møde, som kunde ønske at gøre sig bekendt dermed.

Det er uden tvivl godt og glædeligt, at det i disse dage er blevet stærkt betonet, at en fængselsmand daglig skal sige til sig selv: Husk, at disse mennesker ere forbrydere, som skulle straffes, men på den anden side af huskeseddelen står der: Husk, at det er mennesker, som du om muligt skal bringe til oprejsning, og det skal også erindres; men erindres det, så peger det iblandt andet på et optagelseshus for løsladte kvinder.

G. FR ALMQUIST. De svårigheter, hvilka möta den frigifne vid afgången från fängelset, äro ofta större, än att de kunna besegras af denne, lemnad åt sig sjelf. Så väl det allmännas fördel som den medborgerliga pligten mana oss andra till bemedling.

Sättet därför kan vara olika. — Om jag rätt uppfattat föregående talare, skulle med ett „Optagelseshus for lösladte kvinnelige fanger“ afses en af det allmänna bekostad asyl, der från fängelset lösgifna qvinnor skulle éga att första dagarne efter frigifningen njuta herberge för att under tiden förbättra sin beklädnad och söka förskaffa sig arbete eller försörjningsmedel. En sådan tillflyktsort skulle utan tvifvel vara af nytta; men måne ej den omständigheten att asylen vore en offentlig anstalt och stode under polismyndighetens tillsyn, skulle för de der vistande i viss mån medföra samma misskredit som fängelset? Sådana inrättningar allena skulle i alla händelser icke uppfylla ändamålet att i väsentligare mån underlätta återinträdet i samhället.

I de svenska qvinliga straffängelserna lemnas fångarne tillfälle att före afgången, medelst sin besparade *arbetsskilling*, förbättra eller fullständiga sin beklädnad, äfvensom att genom skriftvexling eller genom fängelseförvaltningens bemedling, söka vinna arbetsanställning. De, hvilka förut icke gjort sig illa kända, finna efter slutad cell-bestraffning för *ett första brott* ganska ofta tillmötesgående inom sin ort. Äfvenså visar erfarenheten, att barnamörderskor vanligen utan svårighet finna arbetsanställning.

Till hjälp för öfriga frigifna qvinnor hafva under senare tid i Stockholm uppstått privata asyler eller skyddshem, der sådana qvinnor upptagas för någon längre tid, vanligen ett år, för att under religiös inverkan samt en strängt moralisk, men människovänlig ledning stärkas i den sedliga uppfostran, som genom fängelsedisciplinen blifvit grundlagd. Inom dessa hem sysselsättas qvinnorna med tvätt, sömnad, väfnader, stickning af sängtäcken och strumpor m. m. och deltaga i uppässning, städning af rummen samt matlagning

och andra husliga göromål. Vana och färdighet i sådana sysslor i förening med den sedliga anda, som inom dessa hem är rådande, hafva hos allmänheten förtagit intrycket af dessa kvinnors föregående förhållanden. Hjemmens förståndarinnor hafva jemväl till uppgift att åt skyddslingarne bereda tjänst eller annat försörjningsmedel. Öfvervägande antalet hafva ute i verlden rättfärdigat förtroendet och återfallen i brott hafva varit få.

Bland sådana asyler må nämnas två inom Stockholms Diakoniss-anstalt: en särskild upprättad af H. K. H. Hertiginnan af Östergötland, Sveriges nuvarande Drottning, som fortfarande sörjer för asylens behof och slutligen ett af enskild person, fröken Borg, för enahanda ändamål inrättadt Bibelhem. — Dessa anstalter hafva uträttat mycket godt och den väg de valt, synes mig vara den bäst passande för målet af fallna eller frigifna kvinnors återupprättelse.

Äfven genom fängelse-sällskapen har återgången till ett stadgadt lefnadssätt blifvit för många kvinna underlättad. — Kvinnor, som ansetts förlorade, hafva, då tillfälle till återinträde på en bättre väg dem erbjudits, i icke få fall visat styrka nog att derpå fortgå. Erfarenheten visar att ganska många sådana skulle räddas, derest en välvillig hand oftare räcktes dem till mötes.

Under en resa hände sig, att en amerikansk dame fästade min uppmärksamhet derpå, att för Nordens fallna och frigifna kvinnor stode försörjningstillfällen obegränsadt till buds inom Förenta Staterna, blott kvinnorna hade vana att väl sköta tvätt med hvad dertill hörer.

Jag lade detta på minnet, och har tillfölje deraf inom ett af de svenska kvinno-fängelserna åt sådana arbeten gifvits stor både utsträckning och fulländning till gagn för många sedan frigifven kvinna.

I fråga om utvägarne för fallna kvinnors återupprättelse, erbjuder sig för Nordens bildade damer ett rikt verksamhetsfält. — Antalet af dem, som behöfva stöd och bemedling är stort; och möjligheten att komma dem till

hjelp är ej mindre; ty kvinnans deltagande hjerta känner icke till några hinder och hennes ihärdighet är outtröttlig att utfinna nya hjälpkällor.

Om nordens lyckligt lottade damer icke mera ofta egnat sig åt sådan verksamhet, torde orsaken dertill vara att finna i deras kända anspråkslöshet och mindre grad af sjelfförtroende. — Det gäller att bibringa dem öfvertygelse att hos dem äro medfödda de ädla gåfvor, som utgöra vilkoret för att verka i det godas tjenst och i stort till samhällets förädling. — Mera fridfullt lyckliga personer har jag icke sett, än damer, hvilka egnat hela sin lefnad och all sin egendom till att hjälpa och upprätta andra. Må mig tillåtas erinra om ett par exempel. De flesta hafva hört namnet MARY CARPENTER. — Så anspråkslös som någon, föranledde henne åsynen af nöden och eländet inom vissa delar af Englands folkrika städer att eftersinna, hvad som kunde göras för att minska och med tiden förekomma dessa förhållanden, och utvägar dertill yppade sig för henne i mån af behofvet. Vid talrika möten i Englands städer uppträdde denna dame och framhöll i all sin enkelhet nödvändigheten att taga hand om fallna och om den talrika mängd barn, som voro lemnade åt sig sjelfva att tillväxa i laster och förderf, samt att för sådant ändamål upprätta arbets- och söndagsskolar.

Sanningen af hennas ord verkade och Englands parlament dröjde ej att genom lag bereda verkställighet åt hvad hon föreslagit. MARY CARPENTER hade sjelf i staden Bristol två sådana skolor, och föredömet ledde inom hennes land till talrik efterföljd. Hon öfverreste till Ostindien och genom sina flärdlösa framställningar inför stora församlingar inverkade hon så mäktigt, att uti det landet blefvo upprättade ej blott räddnings-skolor för barn, utan jemväl skolor för flickor och uppfostringsanstalter för ungdom. Hon gjorde förnyade resor både till Ostindien och Amerika för att tillse dessa anstalter och underhålla samt lifva intresset för desamma.

Ett annat fruntimmer, hvares personliga bekantskap jag äfven haft tillfälle göra, var Miss KIRKMAN, som för några årtionden sedan, på egen bekostnad, vid Golden Bridge nära Dublin i Irland upprättade ett räddningshem, en större asyl för fallna kvinnor. Denna handhades af Miss K. så praktiskt, att, sedan det progressiva straffsystemet med ett intermediärt stadium i Irland blifvit infördt, den irländska regeringen vände sig till Miss K. med begäran, att hon ville i sin asyl emottaga Irlands kvinliga „convicts“ (straffångar å minst fem år), sedan de aftjenat första delen af straffet i cell. Slutligen ingick hon på förslaget, men under uttryckligt villkor, att henne tillerkändes rätt att personligen bedöma när fången nått erforderlig stadga för att återgå till frihet. Vid mitt besök vid Golden Bridge voro under Miss K:s vård mera än 150 convicts. Många hade från anstalten utgått och genom stadga och redbart uppförande lyckats utplåna minnet af en föregående skuldbelastad lefnad.

Från Kontinenten skulle kunna anföras flera liknande exempel.

Finnes nu anledning betvifla att Nordens damer ej ega en lika förmåga att verka det goda? Nej visserligen icke. Det fordras blott, att de taga mod till sig och med förtroende gripa verket an. God början är halfgjort arbete. Ett kärleksfullt hjerta och en kraftfull vilja förmå både anvisa vägen och förse med medlen. — Säkert skulle mången, som är i besittning af världens goda, finna tillfredsställelse att befordra en idé, hvares betydelse de nog insett, men hvares genomförande afbidat initiativet af en mera företagsam kärlekens ande.

A. E. DAHLBERG. Det er såre vanskeligt at få indrettet et godt optagelseshus, hvad Pastor MUNCK jo også i sit foredrag stærkt har betonet. Jeg skal af hensyn til tidens korthed ikke inklade mig på nærmere at påvise, hvor meget der bør tages hensyn til; det er desuden noget, som er bekendt nok for hver den, som har syslet lidt med denne tanke. Jeg skal indskrænke mig til at

fremhæve en efter min mening meget stor fare. Det er for største delen cellefanger, som tages under forsorg; i fængslet gør man alt, hvad der kan gøres, for at forhindre, at de lære nogen af deres medfanger at kende, og det er en af cellesystemets store velsignelser, at fangen, når han eller hun forlader fængslet, kan sige: „jeg kendes af ingen og kender ingen.“ Er det da ikke farligt så, efter at de have udstået straffen, at sætte dem på et optagelseshus, hvor de bringes sammen, blive kendte med hinanden og derved såre let udsættes for skadelig indflydelse og sørgelige følger i fremtiden? Kommer hertil, at fangerne i almindelighed helst ville tiltræde tjeneste, straks når de forlade fængslet, så forekommer mig intet at være naturligere, end at fængselspræsten i forvejen sørger for at have konditioner til dem. Det kan lade sig gøre, når man har den rette assistance; jeg har selv erfaret det og kan derfor tale med derom. Naturligvis gives der sådanne, hvis helbred har lidt under opholdet i fængslet, og som derfor trænge til en hviletid; det vilde være uforsvarligt ikke at lade dem samle kræfter, før man sender dem ud at tjene. Men da deres antal kun er meget lille (thi talen er jo som bekendt her kun om personer, som i reglen kun have udstået en forholdsvis kort straffetid), er det for deres skyld for kostbart at indrette et optagelseshus. Derfor synes det mig bedre at lade dem være hos familier, til de ere skikkede til at tiltræde en tjeneste, dog således, at hver familie kun modtager én person ad gangen. Herved undgås faren for den skadelige indflydelse, som den ene let kan have på den anden.

KAYSER. Det forekom taleren, som om Pastor DAHLBERG, uagtet den glæde han havde lagt for dagen over Pastor MUNCES foredrag, alligevel havde alvorlige anker imod et optagelseshus, og det var til disse anker taleren gerne vilde knytte nogle bemærkninger. Man bør ikke tvinge nogen kvinde ind i optagelseshuset, selv om man formåede det, men deraf følger ikke, at en modstand hos fangen mod at optages der, hvor forholdene i almindelig-

hed ere hende ubekendte, kan bruges som et bevis imod optagelseshuset. Fordi fangen vælger, når spørgsmålet forelægges hende, at gå lige i en plads, når hun forlader fængslet, så følger ikke deraf, at det ikke havde været ønskeligere, om hun i en overgangstid havde kunnet berede sig lidt til forandringen. Og når der skal søges pladser, ligger det da naturligt for præsterne at besørge dette? Have de ikke ganske andre opgaver ligeoverfor fangerne end at skaffe dem konditioner, og bør det ikke overlades til folk, der ved deres forbindelser og stilling kunne gøre det lettere og sikrere? Pastor DAHLBERG indrømmer, at nogle fanger kunne ikke gå umiddelbart fra fængslet i en tjeneste; de kunne være så legemlig svage, at de behøve nogen tids hvile for at komme sig; men efter hans mening skulle de ikke finde denne i et optagelseshus, men de skulle anbringes nogen tid hos familier. Denne udvej synes ingeniunde at være heldig; de familier, der ville modtage løsladte fanger, ville gøre det for at have en lille fortjeneste deraf; de ville i almindelighed sidde i små kår, og den lejlighed, de bebo, er vist sjelden større, end de selv behøve den. Den ønskelige og nødvendige afsondring vil derfor sjelden finde sted der, og man vil mangle lejlighed til at føre nogen virkelig kontrol med hende. Det er formentlig let at indse, at der i begge henseender kan afstedkommes stor skade. Pastor DAHLBERG anfører til fordel for denne fremgangsmåde, at den er mindre kostbar end at benytte et optagelseshus. Dette er dog kun tilfældet, hvor fængselspræster have den opfattelse af et sådant, som Pastor DAHLBERG har vedkendt sig, thi i så fald vil følgen deraf være, at optagelseshuset kun vil blive lidet benyttet, og da bliver det let en uforholdsmæssig kostbar indretning. Anser fængselspræsten derimod optagelseshuset for et sted, hvor den frigivne kvindelige fange med nytte kan standse en kort tid under nødvendig kontrol for ved kærlig hjælp at genoprette orden i sine forhold, da vil det blive meget benyttet, og da vil

det formentlig være den billigste måde at komme mange til hjælp på.

Som medlem af det københavnske fængselselskabs bestyrelse havde taleren det hverv at beskæftige mig med dets optagelseshus, og det er denne stilling, der havde givet ham anledning til at fremføre disse bemærkninger til de anker, som Pastor DANILBERG efter hans formening med urette havde anført imod det.

HOLDT. Hr. Pastor MÜNCK bringer jeg min tak for hans udtalelser om den foreliggende sag. Såvidt det har ladet sig gøre, har jeg med glæde fulgt arbejdet her i København til faldne kvinders redning; og når jeg er tilstede her nu, er det nærmest for at se dette arbejde på nært hold.

For mig står det som aldeles nødvendigt, at der findes retningsanstalter for faldne kvinder. Jeg skal villigt indrømme, at der iblandt de straffede kvinder kan findes enkelte, som ere skikkede til at træde lige fra straffeanstalten ud i tjeneste, men i regelen ere de dog ganske uskikkede dertil. Som oftest have jo disse kvinder haft et dårligt hjem og dårlige tjenester, og som følge deraf have de lidet eller intet lært. Fordringerne behøve derfor ikke at være store, førend de overstige, hvad en sådan pige evner, og hun vil da, fordi disse kvinder ikke ere i besiddelse af den villiestyrke og selvfornegtelse, som trænges under sådanne omstændigheder, letteligen opgive håbet om, at hun kan overvinde vanskelighederne, og enden bliver, at hun en vakker dag løber fra det hele og står nu med mindre tillid både til sig selv og andre, end hun allerede havde.

Og hvis man skal tage dem lige fra straffeanstalten og anbringe dem i familier, skal det da være der, hvor der blot er én, eller der, hvor der er flere tjenere? Begge dele frembyde efter min formening vanskeligheder. I første tilfælde bliver det jo af og til nødvendigt at overlade huset ganske til en sådan pige, og derved kan man udsætte hende for altfor store fristelser; og skal hun komme

der, hvor der er flere tjenere, vil det vanskeligt undgås, at hun af sine medtjenere får høre et og andet bittert ord for sit fordums liv, og en sådan kvinde må være kommen langt, førend hun tåler det.

Den støtte, hensynsfuldhed og kærlighed, som sådanne kvinder trænge, kan i regelen kun findes i et hjem, hvor arbejdet er afpasset efter, hvad de formå, hvor de føres fra det lettere til det vanskeligere, og hvor det i et og alt er målet at genvinde dem for samfundet — med andre ord i et retningshjem.

Så lang erfaring har jeg jo ikke men dog tilstrækkelig til at kunne sige, at jeg for min del ikke kan gå ind på anbringelse i familier, og det ikke blot fordi de efter min formening ere uskikkede til at overtage en tjeneste, men også fordi det, når jeg betænker al den elendighed, en sådan pige kan føre ind i et hjem, forekommer mig at være et farligt spil.

STAHLFEST-MØLLER. Det er ikke behageligt at skulle tale mod en sag, der bliver båret frem med så megen kærlighed. Men da jeg er blandt dem, der må regnes til dens modstandere, skal jeg i al korthed tillade mig et par ord derom. Jeg lover i alle måder at tage det tilbørlige hensyn til tiden. Der er forøvrigt noget forunderligt i, at alle ere enige om at hylde bestemte principer, enten celle-systemet særligt eller det progressive system, men så snart vi komme til optagelseshuset, der, som det er blevet bemærket, skal danne slutstenen på hele værket, fornægtes egentlig begge principer. Hvad Pastor MUNCKS foredrag angår, må jeg gøre opmærksom på, at ingen af de af ham omtalte kvinder kan henregnes til dem, der anbringes på optagelseshuset. Der anbringes ifølge forholdenes natur kun sådanne kvinder, — når, vel at mærke, de, der have begået barnemord, undtages, — der alene have udstået en i henseende til tid kortere straf i celle. Det undrede mig, at Pastor MUNCK slet ikke nævnte, at optagelseshuset også modtager kvinder, løsladte fra arresthuset. Jeg skal nu nævne nogle af de

grunde, der gøre, at jeg må anke på eller nære frygt for optagelseshuset, uden at jeg dog af hensyn til tiden tør indlade mig på at udvikle dem nærmere. Jeg anser det for farligt at samle kvinder fra arrest og fra fængsel på et sted. Pastor MUXCK udtalte selv, at fangerne måtte beredes til optagelseshuset. En sådan beredelse kan for arresthusets vedkommende på grund af den kortere tid blive næsten umulig. Hvad den kvindelige del af arresthuset angår, følges, så vidt jeg har kunnet skønne, nærmest et tretalssystem. Når jeg nævner Kjøbenhavns arresthus, må jeg tillige minde om, at vi håbe på et nyt, og at altså forholdene der kun ere foreløbige. Flere kvinder sidde altså sammen. En kvindelig arrestant kan nu godt stille sig alvorlig såvel for assessor som præst, og alvoren kan være virkelig, men træder hun ind blandt de andre arrestanter, vil hun kun sjældent have mod og udvikling til at vedkende sig det blandt dem. Tværtimod danner der sig desværre i reglen et frivolt sprog mellem hende og dem, der indeholder mere end et smitstof. Møde nu sådanne piger på optagelseshuset, behøve de end ikke altid just at falde ind i det gamle sprog, det kan være som en stille bevidsthed og hemmelig forståelse mellem dem og virke så meget skadeligere, som de her ikke ere de, som samfundet holder under dom, men de, som samfundet særlig antager sig, som værdige til hjælp, om jeg så må sige, ud af hele flokken. Hvad der før var et fordærvt menneskes tale, har nu i meget mistet sin bråd, og den alligevel uskyldigere part skades. Endelig må jeg fremhæve, at intet arbejde naturligt kan samle dem i optagelseshuset. Jeg skal endnu kun tilføje, at også jeg tror på en fremtid for et optagelseshus, og ligesom jeg overhovedet er taknemmelig for enhver belæring om det rigtigere, vil jeg ganske vist glæde mig over og inderlig takke den, der kan overbevise mig om dettes fortræffelighed.

KAYSER. Hr. Pastor STAHLFEST-MØLLER havde vel nu vendt sig fra optagelseshuset, men han troede på dets fremtid. Taleren håbede også, at den kærlige interesse, som

pastoren tidligere havde skænket den institution, vilde vende tilbage. For at hjælpe hertil vilde taleren prøve på at svække de fremførte indvendinger. Når man savnede systematisk arbejde i optagelseshuset, måtte det erindres, at det ikke var et optagelseshus, men kun en station, hvor tiden udfyldes ved tilvejebringelse og udbedring af beklædningsgenstande, husets daglige gerning m. m. Lediggang kendes ikke der. Frygten for en skadelig indvirkning af samlivet i optagelseshuset formildedes meget, når det erindredes, at dels var dette kun kort, dels fandt det sted under en stærk kontrol, og at de, der havde siddet som fanger i samme arrest, ikke kom under en ny indflydelse i optagelseshuset, og at de, der ikke havde siddet i samme arrest, hvad der var det hyppigste, sædvanlig ikke kendte hverandre. At et kort samliv imellem en kvinde, der havde siddet i celle, og en anden, der havde siddet i arrest, således som dette samliv var begrændset i optagelseshuset, skulde være særlig uheldigt, kunde taleren ikke antage. —

Formanden takkede for de udtalelser, der fra Norge, Sverige og Finland vare fremkomne i denne sag, som for øjeblikket havde stor interesse for Danmark.

Formanden meddelte, at de tre på programmet som nr. 9, 10 og 11 opførte emner ikke kunde komme til forhandling af hensyn til den fremrykkede tid. Han satte derpå det sidste nr. på programmet:

Foreningens anliggender under forhandling.

Udkastet til love for Foreningen forelå til vedtagelse, idet dog bestyrelsen heri foreslog en ændring i § 2 og i § 6.

Lovene vedtoges med disse ændringer. (Se side 362 og 364).

Formanden meddelte dernæst, at Norges lokalbestyrelse havde udbedt sig, at *Christiania* måtte blive Foreningens næste mødested.

Forsamlingen modtog indbydelsen.

Derpå skredes til valg af bestyrelsen for næste møde,

idet hvert lands bestyrelse valgtes af sit lands deltagere.
Valgte blev:

- Hr. G. FR. ALMQUIST for Sverige,
- C. C. SMITH og } for Norge,
- R. PETERSEN }
- A. GROTEFELT for Finland,
- FR. BRUUN for Danmark.

Formanden gav sluttelig oplysning om medlemsantallet fra de forskellige lande og erindrede om, at de ved forhandlingerne gjorde udtalelser snarest muligt skriftlig måtte tilstilles sekretæren. Derpå oplæstes og vedtoges protokolen.

Formanden. Mødets forhandlinger ere nu sluttede. Det være mig tilladt, førend jeg hæver mødet, at udtale nogle afsluttende ord. Disse forhandlinger ere ikke blevne ledede af den mand, som ifølge sin stilling nærmest måtte være kaldet dertil, den højtfortjente chef for Danmarks fængselsvæsen. Jeg skal herom bemærke, at det kun var Fængselsdirektør BRUUNS bestemt udtalte ønske, som hindrede mig i samtidig med, at jeg bød mødets deltagere velkomne, at foreslå ham til forhandlingernes leder. Når jeg derefter modtog det på mig faldne valg, var det i fuld erkendelse af, at jeg som theoretisk kriminalist her befandt mig på et område, der gik udenfor min sædvanlige opgave. Men jeg medbragte til det mig betroede hverv en meget levende følelse af vigtigheden og betydningen af den praktiske fængselsmands gerning. Denne gerning stiller så store krav, den er så anspændende, så ofte ledsaget af skuffelser, at det er godt for ham, om der i møder som dette kan skaffes ham den forfriskning, der ligger i at styrkes i overbevisningen om rigtigheden af de ledende grundsætninger for hans virksomhed, og i at udveksle erfaringer med kaldsfæller, der virke under væsenlig ensartede forhold. Har mødet båret denne frugt, er dets hensigt opnået. Og det tror jeg, at vi, uden at overvurdere mødets betydning, tør

bekræfte. Jeg tror også, at indtrykket af forhandlingerne vil have givet enhver bekræftelsen af, hvad jeg udtalte ved mødets begyndelse om berettigelsen netop af en nordisk forening for fængselsagen. Her har ingen forskelligartet tankegang lagt hindringer i vejen for den fulde, gensidige forståelse. I de emner, der ere blevne drøftede, have opfattelserne vel kunnet skille sig fra hverandre; men adskillelsen har ikke været bestemt væsenlig ved landene. De i sagen selv grundede forskelligheder have alene bestemt den.

Med den fulde forvisning, at mødet i disse dage har været til gavn og glæde for deltagerne, skal jeg derfor nu slutte det, idet jeg udtaler en tak på forsamlingens vegne først og fremmest til de mænd, der have forberedt emnernes drøftelse og på den mest imødekommende måde fulgt bestyrelsens opfordring herom, i adskillige tilfælde med kort varsel, — dernæst til dem, der har gjort selve den mundlige forhandling frugtbringende ved deres udtalelser, — så til universitetet, der velvillig har stillet dette lokale til vor rådighed, — endelig til pressen, der med omhu og ihærdighed har bragt forhandlingernes indhold til almenhedens kundskab og ikke ladet sig afskrække ved den til dels mindre gode plads, vi kunde byde den.

Personlig må jeg udtale min tak til bestyrelsens øvrige medlemmer, i samråd med hvem ethvert opstående spørgsmål er blevet løst med lethed, og hvis velvillie mod mig under mit hverv intet øjeblik har fornegtet sig, — dernæst til sekretariatet, der har udført sit hverv med utrættet iver og i så mange henseender derved gjort mig formandshvervet let, — endelig til hele forsamlingen. Jeg skylder Dem alle lutter tak, fordi De ikke have taget mig ilde op, at jeg som formand undertiden har grebet ind særligt i det øjemed at begrænse udtalelsernes omfang. Jeg har gjort det alene af den grund, at jeg tilligemed bestyrelsen anså det for højst ønskeligt i den knapt tilmålte tid at nå idetmindste så vidt i den opstillede række af forhandlings-

emner, som sket er. Det var nemlig vort ønske, at så mange forskellige sider af fængselssagen kunde blive bragt under forhandling, at et udbytte kunde vindes af enhver deltager, hvilken særlig forgrening af sagen han end nærmest måtte være knyttet til.

Hermed hæver jeg mødet.

Hr. G. FR. ALMQUIST bragte Hr. Goos forsamlingens tak for hans hensynfulde ledelse af forhandlingerne, hvortil forsamlingen sluttede sig ved at rejse sig.

Mødet hævet kl. 3.

De fremmede deltagere vare d. 7de Juli indbudne af de danske til en sexa i Dyrehaven, på Fortunen, ligesom de d. 8de Juli efter indbydelse deltog i en afskedsmiddag på Skydebanen, hvorefter man besøgte Tivoli, hvis bestyrelse velvillig havde ladet adgangen til samme stå åben for forningens medlemmer i mødedagene.

I November 1880.

C. Goos.
Formand.

FR. STUCKENBERG.
Sekretær.

SUMMARISK REGNSKAB

over

INDTÆGT OG UDGIFT.

Udgifterne i anledning af mødet have til bekendtgørelser'
papir, indbinding og heftning, festbånd, porto og telegram-
mer, rengøring, håndværkere og assistance af forskellig slags
udgjort 225 kr. 40 øre,
til trykning 870 - 00 -

I alt 1095 kr. 40 øre.

Disse udgifter ere dækkede af 108 medlemmers kon-
tingent à 5 kr. til beløb 540 kr., og resten af et tilskud
fra justitsministeriet.

I November 1880.

BRUUN.

Goos.

Love

for

Den Nordiske Penitentiærforening.

§ 1.

Den Nordiske Penitentiærforening har til formål ved forhandling mellem alle, som i Danmark, Norge, Sverige og Finland theoretisk eller praktisk have interesse for fængsels-sagen, at bidrage til uddannelse af en sagkyndig og så vidt muligt samstemmende dom om de under dennes område hørende spørgsmål.

§ 2.

Foreningen holder møde afvekslende i de forskellige nordiske lande. Ved ethvert møde bliver der at tage bestemmelse om stedet for den næste sammenkomst.

„Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“ er foreningens organ.

§ 3.

Foreningens bestyrelse består af 5 mænd, nemlig 1 for hvert af de 4 lande, som foreningen omfatter, og desuden 1 for det land, hvor det næste møde afholdes. Bestyrelsen deler sig i lokalbestyrelser, en for hvert land.

Medlemmerne af bestyrelsen vælges på hvert møde. Dens funktionstid varer til slutningen af det næste møde.

§ 4.

Det påhviler lokalbestyrelsen i det land, hvor mødet skal holdes, at træffe de til dettes forberedelse og afholdelse fornødne foranstaltninger. Når lokalbestyrelsen til dette øjemed finder det fornødent, kan den forstærke sig med flere medlemmer. Alle forhandlingsforslag, betænkninger m. m., som ønskes forelagte mødet, afgives til den.

§ 5.

Så vidt muligt skulle de mundlige forhandlinger på foreningens møder forberedes derved, at forhandlingsforslagene, forsynede med en kortfattet motivering eller udvikling, omdeles til deltagerne en passende tid før mødet. Selve forhandlingen indledes af et for hvert emne af vedkommende lokalbestyrelse udpeget medlem.

§ 6.

Forhandlingerne på møderne ledes af en for hvert møde valgt formand, der tillige i forening med bestyrelsen bestemmer, i hvilken orden forhandlingsgenstandene skulle tages for.

Formanden vælges ved forhandlingernes begyndelse af og blandt deltagerne i mødet.

På samme måde vælges 1 eller flere viceformænd og 1 eller flere sekretærer.

§ 7.

Beretning om forhandlingerne meddeles i „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“.

§ 8.

Ethvert medlem af foreningen erlægger et kontingent af 5 kroner for hver gang, et møde afholdes. Herfor haves adgang til selve forhandlingerne samt ret til at erholde de trykte meddelelser, som omdeles forud for mødet, samt et særtryk af den i tidsskriftet meddelte beretning om forhandlingerne. Den, der en gang har tegnet sig, anses som medlem, indtil han udmelder sig.

§ 9.

Over foreningens indtægter og udgifter føres regnskab af lokalbestyrelsen i det land, hvor det pågældende møde holdes. Muligt overskud afgives til lokalbestyrelsen i det land, hvor det næste møde skal holdes, for i fornødent fald at benyttes til hjælp ved udgifterne ved dette. Bestyrelsen træffer ved hvert møde af foreningen afgørelse om størrelsen af det tilskud, der bliver at yde „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“ til trykningsudgifter, som påhviler tidsskriftet i anledning af mødet.

Stadgar

för

Den Nordiska Penitentiärföreningen.

§ 1.

Den nordiska penitentiärföreningen har till mål att medelst förhandlingar mellan alla, som i Danmark, Sverige, Norge och Finland teoretisk eller praktisk intressera sig för fångvården, bidraga till utbildandet af en sakkunnig och såvidt möjligt är samstämmande åsigt om de till dess område hörande frågor.

§ 2.

Föreningen håller sina möten omvexlande i de särskilda nordiska länderna. Vid hvarje möte bestämmes stället för nästa sammanträde.

„Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“ är föreningens organ.

§ 3.

Föreningens styrelse består af 5 män, neml. 1 för hvardera af de 4 länderna, som föreningen omfattar, och dessutom 1 för det land, i hvilket nästa möte kommer att hållas. Styrelsen fördelar sig i lokalstyrelser, en för hvarje land.

Styrelsens medlemmar väljas på hvarje möte; deras funktionstid varar till nästa mötes slut.

§ 4.

Lokalstyrelsen i det land, hvarest möte skall hållas, åligger att träffa nödiga anstalter för detsammans förberedande och hållande. När lokalstyrelsen för detta ändamål finner det nödigt, kan den förstärka sig med flera medlemmar. Alla förslag till förhandlingar, betänkanden m. m., som önskas föreläggas mötet, inlemnas till densamma.

§ 5.

Såvidt möjligt är, böra de muntliga förhandlingarne på föreningens möten sålunda förberedas, att förslagen till förhandlingarne, försedda med en kortfattad motivering eller utveckling, utdelas till deltagarne lämplig tid före mötet. Sjelfva förhandlingen inledes af en för hvarje ämne af vederbörande lokalstyrelse utsedd medlem.

§ 6.

Förhandlingarne på mötena ledas af en för hvarje möte vald ordförande, hvilken tillika i förening med styrelsen bestämmer, i hvilken ordning förhandlingsämnena böra företagas.

Ordföranden väljes vid början af förhandlingarne af och bland deltagarne i mötet.

På samma sätt väljas 1 eller flere vice ordförande samt 1 eller flera sekreterare.

§ 7.

Redogörelse för förhandlingarne meddelas i „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“.

§ 8.

Hvarje medlem af föreningen erlägger afgift af 5 kronor för hvarje gång, möte hålles. Härför erhålles tillträde till sjelfva förhandlingarne samt rättighet att erhålla de tryckta meddelanden, som böra utdelas före mötet, samt ett separattruck af den i tidskriften meddelade redogörelsen för förhandlingarne. Den, som en gång tecknat sig som medlem, anses som sådan, tills han anmäler sig till utträde ur föreningen.

§ 9.

Öfver föreningens inkomster och utgifter föras räkenskaper af lokalstyrelsen, hvarest pågående möte hålles. Möjligt öfverskott aflemnas till lokalstyrelsen i det land, hvarest nästa möte kommer att hållas, för att i händelse af behof användas till hjälp vid utgifterna för detta. Styrelsen beslutar vid hvarje föreningens möte storleken af det tillskott, som skall erläggas till „Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen“ för de tryckningskostnader, som tidskriften med anledning af mötet får vidkännas.

Blandet Indhold.

Kjøbenhavns politi i 1879. Efter beretningen for 1879 om Kjøbenhavns politi har antallet af *samtlig*e forbrydelser, der ved anmeldelse eller opdagelse uden foregående anmeldelse ere komne til politiets kundskab, udgjort 5,169 mod 5,118 i 1878 og 5,384 i 1877.

Forbrydelserne ere fordelte således:

	1879.	1878.	1877.
Mod den offentlige myndighed og orden	41	43	35
- sædeligheden	247	248	205
- personer	112	110	151
- ejendomsretten	4,624	4,575	4,854
Falsk	92	81	68
Brandstiftelse	5	7	6
Andre forbrydelser	48	54	61

Procentvis og sammenstillet med de 5 foregående år stiller forholdet sig således, at af hvert 100 forbrydelser udgjorde

	1879.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.
Forbr. mod sædelighed	4,78	4,85	3,81	3,44	3,56	4,29
- - personer	2,17	2,15	2,86	2,58	2,20	2,28
- - ejendomsret	89,45	89,39	90,16	91,11	91,65	91,40
Falsk	1,78	1,58	1,28	0,96	0,77	0,77
Andre forbrydelser	1,82	2,03	1,89	1,91	1,82	1,26

Af forbrydelser mod ejendomsretten have

simple tyverier udgjort: i 1879: 3,050, i 1878: 2,935, i 1877: 3331					
grove — — — 622 — 730 — 603					
bedragerier — — — 889 — 839 — 840					

Antallet af simple tyverier er således steget med 3,9% mod 1878, hvorimod antallet af grove er dalet med 17,4%.

Af de begåede tyverier have 2,532, nemlig 2,174 simple og 358 grove, angået koster af indtil 10 kr.s værdi. Af samtlige tyverier have således noget over to trediedele (69 %) været småtyverier.

Antallet af de for forbrydelser anholdte udgør i 1879: 1,423 mod 1,357 i 1878 og 1,537 i 1877.

Tiltalte børn under 15 år:

udgjorde i	1879.	1878.	1877.	1876.	1875.	1874.
	151,	203,	132,	123,	140,	122.

Af disse i 1879 tiltalte 151 børn vare 111 tiltalte for tyveri, de øvrige 40 for andre lovovertrædelser.

For *Drukkeskab* er anholdt 4,634 mod 4,417 i 1878 og 2,556 i 1868.

Arrestdagens antal har været 62,326, hvoraf ligesom i 1878 de 54 pCt. ere tilbragte i celle.

Den dalen af arrestanternes antal, der ellers plejer at indtræde i sommermånederne, er i år ganske udebleven.

De 24,991 arrestdage ere tilbragte i fællesarrest, de 15,624 heraf i de 12 oprindelig til arbejdssale bestemte lokaler i det midlertidige arresthus på Christianshavn, der have været belagte med gennemsnitlig 6,1 fange i hvert. Disse fanger tilbringe dog natten under afsondring i fængslets natceller.

Vridsløselille fængselselskab har efter dets beretning for 1879 i dette år understøttet i alt 268 personer; heraf bleve 184 hjulpede for første gang, hvorimod de øvrige 84 tidligere havde modtaget understøttelse. Der var i det forløbne år løsladt 357 fanger fra Vridsløselille fængsel, et antal, som kun én gang tidligere var nået, og begæringer om hjælp fra tidligere løsladte vare indkomne i usædvanligt antal. Kravene til selskabet i det hele havde derfor været betydelige. Hjælpen bestod dels i rede penge dels i beklædning, værktøj og anbringelse i beskæftigelse. Denne sidste hjælp betragtedes som den bedste, men tillige som den vanskeligste at skaffe tilveje. Dog var det lykkedes at anbringe 36 ved forskelligt erhverv, især som tyende. Den samlede udgift til understøttelser beløb sig til 4891 kr. 28 øre eller i gennemsnit 18½ kr. til hver person.

Selskabets virksomhed fra dets stiftelse i 1860 til udgangen af 1879 sammenfattes i korthed ved angivelsen af, at omtrent halvdelen af alle de fra Vridsløselille fængsel løsladte fanger have fået større eller mindre hjælp, at de understøttedes antal beløber sig til 2415 personer og at heraf 1976 ikke atter ere indsatte i nogen straffeanstalt.

Opdragelsesanstalten på „Holsteinsminde“ for forsømte børn. Beretningen for 1879 meddeler, at der i dette år på institutet i alt har været 116 børn, 56 stadigt, de øvrige i kortere eller længere tid, samt at året begyndte med 91 børn og sluttede med 81, nemlig 55 drenge og 26 piger. Drengene bo alle i samme bygning efter

kaserneringsystemet. Til 12—16 piger har man derimod i 1873 ved hjælp af en gave fra det Classenske fideikommis fået opført en særegen bygning. Såvel disse som de øvrige pigebørn, der bo afsondrede fra drengene på „Holsteinsminde“, leve som en særegen familie, hver med sin lærerinde og styrerske. Man arbejder hen imod at få drengene delt i 3 hold, hvert med sit hjem ligesom pigerne. Hvert hjem skulde da indeholde sovestue, legestue, lærerbolig samt nogle mindre rum. Spisning, arbejde og lege i det fri skulde dog vedblive at være fælles. Dette formål vil Holsteinsminde imidlertid ikke kunne se opnået, hvis ikke velgørenheden vil sætte det istand dertil, hvad der anses for at være særdeles ønskeligt.

Drengene arbejder udenfor skoletiden, om sommeren i gård, mark og have, om vinteren og i dårligt vejr ved kurvefletning, kostebinding, lidt skomagerarbejde o. l.; pigerne beskæftiges på systuen eller i huset. Der undervises kl. 6½—8¼ morgen, 9 til henimod 12 samt 5 til 8 eftm. Egenlige ferier holdes ikke.

Hvert barn har i gennemsnit i 1879 kostet 293 kr. 68½ øre, medens der kun fordres 160 kr. årlig i plejeponge for hvert barn, med et tillæg af 35 kr. som bidrag til udstyr, når barnet skal konfirmeres. Til dækning af underskudet herved samt til øvrige udgifter får institutet årlig en gave af statskassen på 4500 kr., andre gaver beløb sig i 1879 til 7127 kr. 73 øre, medens overskud af gårdens drift (gården har en jordlod på 130 tdr. land med 17 tdr. hartkorn) beløb sig til 2898 kr. 62 øre. Den samlede indtægt udgjorde 34857 kr. 63 øre, men den samlede udgift, iberegnet tidligere års underskud, beløb sig til 43679 kr. 73 øre, så der er trang til at velgørenheden vil vise sig virksom. Men skøndt denne trang er tilstede, påvises dog, at den finansielle stilling må siges at have bedret sig ikke ubetydeligt, så at man også i denne henseende ser fremtiden imøde med godt håb.

Literatur.

Ein Blick auf das Fürsorgewesen für entlassene Strafgefangene mit besonderer Berücksichtigung Deutschlands, von Dr. H. FÖHRING. Oldenburg. 1880.

Forfatteren har som befuldmægtiget for Hamburg fremlagt dette lille skrift på den internationale velgørenhedskongres, der i dette efterår afholdtes i Milano. Opgaven har været i korte træk at give en historisk oversigt over de skridt, som indtil dato ere gjorte rundt om i verden for at støtte den løsladte fange. Den Nordiske Penitentiærforenings forhandlinger om et optagelseshus for kvindelige fanger ved dens møde i Juli d. år ere således også kortelig gengivne, ligesom de sagen vedrørende forhold i Norden ere meddelte i tilbørligt omfang. Af disse meddelelser kan det fremhæves, at Forfatteren anser det i Odense 1797 stiftede selskab for muligt det ældste i Europa. — Efter at Forfatteren har omtalt de forskellige landes patronageselskaber og Tysklands særligt, nævner han de forslag og beslutninger, som ere fremkomne på de forskellige penitentiære kongresser, og slutter med nogle bemærkninger om vigtigheden af, at den løsladte fange kan finde en støtte i samfundet. — Forfatteren fortjener åbenbart tak for dette bidrag til patronagegerningens historie og for den interesse for samme, der går igennem stoffets behandling, men som forøvrigt ikke er ny for dem, der kende Forfatterens hidtidige virksomhed i den penitentiære sags tjeneste.

Rivista di discipline carcerarie. 1880. Nr. 2—3 indeholder: Fængselsarbejdets indflydelse på det fri håndværks udøvelse i Tyskland og Italien, af A. BERNABO SILORATA; Den d. 12 Febr. 1878 nedsatte engelske fængselskommissions rapport (Tidsskriftet 1879, side 313); Den preussiske lov af 13 Marts 1878 om forsømte børns anbringelse (Tidsskriftet, 1879, side 79); Agerbrugskolonien på S. Martino della Scala ved Palermo. Af blandinger fremhæves: Opførelsen af fængsler

ved hjælp af fanger; Notice om Guiana; Fængselselskabet i Saluzzo; En international velgørenhedskongres i Milano 29 Aug. til 4 Septbr. 1880; Nekrolog.

Nr. 4—5 (1880). Straffereformen. — Åbent brev fra A. de FORESTA; Studie over forbryderiske sindssyge, selvmordere og tilbagefaldne i Italien, af Dr. COUGNET; Betleri og de virksomste midler derimod, af CARLO BOCCIO; Den d. 12 Febr. 1878 nedsatte engelske fængselskommissions rapport (fortsættelse); Kritik og bemærkninger til straffereformen i Italien, af M. ADAMI; Bibliografi. Af blandinger fremhæves: D. Nicholson; Et kapitel af sindssyge forbryderes historie i England; Roms fængsler; Dødsstraffen i Østerige; Dødsstraffen i Amerika.

Nr. 6. (1880). Fangers arbejde; Forsøget ved „tre Fontani“ og spørgsmålet om den romerske Campagne, af BELTRANI SCALIA; Forslaget til den croatiske straffelov sammenlignet med den østerigske og den ungarnske, af E. TAUFFER ved E. BRUSA; Om kongelig benådning, af F. Af blandinger fremhæves: Fængselselskabet i Mantua; Selvmord blandt italienske fanger; Penitentiære notiser fra Spanien.

Nr. 7. (1880). Om straffesystemer, brev fra Prof. RÖDER; Den d. 12 Febr. 1878 nedsatte engelske fængselskommissions rapport (fortsættelse); Program og indbydelse til de tyske fængselsmænds møde i Bremen, Septbr. 1880; Bibliografi. — Af blandinger fremhæves: Straffeanstalterne i Østerige i 1878; Dødsstraffen i Sveits; Den penitentiære internationale kommission; Arbejdet i de franske fængsler; Den skandinaviske penitentiærforening.

Statistica decennale delle carceri. (1870—79). Civita Vecchia. 1880. Udgivet af Generaldirektør for Italiens fængselsvæsen BELTRANI SCALIA.

I et af de følgende numere skal Tidsskriftet meddele et uddrag af denne interessante statistik.

Bulletin de la Société générale des prisons. 1880. Nr. 4 indeholder: Fortsættelse af diskussionen om de industrielle skoler; Den præventive opdragelse på kongressen i Stockholm, af L. LEFÉBURE; De penitentiære anstalter i Belgien, af E. PAGÈS; Generalforsamlingen i selskabet til grundlæggelsen af agerbrugskolonien Mettray; Den ny lov om den præventive opdragelse i Oldenburg, af G. DUBOIS; De industrielle skoler i England og Skotland, af G. JACK; Forbedringsanstalterne i de Forenede Stater af F. B. SANBORN; Reformskolerne for unge forbrydere i Moscou, af S. P. YAKOWLEW; Foreningen for den sociale videnskab i Illinois, af C. de CORNY; Bemærkninger om et fængselsprojekt i departementet du Nord, af

CH. WATERNAU; Fængselsarbejdet i de Forenede Stater; Fængselsvæsenet i China, af A. P. HUPPER.

Nr. 5. 1880. Fortsættelse af diskussionen om de industrielle skoler; En diskussion om de offentlige, præventive opdragelsesanstalter i det Nordvesttyske fængselselskab, af G. DUBOIS; Selskabet for agerbrugskolonier i Varschow, af A. de MOLDENHAWER; Den de franske patronageselskaber tilståede understøttelse; Saint-Léonard; Fængselsgerningen i Aix; Fængselselskabet i Bordeaux; Virksomheden for de løsladte fra St.-Lazare; Fængselselskaberne i Danmark, af Fr. STUCKENBERG; Fængselselskaberne i Kjøbenhavn og i Viborg; Meddelelser fra Ch. Lucas til akademiet; Agerbrugskolonien i staten Michigan, af RANDALL; Liste over penitentiære selskaber og tidsskrifter; Den officielle beretning om kongressen i Stockholm, af F. DESPORTES; Forskellige meddelelser.

Nr. 6. 1880. Fortsættelse af forhandlingen om de industrielle skoler; Beretning om undersøgelsen vedkommende orfelinaterne, af THÉOPH. ROUSSEL; Det øverste fængselsråds samling i Juni 1880, af J. REYNAUD; Forslag til stiftelsen af et kooperativt produktions-selskab imellem understøttede løsladte fanger, af HOMBERG; Meddelelser om patronagegerningen; Penitentiære meddelelser, deriblandt en concert i et cellefængsel, af C. de CORNY.

Journal d'éducation correctionnelle, 1880, nr. 1. (Paris) indeholder: Beretning om generalforsamlingen i selskabet for agerbrugskolonien Sainte-Foy, Febr. 1880.

Nr. 2. 1880. Den korrektionelle opdragelse og loven af 1850; Organisationen af kolonien Ste.-Foy's sparekasse; Ste.-Foy's patronageselskab; Den præventive opdragelse på kongressen i Stockholm; Dr. Wines og blandinger.

Nr. 3. 1880. Beretning om virksomheden i 1879—80 i patronageselskabet for de unge frigivne fra kolonien Ste.-Foy.

Blätter für Gefängnissskunde, Organ for foreningen af tyske fængselsembedsmænd, 14de bind, 3 hefte, 1880, indeholder: Forandringer i regnskabsvæsenet i de sachsiske straffe- og korrektionsanstalter, af LEUTRITZ; Til § 23—26 i straffelovbogen, af GNYGGE; Principielle regler for arbejdsdriften, af KROHNE; Om ensartede regnskabsrubriker, af LEUTRITZ; Dr. Wines; Korrespondance og literatur.

Howard Association. Report. 1880. London. Indhold. De seneste legislative fremskridt; Lokalfængsler; En fængselskonference; Fængselskongressen i Stockholm; Børn i bordeller; Arbejde og

økonomi i fængsler; Indiske fængsler; Overbefolkning og forbrydelse; Mådeholdenhed; Love om livsstraf; Korrespondance.

The reformatory & refuge journal. Juni 1880. London. Indhold: Vore voxne drenge og piger; Forladte børn; Asyl for unge mennesker i New York; Børn i fængsel.

The journal of prison discipline and philanthropy. Philadelphia. Indhold. Beretning om Philadelphiaselskabet for lindring af nød i de offentlige fængsler; En penitentier anstalt i det østlige Pensylvanien; Distriktsfængsler; Om administration af fængsler; Howards-selskabet; Årsager til forbrydelser.

Beretning om Bodsfængslets virksomhed i året 1879. Christiania. 1880.

Beretning om Norges strafarbejdsanstalter for året 1878. Udgiven i året 1880

Statistik der zum Ressort des Ministerium des Innern gehörenden Straf- und Gefangen-Anstalten pro I April 1878—79. Berlin. 1880.

Rettelser i Årgang 1880.

Side	110,	linie	13	frandeden:	måke — læs — måske
—	113,	—	17	frandeden:	kan — læs — kunne
—	167,	—	17	fraoven:	Hærlufmagle — læs — Hærlufsholm.
—	167,	—	15	frandeden:	Nielsen. Chr. — læs — Nielsen. H.
—	186,	—	10	fraoven:	Det et — læs — Det er
—	192,	—	16	frandeden:	underå — læs — undergå
—	205,	—	10	fraoven:	til det i — læs — til i det
—	207,	—	8	fraoven:	i fri luf — læs — i fri luft
—	207,	—	15	fraoven:	forbryders — læs — forbryders,
—	209,	—	4	frandeden:	tillämning — læs tillämpning.
—	210,	—	11	frandeden:	hvilke fanger, — læs — hvilke fanger
—	239,	—	5	frandeden:	Akershus — læs — Akershus
—	243,	—	8	fraoven:	forsvarligen — læs — forsvarligt
—	258,	—	2	frandeden:	inkomme — læs — inkomme;
—	259,	—	2	fraoven:	religionsbekännelse — læs — religionsbekännelse;
—	307	—	2	fraoven:	næseboerne — læs — næseborerne
—	323	—	7	frandeden:	få lov til til — læs — få lov til
—	349	—	10	fraoven:	Diakoniss-anstalt: læs — Diakoniss-anstalt,